DÜNYA ƏDƏBİYYATI
KLASSİKLƏRİ

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İlham Əliyevin
"Dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin əsərlərinin Azərbaycan dilində nəşr edilməsi haqqında" 2007-ci il 24 avqust tarixli
sərəncamı ilə nəşr olunur.

"Şərq–Qərb"
Bakı – 2009

΄ΟΜΗΡΟΣ

᾿ΟΔΥΣΣΕ΄ΙΑ

HOMER

e.ə. VIII əsrdə yaşamışdır

ODİSSEYA

"Şərq–Qərb"
Bakı – 2009

ISBN 978-9952-34-216-1

Tərcümə edəni:	Ələkbər Ziyatay
Ön sözün müəllifi:	Qorxmaz Quliyev
Redaktor:	Etimad Başkeçid
Korrektor:	Arzu Nağıyeva
Bədii tərtibat və dizaynın müəllifi:	Tərlan Qorçu
Kompüter düzümü:	Hikmət Aydınoğlu Mehman Musabəyli

Bu kitab "Homer. Odisseya"
(Bakı, "Öndər", 2004) nəşri əsasında
təkrar nəşrə hazırlanmışdır.

Homer. Odisseya. – Bakı: "Şərq-Qərb", 2009, 376 səh.

Əfsanəvi yunan şairi Homerin "Odisseya" epik poeması qədim yunanların dünya duyumu və dünyaya münasibətinin bir ifadəsidir.

"İliada"da olduğu kimi, "Odisseya" eposunda da Homer hadisələrin bədii təqdimatında xronoloji ardıcıllığa riayət etmir. Lakin bu ardıcıllıq ustalıqla və əsərin bütövlüyü qorunmaq şərti ilə pozulur.

"Odisseya" Qədim Yunanıstanın sosial həyatını, mədəniyyətini öyrənmək baxımından müstəsna əhəmiyyətə malikdir.

Mətn: Bakı Slavyan Universiteti, "Kitab aləmi" NPM, 2009
Bədii tərtibat, səhifələnmə: "Tutu" nəşriyyatı, 2009
© "Şərq-Qərb" ASC, 2009

ÖN SÖZ

Homerin "İliada" və "Odisseya" əsərləri, əslində, antik yunanların dünya duyumunun və dünyaya münasibətinin bir-birini əvəzləyən, bir-birini müəyyənləşdirən, eyni zamanda bir-birindən fərqli iki mərhələsinin poetik məhsuludur: əgər "İliada"da insanın bütün hərəkətləri və əməlləri allahların birbaşa göstərişi və iradəsi əsasında həyata keçirilirsə, yəni insan tamamilə Olimp allahlarının itaətindədirsə, "Odisseya"da insan tədricən allahların qeydsiz-şərtsiz təsirini dəf edir, sərbəstliyini və müstəqilliyini sübuta yetirmək üçün öz fərdi iradəsini – dünyanın bütün problemlərini heç bir ilahi müdaxilə olmadan həll etmək bacarığını və əzmini ortaya qoyur. Allahların iradəsindən qorxmamaq, müstəqilliyini təmin etmək prosesində insanın ən əsas və ən səmərəli silahı onun ağlı və bu ağlın bir gerçəkləşmə forması olan hiyləgərliyidir. Əgər Homer eposunda ən qüdrətli qəhrəman Axill, ən nəcib insan Hektordursa, ən ağıllı fərd Odisseydir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, əgər Axillin qəhrəmanlığı bir növ allahlar tərəfindən ona şamil olunursa, Odisseyin hiyləgərliyi onun şəxsi keyfiyyətidir, əgər "İliada"da qəhrəmanların allahlardan asılılığı mütləqdirsə, "Odisseya"da insanın, daha doğrusu, baş qəhrəmanın müstəqilliyinin xüsusi çəkisi son dərəcə böyükdür. "İliada"da Axill və Hektor, həmçinin personajların əksəriyyəti əsər boyu sadiq və ardıcıl şəkildə yalnız bir keyfiyyət, bir xüsusiyyət nümayiş etdirdikləri və qeydsiz-şərtsiz allahların iradəsinə tabe olduqları halda, Odissey ağıllı və hiyləgər fərd qismində Axillin və Hektorun xüsusiyyətlərini də özündə birləşdirir. Homerin eposunda Odissey universallıq kəsb edərək, cəmiyyətin öz dövrü üçün şəxsiyyət səviyyəsinə yüksələn yeganə üzvüdür.

Şəxsiyyətin təkamülü və süjet nöqteyi-nəzərindən "Odisseya" "İliada"nın davamıdır. "Odisseya"da axeylilərin onillik mühasirədən sonra, nəhayət, Troyanı fəth edib yerlə yeksan etmələrinin ardınca həm Troyaya yürüşün, həm də savaşın ən fəal iştirakçılarından biri olan İtaka çarı Odisseyin gəmi ilə vətənə qayıdışı zamanı başına gələn sərgüzəştlər təsvir olunur.

"İliada" əsərində Odissey Axilldən ön plana çəkilməsə də, əslində, hadisələrin adi iştirakçılarından da deyil və onillik savaşın ən ağır dönəmlərində axeylilər məhz onun məsləhətilə, yardımı ilə çətin vəziyyətlərdən çıxa bilirlər. Axilldən fərqli olaraq, Odissey düşmənə qalib gəlmək üçün zordan, fiziki gücdən daha çox ağla, hiyləgərliyə üstünlük verir. Belə ki, Troyanın baş qəhrəmanı Hektor Axill tərəfindən qətlə yetirildikdən sonra da axeylilər müharibənin gedişində ciddi dönüş yarada bilmirlər. Məlum olur ki, zor gücünə bu problemin həlli mümkün deyil. İlk baxışdan çıxılmaz görünən məqamda Odissey hiyləyə əl atır. O, taxtadan at heykəli hazırlatdırır, onun içində bir neçə axeyli əsgəri yerləşdirib Troya qalasının qarşısında qoyur. Şirniklənən troyalılar atı qalaya aparırlar. Atın içərisində gizlənmiş əsgərlər gecəylə çıxıb darvazanı açır və axeyliləri içəriyə buraxırlar. Onlar bütün troyalıları qılıncdan keçirib şəhəri yerlə yeksan edirlər...

Göründüyü kimi, artıq "İliada"da Homer, dillər əzbəri olmuş "Troya atı"nın müəllifi Odisseyin hiyləsinin Axillin zor gücünə nisbətən qat-qat daha artıq səmərəli və effektli olması faktını etiraf etməyə məcbur olmuşdur.

İtaka çarının istedadı məhz "Odisseya"da, nağılvari sərgüzəştlər situasiyasında özünü bütün rəngarəngliyi ilə büruzə verir.

"İliada"da olduğu kimi, "Odisseya" eposunda da Homer hadisələrin bədii təqdimatında xronoloji ardıcıllığa riayət etmir. Lakin "Odisseya"da müəllif bundan, "İliada"dan fərqli olaraq, dinləyicinin (oxucunun) diqqətini müəyyən bir hadisənin ən gözəgəlimli, ən kəskin məqamlarından birinə yönəltmək üçün yox, universal bədii üsul kimi istifadə edir. Baş qəhrəmanın vətənə qayıtmaq əzmini daha qabarıq şəkildə nümayiş etdirmək üçün Homer ricətlərin hesabına yeri gəldikcə süjet xəttinin xronoloji ardıcıllığını ustalıqla və əsərin bədii bütövlüyünü qorumaq şərti ilə pozur. Bu, dünya ədəbiyyatında sonralar geniş intişar tapmış retardasiyanın – bədii gecikdirmənin önəmli və eyni zamanda son dərəcə effektli nümunələrindən biridir.

Əsərin lap başlanğıcında, Olimp allahlarının ümumi qərarına görə, Odisseyə, nəhayət ki, vətəninə qayıtmağa icazə verilir. Lakin müəllif təhkiyənin zamanın axarına uyğunluğu prinsipindən imtina edərək, yalnız əsərin beşinci nəğməsinin başlanğıcında Hermesin Kalipsonun yanına yollanması üçün şərait yaradır. Dörd ilkin nəğmənin məzmununa gəldikdə isə, burada hadisələr Odisseyin oğlu Telemaxın ətrafında cərəyan edir.

Əvvəlcə müəllif İtakada mövcud olan durumu təsvir edir. Burada ölkənin adlı-sanlı, gözəgəlimli nəsillərindən olan cavan oğlanlar Odisseyin itkin düşməsindən istifadə edərək onun sarayına yığışır və arvadı gözəl Penelopa ilə evlənib İtaka çarlığını ələ keçirməyə çalışır. Bütün varlığı ilə Odisseyi sevən Penelopa isə ərinə sadiqdir. Lakin o başa düşür ki, ölkədə mövcud olan qayda-qanunu, adət-ənənəni də pozmaq olmaz: Penelopanın müxtəlif bəhanələrlə vaxtı uzatmaqdan başqa çarəsi qalmır. Ərini "itirmiş" qadının tərəddüdlərindən istifadə edən iddialı gənclər Odisseyin sarayında arasıkəsilməz eyş-işrət məclisləri təşkil edirlər. Odisseyin hələ çox cavan olan oğlu Telemax isə bu həyasız namizədlərə müqavimət göstərmək, onları saraydan qovmaq iqtidarında deyil. Yadelli çar simasında İtakaya təşrif buyurmuş Afina Telemaxa məsləhət görür ki, sarayı tərk etsin. Ona həm də atasının taleyindən xəbər tutmaq üçün Odisseyin Spartada və Pilosda yaşayan silahdaşlarının yanına getməyi məsləhət görür. Telemax əvvəlcə Pilosa – Nestorun yanına, oradan da Spartaya – Menelayın yanına gedir. Menelay Odisseyin oğluna xəbər verir ki, atası Kalipsonun əsiri olmuşdur. Atasının sonrakı taleyi haqqında dəqiq məlumata malik olmasa da, Telemax bir qədər sakitləşir, ürəyində ümid qığılcımları alışır. Telemaxın belə gözlənilməz şəkildə ölkəni tərk etməsindən şübhəyə düşən və tezliklə vətənə dönəcəyindən xəbərdar olan başıbəlalı "yeznələr" onu məhv etmək üçün pusqu qururlar.

Bu məqamda müəllif hadisələrin düzümündə xronoloji ardıcıllığı gözləməkdən imtina edir və yenidən əsərin başlanğıcında nəql etdiyi duruma – gözəl nimfa Kalipsonun yanında əsir kimi qalmaqda davam edən Odisseyin yanına qayıdır. Kalipso Odisseydən ayrılmaq istəmir. Lakin allahların iradəsi xilafına getmək iqtidarında da deyil. Odur ki, Kalipso istər-istəməz Odisseyə dənizdə səyahətini davam etdirmək üçün bərə hazırlamaqda yardım edir və yol tədarükü görür. On səkkiz gün ərzində Odissey yol yoldaşları ilə birlikdə rahat üzür. Lakin on doqquzuncu gün başıbəlalı İtaka çarı dəniz allahı Poseydonun gözünə sataşır. Poseydonoğlu taygöz Polifemi şikəst etmiş

Odisseyə dərin nifrət bəsləyir və ondan intiqam almaq üçün dənizə dəhşətli bir qasırğa göndərir. İki gün iki gecə ərzində dalğalar Odisseyin bərəsini qovur, dənizin ənginliyində batırmaq istəyir. Vətəninə dönmək həsrəti ilə yaşayan İtaka çarı bu müddət ərzində həyatla ölüm arasında çarpışır. Bu dəfə o nə qəhrəmanlığı, nə də hiyləgərliyi gücünə Poseydonun qəzəbindən qurtarmaq iqtidarında deyil. Yalnız Odisseyə rəğbət bəsləyən dəniz ilahəsi Levkoteyanın və hər zaman çətin məqamlarda İtaka çarına, ailəsinə kömək əlini uzadan Afinanın müdaxiləsi onu Poseydonun qəzəbindən qurtarır. Odissey yol yoldaşları ilə tanımadığı bir ölkəyə gəlib çıxır. Sxeriya adlanan bu zəngin ölkədə fitnə-fəsadın, bədbəxtliyin nə olduğunu bilməyən feaklar yaşayır. Odisseyə kömək göstərməkdə davam edən Afina, Sxeriyanın çarı Alkinoyun qızını sübh tezdən rəfiqələrini başına yığıb paltar yumağa getməyə sövq gedir. Qızların səs-küyündən çay qırağında yuxuya getmiş Odissey oyanır. Çar qızı rəfiqələrinə Odisseyə qulluq etməyi tapşırır. Odissey bir qədər dincəlib özünə gələndən sonra tanışlıq vermədən atasının sarayına gedən yolu müsafirə nişan verir. Sarayda çar Alkinoy arvadı ilə bərabər bu naməlum yolçunu təntənə ilə qarşılayır və onun şərəfinə böyük bir məclis təşkil edir. Bu yerlərin məşhur nəğməkarı Demodok qonaqları əyləndirmək üçün dastan söyləməyə başlayır, axeylilərin Troyaya hücum çəkməsi, on il ərzində şəhəri mühasirədə saxlamaları və nəhayət, “Troya atı” ideyasını ortaya qoyan Odisseyin sayəsində qalib gəlmələri haqqında danışır. Demodok oxuduqca başına gələnləri xatirəsində canlandıran Odisseyin gözləri yaşla dolur. Qonağın mütəəssir olmasını sezən Alkinoy Odisseydən özü haqqında, başına gələn sərgüzəştlər haqqında danışmağı xahiş edir. Odissey Troya fəth olunduqdan sonra vətənə qayıdışı zamanı yolda başına gələnləri saray sahibinə danışır. Troyanı tərk etdikdən sonra Odissey yol yoldaşları ilə birlikdə kikonların ölkəsi Frakiyaya gəlib çıxır və buranı qarət edir. Bundan sonra İtaka çarı lotos çiçəyi ilə qidalanan lotofaqların ölkəsində peyda olur. Lotosun qəribə ecazkar xüsusiyyəti varmış: kim bu gülü qoxlasa, birdəfəlik doğma vətənini unudub gülləri yığmaqla məşğul olurmuş. Odissey böyük əziyyətlə bu ölkəni tərk edir. Bundan sonra o, taygöz Kikloplarin ölkəsinə gəlib çıxır. Burada insan əti ilə qidalanan taygöz Polifem Odisseyin bir neçə yoldaşını yeyir. Odissey hiylə işlədib Polifemin əlindən canını qurtarır: o, Polifemi içirdib gözünü çıxarır. Bundan sonra Odissey Polifemin atası – dəniz allahı Poseydonun qəzəbinə tuş gəlir. Odissey feakların ölkəsinə gəlib çıxana qədər dəfələrlə Poseydon onu məhv etməyə cəhd edir.

Kiklopların ölkəsindən qaçıb canını qurtaran Odissey digər adamyeyən azmanların – lestriqonların ölkəsinə gəlib çıxır. Lestriqonlar Odisseyin gəmisindən başqa bütün digər gəmiləri məhv edirlər. Bu bircə gəmidə Odissey cadugər qadın Kirkanın yaşadığı adaya yan alır. Kirka Odisseyin bütün yoldaşlarını donuza çevirir. İtaka çarı isə Hermesin göstərdiyi bitkinin köməyi ilə Kirkanın cadusunu qırır və bir il sərasər onunla yaşayır. Sonra Odissey Kirkanın göstərişi ilə ölülər dünyasına səyahət edir, Fiva cadugəri Tirseyin ruhundan öz gələcəyini xəbər alır, anası ilə, artıq dünyalarını dəyişmiş döyüş yoldaşları Axill və Aqamemnonla söhbət edir. Dirilər dünyasına qayıtdıqdan sonra Odissey yenidən yola düzəlir, öz səsləri ilə ölüm saçan sirenlərin yaşadığı adanın yanından, insan yeyən Ssillanın və qarşısına çıxan hər bir şeyi udan Xaribdanın yaşadıqları iki qayanın arasından sağ-salamat keçməyə müvəffəq olur.

Nəhayət, Odissey yol yoldaşları ilə birlikdə günəş allahı Heliosun öz müqəddəs inəklərini saxladığı Trinakriya adasına gəlib çatır. İtaka çarı silahdaşlarından xahiş edir ki, Heliosun qəzəbinə gəlməməkdən ötrü heç bir inəyə toxunmasınlar. Pis hava ara vermir. Kirkanın yol üçün tədarük etdiyi ərzaq isə tükənir. Odisseyin yol yoldaşları başçılarının yuxuya getməsindən istifadə edib, inəklərdən kəsir və kef məclisi düzəldirlər. Bir qədər sonra onlar açıq dənizə çıxanda Zevs, Heliosun şikayəti ilə Odisseyin gəmisi üzərinə dəhşətli bir qasırğa göndərir və onun bütün yol yoldaşlarını gəmi ilə birlikdə dənizdə qərq edir. Yalnız İtaka çarı canını qurtara bilir və nimfa Kalipsonun yaşadığı adaya gəlib çıxır.

Odisseyin feakların ölkəsini tərk edib vətəninə qayıtmağını və burada başına gələnləri əhatə edən ikinci hissədə müəllif xronoloji ardıcıllığa tam riayət edir. Feaklar İtaka çarını öz ölkəsinə gətirib çıxarmaq qərarına gəlir və onu yol boyu yatmış halda vətənə çatdırırlar. Burada, aydın məsələdir ki, Afina yenə də öz sevimlisinin köməyinə gəlir və onu doğma evində gözləyən təhlükədən xəbərdar edir. Odissey başa düşür ki, düşdüyü vəziyyətdə yalnız onun bütün bağlı qapıları açmağa qadir məşhur hiyləsi məqsədinə nail olmağa – ailəsinə qovuşmağa yardım edə bilər. İtaka çarı Afinadan onu dilənçi simasına salmağı xahiş edir. Siması köklü şəkildə dəyişdikdən sonra Odissey özünün keçmiş donuzotaranı Yevmeyin yanına gəlir və burada yenə Afinanın yaxın köməyi ilə həyasız "yeznələrin" pusqusundan yayına bilmiş oğlu Telemaxla görüşür, ona həqiqətdə kim olduğunu faş edir. Ata-bala çağırılmamış qonaqlardan yaxa qurtarmaq üçün saraya qayıtmaq qərarına gəlirlər. Burada Odissey özü "yeznələrin" törətdiyi biabırçılıqların, özbaşınalıqların şahidi olur. Lakin eyni zamanda İtaka çarı arvadının ona sadiq olmasını da görür. Odissey Penelopaya cürbəcür əhvalatlar danışaraq ürək-dirək verir, onu dözümlü olmağa çağırır. Penelopa qadınlara məxsus sövq-təbii ilə bu naməlum dilənçiyə ürək qızdırır və Odisseyin qoca dayəsi Yevrikleyaya bu dilənçiyə ən hörmətli müsafirlərə edilən xidməti – onun ayaqlarını yumağı və yataq salmağı tapşırır. Yevrikleya vaxtilə qaban ovunda yaralandığı zaman ayağında qalmış köhnə çapıqdan Odisseyi tanıyır. Odissey dayəsinə susmağı əmr edir: axı düşmənlərinin vaxtından əvvəl onun kimliyindən duyuq düşməsi bütün planlarını poza bilər.

Ertəsi gün Penelopa Afinanın təlqini ilə "yeznəliyə namizədlər"in arasında Odisseyin köhnə kamanından ox atmaq üzrə yarış təşkil edir: kim daha sərrast olsa, o, Odisseyi əvəz etməyə layiqdir! Lakin "yeznələr"dən heç biri kamanı əymək iqtidarında da deyil. Onda Odissey bir növ hakim funksiyasını daşıyan Telemaxdan icazə alıb, kamanı əlinə alır və növbə ilə bütün "yeznələri" məhv edir. Yalnız bundan sonra Penelopa ərini tanıyır. Nəhayət, Odissey qocalıb əldən düşmüş atası Laertlə də görüşür.

Əsərdə Odisseyin sərgüzəştləri bununla bitmir. Həlak olmuş "yeznələr"in qohumları onunla savaş meydanında haqq-hesab çürütmək istəyirlər. Lakin Afinanın hadisələrə növbəti müdaxiləsi İtakada başlamaq ərəfəsində olan bu qardaş qırğınına son qoyur. Əsər "yeznələr"in ruhlarının cəhənnəmə vasil olması və ölkədə əmin-amanlığın bərqərar olması ilə başa çatır.

"Odisseya" ilə bağlı olaraq antik dövrdən bəri dünya estetik fikrinin mərkəzində dayanan "Homer məsələsi"nə toxunmaq vacibdir. Uzun müddətdir ki, tədqiqatçılar bir sual ətrafında baş sındırırlar: görəsən, "İliada" və "Odisseya", həqiqətən, Homer adlı sənətkara məxsusdur, yoxsa xalq yaradıcılığının məhsuludur? Bu suala hələ bu günə qədər qəti cavab verilməmişdir və bəlkə də, heç vaxt verilməyəcək.

Hər şeydən əvvəl, qeyd etmək lazımdır ki, hər hansı mülahizəni, o cümlədən, bədii fikri ilk dəfə konkret bir fərd ifadə edir: iki nəfərin, üç nəfərin, kollektivin bir yerə yığışıb şeir deməsi, dastan qoşması ağlabatan deyil. Bu mənada “xalq yaradıcılığı” qeyri-mümkündür.

Lakin fərdin ifadə etdiyini onun adı ilə bağlayan və bununla da onun müəllifliyini təsdiq edən yazılı ədəbiyyat nümunələrindən fərqli olaraq, şifahi ədəbiyyatda ilk dəfə anonim fərdin dediyini yenidən ifa edən digər fərdlərin onu öz zövqlərinə, dünyagörüşlərinə uyğun şəkildə dəyişməsi, söz-üslub baxımından “rəndələməsi”, deməli, onun redaktəsi və hətta yenidən yaradılması prosesində iştirakı mümkün və təbiidir.

Əlbəttə ki, bu məqamı mütləqləşdirmək olmaz. Bundan əlavə, bəzi janrlar daha çox “anonimləşməyə”, digərləri isə “müəllifləşməyə” meyillidir. Belə ki, Azərbaycan ədəbiyyatında bayatılar, atalar sözləri və məsəllər, hətta yaradıcıları məlumdursa da, müəllifdən ayrılıb anonim əsər kimi yaşayır. Halbuki dastanlar, qoşmalar öz müəllifinin adı altında “mövcud olmağa” can atırlar. Məhz buna görə də “Kitabi-Dədə Qorqud”, “Koroğlu” müəllif qismində Dədə Qorqudun, Koroğlunun əsərləri kimi təqdim olunur. Bu məqamda Dədə Qorqudun, yaxud Koroğlunun real şəxsiyyətlər kimi mövcud olması vacib deyil. Bu baxımdan “İliada” və “Odisseya” dastanlarının Homerin adına çıxılması qanunauyğundur.

Bizim Dədə Qorqud kimi, Homerin də mövcud olub-olmaması sualına birmənalı şəkildə cavab vermək qeyri-mümkündür. Mənbələr sübut edir ki, artıq antik dövrdə “İliada” və “Odisseya”nın müəllifi haqqında dəqiq məlumat mövcud deyildi. O dövrdə Homer real şəxsiyyətdən daha artıq əfsanəvi sənətkar kimi təsəvvür olunurdu. Homerin vətəni olmaq iddiasında olan yeddi şəhərin bir-birilə mübahisəsi dediklərimizə sübutdur. Bundan əlavə, mənbələrdə Homerin Olimp allahları nəslindən olması, mifoloji şəxsiyyətlər olan Aqamemnon, Odissey və Axillə şəxsən tanışlığı haqqında da məlumatlar mövcuddur. Sənətkarın adı da müxtəlif yozumlar doğurur: bir tərəfdən, iddia olunur ki, bu, real şəxsiyyətin xüsusi adıdır. Digər tərəfdən, bu sözün Kiçik Asiya yunanlarının dilində “kor” mənası daşıdığı (guya, Homer kor sənətkar olmuşdur) və ümumi isim olduğu fərz olunur. Bundan əlavə, antik Yunanıstanda qəhrəmanlıq mahnılarının ifaçıları olan rapsodların repertuarını təşkil edən bütün əsərlərin Homerin adı ilə bağlanması cəhdləri də mövcud olmuşdur. Hətta “İliada” və “Odisseya”nın müxtəlif müəlliflərə məxsus olması da iddia edilirdi. Eyni zamanda bu iki əsərin bir sənətkarın yaradıcılığının məhsulu olması, sadəcə, ehtirasla dolu “İliada”nın gənclik çağlarında, soyuqqanlı “Odisseya”nın isə qocalıq dövründə yaradılması ehtimal olunurdu. Lakin antik dövrdə Homerin real şəxsiyyət və ən azı “İliada” dastanının müəllifi olması faktı heç bir şübhə doğurmurdu.

Homerin müəllifliyi ilə bağlı elmi səciyyə daşıyan şübhələr XVIII əsrin sonlarında meydana gəlməyə başlayır. Belə ki, alman tədqiqatçısı Fridrix Avqust Volf 1795-ci ildə nəşr etdirdiyi əsərdə iddia edir ki, “İliada” və “Odisseya” ayrı-ayrı müəlliflər tərəfindən yaradılmış epik nəğmələr toplusudur. Hegel isə qəti şəkildə bu fikrə qarşı çıxır, hər iki əsərin eyni müəllif tərəfindən yaradıldığı ideyasını müdafiə edirdi.

Hazırda elmdə belə bir fikir mövcuddur ki, Homer adlı şəxsin varlığı ilə bağlı kifayət qədər material olmaması üzündən “Homer məsələsi”nin həlli bu gün də çətindir və fərziyyə xarakteri daşıyır.

Əslində, bu heç vacib də deyil. Əsas məsələ budur ki, Homerin əsərlərində insan cəmiyyətinin təşəkkülünün erkən çağları mükəmməl bədiiliklə təcəssüm olunmuşdur. O dövrdə bəşər övladının üzləşdiyi problemlər bu gün də bizim üçün öz əhəmiyyətini saxlamışdır. Məhz buna görə də Homerin əsərləri XXI əsrin əvvəllərində oxucu üçün yüksək estetik zövq mənbəyidir...

Zamanın axarı daim bir məqamdan digərinə, bir əsrdən başqa əsrə keçidə əsaslanır. Bu qanunauyğunluq bəşəriyyətin də həyatında öz əksini tapır: cəmiyyət yarandığı gündən bir haldan digərinə keçir. Lakin tarixin müəyyən dönəmlərində bu keçid güclənir, sürətlə şaxələnir. Belə dövrləri “keçid mərhələləri” də adlandırırlar. Homerin hərəkətlə, dinamika ilə səciyyələnən “Odisseya”sı belə bir mərhələnin məhsulu idi: bu dövr ibtidai icma quruluşu münasibətləri və əxlaqından quldarlıq dövrü münasibətləri və əxlaqına, Krit-Miken mədəniyyətindən Yunan sivilizasiyasına, mifoloji dünya duyumundan aləmin elmi dərkinə, allahlar qarşısında irrasional qorxudan və kortəbii itaətdən itaətsizliyə və onlara istehzalı münasibətə keçid mərhələsi idi.

Odisseyin sərgüzəştləri, əslində, get-gedə gücünü-qüdrətini hiss edən insanın Olimp allahlarının itaətindən xilas olması prosesidir. Və biz ardı-arası kəsilmədən Olimp allahlarını barmağına sarıyan Homer qəhrəmanına haqq qazandırırıq. Çünki allahlar insanlardan geridə qalmağa başlayırlar: insanlarda tədricən formalaşmaqda olan mənəvi-etik keyfiyyətlərdən – əxlaqdan, nəciblikdən, rəhmdillikdən məhrumdurlar. Bu baxımdan insanı Olimp allahlarından qoparmaq adillik, mənəvi saflıq prinsiplərinə əsaslanan təkallahlılıq üçün meydan açırdı. Homer eposunun da həmişəyaşarlığı bununla bağlıdır.

Qorxmaz Quliyev

Odisseya

BİRİNCİ NƏĞMƏ

Muza, mənə dünyagörmüş Odisseydən gəl söhbət aç.
O, müqəddəs Troyanı yerlə yeksan edən gündən
Çox şəhərlər dolaşaraq, çox adətlər gördü gözü.
Dostlarını və özünü vətəninə sağ-salamat
Çatdırmaqçın dənizlərdə çox üzdü, çox cəfa çəkdi.
Dostlarını xilas etmək cəhdi fəqət çıxdı boşa,
Onlar özü yoldan azıb məhv etdilər özlərini:
Heliosun mallarını yedikləri üçün, o da
Evlərinə qayıtmaqdan məhrum etdi nadanları.
Muza! Nədən başlayırsan başla, bizə bundan danış.
Başqaları həm döyüşdən, həm də dəniz tufanından
Xilas olub çoxdan gedib çatmışdılar evlərinə.
Yalnız onu – vətən, zövcə həsrətlisi Odisseyi
Kalipso – o ilahələr ilahəsi xeyli müddət
Mağarada saxladı ki, axır ərə getsin ona.
İllər ötdü Laertidin öz yurduna dönməsiçün
Allahların öncə təyin etdiyi vaxt gəlib çatdı.
Laertoğlu Odisseyi, sən demə, öz evində də
Ağır günlər gözləyirmiş. Poseydondan başqa onun
Əhvalına bütün Olimp allahları acıyırdı.
Poseydonsa onu təqib etdi yurda çatanadək.
Allahların yığnağında həmin allah yoxdu bu gün;
Həbəşlərin hekatomba[1] bayramına getmişdi o.
Dünyanın lap ucqarında yaşayırdı həbəş xalqı,
Hiperion ordan çıxıb, orda qürub eləyirdi.
Orda qurban şənliyində əyləşmişdi həmin allah.
Qalan bütün allahlarsa Kronidin[2] qəsrindəydi.
İnsanların, allahların atası Zevs danışırdı.
Aqamemnonoğlu Orest tərəfindən öldürülmüş

---

[1] *Hekatomba* – allahların şərəfinə kəsilən yüz heyvanlıq qurban.

[2] *Kronid və ya Kronion* – Kronoğlu Zevs (Başqa bütün adların mənası əsatiri və coğrafi adlar lüğətində verilmişdir).

Egist idi hökmdarın xəyalını məşğul edən.
Zevs Egisti anıb belə söyləyirdi allahlara:
“Qəribədir, nə baş versə bu insanlar bizdən görür.
Guya, bizik dərd göndərən. Bir halda ki, onlar özü
Gedib tale əleyhinə, məhv edirlər özlərini.
Misal üçün Egist özü: Atreyoğlu öz yurduna
Dönəndə qətl edib onu, arvadını almadımı?
Ona qorxunc aqibəti məlum idi: açıqgözlü
Hermeslə biz ona xəbər göndərərək, demişdik ki,
Atridə qəsd eləməsin, arvadıyla evlənməsin.
Demişdik ki, Orest ərgən yaşa çatan kimi mütləq
Qayıdaraq atasının qisasını alacaqdır.
Hermesin bu sözlərinə qulaq asmaq istəməyən
Egist çəkdi törətdiyi bəd əməlin cəzasını!”
Bayquşgözlü Afina da belə cavab verdi Zevsə:
“Hamımızın atası Zevs, hökmdarlar hökmdarı!
Haqdır sənin dediklərin; ölməliydi – öldü Egist.
Başqası da belə bir iş tutsa, bu cür ölməlidir!
Ancaq mənim ürəyimi parçalayan Odisseydir;
Çoxdan ayrı düşübdür o istədiyi adamlardan.
Dənizin lap göbəyində, sıx meşəli bir adada
Əzab çəkir o bəxtikəm bir ilahə sarayında.
Atlant qızı o ilahə dustaq edib Odisseyi.
Dənizlərin bütün dərin yerlərinə bələd Atlant
Yerdən göyə dayaq olan sütunlara keşik çəkir.
Atlant qızı Odisseyi yaman ağır dərdə salıb;
Tovlayıcı sözlərilə onu dilə tutur ki, o
Unutsun öz doğma yurdu İtakanı. Odisseysə
Heç olmasa, doğma elin tüstüsünü bircə kərə
Görüb sonra ölməyini arzulayır gecə-gündüz.
Onun qara bəxti səni heç narahat eləmirmi?
Troyada, arqivlərin gəmiləri yanında o,
Sənə azmı qurban kəsib? Niyə ona qəzəblisən?”
Ona belə cavab verdi buludyığan Kronion:
“Bu nə sözdür danışırsan, ağzından nə çıxdı, qızım?
O ilahi Odisseyi heç unuda bilərəmmi?
Ölərilər arasında o hamıdan ağıllıdır,
Göy sahibi allahlara hamıdan çox qurban kəsib.
Yerə dayaq Poseydondur yalnız təqib edən onu;
Allahatay və qüdrətli Polifemi kor edib o.

Bu səbəbdən Poseydon da ona yaman qəzəblənib.
Su pərisi Foosadır doğan taygöz Polifemi,
Dəniz gözətçisi Forkin atasıdır Foosanın.
Poseydonla bir kahada əlaqədə olub o qız.
İndi hirsli Poseydon məhv etməsə də Odisseyi,
Təqib edir, qoymur doğma vətəninə gedib çata.
O, yurduna dönsün deyə fikirləşib bir yol tapaq;
Yersarsıdan Poseydon qoy əl çəksin öz qəzəbindən.
Bütün başqa allahların istəyinə qarşı gedib,
Onlar ilə mübahisə etmək onun işi deyil!"
Bayquşgözlü Afina da onda Zevsə belə dedi:
"Ey atamız Kronoğlu, hökmdarlar hökmdarı!
Əgər o mərd Odisseyin öz yurduna dönməsini
Əbədilər istəyirsə, hər əmrinin icraçısı
Hermesə de, Oqiqiya adasına getsin dərhal,
Bu qərarı çatdırsın qoy qəşənghörük o pəriyə.
Atlant qızı izn versin dözümüçox Odisseyə,
Öz elinə-obasına, öz evinə qayıtsın o.
Mən də gedim İtakaya, Odisseyin övladının
Ürəyinə cürət hissi, mərdlik hissi aşılayım.
Qoy uzunsaç axeylilər yığıncağı çağırıb o,
Əyribuynuz, astayeriş cöngələri, qoyunları
Amansızca kəsib yeyən cavanları qovsun evdən.
Sonra onu yola sallam Pilosa və Spartaya,
Bəlkə, orda xəbər bilə atasının gəlməyindən,
Beləliklə, ad qazana adamların arasında".
Sonra qızıl səndəlini ayağına bağladı o –
Xoş ətirli bu səndəllər ilahəni həm quruda,
Həm də ki, su üzərində külək kimi uçururdu.
Mis ucluqlu, ağır möhkəm nizəni də aldı ələ;
Qadir ata Zevsin qızı həmin möhkəm nizə ilə
Acığını tutduran mərd igidləri kötəklərdi.
Olimpin dik zirvəsində yeltək uçub o ilahə
Gəlib çıxdı İtakada Odisseyin sarayına.
Tafoslular hökmdarı görkəmində, qərib kimi,
Əldə nizə gedib durdu darvazanın lap ağzında.
Penelopa məftunları o darvaza qabağında
Kəsdikləri cöngələrin dəriləri üzərində
Aşıq atıb oynamaqla məşğuldular, deyə-gülə.
Cəld nökərlər qasidlərlə salonda bir çalışırdı;

Kraterə su qatılmış mey tökürdü bəziləri,
Bəziləri masaları süngərlərlə təmiz yuyub,
Ortalığa çəkir, üstə qızarmış ət düzürdülər.
Afinanı öncə görən allahsifət Telemaxdı.
O da məftun cavanlarla əyləşmişdi; tutqun idi.
Xəyalına atasının dönməyini gətirirdi:
O qayıtsa, burdan qovub bu gəncləri evlərinə,
Özü sahib olardı öz əmlakına əvvəlkitək.
Bu fikirlə məşğul ikən gördü birdən Afinanı.
Qəribi çox gözlətdiyi üçün xeyli xəcalətli,
Tez yollandı darvazaya, lap yanına gəldi onun;
Sağ əlindən tutdu, qəbul etdi sivri nizəsini.
Sonra uca səslə ona bu qanadlı sözü dedi:
“Şad olasan, qərib! Buyur, gir içəri, qonağım ol.
Əvvəl ye-iç; məramını sonra açıb söyləyərsən”.
Belə deyib addımladı, Afina da arxasınca.
Odisseyin uca, qəşəng sarayına girən kimi,
Sütunlardan birisinə söykədi mis nizəsini.
Mətin ruhlu Odisseyin bir zamanlar işlətdiyi
Bəzi başqa nizələr də saxlanırdı həmin yerdə.
Sonra gözəl kresloda əyləşdirib ilahəni,
Ayağının altına da kiçicik bir kürsü qoydu.
Özü də bir oymanaxış kürsü üstdə tutdu qərar.
Qonağını cavanların səs-küyündən xeyli uzaq
Oturtdu ki, orda onun iştahası korlanmasın,
Odisseydən məlumatı varsa, açıb deyə bilsin.
Əllərini yumaq üçün kəniz qızıl bir dəstidə
Su gətirdi, gümüş tası önlərində qoydu yerə,
Sonra da bir hamarlanmış masa çəkib gətirdi o.
Mərifətli açarçı da çörək qoydu o masaya.
Evdə olan azuqədən neçə cürə yemək verdi.
Saqi isə içi dolu nimçələri qaldıraraq,
Gətirdi ət yeməkləri, yanında zər piyalələr.
Bir qasid də tezcə gəlib doldurdu o qədəhləri.
Səsli-küylü lovğa gənclər birdən zala doluşdular
Kreslo və stullarda cərgə ilə əyləşdilər.
Qasidlər tez su gətirdi, əllərini yudu onlar.
Qaravaşlar onlar üçün səbətlərdə çörək qoydu.
Uşaqlar mey qablarını ağzınacan doldurdular.
Hazırlanmış yeməklərə əl uzatdı dərhal onlar.

İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Çal-çağıra, rəqs etməyə meyil oyandı qəlblərində, –
Axı hər bir ziyafətin yaraşığı çal-çağırdır.
Qasid gözəl kifaranı verdi Femiy müğənniyə:
İstəməyə-istəməyə pərəstişkar gənclər üçün
Kifaranı uca tutub çox gözəl bir nəğmə dedi.
Başqaları eşitməsin deyə bir az əyilərək,
Odissey yavaş səslə belə dedi Afinaya:
“Əziz qonaq, ürəyinə toxunmaz ki, bir söz desəm?
Bir nəğmə, bir kifaradır arzusu bu adamların;
Özgəsinin hesabına kef çəkirlər çünki onlar.
Bəlkə də, mal sahibinin sümüyünü yad ellərdə
Yağış döyür və ya dəniz dalğaları atıb-tutur.
Əgər onun İtakaya dönməsini görsəydilər,
Bu adamlar burda paltar, qızıl yığmaq əvəzinə
Yelqanadlı ayaqlara sahib olmaq istərdilər.
Əfsus, o məhv olub gedib, ümidimiz üzülübdür,
Amma yenə “o dönəcək” – deyənlər də vardır hələ.
Lakin onun dönüş yolu həmişəlik bağlanıbdır.
İndi məndən heç bir şeyi gizlətmədən, açıq söylə:
Kimsən? Atan-anan kimdir? Şəhərinin adı nədir?
İtakaya hansı yolla, hansı gəmi ilə gəldin?
Səni bizim bu yerlərə gətirənlər kimdir, danış?
Axı bizim bu adaya pay-piyada gəlmək olmaz.
Bir də bunu açıb söylə, yaxşı-yaxşı bilim mən də:
Bu gəlişin ilk dəfədir, yoxsa bir vaxt Odisseyə
Burda qonaq olmusan sən? Axı o vaxt hər diyardan
Qonağımız çox olurdu, atam yaman qonaqcıldı”.
Bayquşgözlü pak Afina ona belə cavab verdi:
“Sualına cavab verib, düzü nədir deyəcəyəm:
Adım Mentdir; atam müdrik Anxialla fəxr edirəm.
Avarsevən tafoslular hakimiyəm mən özüm də,
Məni bura bizimkilər gətiriblər öz gəmimdə.
Dəmir verib əvəzində Temesadan mis almaqçün
Tünd dalğalı dəniz ilə yad ölkəyə üzürəm mən.
Gəmim şəhər kənarında, sıx meşəli Neyon dağı
Önündəki açıqlıqda, Retr adlı limandadır.
Odisseylə mənim gediş-gəlişimiz lap çoxdandır,
Bu gediş-bu gəlişlə mən həmişə fəxr eləmişəm,
Laertgilə getsən, o da təsdiq edər sözlərimi

Deyirlər ki, o, şəhərə daha gəlmir, kənddə qalır,
Bir qarıdır ona baxan; bütün günü yamacdakı
Üzümlükdə işləyir o, axşam evə qayıdanda
Yorğun olur; həmin qarı hazırlayır yeməyini.
Dedilər ki, atan gəlib, onun üçün gəldim bura.
Yolda, yəqin, ölümsüzlər ləngidirlər Odisseyi.
İnan mənə, ölməyibdir, Odissey sağ-salamatdır.
Harda isə gen dənizdə, dalğadöyən bir adada
Vəhşi, quduz adamlardır öz yolundan edən onu;
O nə qədər çalışırsa, can qurtara bilmir ordan.
Nə peyğəmbər, nə quşlarla falabaxan olmasam da,
Ancaq sənə əvvəlcədən deyə billəm – allahların
Fikri nədir və bu fikir tutacaqdır öz yerini:
Onun vətən intizarı çox da uzun çəkməyəcək,
Dəmir buxov vursalar da, qayıdacaq öz yurduna. –
O ustadır, tədbirlidir, qayıtmaqçın yol tapacaq.
İndi mənə düzünü de, heç bir şeyi gizlətmədən:
Doğrudanmı, Odisseyə layiq olan bir oğulsan?
Görürəm ki, üzün-gözün Odisseyin üz-gözüdür.
Axı bir vaxt gedib-gələr, biz çox tez-tez görüşərdik
Onun seçmə arqivlərlə hündüryanlı gəmilərdə
Troyaya getməsindən qabaq idi bu görüşlər.
O zamandan görməmişik biz heç biri-birimizi...”
Odisseyin müdrik oğlu ona belə cavab verdi:
“Əziz qonaq, sualına düzgün cavab verəcəyəm:
Mən bilmirəm, anam deyir, Odisseyin oğluyam mən.
Axı heç kəs deyə bilməz, atası kim olub onun.
Kaş ki, elə bir kişinin oğlu olmuş olaydım ki,
Qocalana qədər rahat yaşayaydı öz mülkündə.
Bu dünyada yer oğlunun ən bədbəxti atam olub.
Əgər bilmək istəyirsən, həqiqətən, atam odur”.
Ona belə cavab verdi bayquşgözlü pak Afina:
“Madam səni Penelopa doğub, belə görünür ki,
Əbədilər istəyiblər nəslin-kökün kəsilməsin.
İndi mənə bir də bunu açıq-aydın danış görüm,
Bu yehaye, bu izdiham, bu qonaqlıq nə üçündür?
Yoxsa toydur? Ortaq xərcli qonaqlığa oxşamır bu.
Qonaqların özlərini yaman sırtıq aparırlar.
Onlardakı iyrəncliyi, rəzilliyi gəlib görən
Xəcil olar bu həyasız qonaqların əvəzinə”.

Dərrakəli Telemax da qonağına belə dedi:
"Əziz qonaq, madam bunu soruşursan, eşit, deyim:
Nə qədər ki, ev sahibi burda idi, var-dövləti
Başdan aşır, hamı onun hörmətini saxlayırdı.
İndi onu gözümüzdən uzaşdıran o allahlar
Bizim üçün tamam başqa qərar qəbul eləyiblər.
Bilsə idim, o ölübdür, mənə belə yer etməzdi,
Bilsə idim, Troyada həlak olub, ya da sonra
Dostlarının qollarının arasında can veribdir,
Şərəfinə məzar-təpə ucaldıblar axeylilər,
Oğlunu da həmişəlik başıuca eləyərdi.
İndi onu Harpi alıb şərəfsizcə yoxa çıxıb,
Oğluna da Odisseydən miras qalan dərddir-qəmdir.
Ancaq məni dərdə-qəmə qərq eləyən tək bu deyil,
Üstəlik bir başqa dərd də göndəribdir ölümsüzlər.
Adaların nə qədər ki, adlı-sanlı gəncləri var:
Zam, Dulixi, sıx meşəli Zakinf, daşlı İtakada
Sözü keçən bütün gənclər Odisseyin arvadına
Elçi gəlir, talan edir evimizi, malımızı.
Nə bu mənfur izdivaca razı ola bilir anam,
Nə onların tələbini açıqca rədd edə bilir.
Talançılar çox çəkməz ki, məni də məhv eləyərlər".
Afina bərk qəzəblənib Telemaxa belə dedi:
"Böyük dərddir! Atanın tez qayıtması lap vacibdir;
Yalnız onun güclü qolu bacarar bu sırtıqlarla.
Kaş qəfildən qayıdaraq görünəydi qapıda o,
Əllərində qoşa nizə, döşdə qalxan, başda sərpuş, –
İlk dəfə, bax, evimizdə belə görüb gözüm onu.
Yeyib-içib yaxşıca kef çəkdi bizim evimizdə.
Efiradan – Mermeroğlu İl yanından qayıtmışdı.
Dediyim o ölkəyə öz gəmisilə getmişdi ki,
Zəhər alıb sürtsün iti oxlarının uclarına.
Mermeroğlu amma ölməz allahlardan çəkinərək
Zəhər vermək istəmədi onda atan Odisseyə,
Xatirini əziz tutan atam zəhər verdi ona.
Atan indi o görkəmdə görünsəydi bu gənclərə
Ömürləri gödələrdi, toyları da vay olardı.
Bu sirr yalnız allahlara əyandır: o qayıdanda
Bu gənclərdən qisasını alacaq, ya almayacaq.
İndi təklif edirəm ki, gör bu məftun cavanları

Öz atanın sarayından hansı yolla qovmaq olar.
Yaxşı-yaxşı qulaq asıb sözlərimə diqqət elə:
Sabah bütün axeyləri yığıncağa yığ meydana.
Allahların şahidliyi ilə danış olanları.
Tələb et ki, bütün gənclər çıxıb getsin evlərinə.
Əgər anan Penelopa ərə getmək istəyirsə,
Çıxıb getsin öz qüdrətli atasının sarayına.
Nə qədər ki, verməlidir, bir o qədər cehiz verib,
Öz qızına qoy yenidən toy eləsin varlı ata.
Sən də, bəlkə, bu ağıllı sözə əməl eləyəsən:
Saz bir gəmi və iyirmi avarçəkən götürərək,
Səfərə çıx, itkin düşmüş atandan bir xəbər öyrən.
Bəlkə, soraq verən oldu, bəlkə, xəbər özü dedi;
Axı Zevsin sözlərini adamlara o çatdırır.
Əvvəl-əvvəl Pilosa get, Nestor ilə söhbət elə,
Spartada xurmayısaç Menelaydan soruş sonra;
Mis zirehli axeylərdən ən axırda gələn odur.
Eşitsən ki, atan sağdır, dönəcək ev-eşiyinə,
Hər zəhmətə qatlaşaraq, onu tamam bir il gözlə.
Eşitsən ki, həlak olub, yer üzündə yoxdur daha,
Doğma ata ocağına özün dönüb gələn kimi,
Adına bir məzar-təpə ucalt, matəm saxla ona.
Mən dediyim bu sözlərə elə ki, sən əməl etdin,
Sonra özün birinə ver, Penelopa ərə getsin.
Bu işləri qurtarandan sonra düşün, bir çarə tap,
Gör nə yolla qırmaq olar kəbin tələb edənləri:
Açıq-aşkar, yoxsa başqa fəndlə qırmaq münasibdir.
Öz uşaqlıq çağların ötüb daha sənin yaşın.
Bilirsənmi allahsifət Orest necə bir iş görüb,
Xain Egist onun şanlı atasını öldürmüşdü,
Orest də öz atasının qatilini qətl edibdir.
Əziz dostum, yaraşıqlı, uca boylu gənc olmusan,
Orestdən az deyil gücün, tarixdə ad qazanarsan...
Daha mənim öz gəmimə dönmək vaxtım yetişibdir,
Yəqin, indi yoldaşlarım narahatdır mən sarıdan.
Sən də fikir ver özünə, dediklərim haqda düşün!"
Dərrakəli Telemaxsa ona yenə belə dedi:
"Görürəm, bir ata kimi sən xeyrimə danışırsan,
Heç bir zaman unutmaram məsləhətli sözlərini.
Görürəm, çox tələsirsən, amma yenə bir az dayan.

Əvvəlcə bir yuyun burda, ürəyinə səfa gəlsin.
Öz gəminə gülər üzlə, töhfə ilə qayıt sonra
Sənə yaxşı və qiymətli töhfə vermək istəyirəm;
Axı gərək ev yiyəsi qonağına bir şey verə".
Bayquşgözlü pak Afina ona belə cavab verdi:
"Yox, saxlama məni yoldan, çünki yaman tələsirəm.
Mənə vermək istədiyin o qiymətli hədiyyəni,
Söz verirəm qayıdanbaş səndən alıb apararam,
Əvəzində mən də sənə bir hədiyyə bağışlaram".
Bu sözləri söyləyərək bayquşgözlü pak Afina
Birqanadlı quşa dönüb pəncərədən uçub getdi.
Cürət duydu, qüvvət duydu Telemax öz ürəyində,
Atasının barəsində daha ciddi düşündü o.
Qonağının bilib allah olduğunu, heyrət etdi.
Tezcə qalxıb salondakı cavanlara yaxınlaşdı.
Gənclər dinməz dinləyirdi xanəndənin nəğməsini.
Afinanın qəzəbinə səbəb olmuş axeylərin
Nə zillətlə dönməsindən bəhs edirdi həmin nəğmə.
Üst qatdakı otağında İkarinin aqil qızı
Penelopa dinləyirdi bu ilahi təranəni.
Düşüb hündür pilləkənlə gəldi qonaq salonuna;
İki kəniz müşayiət eləyirdi xanımını.
İlahətək gözəl qadın Penelopa o salondan
Yan otağa gedən qapı sütununa söykənərək,
Parıldayan örpək altda gizlətdi al yanağını;
Sağ-solunda ehtiramla durdu qadın xidmətçilər.
Ağlayaraq, müğənniyə belə dedi Penelopa:
"Femiy, sən ki, allahların, igidlərin hünərindən
Bəhs eləyən, ürəkaçan nəğmələrdən çox bilirsən.
Gəl onlardan birisini oxu. Onu qonaqlar da
Çox həvəslə dinləyərlər. Kəs bu qəmgin nəğməni sən.
Bu mahnını dinləyəndə mənim qəlbim parçalanır.
Yer üzündə ən böyük dərd düşüb mənim qismətimə.
Elə bir ər itirmişəm, heç yadımdan çıxan deyil,
Elladaya və Arqosa yayılmışdı onun adı".
Odisseyin müdrik oğlu belə dedi anasına:
"Əziz ana, xanəndənin ürəyindən qopub gələn
Bir mahnıdan niyə bizi həzz almağa qoymayırsan?
Müğənnidə nə günah var, günahkar Zevs atadır ki,
Nə istəyir, onu təlqin edir insan ürəyinə.

Danayların kəm bəxtindən oxuyursa, qoy oxusun.
Fani insan dönə-dönə eşitdiyi nəğmələrdən
Ən təzə, ən təravətli nəğmələri çox xoşlayır.
Öz-özünü ələ salıb, dinləməyə vadar elə.
Troyadan qayıtmayan tək Odissey deyildir ki,
Ondan başqa çox igidlər qayıtmayıb döyüşlərdən.
Ən yaxşısı budur ki, sən öz işinlə get məşğul ol:
Əyir, toxu, kənizlərə əmr et ki, boş durmasınlar.
Söz danışmaq arvad işi deyil, kişi işidir, bil,
Madam mənəm ev sahibi, söz danışmaq mənə düşər”.
Penelopa bu sözlərə heyrət edib, döndü geri.
Eşitdiyi ağıllı söz işlədi lap ürəyinə.
Kənizlərlə üst qatdakı otağına qalxdı yenə.
Pak Afina gözlərini qapayana qədər onun.
Əziz əri Odisseyi yada salıb hey ağladı.
Gənclər hələ küyləşirdi geniş qəsrin salonunda,
Penelopa vüsalına can atırdı hər bir cavan.
Dərrakəli Telemax bu sözü dedi o gənclərə:
“Ey anama elçi düşən azğın, lovğa “adaxlılar”.
Gəlin, indi səs salmadan yeyib-içib ləzzət alaq!
Gəlin, gözəl nəğməsinə qulaq asaq müğənninin,
Oxuduğu nəğmə, sanki, allahların nəğməsidir.
Sabah tezdən gedək şəhər meydanına, – yığıncağa.
Xalq önündə orda sizdən tələbim bu olacaq ki:
Bizim evdən çıxın, gedin. Qonaqlığı növbə ilə
Özünüz öz evinizdə düzəldin öz xərcinizlə.
Əgər sizə özgəsinin hesabına yeyib-içmək
Xoş gəlirsə, nə deyirəm, yeyin-için, hey tıxanın.
Onda mən də ölməzləri çağıraram köməyimə,
Bəlkə də Zevs özü verər onda sizin cəzanızı:
Qan bahanız ödənmədən hamınız məhv olarsınız!”
Telemaxın bu cürətli sözlərinə qulaq asan
Ordakılar təəccübdən dişlədi dil-dodağını.
Yevpeytoğlu Antinoy tez cavab verib belə dedi:
“Ey Telemax, yəqin, sənə lovğa-lovğa danışmağı,
Həyasızca öyünməyi təlqin edən allahlardır.
Üstümüzdə çar olmağa irsən haqqın olsa belə,
Kronion qoy o günü göstərməsin İtakaya!”
Dərrakəli Telemax da ona belə cavab verdi:
“Antinoy, heç əsib-coşma, qulaq as gör nə deyirəm.

Mənə çarlıq verərsə Zevs, əlbəttə, rədd eləmərəm.
Yoxsa elə bilirsən ki, hökmdarlıq qəbahətdir?
Yox, çar olmaq heç bəd deyil, çarın evi tez varlanır,
Xalq içində daha artıq olur şanı-şərafəti.
Lakin bizim İtakada, axeylərin arasında
Adlı-sanlı qocaların, cavanların çoxdur sayı, –
Birisi çar ola bilər, madam yoxa çıxıb atam.
Mənsə yalnız Odisseydən qalma mülkə, var-dövlətə,
Bir də onun qullarına sahib olsam kifayətdir!"
Poliboğlu Yevrimax tez ona cavab verib dedi:
"Axeylərin üzərində çarlıq kimin qismətisə, –
Allahlardan başqa heç kəs bilə bilməz, ey Telemax,
Əlbəttə ki, burda olan var-dövlətə sənsən ağa.
Nə qədər ki, İtakada həyat vardır, sənin bu var –
Dövlətinə bir nəfər də əl atmağa cürət etməz.
Ancaq bilmək istəyirəm: o qonağın kimdi sənin?
Haradandır, vətən deyə hansı yeri tərifləyir?
Tayfasının adı nədir, özü harda doğulubdur?
Odisseyin dönməsindən yoxsa xəbər gətirmişdi?
Yoxsa şəxsi bir iş üçün İtakaya gəlmişdir o?
Nə tez gəldi? Qalmadı ki, bu yaxından tanış olaq.
Görkəmindən məlumdu ki, adlı-sanlı nəsildəndir".
Dərrakəli Telemax da belə cavab verdi ona:
"Yox, Yevrimax, yox, atamın dönməsinə ümid yoxdur.
Çoxdan onun qayıtması xəbərinə inanmıram.
Anamın hər hardan olsa, evimizə çağırdığı
Çox müxtəlif falçıların sözünə də inanmıram
Gedən adam atamın Ment adlı yaxın yoldaşıdır;
Avarsevən tafoslular qəbiləsi başçısıdır,
Atası mərd və ağıllı Anxialla fəxr edir o".
İlahəni tanısa da, qonaqlara bildirmədi.
Penelopa məftunları yenə rəqs və nəğməylə
Başlarını qatıb, axşam düşməyini gözləyirdi.
Onlar kefə məşğul ikən çökdü gecə qaranlığı,
Onda qalxıb yatmaq üçün öz evinə getdi hər kəs.
Odisseyid Telemax da getdi yataq otağına;
Otaq yaxşı mühafizə olunurdu hər tərəfdən.
Ora doğru addımlayan Telemax çox fikirliydi.
Pensenorid Opun qızı dayə qadın Yevrikleya
Hər əlində məşəl, onun qabağınca yeriyirdi.

Yevrikleya yeniyetmə yaşındaykən Laert onu
Düz iyirmi buğa verib, satın alıb gətirmişdi.
Laert ona arvadına etdiyitək hörmət edir,
Lakin arvad hirslənməsin deyə yatıb-durmayırdı.
Körpə ikən Telemaxa süd vermişdi Yevrikleya;
Telemaxı kənizlərdən onun qədər sevən yoxdu.
Qəşəng yataq otağının qapısını açdı oğlan,
Yatağında əyləşərək xitonunu soyundu tez,
Dayəsinə tərəf atdı; dayə çırpıb o xitonu
Səliqəylə qatlayaraq yaxındakı mıxdan asdı.
Bu taxta mıx hamarlanmış çarpayının yanındaydı.
Qarı səssiz çıxdı evdən, tutub gümüş dəstəyindən
Qapını da çəkib örtdü, qayışla da içəridən rəzələdi
Telemaxsa yumşaq qoyun dərisinə bürünərək
Afinadan eşitdiyi səfər haqda fikirləşdi.

İKİNCİ NƏĞMƏ

Səhər tezdən alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
Odisseyin əziz oğlu qalxdı rahat yatağından,
Geyinərək, çiyni üstdən asdı iti qılıncını,
Sonra bəyaz ayağına geydi qəşəng pəncəliyi,
Çıxdı yataq otağından ölümsüz bir allah kimi.
Uca səsli carçılara əmr eləyib tapşırdı ki,
Uzun saçlı axeyləri yığıncağa səsləsinlər.
Car çəkildi, hamı dərhal gəldi şəhər meydanına.
Adamlar cəm olan kimi, əldə bürünc uclu, sivri
Nizəsilə Telemax da gəldi həmin o meydana.
Yanınca da iki oynaq it gəlirdi Telemaxın.
Ona nadir bir gözəllik bəxş etmişdi pak Afina.
Bu görkəmdə görüb onu təəccübə düşdü hamı.
Qocalar yol verdi, gedib atasının əyləşdiyi
Yerdə qərar tutdu. Öncə Yeqipti, o pir danışdı.
Dünyagörmüş o qocanın beli çoxdan bükülmüşdü.
Nizəatanoğlu Antif allahsifət Odisseylə
Bir gəmidə yollanmışdı atları bol Troyaya.
Mağarada onu quduz Taygöz tələf etdi o vaxt;
Lap axırda onu yedi Polifem şam edən zaman.
Qocanın üç oğlu qaldı: Yevrinom da aşiq idi.
İkisi də Yeqiptinin ev işini görürdülər.
Antifi hey anıb qoca qəhərlənib, qəmlənirdi.
Gözü yaşlı Yeqipti bax belə dedi yığıncağa:
"Ey İtaka camaatı, qulaq verin sözlərimə!
Mərd Odissey əyriburun bir gəmidə gedən gündən,
Nə şuramız olub bizim, nə də ki, xalq yığnağımız.
İndi kimdir bizi yığan, kimdir bunu lazım bilən?
Cavandırmı, qocadırmı o xeyirxah adam, görən?
Yoxsa qoşun gəldiyini eşidib o hamıdan tez,
Və bu haqda camaata xəbər vermək fikrindədir?
Bəlkə, ellik məsələdən danışacaq indi bizə?
Mənə belə gəlir ki, o, xeyirxah və mərd adamdır.
Zevs atamız mətləbinə çatdırsın o adam kimsə!"

Belə dedi. Telemaxı sevindirdi onun nitqi.
Yerində bənd alammayıb, can atdı ki, bir söz desin.
Düz ortada durdu. Gözəl məsləhətlər verən qasid
Mərd Pisenor Telemaxa skipetr təqdim etdi.
Natiq qoca Yeqiptiyə əvvəlcə üz tutub dedi:
"Qoca, görmək istədiyin şəxsi indi görəcəksən, –
O toplayıb sizi bura. Dərd başımdan aşıb daha.
Qoşun-filan gəldiyindən heç bir xəbər bilmirəm ki,
Eşitdiyim məlumatı sizə xəbər verə biləm.
Xalqa aid məsələ də yoxdur, sizə danışım mən.
Dərd mənim öz başımdadır, evim də ki, talan olur.
Bir tərəfdən həlak olub nəcabətli atam mənim,
O sizin də ata kimi çox mehriban çarınızdı.
Daha ağır o biri dərd, o qədər də çəkməz, məni
Müflis edər, ev-eşiyim, varım-yoxum əldən çıxar.
Anam özü istəmədən, adlı-sanlı adamların
Oğulları elçi düşüb ona, evə soxulublar.
Cürət edib İkariyə ağız açmaq istəmirlər.
Onda qoca öz qızına layiq başlıq tələb edib,
Ürəyinə kim daha çox yatır, ona ərə verər.
Onlar bunu etməkdənsə, hər gün bizə soxulurlar.
Hər gün neçə qoyun, keçi, cöngə kəsib hey tıxırlar,
Bizim əla şərablardan içib-içib keflənirlər.
Əllərinə nə keçirsə, sonra qarət eləyirlər.
Odisseytək mərd yoxdur ki, son verə bu quldurluğa.
Bizdə elə zor hanı, bu adamlara cavab verək?
Sonralar da gümanımız yoxdur cavab verə bilək.
Gücüm çatsa, hamısının öhdəsindən gələrdim mən.
İş o yerə çatıbdır ki, heç cür dözmək olmur buna.
Əldən gedir ev, var-dövlət. Toxunmurmu bu hal sizə?
Heç olmasa, qonşulardan utanıb, bir kara gəlin,
Heç olmasa, o ölümsüz allahlardan bir çəkinin;
Yoxsa onlar buna görə, qəzəbini tökər sizə.
And verirəm sizi Zevsə, and verirəm Femidaya, –
Adamları yığıncağa o toplayır, o dağıdır;
Əzizlərim, di əl çəkin, öz dərdimi özüm çəkim.
Bəlkə, mənim nəcib atam yaraşıqlı dizlik taxan
Axeylilər ürəyinə toxunan bir iş görübdür?
Yoxsa onun hayıfını indi məndən alırsınız?
Bu gəncləri qızışdırıb üzərimə salırsınız?

Mal-heyvanı siz özünüz, kaş ki, qırıb yeyəydiniz!
Vurduğunuz ziyanlara onda əvəz verərdiniz.
Qəsb edilən hər bir şeyi sizdən geri alanadək
Bütün günü bu şəhərdə əl çəkməzdim arxanızdan.
Lakin məni bu halınız bir ümidsiz dərdə salıb!"
Hirslə deyib bu sözləri skipetri atdı yerə,
Görüb axan göz yaşını, rəhmi gəldi xalqın ona.
Hamı susdu, Telemaxın bu qəzəbli sözlərinin
Cavabını qaytarmağa kimsə cürət eləmədi.
Tək Antinoy etirazla cavab verib belə dedi:
"Ay çərənçi azğın hərif, bu nə sözdür danışırsan?
Yoxsa bizi ləkələyib gözdən salmaq istəyirsən?
Elçi düşən cavanlarda zərrə qədər yoxdur günah,
Günah sənin o kələkbaz, o məkrli anandadır!
Anan cavan axeyləri üç ildir ki, ələ salır;
Bu yaxında üç il bitər, dördüncüyə addayarıq.
Yaxşı sözlər ismarlayıb, hərəyə bir vədə verir,
Ürəyində isə tamam başqa şeylər fikirləşir.
Bizə qarşı məkrli bir tədbirə də əl atdı o:
Dəzgah qurub otağında başladı ağ toxumağa.
Həmin zərif toxumanı göstərərək bizə dedi:
– Sizə ey cavan aşiqlərim, Odissey məhv olubsa da,
Bir az dözün, məni vadar etməyin tez toy etməyə.
Bu kəfənlik toxumanı, qoyun başa çatdırım mən!
Adlı-sanlı qoca Laert, bəlkə, öldü bu yaxında;
İnsanları qırıb tökən ölüm onu yaxalarsa,
İstəmirəm məni axey arvadları sözə qoyub
Desin: belə varlı adam kəfənə də sarınmadı! –
Belə deyib bizim bu mərd qəlbimizi yumşaltdı o.
Bəs sonrası? Bütün günü toxumaqla məşğul olub,
Gecə məşəl işığında sökürmüş o kəfənliyi.
Bu qaydayla üç il keçdi, inandıq biz axeylilər.
Elə ki, vaxt ötüb keçdi, dördüncü il yaxınlaşdı,
Bu kələyi bilən qadın bizi bundan hali etdi.
Toxumanı sökən zaman biz üstünü aldıq onun,
İstəmədən öz işini qurtarmalı oldu xanım.
Bax, anana elçi düşən bu adamlar gör nə deyir,
Sən və bütün axeylilər qoy yaxşıca bilsin bunu:
Ananı öz atasının ocağına göndər getsin,
Orda özü və atası bəyəndiyi şəxsə getsin.

Anan axey gənclərini ələ salmaq adətindən
Qoy əl çəksin indən belə. Bilirik ki, pak Afina
Ona bol-bol verib ağlı, incə, zərif əl işini;
O bildiyi kələkləri qədimlərdə ömür sürmüş
Axeyanın qalın saçlı, gül camallı qızlarından
Nə Mikena, nə Alkmena, nə də Tiro bilməzdilər.
Penelopa fəndgirlikdə üstündür o gözəllərdən.
Ancaq onun fəndgirliyi çatmaz daha köməyinə.
Nə qədər ki, allahların ona təlqin elədiyi
Niyyətində möhkəm durub, talanacaq var-yoxunuz.
Penelopa bu minvalla böyük ad-san qazansa da,
Sənin varın talanaraq tamam əldən gedəcəkdir.
Anan bizdən birimizi seçməyincə bir axeyli
Nə başqa bir qız axtarıb, nə də burdan gedəcəkdir!"
Dərrakəli Telemaxsa ona cavab verib dedi:
"Anam özü istəməsə, necə qova billəm onu?
Axı məni anam doğub, boya-başa yetiribdir.
Atam isə uzaqdadır, heç bilmirəm, sağdır, ölüb.
Anamı öz atasının sarayına göndərərsəm,
Onda qoca İkariyə xeyli fidyə verməliyəm.
Anam evdən qovulanda Erinniyə gileylənsə,
Allahların qəzəbinə düçar ollam, bədnam ollam.
Yox, anama mən heç zaman "get" sözünü deyəmmərəm.
Xoşunuza gəlməsə də, qanınızı qaraltsa da,
Evimizdən çıxın gedin! Qonaqlığı növbə ilə,
Özünüz öz evinizdə düzəldin öz xərcinizlə.
Əgər sizə əvəzini ödəmədən özgəsinin
Hesabına yeyib-içmək xoş gəlirsə, yeyin-için;
Onda mən də ölməzləri çağıraram köməyimə.
Bəlkə də, Zevs özü verər onda sizin cəzanızı!
Qan bahanız ödənmədən evimdə məhv olarsınız!"
Telemax bax belə dedi. Şimşəksaçan Zevs bu zaman
Uca dağdan iki qartal uçurtdu o səmtə sarı.
Öncə onlar sakit külək sürətilə uçurdular,
İkisi də qanadını geniş açıb süzürdülər.
Lakin gəlib o hay-küylü yığnaq üstə çatan kimi,
Hər ikisi qanad çalıb, dövrə vurub dolandılar, –
Hamıya göz qoyub, ölüm xəbərini bildirdilər.
Bir-birinin üz-gözünü cırmaqlaya-cırmaqlaya,
Uçub şəhər evlərinin üstdən, sağa yönəldilər.

Qartalları başlarının üzərində görən gənclər:
“Qarşımızda bir fəlakət vardır” deyə düşündülər.
Mastoroğlu mərd Alifers başladı söz söyləməyə;
Quşlarla fal açmaqda o tay-tuşundan seçilirdi,
Danışıqda, bilikdə də fərqlənirdi qocalardan.
Xoş niyyətlə yığıncağa üz tutub o belə dedi:
“Ey İtaka camaatı, qulaq asın sözlərimə!
Ey məftunlar sizə daha çox dəxli var bu sözlərin;
Çünki böyük bir fəlakət gözləyir siz cavanları.
Odisseyin qayıtmağı çox da uzun çəkməyəcək;
Penelopa talibləri üçün ölüm gətirir o,
Uzaq dəniz sularından gözə çarpan İtakada
Bəzi-bəzi adamların başında da bir xata var.
Biz bu ərgən cavanları cilovlasaq, pis olmazdı.
Qoy özləri dinc dursunlar: bu onların xeyrinədir.
Fal açmaqda səriştəm var, təcrübəm var mənim axı.
Troyaya vuruşmağa yollananda axeylilər,
Onlarla bir yola düşən o çoxbilmiş Odisseyə
Mən o zaman nə demişdim, – tamam tutur öz yerini.
Demişdim ki, bu səfərdə çox bəlalar çəkəcəkdir,
Dostlarını itirərək, iyirmi il sonra evə
Yad adamtək dönəcəkdir, – indi sözüm doğru çıxır!”
Poliboğlu Yevrimaxsa ona cavab verib dedi:
“Qoca, get bu falçılığı evindəki uşaqlara
Elə, onlar bir fəlakət, xata-bala görməsinlər.
Burda isə səndən qat-qat üstün falçı mən özüməm.
Parıldayan günəş altda azmı uçan quş görürük?
Xeyir, ya şər xəbəri ki, vermir bütün quşlar bizə.
Odissey məhv olub gedib. Kaş onunla birgə sən də
Məhv olaydın; bizə ölüm muştuluğu verməyəydin,
Bizdən incik Telemaxı qızışdıra bilməyəydin.
Həqiqəti budur: sənin umacağın vardır ondan!
Gör indi mən nə deyirəm, dediyim də olacaqdır:
Əgər dünyagörmüşlüyün, təcrübənlə Telemaxı
Dilə tutub ürəyində kin oyatsan bizə qarşı,
Bundan yalnız Telemaxın özü ziyan çəkəcəkdir.
Çünki bizim qarşımızda o çox gücsüz və acizdir.
Qoca, sənsə ağır fidyə ödəməli olacaqsan,
Ürəyində dərd olacaq bu fidyənin ağırlığı
Telemaxa isə budur təklifimiz, bilsin hamı:

Qoy göndərsin anasını öz atası evinə o;
El qaydası nə qədər ki, tələb edir, qoy o qədər
Cehiz verib öz qızına toy eləsin İkari tez.
Əl çəkəsi deyilik biz yoxsa bu cür elçilikdən.
Heç bir kəsdən nə qorxumuz, nə hürkümüz vardır bizim.
Qoy Telemax hər nə qədər çərənləyir, çərənləsin!
Qoca, sənin falçılığın bizə əsər eləməyir,
Bu boş sözlər yalnız sənə çoxlu düşmən qazandırır.
Nə qədər ki, Penelopa toy etməyə razı deyil,
Əvəzini ödəmədən, nə var, – tamam yeyəcəyik.
Nə müddətdir ondan cavab almaq üçün müntəzirik;
Yarışlarla, oyunlarla günümüzü keçiririk,
Evlənməkçün özümüzə başqa qız da axtarmırıq”.
Dərrakəli Telemax da belə dedi Yevrimaxa:
“Ey Yevrimax, mən nə sənə, nə də başqa məftunlara
İndən belə ağız açıb yalvarası deyiləm, bil.
Çünki işdən allahlar da xəbərdardır, camaat da.
Bir sürətli gəmi verin, iyirmi də yol yoldaşı,
Belə ki, o adamlarla ora gedib, gələ bilim. –
Fikrim qumlu Pilos ilə Spartaya səyahətdir.
İtkin düşmüş atamdan bir xəbər bildim, bəlkə, orda:
Fanilərdən, bəlkə, bilən vardır, ya da ulu Zevsin
İnsanlara daim qasid göndərdiyi xəbər bilir.
Öyrənsəm ki, atam sağdır, yenə evə qayıdacaq,
Sıxıntıya qatlaşaraq düz bir il də gözləyərəm.
Öyrənsəm ki, diri deyil, köçüb gedib bu dünyadan,
Doğma ata torpağına qayıdaraq mən yenə də,
Ona məzar təpəciyi ucaldaram, təntənəli
Dəfn ayini icra edib, anamı da verrəm ərə”.
Belə deyib əyləşdi o. Odisseyin yaxın dostu
Mentor qalxdı danışmağa. Mərd Odissey Troyaya
Gedəndə ev-eşiyini bu dostuna tapşırmışdı;
Demişdi, ev adamları qulaq assın bu qocaya.
Həmin qoca xoş niyyətlə belə dedi yığıncağa:
“Ey İtaka camaatı, eşidin bu sözlərimi!
Bir halda ki, rəiyyətlə ata kimi rəftar edən
Odisseyi bir nəfər də xatırlayıb yada salmır,
İndən belə hakimiyyət skipetri tutanlardan
Gərək heç kəs nəcibliyə, yumşaqlığa yol verməsin;
Ürəyindən qovub rəhmi, camaata zülm eləsin.

Mən bu lovğa və həyasız pərəstişkar dəstəsinə
Zorakılıq və məkr üstə hədə-qorxu gəlmirəm, yox.
Odisseyi ölmüş bilib, var-yoxunu talan edən
Bu adamlar başlarıyla bir gün cavab verəcəklər.
Mən daha çox yerdə qalan axeylərdən inciyirəm;
Tələblilər sizdən azkən, susursunuz və öz qəti
Sözünüzlə bu gənclərin cilovunu çəkmirsiniz!"
Yevenorid Leokrit etirazla belə dedi:
"Bu nə sözdür danışırsan, ay ağlıkəm və tərs Mentor?
Camaatla ələ almaq istəyirsən bizi! Amma,
Camaat da qonaqlıqdan çəkindirə bilməz bizi!
Tutaq ki, lap Odisseyin özü dönüb gəldi geri,
Gördü nikah istəyənlər evində kef çəkir onun.
Əgər o da qovmağa cəhd etsə idi bizi ordan,
Odisseyin gəlməyini arzulayan Penelopa
Çox çətin ki, bu gəlişdən fərəhlənib sevinərdi,
Çünki əri öhdəsindən gəlməzdi bu qədər gəncin.
Ey camaat, dağılışın, çıxın gedin işinizə!
Qoy Alifers, bir də Mentor yola salsın Telemaxı;
Axı onlar Odisseyin köhnə, sadiq dostlarıdır.
Məncə ata sorağıyla o, burda çox gözləyəcək;
Telemax öz səfərini heç vaxt başa çatdırammaz!"
Belə deyib yığıncağa gələnləri dağıtdı o;
Öz evinə-eşiyinə çıxıb getdi axeylilər.
Məftunlarsa Odisseyin sarayına döndü yenə.
Telemax da qumlu dəniz sahilinə tərəf getdi,
Əllərini yuyub, sonra dua etdi Afinaya:
"Ey evimə gəlib, mənə çoxdan getmiş Odisseyin
Dönməsindən səhih xəbər bilmək üçün, sis-dumanlı
Dənizlərə baş vurmağı təklif edən pak ilahə!
Bu səfərə bir tərəfdən axeylilər mane olur,
Bir yandan da Penelopa məftunları adlananlar".
Belə deyib yalvardı o, Pak Afina mərd Mentorun
Görkəmində zahir oldu; Mentor kimi danışaraq
Odisseyin mərd oğluna bu qanadlı sözü dedi:
"Bir halda ki, Odisseyə çəkib mətin qəlbin sənin,
Sonralar da belə cəsur və ağıllı olmalısan, –
İşdə, sözdə cəsur olmaq Odisseydən keçib sənə.
Belə olsan, səyahətin, inan ki, baş tutacaqdır.
Odisseylə Penelopa deyildirsə atan-anan,

İnanmıram bu səfəri onda başa çatdırasan.
Atasına oxşar olan uşaqların azdır sayı;
Atasından pis olanlar çoxdur, yaxşı olanlar az.
Əgər bundan sonra dəxi ağıllı və güclü olsan,
Əgər səndə əlaməti varsa ata idrakının,
Əmin ol ki, məqsədinə nail ola biləcəksən.
Məftunlardan heç birinin əməlinə fikir vermə.
Onların heç birisində yoxdur ağıl nişanəsi.
Ölümləri yaxınlaşır, ancaq onlar hiss etməyir,
Bilmirlər ki, bircə gündə hamısı məhv olacaqlar.
Gedəcəyin qürbət yolu o qədər də uzaq deyil.
Mən də atan Odisseyin yaxın dostu, sirdaşıtək
Tez bir gəmi hazırlayıb yol yoldaşın ollam sənin.
İndi qayıt nikah tələb edənlərin yanına sən,
Tapşır, evdə sənin üçün görülsün yol tədarükü:
Küplərə mey, kisələrə arpa unu doldurulsun;
Arpa unu beyinlərə qüvvət verən bir nemətdir.
Mən könüllü yol yoldaşı avarçılar tapım gərək.
Dalğadöyən İtakada çoxdur köhnə, təzə gəmi,
Onlardan ən yaxşısını özüm gedib seçim gərək,
Tez sazlayıb o gəmini, yollanarıq gen dənizə".
Zevsin qızı pak Afina belə dedi. Telemax da
İlahəni dinləyincə, tezcə qalxdı öz yerindən,
Ürəyində gizli bir dərd, dönüb getdi evlərinə.
Gördü nikah talibləri qonaqlığa hazırlaşır:
Kimi zalda keçi soyur, kimi donuz ütür çöldə.
İstehzayla gülüb ona yaxınlaşdı Yevpeytoğlu,
Telemaxın əllərindən tutub dedi bu sözləri:
"Eh, Telemax, ay boşboğaz, özü lovğa, sözü lovğa!
Bil ki, bizi sarsıdammaz nə tədbirin, nə də sözün.
Gəl yenə də əvvəlkitək bizimlə ye, bizimlə iç.
Axeylilər hazırlayar nə lazımsa sənə yola:
İtigedən bir gəmi də, neçə qoçaq avarçı da.
Gedib ata sorağını pak Pilosda toplayarsan".
Dərrakəli Telemaxsa Antinoya belə dedi:
"Yox, Antinoy, sizdəki bu sırtıqlığı görə-görə,
Açıq qəlblə, gülər üzlə bir məclisdə əyləşmərəm.
Bəs deyilmi bir az əvvəl məni kiçikyaşlı görüb
Evimizin var-yoxunu yeyib tələf etdiyiniz?
İndi daha böyümüşəm, ariflərdən dərs almışam,

Ağlım kəsir, sinəmdə də mərdlik hissi güclənibdir,
Pilosa da getsəm, burda qalası da olsam əgər,
Keraları üstünüzə salmağa cəhd edəcəyəm.
Mən gedirəm və dediyim yolu başa vuracağam,
Gedirəm yad gəmisində, çünki mənim nə gəmim var.
Nə də avarçəkənim var, sizə də, bax, bu lazımdı!"
Deyib çəkdi əllərini Antinoyun əllərindən.
Penelopa talibləri yenə yeyib-içirdilər,
Telemaxı ələ salıb gülür, şuxluq edirdilər.
Təkəbbürlü cavanlardan vardı belə deyəni də:
"Sayıq olun! Telemaxın qəsdi bizi məhv etməkdir!
O ya qumlu Pilosdan, ya Spartadan üstümüzə
Qoşun çəkmək fikrindədir. Görün, nə can atır ora!
Ya da ki, o bərəkətli Efiraya səfər edib,
Ordan zəhər gətirəcək; elə güclü bir zəhər ki,
Kraterə töküb qırsın hamımızı birdən-birə".
Cavanların arasında vardı belə deyəni də:
"Eh, kim bilir? Bəlkə, o da əyriburun bir gəmidə
Odisseytək gəzib-gəzib yad ellərdə məhv olacaq!
Beləliklə, o bizi də əziyyətə salacaqdır:
Onda onun var-yoxunu bölüşməli olduq axı. –
Anasıyla, seçəcəyi ərə evi verrik onda!"
Bu söhbətdə ikən onlar, Telemax tez dik tavanlı
Gen anbara getdi; orda qalaq-qalaq qızıl və mis,
Sandıqlarda dəst-dəst paltar, ətirli yağ saxlanırdı.
Divar boyu düzülmüş gil çəlləklərdə çoxillik mey
Saxlanırdı, bu saf meyin baldan şirin dadı vardı.
Çox məşəqqət, çox təhlükə görmüş olan mərd Odissey
Bəlkə, gəlib çıxdı deyə saxlanırdı bu dadlı mey.
İkitaylı qapıyla bərk bağlanmışdı həmin anbar;
Pensenorid onun qızı ağıl kanı Yevrikleya,
Gecə-gündüz ayrılmırdı bu yatırım anbarından,
Orda olan varidatı canla-başla hifz edirdi.
Telemax bu açarçını çağıraraq belə dedi:
"Əziz dayə Yevrikleya, bu küpləri meylə doldur.
Qara ölüm pəncəsindən axır nicat tapmasına,
Öz evinə dönməsinə böyük ümid bəslədiyin
Atam üçün saxladığın meytək şirin olsun o mey.
On iki küp dolduraraq möhkəm bağla başlarını,
Sonra arpa unundan da düz iyirmi ölçü götür.

Doldur dəri kisələrə. Bunu bir sən bilməlisən,
Bu şeyləri hazırlayıb, səliqəylə yığ bir yana,
Axşam yataq otağına qalxan kimi Penelopa,
Özüm gəlib bu şeyləri daşıtdırıb apararam.
İstəyirəm Pilosa və Spartaya səfər edib,
Orda atam Odisseyin dönməsindən xəbər bilim.
O qurtardı. Yevrikleya eşidincə bu sözləri,
Hönkürtüylə ağladı və bu qanadlı sözü dedi:
“Əziz oğlum, bircə dənəm, söylə görüm, belə fikir
Hardan gəldi xəyalına? Qürbət eldə nə işin var?
Allahların törəməsi əziz atan mərd Odissey
Burdan uzaq yad ellərdə çoxdan tələf olub gedib.
Sən getdinmi, Penelopa talibləri hiylə ilə
Canına qəsd edib sənin, nəyin varsa böləcəklər.
Bala, getmə, doğma qohum-əqrəbanın yanında qal!
Niyə gərək təhlükəli dənizlərdə yol gedəsən?”
Dərrakəli Telemaxsa dayəsinə belə dedi:
“Əziz dayəm, qəm eləmə, allahların hökmüdür bu.
Ancaq mənə and iç ki, sən, mən gedəndən on bir, ya da
On iki gün sonra xəbər tutacaqdır bundan anam.
Başqasından öyrənməmiş, soruşmamış özü – demə.
Qorxuram ki, göz yaşları soldura gül camalını”.
Allahların baş andını təkrar etdi onda dayə.
Elə ki, and ayinini icra etdi Yevrikleya,
Küpləri lap ağzınacan şirin meylə doldurdu tez,
Sonra dəri kisələrə un doldurdu – arpa unu.
Telemaxsa çıxıb getdi gənclərin kef məclisinə.
Bayquşgözlü Afinanın başına bir fikir gəldi:
Telemaxın görkəmində gəzdi bütün şəhəri o;
Rast gəldiyi adamlardan bir-bir xahiş elədi ki,
Axşamüstü Noemonun gəmisinə toplaşsınlar.
Sonra isə Fronion Noemondan gəmisini
Verməsini rica etdi; o da qəlbən razı oldu.
Elə bu vaxt günəş batdı, yollar-izlər kölgələndi.
Pak ilahə o gəmini itələyib saldı suya,
Gəmi üçün lazım olan əşyanı da hazırladı.
Buxtanın lap ucqarına çəkdi həmin o gəmini,
Bu arada çağırdığı adamlar da gəlib çıxdı.
Bayquşgözlü pak Afina başqa fikrə düşdü birdən:
Allahsifət Odisseyin sarayına gəldi birbaş,

Kefə məşğul cavanlara şirin yuxu göndərərək
Başlarını dumanlatdı; əllərindən düşdü qədəh.
Tez şəhərə dağılışıb, hərə getdi öz evinə,
O qədər də çox çəkmədi, yuxu endi gözlərinə.
Yaraşıqlı otağından çağıraraq Telemaxı,
Bayquşgözlü pak ilahə müraciət etdi ona, –
Mentor şəkli almışdı o, Mentor kimi danışırdı:
“Ey dost, möhkəm dizlik geyən yoldaşların hazırdırlar.
Tezmi hazır olacaqsan, axı səni gözləyirlər.
Di gəl gedək, yubandırmaq olmaz axı bu səfəri!”
Bunu deyib tez qabağa düşüb getdi ilahə qız,
Telemax da Afinanın arxasınca getdi dərhal.
Onlar gəmi olan yerə yetişəndə gördülər ki,
Uzunsaçlı avarçılar artıq qumlu sahildədir.
Telemax yol dostlarına üz tutaraq bunu dedi:
“Əziz dostlar, tez gəmiyə daşıyaq biz azuqəni.
Onlar evdə hazırdırlar, anam isə heç nə bilmir,
Getməyimi bir nəfərdən başqa bilmir heç bir kəniz”.
Belə deyib addımladı, adamlar da arxasınca.
Tezcə evdən azuqəni daşıdılar o gəmiyə,
Telemaxın göstərdiyitək yerbəyer elədilər.
Afinanın arxasınca qalxıb sonra Telemax da
Gəminin dal tərəfində əyləşdilər yan-yanaşı.
Kəndirləri açıb sahil daşlarından avarçılar,
Tez keçdilər gəmidəki avarların arxasına.
Pak Pallada Afina da əsdirdi səmt küləyini.
Tünd-qırmızı dalğaların üzərində əsdi Zefir.
Telemax dor iplərini yerlərinə bərkitməyi
Əmr elədi dostlarına; onlar əməl etdi buna.
Cökə doru yuvasına pərçimləyib ucaltdılar,
İplərini gəminin uc tərəfinə bağladılar.
Ağ yelkəni hörmə qayış örkənlərlə qaldırdılar.
Əsən zefir külələri qabartdı bu ağ yelkəni.
Al-qırmızı dəniz suyu şırımlandı gəmi altda,
Dik dalğalar üzərindən şütüyərək getdi gəmi.
Çəkib yelkən iplərini bağladılar tarım-tarım.
Sonra isə krateri ağzınacan dolduraraq
Carladılar ölməz olan allahların şərəfinə,
Afinanın şərəfinə daha artıq mey süzdülər.
Bütün gecə və səhəri dənizdə yol getdi gəmi.

ÜÇÜNCÜ NƏĞMƏ

Bərəkətli yer üzündə həyat sürən insanlara,
Bir də ölməz allahlara işıq saçan parlaq Günəş
Yaraşıqlı bir körfəzdən qalxdı göyün mis tağına.
Telemaxgil abad Neley Pilosuna yetişdilər.
Pilosluları o sahildə yertitrədən, qarasaçlı
Poseydona qara döngə qurbanları kəsirdilər.
Hər birisi beş yüz yerlik doqquz bölmə vardı orda,
Hər bölmədə əyləşənlər qarşısında doqquz cəmdək.
İçalatdan dadıb onlar, allahçın bud yandıranda,
Sahilə yan aldı gəmi; yelkənləri qaldırdılar,
Lövbər atıb, müsafirlər gəmini tərk elədilər.
Telemax da Afinanın arxasınca düşdü yerə.
Sözə əvvəl başlayan da Afinanın özü oldu:
"Çəkinməyin yeri deyil, Telemax, at qorxaqlığı!
Axı gəldin, öyrənəsən doğma atan Odisseyin
Başına nə qəza gəlib, hansı torpaq alıb onu.
Di dayanma, at ram edən Nestorun düz yanına get,
Axı gərək bilək onun ürəyində olanları.
Xahiş edib özün soruş, qoy düzünü açıb desin;
Həddən artıq ağıllıdır, odur ki, o yalan deməz".
Dərrakəli Telemax tez cavab verdi ilahəyə:
"Mentor, necə yaxınlaşım? Necə xitab edim ona?
Ağıllı söz danışmaqda təcrübəm çox azdır mənim.
Çəkinirəm, – bir gənc necə sual versin bir qocaya!"
Pak Pallada Afinasa ona cavab verib dedi:
"Sualların bir qismini özün düşün ürəyində,
Bir qismini allah sənə təlqin edər. Məncə, sənin
Doğulub boy atmağına allahlar heç zidd olmayıb".
Bunu deyib, Zevsin qızı tez qabağa düşüb getdi,
Telemax da ilahənin arxasınca addımladı.
Pilosluları əyləşdiyi yerə gəlib yetişdilər.
Əyləşmişdi mərd Nestor da, yanında da oğulları.
Pilosluları şişlərə ət taxıb odda qızardırdı.
Qonaqları görən kimi tez qabağa atıldılar,

Əllərini sıxıb dəvət elədilər qonaqlığa.
Onları ilk qarşılayan Nestoroğlu Pisistrat
Afina və Telemaxın əllərindən yapışaraq
Sahil boyu döşənilmiş yumşaq dəri üzərində
Nestor ilə Frasimedin arasında əyləşdirdi.
Bir parça iç verib, şərab tökdü qızıl piyaləyə.
Qalxantutan Zevsin qızı Afinaya xitab edib
Çox dil-ağız elədi və bu sözləri dedi ona:
“Ey yadelli, indi allah Poseydona dua elə:
Onun qurban bayramına düşüb sizin gəlişiniz.
Əvvəl özün dua edib, carla yerə mey nəzrini,
Sonra şirin şərab süzüb qədəhi ver yoldaşına,
O da icra etsin bunu. Məncə, o da ölməzlərə
Duaçıdır: axı insan allahlardan asılıdır.
Səndən cavan yol yoldaşın mənimlə bir yaşda olar.
Qızıl camı öncə sənə verməyimə səbəb budur”.
Bunu deyib şirin meyli piyaləni verdi ona.
Pisistrat öncə camı ona təqdim etdiyindən,
Afina bu dərrakəli cavandan çox razı qaldı.
Uca səslə Poseydona dua edib belə dedi:
“Yersaxlayan çar Poseydon, eşit bizim duamızı,
Qəlbimizdən keçən bütün arzu-kama çatdır bizi!
Əvvəl başdan Nestoru və övladını xoşbəxt elə;
Yerdə qalan bütün Pilos xalqına da, ey Tanrımız,
Hekatomba nəzri üçün ləyaqətli qarşılıq ver!
Telemaxla mən nə işə gəlmişiksə, tamamlayıb
Hündüryanlı gəmimizdə dönək yenə yurdumuza!”
Belə deyib ilahə qız tökdü yerə mey nəzrini.
Telemaxa verdi sonra qoşaqulplu gözəl camı.
Telemax da qaydasıyla icra etdi bu ayini.
Elə bu vaxt şişlərdəki bişmiş əti siyirdilər.
Hərə aldı öz payını, qonaqlığa başladılar.
İstədiyi qədər hamı yeyib-içib doyan kimi,
Məşhur Geren minicisi Nestor belə nitq elədi:
“Madam bizim müsafirlər yeyib-içib ləzzət aldı,
Yersiz düşməz biz onların kimliyini xəbər alsaq.
Ey qəriblər! Siz kimsiniz? Gəlişiniz haradandır?
İş üçünmü, yoxsa elə-belə üzüb gəzirsiniz?
Həyatından keçib, başqa ellilərə divan tutan
Quldurluğa qurşanaraq hər yana baş vurursunuz?”

Cürətlənib Odisseyin oğlu birdən dilə gəldi;
Qəlbinə bu cəsarəti Afina həkk elədi ki,
Qocadan öz itkin düşən atasını xəbər alsın,
Bir də yaxşı ad qazansın. Telemax bu sözü dedi:
“Axeyanın iftixarı Neleyoğlu şanlı Nestor!
Soruşursan: kimik, hansı diyardanıq. Eşit, deyim:
Neyon dağı döşündəki İtakadan gəlmişik biz.
Ümumi yox, xüsusi bir iş üçündür gəlişimiz,
İstəyirəm sınaqlardan çıxmış atam Odisseyin
Haqqında bir söz eşidəm; deyirlər ki, səninlə bir
Troyada çox vuruşub, yerlə yeksan edib onu.
Troyaya gedənlərin hamısından xəbərdarıq;
Kim harada, necə ölüb, – xəbər gəlib çatıb bizə.
Zevs, atamın ölümünü bizdən belə gizli tutur!
Harda həlak olduğunu heç kəs deyə bilmir onun.
Müxənnətlər qurudamı boğazlayıb Odisseyi?
Amfitrita dalğaları dənizəmi gömüb onu?
Bax bununçun qabağında diz çökərək yalvarıram,
Onun necə öldüyünü açıb mənə deyərsənmi?
Bəlkə, özün görüb, ya da görənlərdən eşidibsən.
Axı onu doğan ana əzab çəkmək üçün doğub.
Nə hesablaş, nə də acı, nə də yumşalt olanları,
Gördüyünü, bildiyini olduğutək danış bir-bir.
Axeylərin çox-çox cəfa çəkdikləri Trofada
Əgər mənim nəcib atam öz əhdinə sadiq qalıb,
Öz sözü, ya işi ilə bir rəşadət göstəribsə,
Yalvarıram, yada salıb, olduğutək danış mənə”.
Məşhur Geren minicisi Nestor ona cavab verdi:
“Keçən günün dərdlərini sən yadıma saldın, ey dost!
Biz başəyməz axeylərin orda nələr çəkdi başı!
Bir hissəmiz sis-dumanlı dənizlərdə Axillesin
Dəstəsində qənimətçin hər tərəfə baş vuranda,
Bir hissəmiz Troyanın önündəki döyüşlərdə
Oldu zəlil. Qurban getdi ən say-seçmə ərlərimiz.
Orda yatır qadir Ayaks, orda yatır mərd Axilles.
Məsləhətdə allahlara bənzər olan Patrokl da,
Mənim güclü, əziz oğlum Antilox da orda yatır, –
Antilox da qazanmışdı həm döyüşdə, həm qaçışda.
Bundan başqa başımıza çox fəlakət gəldi orda, –
Oğul istər saya bilsin bütün olub-keçənləri!

Sən beş il də, altı il də qalsan bizim yanımızda,
Sual verib, xəbər alsan başımıza gələnləri,
Dözəmməyib axırda öz vətəninə qayıdardın.
Düşməni məhv etmək üçün kələk qurduq düz doqquz il.
Kronion güc-bəlayla xitam verdi vuruşlara.
Fəndgirlikdə allahsifət Odisseyə çatan yoxdu.
Bəli, kələk işlətməkdə o hamıdan üstün idi,
Sənin atan çoxbilmişdi, atandırsa, doğrudan, o.
İndi sənə baxdıqca mən heyrət edib, mat qalıram:
Nitqin də lap o özüdür; heç kəs güman etməzdi ki,
Yeniyetmə gənc nitqiylə onun nitqi oxşar ola.
Nə ümumxalq yığıncağı, nə də şura iclasında
Odisseylə mənim fikrim fərqlənməzdi bir-birindən.
Məsləhətdə, məşvərətdə niyyətimiz birdi bizim:
Çalışırdıq hər bir işdə fayda verək axeylərə.
Biz elə ki, fəth elədik Priamın şəhərini,
(Mindiyimiz gəmiləri ayrı saldı qadir allah),
Bizə bəla göndərməyi qət elədi Kronion,
İçimizdə ağılsız və kəmfürsət də vardı çünki.
Qadir ata törəməsi pak Pallada Afinanı
Hirsləndirən adamlardan çoxu tapdı cəzasını;
Atridlərin arasına nifaq salıb dalaşdırdı:
Günəş göydə batabatda Menelayla Aqamemnon
Axeyləri fövqəladə yığıncağa topladılar.
Onlar da ki, bu iclasa sərxoş halda gəlmişdilər
Hər qardaş öz niyyətini açıb dedi gələnlərə:
Çar Menelay istəyirdi tez doluşub gəmilərə,
Axeylər su yolu ilə qayıtsın öz yurdlarına.
Aqamemnon bu təklifi bəyənməyib deyirdi ki,
İncik düşmüş Afinanın soyutmaqçın qəzəbini
Hamı qalıb Hekatomba qurbanına başlasınlar.
Bilmirdi ki, Afinanı ovutmaq çox asan deyil:
Allahlar öz qərarını asanlıqla dəyişdirmir.
Bir-birini təhqir edib durdular üz-üzə onlar.
Yaraşıqlı dizlik taxan axeylilər dik qalxaraq,
Başladılar küyləşməyə, iki yerə böləndülər.
Səhərədək düşmən kimi bəhs etdik bir-birimizlə.
Artıq bizə Kronion zülm etməyə başlamışdı.
Ertəsi gün qənimət və qadınlara bənd vuraraq,
Gəmilərə yüklədilər, çıxdı yola bəziləri.

Qoşunların tən yarısı öz yerindən tərpənmədi,
Baş sərkərdə Aqamemnon ilə qaldı Troyada,
Yerdə qalan yarımızsa yeyin-yeyin üzüb getdik;
Allah coşqun dənizdəki dalğaları hamarladı,
Tenedosa çatdıq. Evə tez yetişək deyə, orda
Qurban kəsdik. Lakin geri qayıtmağa qoymadı Zevs.
Aramıza o yenə də düşmənçilik saldı bizim.
Fəndgirlikdə və bilikdə bərabəri az tapılan
Odisseylə qoşaquyruq gəmilərə əyləşənlər
Aqamemnon razı qalsın deyə geri qayıtdılar.
Qabaqdakı fəlakəti əvvəlcədən duyaraq mən,
Gəmiləri var gücümlə irəliyə doğru sürdüm.
Tidid də öz dostlarını qaçmağa sövq edib üzdü.
Bir az sonra xurmayısaç Menelay da çatdı bizə. –
Lesbosda biz qalan yolu müzakirə eləyirdik,
Dedik: Xios körfəziylə qayaların üst yanından,
Psiranın sağ yanından keçək gedək, ya Xiosun
Alt yanından və Mimantın yaxınından keçək gedək?
Yalvarırdıq allaha ki, bir əlamət peyda edib
Bizə doğru yol göstərsin. Xatadan tez qaçaq deyə
Dənizin düz ortasıyla Yevbeyə tez yetişməyi
Məsləhətli bildi allah. Səmt küləyi əsdi birdən,
Balığı bol su yoluyla gecə çatdıq Gerestə biz.
Keçən kimi gen dənizi, Poseydonun şərəfinə
Xeyli cöngə boğazlayıb ona qurban gətirdik biz.
Dördüncü gün at ram edən Tideyoğlu Diomedin
Gəmiləri miniklərlə çatdı Artos limanına.
Allahların əsdirdiyi səmt küləyi heç kəsmədi,
Bu küləyin köməyilə mən Pilosa tərəf üzdüm.
Beləliklə, əziz bala, mən Pilosa gəlib çıxdım,
Bir azca da ölən-qalan axeylərdən xəbərim var.
Öz evimin damı altda eşitdiyim xəbərlərin
Hamısını danışaram, səndən heç nə gizlətmərəm.
Deyirlər ki, böyük qəlbli Axillesin oğlu ilə
Nizəatan mirmidonlar sağ-salamat dönüb geri.
Poyantoğlu Filoktet də sağ-salamat qayıdıbdır.
İdomeney döyüşlərdən sağ qurtaran dostlarıyla
Çatıb Krit adasına; heç birini su boğmayıb.
Aqamemnon barəsində eşitməmiş olmazsınız:
Dönən kimi Egist onu hiylə ilə öldürübdür;

O da öz bəd əməlinin alıb ağır cəzasını.
Xoşbəxtlikdir mərd öləndə yerində mərd oğlu qala!
Şan-şöhrətli atasını namərdliklə həlak edən
Qəddar, xain Egisti o həlak edib, qisas alıb.
Dost, görürəm sən də gözəl, boy-buxunlu gənc olubsan,
Hünər göstər, şöhrətini unutmasın qoy nəsillər".
Dərrakəli Telemaxsa belə dedi cavabında:
"Axeyanın iftixarı, Neleyoğlu şanlı Nestor!
Orest yaman qisas alıb. Axeylilər Orest haqda
Nəğmə qoşub, tərifini çatdıracaq nəsillərə!
O allahlar kaş mənə də elə bir güc verəydilər.
Öc alaydım ədnalığı başdan aşan cavanlardan,
Çox müsibət gətirirlər, başıma o həyasızlar.
Allahlar bu xoşbəxtliyi nə atama nəsib etdi,
Nə də mənə. Səbir etməkdən başqa çarəm qalmayıbdır".
Məşhur Geren minicisi Nestor belə cavab verdi:
"Əziz bala, madam ki, sən özün açdın, qoy deyim ki,
Eşitmişəm Penelopa məftununun sayı çoxdur.
Elçi düşüb anana, çox yaramazlıq törədirlər.
De görüm sən özünmü yol verirsən o adamlara,
Allahların təlqinilə xalqmı səndən üz döndərib?
Bəlkə, atan özü gəlib ya tək, ya da axeyləri
Köməyinə çağıraraq alacaqdır qisasını.
Axeylərin çox-çox əzab çəkdikləri Troyada
Pak Afina Odisseyin qayğısını çox çəkirdi,
Onun kimi kaş səni də istəyəydi o ilahə!
Afinanın Odisseyi sevib kömək etdiyitək
Allahların heç bir kəsi sevdiyini görməmişəm.
O səni də Odisseytək çox istəyib qorusaydı,
Tələblilər nikah haqda fikrə belə düşməzdilər!"
Dərrakəli Telemaxsa ona belə cavab verdi:
"Heç inana bilmirəm ki, dediklərin gerçəkləşə,
Bu çox çətin məsələdir, heç ağlıma batmır mənim.
Lap allahlar istəsə də, o xoşbəxtlik tapmaz məni".
Bayquşgözlü pak Afina ona belə cavab verdi:
"Bu nə sözdür, dişlərinin çəpərindən uçdu sənin!
Allah bizi harda olsaq hifz eləyər, könlü olsa.
Arvadının və Egistin öldürdüyü Atrid kimi
Sağ-salamat dönüb, lakin xəyanətlə ölməkdənsə,
Yol uzunu neçə-neçə fəlakətə düçar olub,

Öz yurduna məşəqqətlə gəlib çıxmaq daha xoşdur.
Ölüm ki var bütün fani insanların qismətidir,
Allahların özü dəxi istədiyi bir adamın
Xoşagəlməz ölümünün qabağını ala bilməz!”
Dərrakəli Telemaxsa Afinaya belə dedi:
“Ürəyimiz tutqunsa da, Mentor, dəyiş bu söhbəti,
Onun geri dönməyinə heç bir ümid qalmayıbdır.
Yəqin, ölüm və Keranı allah ona nazil edib.
İstəyirəm mən Nestora indi başqa sual verəm;
O hamıdan düşüncəli və hamıdan rəhmdildir.
Deyirlər ki, o, üç nəslin başbiləni, hakimidir.
Ona baxan elə bilir qabağında allah durub!
Neleyoğlu Nestor! Bir söz xəbər alım, düzünü de:
Hökmüböyük Aqamemnon, söylə, necə öldürülüb?
Bəs Menelay harda idi? Xain Egist mərd Atridi
Nə hiyləylə qətl eləyib? Çox güclüydü axı Atrid.
Yoxsa hələ Arqosda yox, yad eldəydi Aqamemnon?
Bəlkə, onun gecikməsi Egistə qol-qanad verib?”
Məşhur Geren minicisi Telemaxa belə dedi:
“Əziz balam, əhvalatı olduğutək danışaram.
Xurmayısaç mərd Menelay Troyadan qayıdaraq,
Görsəydi ki, Egist sağdır, qardaşının sarayında,
Bu iş sənin düşündüyün kimi başa çatardı da.
Nə Egistə qəbir qazıb üstə torpaq tökərdilər,
Nə də axey qadınları üstündə yas saxlardılar.
Qurda-quşa yem olardı, yəqin, şəhər kənarında.
Çox böyükdü çünki onun işlədiyi o cinayət:
Biz Troya hasarları ətrafında vuruşarkən,
Atları bol Arqosda o, rahat-rahat əyləşərək,
Aqamemnon arvadını dilə tutub tovlayırmış.
Klitemnestra öncə onun bu yaramaz təklifini
Rədd edibmiş. Çünki hələ fikri, qəlbi safmış onun.
Müğənni də heç vaxt yalqız qoymurmuş öz xanımını;
Troyaya gedən Atrid ona belə tapşırıbmış.
Amma sonra allahlar o qadını düz yoldan edib,
Egist həmin müğənnini bir adaya sürgün edib,
Boş adada vəhşi quşlar yeyib onun cəsədini.
Çariçanı xain Egist öz evinə dəvət edib.
Əbədilər şərəfinə çox bud əti yandırıb o,
Məbədgaha xeyli qumaş və qızıl qab nəzri verib,

Və belə bir çətin işi öz xeyrinə həll eləyib...
Menelayla Troyadan birgə çıxıb, bir yol tutduq,
Çünki bizim dostluğumuz çox möhkəm bir dostluq idi.
Biz Afina yanındakı pak Sunidən keçən zaman,
Menelayın gəmisində sükançını uzaqvuran
Feb-Apollon birdən zərif oxla vurub etdi həlak;
Onetorid Fronti öz sükanının başındaydı,
Sükançılar arasında bərabəri yoxdu onun:
O, gəmini tufanlardan sağ-salamat çıxarırdı.
Menelay çox tələssə də ləngiməyə vadar oldu,
Çünki səfər yoldaşını hörmətlə dəfn etməliydi.
Bir az sonra içi oyuq gəmisində düşüb yola,
Tünd suları yara-yara çatıb Maley burnuna o.
Onun qalan yolunda Zevs çox təhlükə törədibdir.
Fit nəfəsli küləkləri, dağdan ağır dalğaları
Menelayın gəmiləri üzərinə yönəldib Zevs.
Gəmilərdən bir qismini atıb Krit adasında
Kikonların yaşadığı İardançay mənsəbinə.
Sisli dəniz ağuşunda, Qortinanın ucqarında
Dalğaları yarıb çıxan hündür, hamar bir qaya var;
Orda nəhəng dalğaları Not yönəldib Festə tərəf,
Lakin nəhəng dalğaları qaytarır o kiçik qaya.
Tufan həmin qayalığa tərəf qovub yolçuları,
Yolçular sağ qalsalar da, gəmiləri parçalanıb.
Tufan yalnız burunları mavi rəngli beş gəmini
Qova-qova aparıbdır birbaş Misir sahilinə.
Başqa dilli xalq içində çox dolaşıb mərd Menelay,
Orda xeyli qızıl yığıb, var-dövlətə sahib olub.
Egist bu vaxt qardaşını evdə həlak edib onun.
Çarı həlak elədikdən sonra, barlı Mikenada
Düz yeddi il hökm sürüb, xalq da tabe olub ona.
Səkkiz ildən sonra Orest dönüb gəlib Afinadan;
Şan-şöhrətli atasının o fitnəkar qatilini
Allahsifət Orest qorxunc bir əzabla öldürübdür.
Sonra qorxaq Egist ilə əliqanlı anasını
Dəfn etdirib, axeylərə açıb ehsan süfrəsi o.
Elə o gün o gur səsli Menelay da gəlib çıxıb,
Gəmilərin tutumunca var-dövlətlə qayıdıb o...
Əziz dostum! Öz yurdundan o qədər də gen düşmə sən;
Evi namərd ümidinə qoyub getmək yaxşı deyil.

Ehtiyatlı ol ki, onlar nəyin varsa yeyər tamam,
Sənin bura gəlişin də itirər öz mənasını
Məsləhətim budur, gedib Menelayla görüşəsən.
Axeylərdən ən axırda qayıdanı yalnız odur;
Elə yerdən qayıdıb ki, ordan heç kəs qayıdammaz.
Tufan onu qova-qova uc-bucaqsız bir dənizdə
Elə yerə atmışdı ki, quş bir ilə gələ bilməz,
Aradakı dəniz çünki həm böyükdür, həm qorxulu,
İstəyirsən dostlarını götürərək dənizlə get,
İstəyirsən quruyla get, – gərdunəni mən verərəm.
Oğullarım yol yoldaşın olub, səni xurmayısaç
Menelayın çar olduğu Spartaya aparalar.
Gedib özün xahiş elə, hər nə bilir, açıb desin,
Bir sözü də yalan olmaz, çünki o çox ağıllıdır”.
Belə dedi. Elə bu vaxt Günəş batdı, zülmət çökdü.
Bayquşgözlü pak Afina dilə gəlib belə dedi:
“Qoca, sənin dediklərin başdan-başa həqiqətdir.
İndi cöngə dili kəsib meyi suyla qarışdırın,
Poseydonla başqa ölməz allahlara nəzir verək.
Ondan sonra yatmaq haqda fikirləşək, vaxtdır daha,
Qaranlığa endi günəş. Qurban, vəzir məclisini
Çox uzatmaq düzgün deyil, dağılışmaq vaxtı yetib”.
Bu sözləri söyləyəndə, hamı ona qulaq asdı.
Carçəkənlər su tökdülər, əllərini yudu hamı.
Gənclər neçə krateri ağzınacan doldurdular,
Hərəyə bir cam verdilər, mey nəzrini carlamaqçın.
Dili oda atıb, hamı ayaq üstdə mey carladı.
Yalnız bundan sonra hər kəs istədiyi qədər içdi.
Əyriburun gəmisinə dönmək üçün Afina da,
Allahsifət Telemax da yerlərindən qalxdı birdən.
Nestor isə buraxmayıb, onlara bu sözü dedi:
“Burdan gedib gecəni öz gəminizdə keçirməyə
Nə ulu Zevs razı olar, nə də başqa əbədilər.
Elə bil ki, öz evimdə lüt və yoxsul bir adamam,
Elə bil ki, evimdə nə yorğanım var, nə yastığım;
Nə qonağım, nə mən özüm yumşaq yerdə yatammarıq.
Xeyr, dostlar, yorğan da var bizdə, qəşəng yastıqlar da.
Nə qədər ki, mən və mənim oğullarım salamatdır,
Gülərüzlə qarşılanar qapımızdan girən qonaq;
Allahsifət Odisseyin oğlu kimi qonağısa

Heç qoymarıq qayıdıb öz gəmisində gecələsin”.
Bayquşgözlü Afina da belə cavab verdi ona:
“Əziz qoca, düz deyirsən; Telemaxın borcudur ki,
Qulaq assın sən deyənə, bu çox gözəl məsləhətdir.
Qoy arxanca gedib sənin, evinizdə gecələsin,
Mənsə qara gəmimizə dönüb, orda yoldaşlara
Göstərişlər verməliyəm, ürək-dirək verməliyəm.
Hamısından yaşlı mənəm və bununla fəxr edirəm.
Onlar isə uca ruhlu Telemaxla yaşıddılar,
Ona dostluq xatirinə yol yoldaşı olub onlar.
Mən öz qara gəmimizdə qalacağam bu gecəni,
Səhər tezdən kavkonların diyarına gedəm gərək,
Kavkonların mənə xeyli borcları var, köhnə borcdur.
Bir halda ki, Telemax da sənə pənah gətiribdir,
Gərdunə ver, oğlunu qoş, bir getsinlər Spartaya;
Gərdunənin atları da dözümlü və güclü olsun”.
Belə deyib döndü dəniz qartalına Zevsin qızı,
Gözdən itdi. Piloslular vahiməyə düşdü bundan.
Möcüzəni öz gözüylə görən Nestor heyran qaldı,
Telemaxın əllərindən tutub ona belə dedi:
“Madam ki, gənc yaşlarından allah sənin bələdçindir,
Deməli ki, elə-belə adamlardan deyilsən sən.
Olimpdəki allahlardan heç birisi deyildi o, –
Egioxun qızı şanlı Tritogena getdi burdan.
Axeylərin hamısından çox atana hamiydi o.
Ey ilahə, sən mənə də şəfqətli ol, ad qazandır,
Ad qazandır övladıma və namuslu arvadıma!
Sənə qurban kəsəcəyəm genalınlı bir dananı,
Biryaşardır, hələ xamdır, boyunduruq görməyib o,
Buynuzunu zərə tutub sənə qurban kəsəcəyəm!”
Belə dedi. Duasını eşitdi pak Afina da.
Məşhur Geren minicisi Nestor belə dua edib
Kürəkən və oğulları ilə dönüb getdi evə.
Nestorun yar-yaraşıqlı sarayına çatan kimi,
Kreslo və kürsülərdə əyləşdilər nizam ilə.
Gələnlərə kraterdə qoca şərab qarışdırdı.
Bu şirin mey on ildi ki, saxlanırdı çəlləyində;
Açarçı ilk dəfə onun qapağını açdı indi.
Bu onillik şirin meyi qarışdırıb kraterdə,
Afinanın şərəfinə qoca Nestor tökdü yerə.

Hamı təkrar edib bunu, özləri də içdi meydən,
Yatmaq üçün sonra hər kəs qalxıb getdi öz evinə.
Məşhur Geren minicisi Nestor, – Pilos hökmdarı,
Telemaxı öz evində saxladı və sütunların
Arasında yer saldırdı ona oyma çarpayıda.
Yanında da kiçik oğlu nizəatan Pisistrat
Yatdı onun. Qardaşlardan evlənməyən tək o idi.
Nestor isə içəridə yatdı, ayrı bir otaqda,
Çarpayıda onunla yan-yana yatdı arvadı da.
Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan.
Yatağından qalxdı Nestor – məşhur Geren minicisi,
Evdən çıxıb əyləşdi bir hamar daşın üzərində,
O ağ daşlar hündür evin qapısının ağzındaydı,
Pardaqlanmış kimi par-par parıldayıb dururdular.
Bir vaxt Neley əyləşərdi o daşların üzərində;
İndi Kera onu Aid aləminə aparmışdı,
Axeylərin fəxri Nestor əyləşirdi indi orda,
Əlində bir əsa vardı, ətrafında oğulları:
Evdən yeni çıxmışdılar Yexefronla, Strati,
Aret, Persey, təşəxxüslü, allahlara tay Frasimed
Və altıncı qardaş igid Pisistrat gəlib çıxdı.
Telemax da onlarla bir gəlib birgə əyləşmişdi.
Məşhur Geren minicisi cavanlara belə dedi:
“Balalarım, tez yerinə yetirin bu istəyimi!
Əvvəl gərək razı salam o lütfkar Afinanı,
Öz xoşuyla gəlmişdi o bizim qurban şənliyinə.
Tez biriniz kök bir dana gətirməkçün qaçsın çölə:
Malotaran özü seçib gətirsin qoy o heyvanı.
Bir adam da Telemaxın getsin qara gəmisinə,
İki nəfər orda qoyub, qalanını dəvət etsin.
Bir nəfər də gedib zərgər Laerti qoy çağırsın tez,
Buynuzuna qızıl qapaq hazırlasın o, heyvanın.
Qalanınız burda qalsın. Bir də evdə kənizlərə
Tapşırın ki, tələssinlər: yaxşı yemək hazırlayıb,
Kürsüləri düzüb, odun, su dalınca yollansınlar!”
Belə dedi. Oğulları dərhal işə başladılar:
Dana çöldən gətirildi. Gedib qara gəmidəki
Dostlarını çağırdılar Telemaxın. Lazım olan
Alətlərlə gəldi zərgər – alətləri tuncdu onun.
Çəkic, zindan və kəlbətin gətirmişdi özüylə o;

Zərgər üçün nə lazımsa gətirmişdi. Afina da
Gəldi qurban qəbuluna. Zərgərə zər verdi Nestor;
Qızıl kimi parıldasın deyə könlü ilahənin,
Zərgər qızıl qapaq saldı buynuzuna o dananın.
Buynuzundan tutdu onun Yexefronla Strati;
Aret evdən bir əlində naxışlı bir dəstidə su
Gətirmişdi, bir əlində arpa ilə dolu səbət.
Frasimed də balta ilə heyvanın lap qabağında
Durmuşdu ki, vursun onu. Persey də tas gətirmişdi, –
Qan axmasın deyə yerə. Əllərini yuyub qoca,
Heyvanın dən səpələdi üzərinə və bir çəngə
Baş tükündən oda atıb, dua etdi Afinaya,
Yerdə qalan adamlar da təkrar etdi bu ayini.
Mərd Frasimed danaya lap yaxınlaşıb, əlindəki
Balta ilə dərhal onun üzdü boyun bəndlərini.
Dana candan düşdü tamam. Nestorun qız övladları,
Gəlinləri, böyük qızı Klimena və arvadı
Möhtərəmə Yevridika birdən fəryad qopardılar.
Sonra gənclər ayaq üstə qaldırdılar o dananı,
Frasimed öz bıçağıyla başını da üzdü onun,
Axdı dərhal qara qanı, canı çıxdı sümüyündən,
Tez cəmdəyi bölüb, onun budlarını ayırdılar,
Sonra iki piy qatına bürüdülər o budları.
Piy qatları üzərinə qalan əti yığdı onlar,
Nestor onu oda atıb üzərinə mey çilədi.
Əllərində beşdiş, oğlan uşaqları dayandılar,
Bud ətləri yanan kimi, içalatdan daddı hamı.
Qalan əti parçalayıb, çubuqlara keçirdilər,
O başından, bu başından tutub gənclər qızartdılar.
Neleyoğlu Nestorun ən kiçik qızı Polikasta
Bu müddətdə əziz qonaq Telemaxı çimizdirdi.
Sonra par-par parıldayan yağ da çəkdi bədəninə,
Sonra xiton geyindirdi, üstündən də qəşəng plaş.
O, vannadan çıxan zaman, elə bil ki, bir allahdı;
Gəlib ellər hökmdarı Nestor ilə bir əyləşdi.
Bu müddətdə şişlərdəki ət qızarıb siyrilmişdi.
Yeməyə əl uzatdılar. Qonaqlara qulluq edib
Nökərlər mey süzürdülər zərif, qızıl qədəhlərə.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Məşhur Geren süvarisi Nestor belə bir söz dedi:

“Balalarım! Telemaxçın uzunyallı atlar seçin,
Boyunduruq taxıb qoşun; yolu rahat gedə bilsin”.
Belə dedi. Oğulları dərhal əməl elədilər.
Gərdunəyə yüngülayaq atlar qoşdu tezcə onlar.
Açarçı yol üçün yaxşı şərab, çörək hazırladı,
Hakimlərə layiq başqa yeməklər də gətirdi o.
Telemax o gərdunəyə minib durdu ayaq üstə.
Telemaxın yol yoldaşı Nestoroğlu Pisistrat
Gərdunəyə qalxan kimi cilovları aldı ələ
Və atları qamçıladı, atlar dərhal götürüldü,
Düzə tərəf uçdu onlar; dalda qaldı uca Pilos.
Gərdunəni çəkə-çəkə bütün günü qaçdı atlar.
Axşam oldu, günəş batdı, yollar-izlər kölgələndi.
Diokleyə qonaq oldu onlar Feri şəhərində. –
Ortiloxun oğluydu o, allah Alfey babasıydı,
Yolçulara yer verdi o, onlar orda gecələdi.
Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan.
Ala-bəzək gərdunənin atlarını qoşub onlar,
Keçib tağlı sütunları darvazaya yollandılar.
Pisistrat qamçısını oynatdıqca atlar uçdu,
Çox çəkmədi barlı taxıl zəmisinə yetişdilər.
Çox sürətlə gedib, başa çatdırdılar yollarını.
Elə bu vaxt günəş batdı, yollar-izlər kölgələndi.

DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ

LAKEDEMONDA

Dörd yanı dağ, özü düzən Lakedemon mahalına
Yetişərək Menelayın sarayına yollandılar.
Şan-şöhrətli Menelayın toplanmışdı qohumları,
Həm oğluna, həm qızına toy edirdi öz evində.
Troyada söz vermişdi halaypozan Axillesə,
İndi onun oğlu üçün göndərirdi öz qızını;
Allahlardı o gəncləri bir-birinə qovuşduran
Adaxlının hökm etdiyi mirmidonlar paytaxtına
Gəlinlə bir yola düşən at da çoxdu, gərdunə də.
Spartalı Alektorun qızı idi gələn gəlin.
Evlənən gənc Meqapentsə bir kənizdən doğulmuşdu;
Çünki daha Yelenaya allah övlad verməyirdi.
Afrodita kimi gözəl Germiona adlı qızı
Doğan kimi Yelenanı qısır qoydu o tanrılar.
Uca damlı saraydaydı qonaqların toy məclisi,
Bütün qohum-qonşuları orda idi Menelayın,
Kefə məşğul idi hamı. Allahsifət bir müğənni
Forminq ilə oxuyurdu. Nəğmə səsi ucalınca
Dövrə vurub rəqs etməyə çıxdı iki rəqqasə qız.
Yolçuların özləri də, atları da qapıdaydı;
Odisseylə mərd Nestorun oğulları idi onlar.
Menelayın sarayında hər bir işi nizamlayan
Yeteon bu yolçuları darvazada görən kimi,
Xəbər üçün getdi ordu başçısının hüzuruna.
Lap yanına gəlib onun, bu qanadlı sözü dedi:
"Sən ey Zevsin yetirməsi! İki nəfər adam gəlib;
Hər ikisi, elə bil ki, Kronion nəslindəndir.
Əmrin nədir – atlarını gərdunədən açaqmı biz,
Yoxsa başqa bir adamın qapısına yola salaq?"
Xurmayısaç mərd Menelay acıqlanıb belə dedi:
"Boyefoğlu Yeteoney belə başsız danışmazdın,
Nə oldu ki, uşaq kimi indi boş-boş danışırsan?
Yurdumuza dönənəcən yad ellərdə başqaları
Azmı hörmət edib bizə! Qayıtmasın bir də o gün!

O yadelli qonaqların, tezcə get aç atlarını!
Özlərini yanına sal gətir evə, qonaq kimi!”
Yeteoney kişilərin salonundan çıxdı dərhal;
Əldən iti nökərləri öz yanına harayladı.
Tez açdılar gərdunədən tərə batmış köhlənləri
Və tövləyə apararaq bağladılar axurlara;
Arpaya bol pərinc qatıb axurlara doldurdular,
Gərdunəni isə hamar bir divara söykədilər.
Yolçuların özlərini apardılar düz saraya;
Menelayın gözəl qəsri heyran qoydu gələnləri.
Şan-şöhrətli Menelayın uca, geniş imarəti
Bədirlənmiş Ay kimi, ya Günəş kimi nur saçırdı.
Baxıb xeyli həzz aldılar. Sonra yaxşı cilalanmış
Vannalarda yuyunmağa yollandılar; qonaqları
Qaravaşlar çimizdirib canlarını yağladılar.
Sonra da yun plaş, xiton geydirdilər hər birinə.
Onlar gedib Menelayın lap yanında əyləşdilər.
Əllərini yumaq üçün kəniz qızıl bir dəstidə
Su gətirdi, gümüş tası tutdu qonaq qabağına,
Sonra hamar masa çəkdi; mərifətli açarçı da
Masa üstə çörək qoydu, evdə olan ehtiyatdan
Canla-başla neçə löün dadlı-dadlı yemək verdi.
Saqi isə dik tutaraq içi dolu nimçələri,
Qonaqlara ət payladı, yanında da qızıl qədəh.
Əldə qədəh, belə dedi qonaqlara mərd Menelay:
“Əvvəl yeyin, ləzzət alın, siz doyandan sonra yalnız
Soruşarıq: siz kimsiniz, gəlişiniz haradandır?
Görürəm ki, hər ikiniz mərd ataya çəkibsiniz.
Yəqin ki, Zevs törəməsi çar nəslinə mənsubsunuz.
Pis atadan sizin kimi mərd oğullar törəməzdi”.
Belə deyib önündəki kök dananın bel ətindən
İki parça alıb, qoydu qonaqların qabağına.
Əllərini uzatdılar onlar hazır yeməklərə...
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Eşitməsin deyə heç kəs səsini lap yavaşıdıb,
Odisseyid Nestoridə xitab edib belə dedi:
“Nestoroğlu, sən ey mənim yaxın dostum, can sirdaşım,
Bu möhtəşəm evdə hər şey gör bir necə parıldayır!
Qızıl, gümüş, kəhrəba, fil sümüyü gör nə qədərdir!
Yəqin, Zevsin Olimpdəki salonu da lap belədir.

Bu qədər də dövlət olar! Baxdıqca mat qalır adam!"
Xurmayısaç Menelaya çatdı sözü Telemaxın,
Qonaqlara xitab edib bu qanadlı sözü dedi:
"Balalarım, Kronidlə heç kəs bəhsə girə bilməz.
Çünki onun həm sarayı, həm sərvəti əbədidir.
Bu var bəzi adamlarda ola bilər, bəzində yox.
Çox ölkələr dolaşaraq, çox bəlalar çəkdimsə də,
Səkkiz ildən sonra yığıb gətirdim bu var-dövləti.
Kiprə, uzaq Finikyaya, uzaq Misrə düşdü yolum,
Sonra Sidon, Həbəşistan, Yerembistan oldu yerim,
Liviyada gördüm quzu doğulur öz buynuzuyla;
Qoyun, keçi ildə üç əl balalayır o diyarda.
Süddən, ətdən və pendirdən korluq çəkən yoxdur orda,
Nə mal-qara sahibləri, nə çobanlar korluq çəkir,
Çünki orda bütün ili başdan-başa süd sağılır.
Yad ellərdə dolaşaraq var yığmaqla məşğul ikən,
Qardaşımı arvadının xəyanəti ucbatından
Gözlənmədən yad bir adam namərdliklə etdi həlak.
Beləliklə, var-dövlət də lap gözümdən düşüb mənim.
Yəqin, sizə bu barədə atanız da danışıbdır.
Çox bəlalar çəkib başım; rahatlığı öz yerində,
Ağzınacan dolu olan ev-eşiyim çıxıb əldən.
Kaş əlimdə üçdə biri qala idi o sərvətin,
Təki əziz yurdlarından çox aralı Troyada
Şəhid olan qəhrəmanlar sağ-salamat qayıdaydı.
Tez-tez anıb o dostları, göz yaşları tökə-tökə
Günlərimi bu sarayda dərdlə-qəmlə keçirirəm.
Gah qəlbimi ağlamaqla toxdadıram, gah susuram;
Ürəyimi göz yaşıyla, dərdlə-qəmlə doydururam.
Lakin məni bir nəfərin dərdi daha çox yandırır;
O yadıma düşəndə həm yuxum qaçır, həm iştaham.
Odisseyin çəkdiyi o əziyyəti, müsibəti,
İnanın ki, axeylərdən heç birisi çəkməmişdir.
Dərd-qəm ona nəsib olub, dost həsrəti çəkmək mənə,
Nə müddətdir yoxa çıxıb, nə izi var, nə sorağı.
Heç bilmirəm sağdır, ölüb. Laert də dərd çəkir, yəqin.
Çox ağıllı arvadı da, bircə oğlu Telemax da;
Mərd Odissey evdə körpə qoyub gedib Telemaxı".
Telemaxın ağlamağı tutdu bunu eşidəndə
Gözlərinin gilə-gilə yaşı axdı yanağından.

Gizlətməkçün bu yaşları, tünd-qırmızı plaşını
Tutdu gözü qarşısına. Menelay hiss etdi bunu,
İki fikir arasında mütərəddid qaldı xeyli:
Gözləsinmi qonaq özü söhbət açsın atasından,
Yoxsa özü sual verib danışdırsın qonağını?
Ağlı ilə, qəlbi ilə bu barədə düşünərkən,
Yelena öz uca yataq otağından gəldi bura, –
Qızılqoxlu Artemida ilahədən qalmazdı o.
Adresta öz xanımına naxışlı bir kürsü verdi,
Alkippa da ayağının altda yumşaq xalça saldı,
Əlində bir gümüş mücrü gəldi Filo; bu mücrünü
Bir vaxt Misir Fivasında Alkandra bəxş etmişdi.
O, Polibin arvadıydı. Orda evlər dolu olur.
Polib isə Menelaya iki ədəd gümüş vanna,
İki ədəd üçayaqlı vermişdi, on talant qızıl.
Arvadının Yelenaya töhfəsi də az deyildi:
Zər həşyəli, gümüştəkər mücrü ilə qızıl bir iy
Vermişdi o, Yelenaya: bu mücrünü kəniz Filo
Gətirərək qoymuşdu düz onun gözü qabağına;
Mücrü yaxşı əyirilmiş iplik ilə dolu idi,
Üstdə qızıl mil, bir də ki, bənövşəyi yun var idi.
Kresloda əyləşdi o, ayağını isə kiçik
Bir kürsünün üstə qoydu, sual verdi öz ərinə:
“Sən ey Zevsin yetirməsi Atreyoğlu mərd Menelay!
Bizə gələn qonaqların kimliyini bilirsənmi?
Düz çıxsa da, çıxmasa da deyəcəyəm öz fikrimi:
Kişilərin, arvadların arasında mən heç zaman
Bax, belə bir bənzəyişi, oxşarlığı görməmişəm:
Troyaya gedən zaman Odisseyin uşaq qoyub
Getdiyi o Telemaxa çox oxşayır bax bu qonaq.
Axeylilər mənim kimi utanmazın ucbatından
İliona səfər edib döyüşlərə atıldılar”.
Xurmayısaç Menelaysa ona belə cavab verdi:
“Arvad, elə mən özüm də bu barədə düşünürdüm.
Odisseyin əl-ayağı, elə bil ki, qumda bitib;
Bundakı saç qıvrımlığı, göz-qaş, guya, onunkudur.
Mən indicə qonaqlara Odisseydən danışırdım;
Mənim üçün onun nələr çəkdiyini söyləyirdim.
Gördüm bu gənc al-qırmızı plaşının arxasında
Gizlətdiyi gözlərindən gildir-gildir yaş axıdır”.

Nestoroğlu Pisistrat ona belə cavab verdi:
“Sən ey Allah törəməsi, el hakimi, mərd Menelay!
Sən dediyin o adamın, doğrudan da, oğlu budur.
O, ağıllı, ismətlidir, qapınızdan girən kimi
Qarşınızda dil-dil ötüb danışmaqdan həya edir. –
Bir də sənin o ilahi səsin bizi mat qoyubdur.
Məşhur Geren minicisi Nestor məni Telemaxa
Bələdçilik etmək üçün qoşdu. Səndən o ya sözlə,
Ya da işlə kömək almaq fikrindədir. Bilirsən ki,
Evdə başqa bir köməyi, havadarı yoxsa əgər,
Atasını itirmişin böyük olur dərdi-qəmi.
Telemax da bax belədir: atası lap çoxdan gedib,
Yoxdur elə bir adamı, dar gününə dayaq ola”.
Xurmayısaç Menelay da belə dedi Nestoridə:
“Ey allahlar! Doğrudanmı, mənimçün çox cəfa çəkmiş
Yaxın dostun əziz oğlu indi qonaq gəlib mənə!
Mənsə ümid edirdim ki, asimana hay salan Zevs
Bizi coşqun dənizlərdən sağ-salamat keçirərsə,
Hamıdan çox mən onunla möhkəm dostluq eləyərəm.
Arqosda bir şəhər verib, orda bir ev tikdirərəm,
Spartaya yaxın, mənim hökmümdəki o şəhərə,
O öz varı-dövlətilə, oğlu ilə köçüb gələr;
İtakanın xalqını da o şəhərdə yerləşdirər.
Onda tez-tez görüşərik, can deyib, can eşidərik –
Sevib biri-birimizi. Ölüm qara buludunu
Üstümüzə salanadək bizi heç şey ayırammaz.
Görünür ki, allahların paxıllığı tutub buna,
Axeylərdən yalnız onun yollarını bağlayıblar”.
Belə deyib adamların gözlərini yaşartdı o:
Ağladı Zevs törəməsi arqiv qızı Yelena da,
Telemax da, Atreyoğlu xurmayısaç Menelay da.
Axdı Nestoroğlunun da göz yaşları öz-özünə:
Öz qardaşı Antiloxu yada salıb ağladı o,
Eosoğlu Troyada onu həlak eləmişdi.
Pisistrat anıb onu bu qanadlı sözü dedi:
“Atreyoğlu, adamların ağıllısı tanınırsan;
Nə zaman ki, evimizdə sən barədə söhbət olur,
Bax həmişə belə deyir dünyagörmüş qoca Nestor.
Mümkündürsə, eşit məni: şam süfrəsi ətrafında
Qəmlənməyi xoşlamıram. Bunun üçün sabah vardır.

Başına bir qəza gəlmiş, həlak olmuş bir adamı
Yada salıb ağlamağın əleyhinə deyiləm mən.
Göz yaşları axıdaraq, saçımızı qırxdırmaqla
Ölənlərə hörmət, şərəf qazandıra bilərik biz.
Mən də qardaş itirmişəm. Axeylərin arasında
Pis döyüşçü deyildi o. Yəqin, sən də tanıyırsan.
Mən üzünü görməmişəm. Ancaq belə deyirlər ki,
Onun kimi qaçan yoxmuş, döyüşdə də qorxmaz imiş".
Ona belə cavab verdi xurmayısaç mərd Menelay:
"Əziz dostum, görürəm ki, çox ağıllı danışırsan;
Səndən yaşlı bir adam da elə-belə danışardı.
Atan müdrik olduğundan sənin sözün ağıllıdır.
Evlənəndə, ya anadan doğulanda bəxt ipini
Açıqgözlü Zevs əyirən bəxtiyarlar tez tanınır.
Nestoru da yarıdıb Zevs; öz evində-eşiyində
Şad və xürrəm günlərini başa vurub qocalır o;
Oğullar da nə oğullar! – Həm ağıllı, həm də qoçaq!
Gəlin, matəm yaşlarını başqa vaxta saxlayaq biz.
Şam etməyin vaxtı çatıb, gəlin yuyaq əlimizi.
Telemaxla ətraflı bir söhbət etmək üçün, düzü,
Sabah səhər istənilən qədər imkan olacaqdır".
Belə dedi. Menelayın əldən iti xidmətçisi
Asfalion su gətirdi, əllərini yudu onlar,
Hazırlanmış yeməklərə sonra da əl uzatdılar.
Zevsin qızı Yelenanın başına bir fikir gəldi.
İçdikləri al şəraba elə dərman qatdı ki, o,
Dərdi, kini unutsunlar, yaddan çıxsın olub-keçən.
O dərmanı meyə töküb kim içsəydi, bütün günü
Gözlərindən bir gilə də yaş axıdıb ağlamazdı.
O gün ölmüş olsa belə ya atası, ya anası,
Gözlərinin qabağında qardaşını, ya oğlunu
Doğramış da olsaydılar, yaş çıxmazdı gözlərindən.
Bir vaxt Misir torpağında təsiri xoş bu dərmanı
Fon arvadı Polidamna bəxş etmişdi Yelenaya.
Uzaq Misrin bərəkətli torpağında bitən otdan
Çoxdur şəfa verəni də, təhlükəli olanı da.
Hər misirli bir həkimdir, geniş bilik sahibidir,
Çünki Pean nəslindəndir Misrin bütün sakinləri.
O, dərmanı meyə qatıb, paylamağı əmr elədi,
Sonra isə bu sözləri dedi orda olanlara:

“Sən ey Zevsin törəməsi Atrid! Siz ey mərd kişidən
Törəmişlər! Xoşbəxtlik də, bədbəxtlik də Zevsdəndir
Hər şey onun əlindədir, o qadirdir hər bir şeyə.
Uca damlı bu salonda yeyin, deyin, nəşələnin,
Ruhunuza yatanlardan mən də sizə söhbət açım.
Sınaqlardan mətin çıxmış Odisseyin hünərini
Nə danışa bilərəm mən, nə də saysam, saya billəm.
Axeylərin çox-çox cəfa çəkdikləri Troyada
Göstərdiyi bir hünərdən ancaq söhbət aça billəm.
Öz-özünə kötək vurub yaman hala salmışdı o,
Kölə kimi çiyninə bir köhnə-köşkül cındır atıb,
Düşmənlərin gen küçəli şəhərinə gəlib çıxdı.
Elə bil bir dilənçidir; axeylərdən heç kəs onu
Gəmilərin ətrafında bu görkəmdə görməmişdi.
Bu görkəmdə İliona gəldi, şübhə oyatmadan.
Bircə onu mən tanıdım, yaxınlaşıb sual verdim,
Ustalıqla susub cavab vermədi o, sualıma.
Elə ki, mən çimizdirib, canına yağ çəkdim onun,
Təmiz paltar geyindirib, and içdim ki, troyanlar
Odisseyin kimliyini yalnız o vaxt biləcək ki,
O, yanına dönmüş olsun itigedən gəmilərin.
Anddan sonra axeylərin kələyini açıb dedi.
Uzuntiyə silahıyla o bir xeyli düşmən qırıb,
Xeyli hərbi məlumatla dönüb yenə getdi geri.
Troyanın qadınları uca səslə ağladılar,
Mən sevindim, çünki çoxdan can atırdım vətənimə
Onsuz da mən yanırdım ki, Kipridanın sözlərinə
Kor-koranə uyub, ayrı düşmüşdüm öz vətənimdən
Tərk etmişdim öz qızımı, öz gəlinlik yatağımı,
Cismən, ruhən çoxlarından üstün olan öz ərimi”.
Ona belə cavab verdi xurmayısaç mərd Menelay:
“Arvad, olmuş əhvalatı tamam doğru danışdın sən.
Çox yer gəzib, nəcib-nəcib insanlara rast gəlmişəm,
Öyrənmişəm mən onların niyyətini, adətini.
Sınaqlardan mətin çıxmış Odisseytək bir adama
Heç bir zaman, heç bir yerdə rast gəldiyim olmayıbdır.
Seçmə igid axeylərin troyalı düşmənlərə
Qorxunc ölüm apardığı taxta atda Odisseyin
Göstərdiyi hünər kimi bir hünər də görməmişəm.
Həmin ata yanaşdın sən. Yəqin, bizə düşmən allah

Səni ora çəkmişdi ki, troyanlar ad qazansın.
Allahsifət Deifob da, gördük, sənin yanındadır.
Taxta atı taqqıldadıb sən üç kərə dövrə vurdun,
Hər bir axey arvadının səsi kimi səs çıxarıb,
Öz adıyla çağırdın sən bizim məşhur igidləri.
Tideyoğlu Diomedlə mən, bir də ki, mərd Odissey
At bətnində əyləşərək eşidirdik çağrışını.
Diomedlə mən sevincdən dik sıçrayıb istədik ki,
Taxta atdan çıxaq, ya da çağrışına cavab verək.
Odissey tez kəsdi yolu, köpümüzü aldı bizim.
(Yerdə qalan axeylilər səs-səmirsiz oturmuşdu.
Bircə Antikl cəhd etdi ki, cağrışına cavab verə.
Odissey tez sıçrayaraq öz qüvvətli əllərilə
Cəld ağzını yumub, bizi xilas etdi məhv olmaqdan.
Bir az sonra Afinanın təlqinilə uzaşdın sən.)“
Dərrakəli Telemax bu sözü dedi Menelaya:
“Sən ey Zevsin yetirməsi Atrid, ellər hökmdarı!
Elə məni yandıran da odur ki, o tunc ürək də
Odisseyi qurtarmadı qorxunc ölüm pəncəsindən.
Ancaq daha rahatlanmaq vaxtı gəlib yetişibdir,
Qoy indi də yatıb hər kəs dadsın yuxu ləzzətini”.
Belə dedi. Yelena tez əmr elədi: dəhlizdəki
İki rahat çarpayıda qaravaşlar yer salsınlar, –
Yaraşıqlı yastıqlardan yaxşı yataq düzəltsinlər,
Üstə yumşaq xalça sərib, yorğan hazır eləsinlər.
Əllərində məşəl tutan kənizlər tez çıxdı evdən,
Yer saldılar. Qonaqlara bələdçilik etdi carçı.
Atreyoğlu Menelayın hündürsütun dəhlizində
Yatdı igid Odisseylə Nestorun gənc oğulları.
Çarsa hündür imarətin uzanıb iç otağında,
Qadınların ən gözəli Yelenayla qoşa yatdı...
Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan.
Xurmayısaç mərd Menelay tezcə qalxdı yatağından,
Paltarını geyib, asdı çiyni üstdən qılıncını,
Ayağına bənd elədi yaraşıqlı altlığını,
Ölümsüz bir allah kimi çıxdı yataq otağından.
Telemaxla bir əyləşib bu sözləri dedi ona:
“Nəcabətli Telemax, de, görüm, səbəb nə oldu ki,
Dəniz keçib Lakedemon mahalına gəlib çıxdın?
Öz işinmi, xalq işimi gətiribdir səni bura?”

Dərrakəli Telemaxsa ona belə cavab verdi:
“Sən ey Zevsin yetirməsi Atrid, ellər hökmdarı!
Gəlmişəm ki, atam haqda bir məlumat alım səndən.
Mənim evim talan olur, var-dövlətim əldən gedir;
Yağılarla dolub evim, onlar qoyun-keçini də,
Əyribuynuz, astayeriş malları da kəsib yeyir.
Həddən artıq quduzdurlar anamın gənc məftunları.
Bax bununçun qabağında diz çökərək yalvarıram, –
Atam necə öldüyünü açıb mənə söyləyəsən,
Bəlkə, bunu özün görüb, ya görəndən eşidibsən.
Axı, onu doğan ana əzab çəkmək üçün doğub!
Nə rəhm elə, nə hesablaş, nə də yumşalt olanları.
Nə görübsən, eşidibsən, olduğutək nağıl elə.
Axeylərin çox-çox cəfa çəkdikləri Troyada
Əgər mənim nəcib atam öz əhdinə sadiq qalıb
Öz sözü, ya işi ilə bir rəşadət göstəribsə,
Yalvarıram, yada salıb olduğutək danış mənə!”
Xurmayısaç mərd Menelay bərk hirslənib belə dedi:
“Necə yəni miskin, qorxaq adamcıqlar bir igidin
Arvadının yatağına sahib olmaq istəyirlər!
Bu iş ona bənzəyər ki, maral körpə balaları
Yatırıb şir yuvasında, otlamağa gedə özü.
Çəmənlərdə otlamağa qarışmışkən onun başı,
Qüdrətli şir dönə birdən yaşadığı mağaraya,
Balaları ilə birgə parçalaya o maralı.
Odissey də o gəncləri bax, beləcə məhv edəcək.
Zevs ataya, Apollona, Afinaya and olsun ki,
Bir gün Lesbos adasında Filomelid pəhləvanla
Güləşərək onu böyük bir qüvvətlə çırpdı yerə;
Beləliklə, axeyləri sevindirdi sənin atan.
İndi yenə o görkəmdə görünsəydi bu gənclərə,
Ömürləri gödələrdi, toyları da vay olardı.
Nəyi bilmək istəyirsən, o haqda da danışaram,
Danışaram olduğutək, heç bir şeyi dəyişmədən.
Qoca dəniz falçısından eşitdiyim hər nə varsa,
Bir sözünü gizlətmədən danışaram başdan-başa.
Evə yaman tələsirdim, allahlarsa Misir elindən
Buraxmırdı məni, çünki yüz baş qurban kəsməmişdim,
Onlara baş əyənlərdən xoşu gəlir allahların.
Gur dalğalı dənizdə bir ada vardır, adı Faros;

Misir ilə üzbəüzdür, aradakı məsafəni
Uca yanlı bir gəmiylə, səmt küləyi əsən zaman,
Bircə günə qət eləyib, gedib ora çatmaq olur.
Orda rahat bir liman var; su götürmüş gəmiləri
O limandan gen dənizə yola salmaq mümkün olur.
Allahlar düz iyirmi gün məni orda ləngitdilər.
Gəmiləri dalğaların qucağında yüyürtdürən
Səmt küləyi əsmədi ki, dənizçilər yola çıxa.
Qoca dəniz allahının – Proteyin cavan qızı
Eydofeya rəhm etməmiş olsa idi əgər mənə.
Azuqəmiz, taqətimiz tükənərdi tamam bizim.
O adada məni hər gün təkcə gəzən gördüyündən,
Hamıdan çox mənə rəhmi gəlmişdi o ilahənin.
Yoldaşlarım qarmaqlarla hər gün balıq tuturdular,
Çünki aclıq tamam əldən salmadaydı hamımızı.
Eydofeya yaxınlaşıb mənə bərkdən belə dedi:
"Qərib, sən ya kəm ağıllı, ya da axmaq bir adamsan!
Unudaraq hər bir şeyi, qəmdən ümid gözləyirsən?
Adada çox ləngiyirsən, tapmırsan bir çıxış yolu,
Beləliklə, dostlarında ümidsizlik yaradırsan!"
Belə dedi. İlahəyə mən də belə cavab verdim:
"Kimliyini bilməsəm də, düzü nədir, – deyəcəyəm.
Öz xoşumla ləngimirəm; bəlkə də, göy sahibləri
Allahlardan hansınısa mən özümdən incitmişəm.
Barı, sən de, axı hər şey məlum olur ölməzlərə,
Balığı bol bu dənizlə vətənimə qayıtmağa
Allahlardan hansı biri mane olub kəsir yolu?"
Bunu dedim. Mənə belə cavab verdi o ilahə:
"Ey yadelli, düzü nədir indi açıb deyəcəyəm:
Qoca dəniz hökmdarı tez-tez üzüb gəlir bura, –
O, misirli Proteydir, düz danışan bir allahdır,
O, bələddir Poseydonun hökmündəki hər dənizə.
Deyirlər ki, atam odur, o atadan törəmişəm.
Pusqusunda durub onu sən keçirə bilsən ələ,
Gedəcəyin balığı bol dənizlərdə yolun necə
Olacağı haqda sənə doğru-dürüst xəbər verər.
Sonra, ey Zevs yetirməsi, istəsən o açıb deyər
O uzun və məşəqqətli yola çıxan gündən sənin
Evində nə baş veribdir: istər yaxşı, istərsə pis".
Belə dedi, mənsə belə cavab verdim ilahəyə:

“Yox, özün de, necə tutum o ölümsüz qocanı mən,
Neyləyim ki, məni görən kimi qaçıb gizlənməsin?
Axı insan ölməzlərin öhdəsindən çətin gələr”.
Belə dedim. Pak ilahə mənə belə cavab verdi:
“Qərib, heç nə gizlətmədən sənə izah edərəm mən:
Gün-günorta yerinə ki, çatdı göydə, Zefir əsər,
O hər şeyi bilən qoca burulğandan çıxar üzə
Və dənizdən aralanıb bir çalada uzanar tez;
Ətrafını alar dəniz gözəlləri suitilər;
Aralanan kimi bəyaz saçlı dəniz sularından
Dəstə-dəstə yatışırlar Proteyin ətrafında.
Dənizlərin təkindəki üfunəti yayır onlar.
Üfüq yeni qızaranda, səni ora apararaq,
Suitilər arasında sənə də yer hazırlaram.
Kömək üçün gəminizdən üç yoldaş da götürərsən.
Qoy bunu da deyim ki, o qoca yaman hiyləgərdir.
O əvvəlcə dolanıb su itlərini sayacaqdır.
Hamısını sayıb gözdən keçirəndən sonra qoca,
Çoban kimi düz onların arasında uzanacaq.
Elə ki öz itlərinin arasında yuxuladı,
Yubanmadan gücünüzü göstərməyə cəhd eləyin!
O nə qədər çırpınarsa qoy çırpınsın, buraxmayın.
Yer üzündə gördüyünüz canlıların, cansızların
Görkəmində görünsə də, suya, oda çevrilsə də,
Siz qorxmayın, əlinizdən buraxmayın, bərk-bərk sıxın.
Elə ki, o düşdü yenə öz əvvəlki görkəminə,
Elə ki, o özü sənə xitab edib dilə gəldi,
Əl çəkib zor işlətməkdən, ixtiyarı sərbəst burax.
Ondan soruş: allahlardan səni təqib edən kimdir?
Bol balıqlı dənizlə gör necə dönmək olar evə”.
Belə deyib batdı suyu aşıb-daşan dənizə o,
Mənsə qumlu sahildəki gəmimizə tərəf getdim.
Yol uzunu həyəcandan qəlbim tir-tir əsib durdu.
Elə ki, mən gəlib çatdım sahildəki gəmimizə,
Şam yeməyi hazırladıq; düşdü axşam qaranlığı.
Sonra yatdıq hay-haraylı dalğalara yaxın yerdə.
Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan.
Allahlara yalvararaq gen dənizin sahililə
Düşdüm yola; birdən lazım olar deyə, o üç nəfər
Yoldaşım da müşayiət etdi məni yol uzunu.

Eydofeya baş vuraraq geniş dəniz sularına,
Lap təzəcə soyulmuş dörd suitinin dərisini
Gətirdi tez bizim üçün. İstəyirdi beləliklə
Çaşbaş salsın atasını. Bizim üçün çala qazdı
Və oturub gözlədi ki, biz ona lap yaxın gedək.
Bir-bir salıb o çalaya, üstümüzə dəri örtdü.
Ürəyimiz bulandı su itlərinin pis iyindən.
Asan deyil murdar dəniz itlərilə bir uzanmaq!
Belə pusqu çəkmək bizə ağır başa gələcəkdi,
Lakin bizi bu bəladan xilas etdi Eydofeya:
Xoş qoxulu amvrosya sürtdü bizim burnumuza.
Bu xoş ətir yox elədi heyvanların pis iyini.
Dərilərin altda bütün o səhəri başa vurduq.
Suitilər dəstə-dəstə çıxıb sudan, səsli-küylü
Dalğalardan az aralı qumsallıqda uzandılar.
Duzlu dəniz sularından düz günorta çıxdı qoca.
Gəzib yağlı su itləri arasında, saydı bir-bir;
Ürəyinə gəlmədi ki, biz pusquda dayanmışıq;
Sürüsünü sayanda o, əvvəl-əvvəl bizi saydı.
O uzandı. Biz sıçrayıb bağrışaraq tutduq onu.
Öz məkrli sənətini dərhal işə saldı o da.
Uzun yallı, alov rəngli bir aslana döndü öncə,
Sonra döndü gah bəbirə, gah ilana, gah qabana;
Axar suya, xeyli uca bir ağaca döndü sonra...
Özümüzü toxtaq tutub buraxmadıq lakin onu.
Çox keçmədi o hiyləgər qoca axır təngə gəldi,
İnsan kimi dilə gəlib, bu sualı verdi mənə:
“Atreyoğlu, pusqu qurub məni ələ keçirməyi
Hansı allah öyrədibdir sənə? Nədir istədiyin?”
Bu sualı verdi mənə. Ona belə cavab verdim:
“Özün yaxşı bilirsən ki, istədiyim nədir səndən.
Bilirsən ki, ilişmişəm bu adada, gedəmmirəm.
Çıxış yolu tapammıram, qəlbən, ruhən üzülürəm.
Qoca, barı, sən de, – axı ölməzlər hər şeyi bilir, –
Balığı bol bu dənizi addayaraq vətənimə
Qayıtmağa hansı allah mane olub, yolu kəsib?”
Belə dedim. Qoca dərhal cavab verib bunu dedi:
“Madam ki, sən tez qayıtmaq istəyirdin vətəninə,
Gəminizə minən zaman Zevs atayla bütün başqa
Allahların şərəfinə xeyli qurban kəsməliydin.

Yalnız onda tale səni qohumlarla görüşdürüb,
Öz evinə-eşiyinə, torpağına çatdırardı.
Zevsin sudan yaratdığı Misir çayı axarıyla
Geri dönüb, geniş göyün ölməz olan sakinləri
Allahların şərəfinə hekatomba nəzri versən,
İstədiyin yolu onlar açar sənin qənşərinə".
Bu sözləri deyəndə o, qubarlandı qəlbim yaman:
Buyruğuna görə onun sis-dumanlı dənizlə mən
Uzun, ağır bir yol keçib yenə Misrə dönməliydim.
Ancaq buna baxmayaraq, ona cavab verib dedim:
"Qoca, nə əmr eləyirsən, ona əməl edəcəyəm.
Gizlətmədən bir də mənə bu barədə danış görüm,
Nestorla mən Troyadan çıxan zaman orda qalan
Axeylərin hamısımı sağ-salamat dönüb evə?
Yoxsa ki, öz gəmisilə sulara qərq olanı var,
Ya dostunun qolu üstə, hərbdən sonra öləni var?"
Belə sual verdim, o tez cavabımı verib dedi:
"Atreyoğlu, belə sual hardan düşdü, de, ağlına?
Bilməməyin məsləhətdir. Bilsən olub-keçənləri,
İnanmıram uzun zaman göz yaşların ara verə.
Axeylərdən sağ qalan da çoxdur, ölüb-itənlər də.
Tunc yaraqlı axeylərdən yolda yalnız iki başçı
Həlak olub; döyüşlərdə ölənlərsə məlumundur.
Bir qismi də sağdır, ancaqləngiyir gen dənizlərdə.
Oileyin oğlu Ayaks uzunavar gəmisiylə
Batıb suda. Yertitrədən çarpıb Girey daşlarına
Parçalayıb o gəmini, özünüsə xilas edib.
Afinanın ondan xoşu gəlməsə də, sağ qalardı,
Lakin Ayaks öyünüb ki, allahlara dəxli yoxdur.
Onun özü xilas olub burulğanda boğulmaqdan.
Bu həyasız qürrələnmə gedib çatıb Poseydona.
Qəzəblənib üçdişlini alıb güclü əlinə o,
Çırpıb Girey qayasına, qaya dərhal parçalanıb.
Bir parçası öz yerində qalıb, lakin üzərində
Suçlu Ayaks dayandığı parça gedib düşüb suya,
Özüylə qərq edib onu coşqun dəniz sularında.
Duzlu dəniz sularını uda-uda məhv olub o.
Qardaşın öz uca yanlı gəmisində Keralardan
Yaxasını qurtarıbdır. Onu Hera xilas edib.
Lakin buna baxmayaraq, Maley burnu yaxınında

Qopan tufan onun qara gəmisini alıb gedib.
Ağır-ağır inildəyən dalğalardan keçirərək,
Ölkənin lap ucqarına atıb; orda bir zamanlar
Fiyest özü yaşayardı, indi oğlu Egist olur.
Xoşbəxtlikdən Aqamemnon ordan geri qayıdıbdır.
Allah yeli tərs çevirib, o evinə gedib çıxıb,
Çox fərəhlə ayaq basıb Atrid doğma diyarına.
Uzanaraq torpağından öpüb onun. Şadlığından
Uzun zaman gözlərindən axan yaşı dayanmayıb.
Qüllədəki bir gözətçi elə bu vaxt görüb onu.
Ona iki talant qızıl vəd edibmiş xain Egist.
Bir il varmış o da keşik çəkirmiş ki, Aqamemnon
Gözlənmədən gəlib çıxar, işə salar var gücünü.
Gözətçi tez xəbər üçün gedib Egist olan evə.
Eşidincə amansız bir tədbirə əl atıb Egist:
Pusqu üçün iyirmi gənc seçib xalqın arasından,
Evinin bir yanında da yemək-içmək hazırladıb,
Orduların başçısını dəvət üçün gedib özü.
Bunun üçün gərdunəyə yaxşı atlar qoşdurubmuş,
Qarşılayıb, öz evinə aparıbdır qonağını;
Lakin onu qonaqlıqda döngə kimi boğazlayıb.
Nə Atridlə gələnlərdən, nə Egistin adamından
Diri qalan olub, hamsı vuruşaraq həlak olub".
Belə dedi. Mənim qəlbim parçalandı bu sözlərdən.
Qum üstündə əyləşərək çox ağladım. Nə yaşamaq,
Nə günəşin işığına baxmaq eşqi qaldı məndə.
Qum üstünə sərilməkdən, ağlamaqdan doyunca mən,
Dənizlərin düzdanışan ixtiyarı belə dedi:
"Atreyoğlu, ümidsizlik və ağlamaq lazım deyil.
Göz yaşları axıtmaqdan bir şey ələ gələn deyil.
Vətənə tez qayıtmağı fikirləşsən, yaxşı olar:
Ya Egisti diri tutar, ya Orestin öldürdüyü
O xainin dəfninə sən özün gedib yetişərsən".
Belə dedi. Dərdim-qəmim dağdan ağır olsa belə,
Məni yaman sevindirdi ixtiyarın bu sözləri.
Həmin dəniz qocasına bu qanadlı sözü dedim:
"İkisindən xəbər bildim, üçüncüdən danış indi,
Sağ qalıb, gen dənizlərdən dönəmməyən kimdir bu an?
Bəlkə də, o daha yoxdur? De, ağır da olsa, bilim".
Belə dedim. Sualıma dərhal cavab verdi qoca:

“Üçüncü mərd itakalı Laertoğlu Odisseydir.
Bir adada mən gözündən yaşlar tökən gördüm onu:
Orda pəri Kalipsodur onu zorla dustaq edən,
Çox can atır, Odissey öz vətəninə dönə bilmir.
Nə avarlı gəmisi var, nə də ki, yol yoldaşları.
O bunlarsız necə keçsin silsiləli dalğaları.
Sənə isə allahlar bir başqa qismət hazırlayıb:
Atları bol Arqosda can vermək sənə qismət deyil.
Allah səni şabalıdsaç Radamantın yaşadığı
Dünyanın ən ucqar yeri Yeliseyə göndərəcək.
O yerlərdə insanların güzəranı yüngül keçir,
O yerlərdə nə qar-yağış, nə şiddətli tufan olur.
İnsanlara bir sərinlik vermək üçün orda müdam
Okeandan ürəkaçan, vıyıltılı külək əsir.
Axı Zevsin kürəkəni, Yelenanın ərisən sən!”
Bunu deyib o, dənizə qərq olaraq, yoxa çıxdı.
Mən də həmin üç dostumla gəmimizə tərəf getdim.
Yolu gedə-gedə qəlbim həyəcanla döyünürdü.
Sahildəki qaraböyür gəmimizə çatan kimi
Şam yeməyi hazırladıq. Çökdü gecə qaranlığı,
Coşan dəniz kənarında uzanaraq yuxuladıq.
Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan.
Əvvəlcə biz gəmimizi itələyib saldıq suya,
Yelkənli dor ağacını sonra qoyduq o gəmiyə,
Özümüz də avarların arxasına keçib bir-bir,
Kürəkləri işə salıb çırpdıq dəniz sularına.
Misir çayı axarına yaxınlaşdı gəmim yenə,
Orda Zevsin şərəfinə yüzheyvanlıq qurban kəsdik.
Allahların acığını soyudunca, qardaşımın
Adı qalsın deyə məzar təpəciyi dikəltdim mən.
Sonra yola düşüb üzdük. Allahlardan göndərdiyi
Səmt küləyi köməyilə gəlib çıxdıq doğma yurda...
Telemax, gör indi sənə mən nə təklif eləyirəm:
On bir, ya da on iki gün burda, mənim yanımda qal.
Sonra yaxşı töhfələrlə səni yola sallam özüm:
Bir gərdunə bağışlaram, üstündə də üç yaxşı at;
Allah nəzri vermək üçün gözəl bir cam bağışlaram,
Mey nəziri ayinində daim məni xatırlarsan”.
Dərrakəli Telemaxsa Menelaya belə dedi:
“Atreyoğlu, yalvarıram, məni burda çox saxlama!

Düzdür, bir il başdan-başa mən yanında qalsam sənin,
Nə ev üçün darıxaram, nə də qohum-qardaş üçün.
Dinlədikcə söhbətini, bil ki, yaman həzz alıram.
Lakin məni o müqəddəs Pilosda da gözləyən var,
Dostlar mənsiz darıxırlar. Sən də məni yubadırsan.
Verəcəyin hədiyyəsə başqa bir şey olsun ancaq.
Atlarını İtakaya aparmaram. Burda qalıb,
Qoy bu yeri bəzəsinlər. Düzənliyin çoxdur sənin;
Uc-bucaqsız o düzlərdə şanagül də, xöşəmbu da
Ağ arpa da, buğda ilə pərinc də bol məhsul verir.
Lakin bizim İtakada nə çəmən var, nə enli yol.
Atlara yox, İtakanın keçilərə çatır yemi.
At sürməkçin yararsızdır bütün dəniz adaları,
Çəməndən də kasıbdırlar. İtaka lap kasıbıdır”.
Belə dedi. Menelay gur səsi ilə gülümsünüb,
Telemaxı sığallaya-sığallaya belə dedi:
“Danışığın bildirir ki, oğlum, yaxşı nəsildənsən.
Eybi yoxdur, dəyişdirrəm verəcəyim töhfəni də!
Öz evimdə saxladığım başqa bir şey verrəm sənə,
Töhfələrin arasında qiymətlisi, bil ki, odur.
Verəcəyim o şey qayət yaraşıqlı kraterdir:
Özü tökmə gümüşdəndir, ağzı qızıl haşiyəli.
O, Hefestin əl işidir. Onu sidon hökmdarı
Nəcib Fedim bağışlayıb, yurdumuza qayıdanda
Hamıya xoş üz göstərdi. Krateri onda verib”.
Telemaxla mərd Menelay belə söhbət edirdilər.
Evə daxil oldu hamı, çar onları gözləyirdi.
Ortalığa əla meylə, qoyun əti gətirdilər.
Arvadları ərlərinə bol çörək də yollamışdı.
Hamı Atrid sarayında nahar hazır etmədəydi...
Penelova məftunları Odisseyin həyətində
Hər gün adət etdikləri oyunlarla məşğuldular:
Geniş həyət meydanında nizə və disk atırdılar.
Allahsifət Antinoyla Yevrimaxsa əyləşmişdi, –
Daha güclü nəsildəndi Antinoy da, Yevrimax da.
Froninin oğlu Noyemon yanaşıb o başçılara,
Antinoya üz tutaraq, ona belə sual verdi:
“Antinoy, de Telemaxın qumlu Pilos adasından
Haçan geri dönməyindən bir xəbərin varmı sənin?
Gəmini o, məndən alıb getdi, indi Elidaya

Gedəsiyəm, gəmim yoxdur. Orda yanı day-dayçalı
Düz on iki madyan atım, xeyli vəhşi qatırım var.
Minmək üçün xam atlardan biri mənə gərək olub".
Eşidincə bunu, onlar diksindilər, – Telemaxın
Nestorgilə getməyini çünki güman etmirdilər.
Sanırdılar sürülərə baş çəkməyə gedib kəndə,
Yevpeytoğlu Antinoy bu sözü dedi Noyemona:
"Düzünü de, haçan gedib? Yoldaşları kimdi onun? –
İtakadan yığıb, yoxsa evindəki işçilərdir;
Ya da ki, öz qullarıdır? Bu əlindən gələr onun!
Sən bunu da danış görüm, yaxşı-yaxşı bilim mən də:
Böyrüqara gəmini o qol zoruna aldı səndən,
Yoxsa təkid etdiyindən, öz xoşunla verdin ona?"
Noyemonsa Antinoya cavab verib belə dedi:
"Öz xoşumla verdim. Əgər başqası da olsa idi,
Başı buna bəla çəkmiş bir adamın xahişini,
İnanmıram, rədd edəydi. Onun səfər yoldaşları
İtakanın bizdən sonra adlı-sanlı gəncləridir.
Başçıları Mentor idi, ya da Mentor görkəminə
Düşmüş olan bir allahdı. Təəccüblü bax budur ki,
Allahsifət Mentoru mən dünən səhər burda gördüm;
Halbuki gənc yolçularla bir gəmidə getmişdi o".
Noyemon bu sözü deyib dönüb getdi evlərinə.
Başçıların bu sözlərdən döyündü mərd ürəkləri.
Yarışları dayandırıb əyləşdilər, cavanlar da
Yevpeytoğlu Antinoy hirs alovunda yana-yana,
Cavanlara xitab etdi. Kin didirdi ürəyini.
Gözlərindən qəzəb odu yağa-yağa belə dedi:
"İş pis gedir! Telemaxın bu həyasız hərəkəti
Bizə baha oturacaq! Bunu hardan biləydik biz!
Bizdən heç nə soruşmamış, özbaşına çıxıb gedib,
Gəmi tapıb, camaatın arasından yoldaş seçib!
Gələcəkdə başımıza iş açacaq. Zevs atamız,
Boya-başa yetişməmiş, canını tez alsın onun.
İti gedən gəmi verin, iyirmi də yoldaş verin.
İtaka-Zam boğazında pusqu qurub gözətləyək,
Dönüb geri qayıdanda tez yolunu kəsək onun.
Atasından xəbər bilmək ona baha oturacaq!"
Belə dedi. Hamı onun təklifilə razılaşdı.
Tezcə durub Odisseyin sarayına yollandılar.

Çox çəkmədi Penelopa xəbər tutub öyrəndi ki,
Məftunları Telemaxı məhv etməyə hazırlaşır.
Bu xəbəri Medont verdi: umudlular bu barədə
Danışanda Medont həyət divarının dalındaymış,
O tez evə qaçıb bunu xəbər verdi xanımına.
Astanadan girən kimi Penelopa xəbər aldı:
“Medont, səni nə xəbərlə göndəriblər aşiqlərim,
Yoxsa, onlar allahsifət Odisseyin evindəki
Kənizlərə tezcə yemək bişirməyi əmr edirlər?
Kaş nə mənə elçi düşüb, nə bu evə gələydilər!
Kaş ki, bizdə axırıncı yeməkləri olaydı bu!
Ah, sırtıqlar! Gör nə tez-tez gəlib oğlum Telemaxın
Varını yox edirsiniz! Guya, uşaq yaşlarında
Atanız heç söz açmayıb allahsifət Odisseydən,
Onun sizin atalara elədiyi hörmətlərdən?
Nə dili, nə əməlilə o heç kəsi incitməzdi.
Allahsifət hakimlərin bax belə bir şakəri var:
Bir adamdan xoşu gəlməz, o birini əzizləyər.
Odisseysə ömrü boyu bir adamı incitməyib.
Sizdə olan bədxahlığı amma bütün aləm bilir;
Keçmişdəki yaxşılığa qiymət verən deyilsiniz!”
Çox ağıllı fikirlərlə zəngin Medont ona dedi:
“Xanım, dərd-qəm bir bununla bitsə idi, nə vardı ki!
İndi də qətl hazırlayır nikah tələb eləyənlər.
Kaş yerinə yetirməyə qoymasın bu tədbiri Zevs!
İstəyirlər Telemaxı qayıdanda öldürələr.
O, müqəddəs Lakedemon bir də Pilos diyarına
Gedibdir ki, atasının barəsində xəbər bilsin”.
Çariçanın bu xəbərdən əsdi dizi, əsdi qəlbi.
Xeyli müddət nə danışa bildi, nə də səsi çıxdı,
Birdən-birə gözlərinin yaşı axdı yanağından.
Xeyli sonra toxtayaraq Medonta bu sözü dedi:
“Qasid, hara getdi oğlum? Onu səfər eləməyə
Vadar edən nədir, Medont? Suda atı əvəz edən
Bir gəmiyə əyləşərək niyə çapdı dalğalarda?
Bəlkə, oğlum istəyir ki, xalq unutsun onu tamam?”
Çox ağıllı fikirlərlə zəngin Medont cavab verdi:
“Deyəmmərəm: allahlardan birisimi təlqin etdi,
Öz qəlbimi çəkdi onu qumlu Pilos diyarına;
Getdi, bilsin – dönəsidir atası, ya ötüb gedib”.

Bunu deyib Odisseyin otağından keçib getdi.
Penelopa çox sarsıldı, salondakı kürsülərdən
Heç birinin üzərində oturmaq da istəmədi.
Xanım yataq otağının qapısında əyləşərək,
Qərq oldu qəm dəryasına; istər cavan, istər qoca
Nə qədər ki, kəniz vardı evdə, tamam ağlaşdılar.
Ağlayaraq kənizlərə belə dedi Penelopa:
“Əzizlərim, qulaq asın! Yaşıdlarım arasında
Kronion yalnız məni belə dərdə düçar edib.
Əvvəl mənim şirürəkli nəcib ərim tələf olub,
Çox igidlik göstərmişdi o, danaylar arasında.
Həm Arqosa yayılmışdı şöhrəti, həm Elladaya.
İndi əziz oğlumu da bir qasırğa alıb gedib,
Heç bilmirəm hara atıb. Getdiyini bilməmişəm!
Əclafsınız! Yəqin, bundan xəbəriniz vardı sizin, –
O, sahilə gedib qara gəmisinə əyləşəndə,
Necə olub heç biriniz gəlib məni oyatmayıb!
Onun getmək niyyətini mən o zaman bilsə idim,
Ya qoymazdım ayağını ata evdən dışarıya,
Ya da mənim meyitimin üstdən keçib gedərdi o!
Tez çağırın, qoy yanıma gəlsin mənim qoca Doli.
Atam nökər verib onu ər evinə gələndə mən,
Bağ-bağçaya, ağaclara keşik çəkir indi qoca.
İstəyirəm o, Laertə gedib desin əhvalatı.
Laertin və Laertoğlu allahsifət Odisseyin
Nəslini məhv edənlərə qarşı, bəlkə, çarə bilir;
Bəlkə, çıxıb camaata deyəcəkdir əhvalatı”.
Xanıma üz tutub dayə Yevrikleya belə dedi:
“Əziz qızım! İstəyirsən, öldür məni öz əlinlə,
İstəyirsən, salamat qoy, düzü nədir – deyəcəyəm.
Mən bilirdim. Yolu üçün şərabı da, çörəyi də,
O əmr etdi, mən gətirdim. Amma mənə and verdi ki,
On iki gün susum, ya da başqasından eşidərək
Məndən xəbər alsan əgər, onda açıb deyim bunu.
O qorxurdu sən ağlayıb soldurasan camalını.
Gör indi mən nə deyirəm: get çim, təmiz paltar geyin,
Kənizlərlə üst qatdakı otağına qalx, orada
Zevsin qızı Afinaya dua elə, çünki bir o
Əziz oğlun Telemaxı ölümdən hifz edə bilər.
Qocanınsa bir dərdini ikilətmə. Çünki Allah

Arkeziad övladına o qədər də nifrət etmir.
Bu nəsildən hansı isə uca damlı bu saraya,
Bərəkətli tarlalara axır sahib olacaqdır”.
Bu sözlərlə xanımına toxtaq verib kiritdi o.
Penelopa gedib çimdi, sonra təmiz paltar geydi.
Üst qatdakı otağına qalxdı, neçə kənizilə,
Bir səbətə arpa töküb, Afinaya dua etdi:
“Ulu Zevsin dəfedilməz qızı, yaxşı dinlə məni!
Əgər bir vaxt o çoxbilmiş Odissey bu ev-eşikdə
Sənin üçün heyvan kəsib budlarını yandırıbsa,
Yadına sal, özün xilas elə mənim bir balamı,
Mənə elçi düşənlərin xətasından-bəlasından!”
Belə deyib hönküldədi. Afinaya çatdı xahiş.
Məftunlarsa elə bu vaxt zalda hay-küy salmışdılar.
Təşəxxüslü cavanlardan bəziləri deyirdi ki:
“İndi xanım, yəqin, toya hazırlaşır və ağlına
Gəlmir ki, biz Telemaxı öldürməyi qət etmişik!”
Bunu deyən bilmirdi ki, onlar özü öləcəklər.
Antinoy bu cavanlara xitab edib bərkdən dedi:
“Yoxsa dəli olubsunuz? Hər nə gəldi, deyirsiniz!
Demirsiniz bu sözləri çariçaya çatdırarlar?!
Səs-səmirsiz qalxıb gedək dediyimiz iş dalınca;
Axı bu iş hamımızın ürəyinə yatan işdir”.
Belə deyib o iyirmi sədaqətli cavan seçdi,
Getdi qumlu sahillərə, gəmiləri duran yerə.
Əvvəl hamı köməkləşib o gəmini saldı suya,
Yelkənli dor ağacını uzatdılar o gəmidə.
Sonra qayış halqalara keçirdilər avarları,
Bunlar hazır olan kimi yelkənləri buraxdılar.
Onlara öz nökərləri gətirdilər silahları.
Dərin sahil sularında lövbərləyib o gəmini,
Yerə düşüb şam etdilər, gözlədilər gecə olsun.
Bu vaxt dərdli Penelopa üst qatdakı otağında
Uzanmışdı; yadına nə su düşürdü, nə də yemək,
Başındakı bu fikirdi: oğlu nicat tapacaqmı,
Yoxsa bədxah məftunları nəfəsini kəsəcəklər?
Ovçuların yaratdığı dairənin sıxlığını
Görən aslan necə qorxub həyəcanlar keçirirsə,
O da elə həyəcanlıydı. Lakin yuxu basdı onu,
Mürgüləyib, yatağına əyildi, dərd çıxdı yaddan.

Pak Pallada Afina da bu vaxt başqa fikrə düşdü:
Gözəl qadın İftimaya bənzər xəyal yaratdı o,
Penelopa kimi o da İkaridən törəmişdi,
Ferili mərd Yevmel ilə həyat qurub evlənmişdi.
Odisseyin sarayına yolladı bu teyfi allah.
Çünki yaman dərd çəkərək ağlayırdı Penelopa,
Teyf xanıma toxtaq verib, göz yaşını kəsməliydi.
Xəyal rəzə qayışının yanğından girdi evə,
Çariçanın başı üstə dayanıb bu sözü dedi:
“Ey ürəyi qəm üzgünü Penelopa, yatıbsanmı?
Yüngülhəyat əbədilər ağlamağı, qəm çəkməyi
Sənə yasaq eləyirlər. Sağ dönəcək oğlun evə;
Allahların qarşısında heç bir suçu yoxdur onun!”
Mürgüləyib gördüyü bu şirin yuxu aləmində
Ağıl kanı Penelopa ona belə cavab verdi:
“Bacım, bu nə sözdür, dedin? De sən hara, bu yer hara?
Sən ki bizdən uzaqdasan, buralara gəlməzdin heç.
Necə yəni deyirsən ki, ağlamayım, zarımayım,
Qəlbi, ruhu parçalayan nə var – yaddan çıxardım mən?
Əvvəl mənim şirürəkli nəcib ərim tələf olub,
Çox igidlik göstərmişdi o, danaylar arasında;
Həm Arqosa yayılmışdı şöhrəti, həm Elladaya.
İndi isə əziz oğlum bir gəmiyə minib gedib,
Bərkə-boşa düşməyib o, dil-ağızsız gəncdir hələ.
Onun dərdi unutdurub mənə, bil ki, ər dərdini;
Qəlbən qorxub əsirəm ki, onun dəniz yollarında,
Ya getdiyi yad ölkədə başına bir qəza gələr.
Düşmənləri çoxdur onun, xata çıxar əllərindən,
Öz yurduna dönənədək nəfəsini kəsər onlar!”
Çox da yaxşı seçilməyən kabus ona belə dedi:
“Əziz bacım, cürətli ol, qorxutma heç ürəyini!
Onun elə bacarıqlı yol yoldaşı var ki, bacım,
Kişilər də istəyər ki, o dayansın keşiyində. –
O, Zevsqızı Afinadır. Dərdlərinə yanır sənin.
Bu sözləri demək üçün məni də o göndəribdir”.
Düşüncəli Penelopa ona belə cavab verdi:
“Eşitdiyim, doğrudan da, ilahənin səsidirsə,
Ərimin də əhvalından mənə səhih bir xəbər ver.
Ey ilahə, o sağdırmı, baxırmı gün işığına,
Yoxsa yoxdur Odisseyim, gedib Aid aləminə?”

Çox da yaxşı seçilməyən kabus belə cavab verdi:
“O diridir, ya ölübdür, – doğrusunu deyəmmərəm,
Havayı söz danışmaqdan xoşum gəlmir çünki mənim”.
Bu sözləri deyib, mehtək kabus qapı rəzəsinin
Deşiyindən çıxıb getdi. Penelopa tez ayıldı
Və sevimli ürəyini fərəh hissi çulğaladı.
Yuxuda yox, sanki, bunlar ayıqlıqda baş verirdi.
Məftunlarsa bir gəmiyə əyləşərək yol gedirdi.
Bu səfərdən məqsədləri Telemaxı öldürməkdi.
Qayalı Zam adasıyla İtakanın arasında
Asterida adası var, çox da böyük ada deyil.
O adanın gəmilərçün iki rahat limanı var,
Axeylilər Telemaxa orda pusqu düzəltmişdi.

BEŞİNCİ NƏĞMƏ

Ölməzləri, faniləri işığa qərq etsin deyə,
Tifonla cüt yatan Eos oyanıban qalxdı göyə.
Allahların şurasıydı. Baş tərəfdə ölməzlərin
Ən güclüsü, qüdrətlisi gursəsli Zevs əyləşmişdi.
Odisseyin dərdlərindən danışırdı pak Afina,
Onun əsir vəziyyəti sarsıtmışdı ilahəni:
"Ey Zevs ata və ey başqa alicənab pak allahlar!
Bir halda ki, rəiyyətlə ata kimi rəftar edən
Odisseyi bir nəfər də xatırlayıb yada salmır,
İndən belə hakimiyyət skipetri tutanlardan
Gərək heç kəs nəcibliyə, yumşaqlığa yol verməsin,
Qovub rəhmi, ədaləti, camaata zülm eləsin.
O cəfakeş indi uzaq bir adada, gursaç pəri
Kalipsonun yanındadır. Zorakılıq edir pəri,
Öz sevimli vətəninə dönə bilmir mərd Odissey
Çoxavarlı gəmisi və yol yoldaşı yoxdur onun,
O, gəmisiz və yoldaşsız necə keçsin gen dənizi?
Onun əziz oğlunu da, İtakaya qayıdanda,
Həlak etmək istəyirlər. Atasının sorağıyla
Pilosa və Lakedemon diyarına gedibdir o".
Buludyığan Kronoğlu belə cavab verdi ona:
"Bu nə sözdür danışırsan, ağzından nə çıxdı, qızım!
Vətəninə dönən kimi Odisseyin yağılardan
Qisasalma qərarını verən sənin özünsən ki.
Telemax da öz yurduna sağ-salamat dönsün deyə,
Müşayiət elə onu, – bunu tək sən bacararsan.
Penelopa məftunları qoy əliboş dönsün geri!"
Bunu deyib əziz oğlu Hermesə əmr elədi Zevs:
"Hermes, sən ey allahların qasidi, gör nə deyirəm,
Get o qalınsaç pəriyə çatdır bizim bu qərarı,
Qoy buraxsın dözümü çox Odisseyi, bir şərtlə ki,
Nə insanlar yol yoldaşı olsun onun, nə allahlar.
Möhkəm salda çətinliklə keçsin dəniz yollarını,
Düz iyirmi gündən sonra çatsın barlı Sxeryaya, –

Allahların törəməsi feakların ölkəsinə.
Ona feak qəbiləsi hörmət edər allah kimi,
Gəmi verib apararlar doğma, əziz diyarına,
Yığın-yığın qızıl və mis, xeyli paltar bağışlarlar;
Troyadan öz evinə əlidolu qayıtsaydı
Qəniməti feakların töhfəsindən az olardı.
Bəli! Gedib vətəni də, uca damlı evini də,
Doğma qohum-qardaşı da görmək onun nəsibidir".
Belə dedi, fərmanına əməl etdi qasid Hermes.
İtigedən ayağına bağladı zər səndəlini,
Bu səndəllər istər geniş yer üzündə, istər suda
Onu külək sürətilə uçurdaraq aparırdı.
Çubuğunu aldı ələ; bu çubuqla istəsə o,
Oyaqları yuxuladar, yatanları oyadardı.
Qadir Hermes çubuğuyla endi Olimp təpəsindən.
Piyeriyə çatan kimi endi göydən su üzünə,
Qağayıtək dalğaların üzərilə süzüb getdi;
Qanadını duzlu dəniz sularında isladaraq
Nərildəyən dalğalarda balıq tutan qağayıtək
Arqovuran çox sürətlə keçirdi su üzərindən.
Qurudan çox-çox aralı bir adaya çatan kimi
Bənövşəyi dalğalardan qədəm basdı bərk torpağa.
Gursaç pəri yaşadığı mağaraya çatanadək
Getdi Hermes. Mağarada gördü gursaç Kalipsonu;
Ocağından qalxan alov asimana ucalırdı,
Bütün ada yanan sidrin xoş ətrinə qərq olmuşdu.
Əlində bir qızıl məkik pəri dəzgah ətrafında
Gəzib parça toxuyurdu, gözəl səslə oxuyurdu.
Qaraqovaq, qızılağac, bir də ki, sərv ağacının
Sıx meşəsi mağaranı hər tərəfdən bürümüşdü.
İriqanad bayquş, qırğı, açıqdimdik su qarğası
Göy budaqlar arasında rahat yuva hörmüşdülər.
Onlar dəniz sahilində yem axtarıb yemlənirdi.
Mağaranın lap yanında çoxdu üzüm tənəkləri,
Budaqlardan ağır üzüm salxımları asılmışdı.
Bir-birindən az aralı dörd saf bulaq qaynayırdı,
Hər birinin büllur suyu bir tərəfə axmadaydı.
Kərəvizlə tər bənövşə süs verirdi göy çəmənə.
Bu adaya bir allahın özünün də yolu düşsə,
Lap məəttəl qalıb belə gözəlliyə, həzz alardı.

Arqovuran Hermes dəxi heyrətindən donub qaldı.
Elə ki, o təəccüblə hər yanı seyr edib doydu,
Mağaraya girdi sonra. İlahələr ilahəsi
Müsafiri tez tanıdı bircə kərə baxan kimi.
Bir-birindən çox aralı olsalar da əbədilər,
Olan bir iş deyil, onlar yad ola bir-birlərinə.
Ancaq igid Odisseyi Hermes orda görəmmədi.
O yenə də bir qayada əyləşərək ağlayırdı;
Ürəyini parçalayıb didirdi göz yaşı, ah-zar.
Nəzərləri dənizdəki ənginliyə dikilmişdi.
Bu vaxt qəşəng kresloda əyləşdirib qonağını,
İlahələr ilahəsi ona belə sual verdi:
“Bu nə işdir? Necə olub – çubuğu zər, özü əziz
Hermes bizim evimizə qədəm basıb? Sən ki, bura
Az gələrdin! Nə lazımdır? Mümkün olan hər nə varsa
Və əlimdən nə gəlirsə, mən yerinə yetirərəm.
Çox təvəqqe eləyirəm gir içəri, qonağım ol!”
Belə deyib masa çəkdi qonağının qabağına,
Amvrosya qoydu, nektar qarışdırdı – qıpqırmızı.
Yedi-içdi Arqovuran masa üstdə olanlardan.
Elə ki, o yeyib-içdi, könlü-gözü doydu tamam,
İlahəyə xitab edib bu sözlərlə cavab verdi:
“Ey ilahə, gəlişimin səbəbini soruşursan,
Buyruğuna əməl edib, düzü nədir deyəcəyəm.
Özüm bunu istəmədən, məni bura Zevs yolladı.
Söylə görüm, insanların məskən sala bilmədiyi,
Allahlara hekatomba nəzri verə bilmədiyi
Duzlu, geniş bir dənizi öz xoşuyla kim qət edər!
Qalxantutan Zevsin ancaq buyruğuna allahlardan
Hansı əks gedə bilər, kəmetina baxa bilər?
O dedi ki, bu adada çox əzabkeş bir adam var,
Onuncu il Troyanı alt-üst edib yola düşən
Axeylərdən onun qədər heç kəs əzab çəkməmişdir.
Onlar geri qayıdanda hirsləndirib Afinanı;
O da güclü dalğa, külək yollayıb o yolçulara.
Odisseyin yolda bütün yoldaşları həlak olub,
Tufan yalnız Odisseyi qova-qova atıb bura.
Zevs əmr edir bu adamı öz yurduna çatdırasan,
Qohumlardan uzaq yerdə ölmək ona qismət deyil!
Amma gedib vətəni də, uca damlı evini də,

Doğma qohum-qardaşı da görmək onun nəsibidir”.
Bu sözlərdən Kalipsonun ürəyinə qorxu düşdü,
Hermesə üz tutub dərhal bu qanadlı sözü dedi:
“Ey allahlar, siz necə sərt və nə yaman paxılsınız!
Yatağını ərə getmək istədiyi adamlarla
Bölüşdürən ilahələr göz açmırlar əlinizdən.
Al-saçaqlı Eos sevib-seçən kimi Orionu,
Xoş gün görən siz allahlar onu təqib elədiniz,
Axırda da Ortiqiya adasında onu birdən
Qızıl taxtlı Artemida vurdu zərif oxu ilə.
Demetra da qəlb səsinə qulaq asıb Yazionla
Üç şum görmüş bir tarlada girdi sevgi yatağına.
Bir o qədər çəkmədi ki, Zevs bundan tutdu xəbər,
Dərhal dümağ ildırımla həlak etdi Yazionu.
İndi məni qoymursunuz fani ilə ömür sürüm.
Parçalanmış bir gəminin suda gəzən tiri üstdən
Onu xilas edən mənəm. Zevsin bəyaz ildırımı
O gəmini al sularda parça-parça eləmişdi,
Onun bütün yoldaşları dənizdə məhv olmuşdular.
Dalğa, külək qova-qova onu bura gətirmişdi.
Onu sevib yedirtdim mən. Möhkəm əmin olmuşdum ki,
Odisseyə ölümsüzlük, qocalmazlıq bəxş edərəm.
Qalxantutan Zevsin amma buyruğuna allahlardan
Hansı əks gedə bilər, kəmetina baxa bilər.
Madam ki, Zevs getsin deyir, qoy Odissey çıxıb getsin.
Lakin ona yol yoldaşı, gəmi verə bilmərəm mən:
Nə avarlı gəmim, nə də onu sonsuz bir dənizin
Dalğaları üzərindən keçirəcək avarçım var.
Lakin ata diyarına sağ-salamat dönsün deyə
Nə məsləhət gərəkdirsə, açıq qəlblə verərəm mən”.
O bələdçi Arqovuran ilahəyə belə dedi:
“Onu burda çox saxlama! Cəld ol, Zevsi hirsləndirmə.
Hirsləndirsən əgər onu sənin halın yaman olar”.
Bunu deyib o qüdrətli Arqovuran çıxıb getdi.
Hakim pəri eşidincə Kronidin buyruğunu,
Yubanmadan getdi igid Odisseylə danışmağa.
Sahildəki yarğanda o əyləşmişdi gözü yaşlı.
Ömrü vətən həsrətilə əriyirdi gilə-gilə.
Pəridəki gözəllik də cəlb etmirdi daha onu.
Gecələri amma dərin mağarada istəmədən

Ehtiraslı pəri ilə bir yastığa baş qoyurdu.
Gündüzlərsə bütün günü qaya üstdə əyləşirdi,
Ürəyini parçalayıb didirdi göz yaşı, ah-zar,
Nəzərləri dənizdəki ənginliyə dikilirdi.
İlahələr ilahəsi ona yaxın gəlib dedi:
“Ey bəxtikəm, yanımda dərd-qəm çəkməyin bəsdir daha!
Həyatını puç eləmə. Buraxıram səni; çıx get.
Ancaq əvvəl doğrayaraq dirəklərdən bir sal düzəlt.
Sis-dumanlı dənizləri qət etdirsin deyə sənə,
Həmin salın üzərinə taxtapuş vur, hündür olsun.
Yolda korluq çəkməyəsən deyə səni bol çörəklə,
Al şərabla, bir də şirin suyla təchiz eləyərəm.
Sağ-salamat yetişəsən deyə ata diyarına,
Paltar verib, səmt küləyi əsdirərəm yol boyunca.
Hökmü, gücü məndən üstün göy sahibi allahların,
Bir halda ki, istədiyi budur, bu da olmalıdır”.
Belə dedi. Dözümüçox Odisseyi dəhşət aldı.
Bərkdən ona xitab edib bu qanadlı sözü dedi:
“Fikrin məni yola salmaq deyil, başqa məsələdir:
Sal üstündə necə keçim mən bu sonsuz dalğaları!
Kronion səmt küləyi əsdirəndə belə hətta
İtigedən gəmi bu sərt dənizdən çox çətin keçir.
Madam sənin ürəyindən deyil, sala minmərəm mən;
Məni başqa fəlakətə düçar etmək xəyalında
Deyilsənsə and iç, böyük andımızı təkrar elə”.
Belə dedi. Gözəl pəri sığallayıb Odisseyi,
Mehribanca, nəzakətlə müraciət etdi ona:
“Bir halda ki, and içməyə məni vadar eləyirsən,
Deмək səndə fəndgirlik də vardır, incə düşüncə də.
Şahid olsun qoy bu torpaq, şahid olsun əngin səma,
Şahid olsun yer altından axıb gedən Stiks çayı! –
Bundan böyük andı yoxdur ölməz, nəcib allahların, –
Sənə xətər toxundurmaq xəyalına düşməmişəm,
Əksinə, mən özümü də sən düşdüyün vəziyyətdə
Hesab edib, qayğıkeşin olmaq haqda düşünürəm.
Çünki mənim sinəmdəki bu ürək də dəmir deyil,
Rəhm eləmək və acımaq ona da xas olan hissdir”.
Bunu deyib Odisseyin qabağına düşüb getdi,
Odissey də təqib etdi pak ilahə Kalipsonu.
Hər ikisi daxil oldu həmin dərin mağaraya.

Bir az əvvəl Arqovuran əyləşdiyi kresloda
Əyləşdirib Odisseyi, yemək-içmək verdi pəri, –
İnsanların yeyəcəyi hər nə varsa, verdi ona.
O özü də Odisseyin qarşısında əyləşincə,
Qaravaşlar nektar ilə amvrosya gətirdilər,
Onlar hazır yeməklərə uzatdılar əllərini.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib ləzzət aldı.
İlahələr ilahəsi belə dedi Odisseyə:
“Ey allahın törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
Deməli, sən günü bu gün evə dönmək istəyirsən.
Nə deyirəm! Sevindirsin səni Olimp allahları!
Ancaq bilsən sən öz doğma vətəninə çatanadək
Başına nə müsibətlər gətirəcək tale sənin,
Bu səfərə can atmazsan, yanımdaca qalıb mənim,
Ölməzliyə yetişərsən. Ancaq gedib arvadını
Görməyə çox can atırsan, onsuz yaman darıxırsan.
Halbuki mən nə görkəmdə geri qallam arvadından,
Nə də boyda. Bir də fani olan qadın gözəllikdə
Ölməz olan ilahəylə müqayisə olunarmı?”
O çoxbilmiş Odisseysə ilahəyə belə dedi:
“Bir söz deyim, ürəyinə toxunmasın, ey ilahə!
Özüm yaxşı bilirəm ki, ağıl kanı Penelopa
Görkəmcə və boy-buxunca səndən çox-çox geri qalır.
O fanidir, sən ölümsüz və qocalmaz ilahəsən.
Lakin buna baxmayaraq gecə-gündüz fikrim budur,
Yenə də öz vətənimi, öz evimi gedim görüm.
Ölməzlərdən əgər biri tünd-qırmızı dalğalarda
Mənə bəla göndərərsə, qəbulumdur o da mənim.
Döyüşlərdə və dənizdə mən az əzab çəkməmişəm;
Qoy çəkdiyim əzabların birisi də artıq olsun!”
Belə dedi. Elə bu vaxt günəş batdı, zülmət çökdü.
Hər ikisi mağaraya girib küncə çəkildilər,
Sübhə qədər bir yataqda məhəbbətdən zövq aldılar.
Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan.
Allahsifət mərd Odissey geydi xiton və plaşı,
İlahə də öz gümüşü paltarını geyindi tez,
Zərif, yumşaq paltar üstdən bağladı zər kəmərini,
Geyinərək-gecinərək örtdü zərif örpəyini,
Odisseyi yola salmaq qayğısına qaldı sonra.
Əvvəl başdan əllərinə yatımlı tunc balta verdi,

İtilənmiş iki ağzı vardı həmin tunc baltanın;
Hamar, qəşəng sapı vardı onun zeytun ağacından;
Hamarlamaq üçün ayrı bir balta da verdi ona.
Sonra pəri Odisseyi apardı sıx meşəliyə;
Qaraqovaq, qızılağac və uca şam çoxdu orda,
Onlar çoxdan qurumuşdu, üzmək üçün yararlıydı.
Uca boylu ağaclığa gətirərək Odisseyi,
Öz evinə çıxıb getdi ilahələr ilahəsi.
Odissey çox asan və tez gəldi işin öhdəsindən.
Düz iyirmi ağac kəsib hamarladı balta ilə,
İp götürüb əyri-üyrü yerlərini cilaladı.
Elə bu vaxt burğu ilə geri döndü ilahə də.
Dəlik açıb Odissey bənd etdi bütün şalbanları,
Bir dirəklə bərkidərək çiv də vurdu arasına.
Altını yük gəmisinin mahir usta nə ölçüdə
Düzəldirsə o çoxbilmiş Odissey də öz salını
O ölçü, o genişlikdə hazırladı səliqəylə.
Sonra möhkəm dayaqları dikinə bənd edib sala,
Uzun-uzun taxtalardan bir döşəmə hazırladı.
Düz ortada dor ucaltdı, yelkən üçün atma vurdu,
Salın idarəsi üçün bir sükan da hazırladı.
Dalğalardan qorunmaqçın hörüb heyva çubuğuyla
Hər tərəfi çəpərlədi, ağırlıqla tarazladı.
Kalipso da yelkən üçün qalın kətan gətirərək
Verdi ona. Yelkəni də hazırladı mərd Odissey,
İp bağladı o yelkəni qaldırmaqçın-düşürtməkçün.
İtələyib sonra linglə saldı salı pak dənizə.
Dördüncü gün gəlib çatdı; o işini başa vurdu.
Beşinci gün yola salmaq üçün pəri Odisseyi
Çimizdirib, xoş ətirli paltar verdi geyinməyə.
Düz bir tuluq qara şərab qoydurdu o sala pəri,
Bir tuluq da içməli su, bir kisə də çörək verdi,
Hər cür yemək azuqəsi gətirtdirib qoydu sala.
Mülayim səmt küləyi də əsdirdi ki, çəksin salı.
Sevinərək yelkənini açıb üzdü mərd Odissey.
Möhkəm salda əyləşərək, məharətli əllərilə
Yapışıb sal sükanından gecə-gündüz sürdü onu.
Gah Ülkərə baxdı gözü, gah gec batan Volopasa,
Baxdı Ayı bürcünə gah – bir adı da Qazalaqdır –
Gəzib göydə o göz qoyur Oriona, sezilmədən,

Okeanın sularında yuyunmayan bircə odur.
Kalipso mərd Odisseyə demişdi ki, elə getsin
Ki, həmin bürc olsun salın həmişə sol tərəfində.
On yeddi gün dənizdə yol qət elədi mərd Odissey.
Ertəsi gün üzüb gedən sala yaxın məsafədə
Feakların kölgəli dağ-təpələri çarpdı gözə.
Sis-dumanlı dəniz üçün bir qalxandı, sanki, onlar.
Lakin həbəş ölkəsindən qayıdırdı Yertitrədən.
Odisseyin göy dənizi salla üzüb keçdiyini
Gördü Solim dağlarından. Poseydonu hirs çulğadı
Və başını tərpədərək belə dedi öz-özünə:
"Bu nə işdir? Doğrudanmı, mən həbəşlər diyarında
Olan zaman allahlar bir başqa qərar qəbul edib?
O, feaklar adasına yaxınlaşır; ora çatsa
Demək, azad olmalıdır sonsuz əzab-işgəncədən.
Amma hələ mən doyunca ona sitəm etməliyəm".
Buludları yığıb, dərhal üçdişlini çaldı suya
Təlatümə gəldi dəniz; bir-birinə əks yellər
Əsdi birdən, qara bulud zülmət çəkdi yerə, göyə
Sanki, qatı qaranlıqlı gecə endi asimandan.
Yevrlə Not əsən kimi şahə qalxdı dik dalğalar.
Əsdi yeyin Zefir ilə, bulud qovan Borey yeli.
Odisseyin dizləri də gücdən düşdü, ürəyi də.
Çox həyəcan keçirərək belə dedi mərd qəlbinə:
"Yazıq canım! Görən necə bitəcəkdir bu fırtına?
Qorxuram ki, ilahənin dedikləri doğru çıxa.
O demişdi: öz evimə çatanadək, mənim başım
Çox bəlalar çəkəcəkdir. Doğru çıxır onun sözü.
Nəhayətsiz göy üzünü Zevs buludla örtüb tamam.
O, dənizə lərzə salıb, bir-birinə əks yelləri
Bir-birinə toqquşdurur. Qarşıdadır labüd ölüm!
Atridlərin xatirinə Troyada şəhid olan
Danaylılar məndən üçqat, bəlkə, dördqat xoşbəxtdirlər.
Troyanlar tərəfindən öldürülən Axillesin
Cənazəsi yanında, kaş, üzərimə yağdırılan
Say-hesabsız nizələrə hədəf olub öləydim mən!
Axeylilər dəfn eləyib, ad-sanımı ucaldaydı.
Amma indi ən şərəfsiz bir ölümlə öləcəyəm".
Belə dedi. Elə bu vaxt şahə qalxan nəhəng dalğa
Gəlib salın üzərinə, onu fır-fır fırıldatdı:

Əli salın sükanından çıxdı, özü düşdü suya
Əks səmtə əsən güclü küləklərin şiddətindən
Dor ağacı düz ortadan sınıb iki parça oldu.
Külək taxta döşəməni və yelkəni alıb getdi.
Odisseyin özü isə su təkində qaldı xeyli,
Gur dalğalar qoymurdu ki, çıxsın suyun üzünə o,
Pəri verən paltarlar da maneçilik törədirdi.
Axır üzə çıxa bildi, duzlu suyu qusa-qusa;
Bu acı su axdı onun saçlarının arasından.
Çox əziyyət çəkdisə də salı yaddan çıxartmadı.
Dalğaları yarıb üzdü, onu tapıb tez yapışdı,
Minib sala, yaxasını məhv olmaqdan xilas etdi.
Dalğa salı gah o yana aparırdı, gah bu yana.
Payız fəsli, sanki, Borey, ilişərək topalanmış
Qaratikan şaxlarını qovur geniş düzənlikdə.
Küləklər də belə qovub aparırdı salı suda.
Qabağına qatıb salı ora-bura atsın deyə,
Not Boreyə, Yevr Zefirə tərəf qovub aparırdı...
Kadmın qızı Levkoteya-İno gördü onu birdən.
Bir vaxt fani insandı o, sonra əngin dənizlərin
İlahəsi olub çatdı xeyli uca bir şərəfə.
Odisseyi burda əzab çəkən görüb rəhmi gəldi.
Suyun dərin qatlarını yara-yara çıxdı üzə,
Uçub qondu sal üstünə, Odisseyə belə dedi:
“De, ay yazıq, neylədin ki, hirsləndirdin Poseydonu?
Niyə belə qəzəblənib, sənə belə divan tutur?
Amma bil ki, istəsə də məhv eləyə bilməz səni.
Görürəm ki, ağıllısan, nə deyirəm – əməl elə.
Tez soyunub atıl suya və işə sal əllərini;
Salı isə qoy haraya qovur qovsun əsən yellər.
Üz feaklar diyarına, orda zaval yoxdur sənə.
Bu əbədi örtüyü də al sinənin üstünə tut.
Sən onunla nə əzabdan, nə ölümdən çəkinərsən.
Elə ki, öz əllərinlə quru yerə toxundun sən,
Tez çıxardıb at örtüyü tünd-qırmızı dalğalara,
Bacardıqca uzağa at, özün dönüb geriyə üz”.
Belə deyib Odisseyə verdi həmin o örtüyü,
Su quşuna çevrilərək batdı coşqun dalğalarda;
Rəngi qara o dalğalar gizlətdilər ilahəni.
Dözümü çox Odisseysə öz-özünə fikrə getdi,

Çox həyəcan keçirərək belə dedi mərd qəlbinə:
“Yazıq canım! – Salı tərk et – məsləhəti vermək ilə
Allahlardan biri mənə yenə kələk gəlməyirmi?
Yox, salı tərk edəmmərəm. Görürəm ki, uzaqdadır
Mənim nicat gözlədiyim o torpağın sahilləri.
Başqa sayaq etməliyəm; ən yaxşısı budur ki, mən
Necə ki, sal şalbanları bir-birindən ayrılmayıb,
Dözüb hər bir çətinliyə mən də saldan ayrılmayım.
Əgər salı parçalasa coşqun dəniz dalğaları,
Onda suya atılaram, – ən yaxşısı budur ki, var!”
Bu barədə düşünürkən mərd Odissey öz-özünə,
Yertitrədən Poseydon da çox heyvərə bir dalğanı
Qaldıraraq Odisseyin bərəsinə çırpdı birdən.
Bəzən güclü bir qasırğa quru saman çöplərini
Qaldıraraq pərən-pərən salır bir göz qırpımında,
Dalğa o cür pərən-pərən saldı salın tirlərini,
Odissey bir tirə minib çapdı köhlən bir at kimi.
Kalipsonun bəxş etdiyi pal-paltarı soyundu tez,
İlahənin örtüyülə örtdü dərhal sinəsini,
Əllərini açıb, suya atıldı tez başı üstə.
Dənizlərin hökmdarı Yertitrədən gördü bunu
Və başını tərpədərək, gülümsünüb belə dedi:
“Ey cəfakeş, bu tufanlı dənizdə üz, üz hələ sən,
Üz o Zevsin yetirməsi feaklara çatanadək.
Çəkdiyin bu müsibətlər, məncə, sənin cəzandır, çək!”
Belə deyib uzunyallı atlarını qamçıladı,
Getdi Eqi şəhərinə, orda qəsri vardı onun.
Zevsin qızı Afinanın başına bu fikir gəldi:
Kəsdi əsən küləklərin qabağını: əmr etdi ki,
Bütün yellər cövlanını dayandırıb, rahatlansın,
Tək Boreyə izin verdi. Dalğaları dayandırdı
Ki, ölümdən və Kerlərdən xilas olmuş mərd Odissey
Avarsevən feakların diyarına çıxa bilsin.
Odissey düz iki gün də əl-qol atdı göy sularda,
Dönə-dönə gözlərinin qarşısında durdu ölüm.
Gursaç Eos üçümüncü günün açdı sabahını.
Sakitləşdi əsən yellər. Odissey göy dalğalarda
Gördü külək əsmir daha. Lakin hündür bir dalğanın
Zirvəsinə qalxan kimi yaxınlıqda yer göründü.
Tərs bir allah tərəfindən bəzən bir xəstə düşür,

Bu xəstəlik uzun çəkib, gündən-günə ağırlaşır,
Lakin onun uşaqları xatirinə pak allahlar
Birdən onu sağaldırsa, uşaqlar lap çox sevinir.
Görcək yeri və meşəni o da belə bərk sevindi,
Sahilə tez çatsın deyə üzdü bütün qüvvəsilə.
Səsin çata biləcəyi məsafəni qət edincə,
Qulağına çatdı sahil daşlarından qopan səs-küy;
Uca sahil daşlarına çarpan sular qaynaşaraq,
O daşları başdan-başa köpüklərə qərq edirdi.
Gəmilərçün nə bir körfəz vardı orda, nə də liman.
Başdan-başa sahil yalçın qayalardan ibarətdi.
Gücdən düşdü Odisseyin dizləri də, ürəyi də.
Çox həyəcan keçirərək belə dedi, mərd qəlbinə:
“Ah, dərdə bax! Zevs dənizi keçməyimə imkan verib.
Birdən-birə quru üzü görməyimə yol verirkən,
Gur sulardan çıxmaq üçün sahildə bir yer tapmıram
Hər yan daşlıq, hər tərəfdə coşub-daşan sərt dalğalar,
Sahil isə hündür, hamar bir divarı xatırladır.
Dəniz burda çox dərindir, ayağımı qoymaq üçün
Münasib bir yer yoxdur ki, məhv olmaqdan can qurtarım.
Sahilə yan alsam əgər, gur dalğalar alıb məni
Sal daşlara çırpar, yəqin, əziyyətim hədər gedər.
Bəlkə elə, sahil boyu üz-üzə gedim görüm
Çıxmaq üçün bir körfəzcik, ya maili bir yer varmı.
Qorxuram ki, coşan sular birdən-birə alıb məni
Bol balıqlı dənizin düz ortasına atar yenə.
Ya allahlar bəd bir heyvan yollar mənim üzərimə;
Amfitrita çox bəsləyir belə nəhəng heyvanları.
Bilirəm ki, Poseydonun yaman hirsi tutub mənə”.
Qəlbi, ruhu tərəddüddə ikən, onu nəhəng dalğa
Sahildəki qayalara tərəf atdı birdən-birə.
Elə bu vaxt Zevsin qızı Afinanın təlqinilə
Atılaraq ikiəlli bir qayadan tutmasaydı,
Sümükləri sınıb, tamam çıxacaqdı dəridən də.
Dalğa keçib gedənədək o qayadan tutub durdu.
Bu bəladan qurtarsa da, dalğa geri qayıdanda
Onu ordan qopardaraq uzaq saldı o sahildən.
Polipləri yuvasından güclə dartıb çıxaranda,
Bədənində daş-kəsəyin qırıntısı qaldığıtək,
Qopub daşda qaldı onun əllərinin dərisi də.

Odisseyi başdan-başa öz altına aldı dalğa.
Zevsin qızı ruhlandırmış olmasaydı əgər onu,
Şübhəsiz o bəxtikəmi ölüm alıb gedəcəkdi.
Qayalara tərəf gedən gur dalğadan yana çıxıb,
Sahil boyu üzə-üzə göz qoydu ki, görsün orda
Çıxmaq üçün bir körfəzcik, ya maili bir yer varmı.
Duru bir çay mənsəbinə gedib çatdı üzə-üzə.
Qayasızdı, çıxmaq üçün ən münasib yerdi bu yer,
Həm də əsən küləklərdən mühafizə olunmuşdu.
Sidq-ürəklə yalvararaq Odissey o çaya dedi:
“Ey hökmdar! Hər kimsənsə dinlə məni, yalvarıram,
Qəzəblənmiş Poseydondan güclə qaçıb qurtarmışam
Kömək uman bir qəribə ölməzlərin özü belə
Hörmət edir, – çox bəlaya düçar olub, indi mən də
O müqəddəs axınına, dizlərinə qapanıram:
Ey hakimim, səndən kömək ummağımla fəxr edirəm!”
Çay yatırdıb dalğaları, yavaşıtdı axınını.
Suyun səthi hamarlandı; allah o çay mənsəbində
Odisseyə nicat verdi. Büküldü əl və dizləri.
Fırtınalı dəniz onun almışdı tab-tavanını.
O şişmişdi; həm burnundan su gəlirdi, həm ağzından.
Şüurunu itirərək sərilmişdi yerə səssiz
Və nəfəssiz; yaman əldən düşüb, yaman yorulmuşdu
Bir az sonra ayıldı o, ruhu geri döndü yenə,
İlahənin bəxş etdiyi o örtüyü tez çıxardıb
Atdı çaya; o çay gedib göy dənizə tökülürdü.
Dalğaların axınıyla axıb getdi və İnonun
Əlinə tez çatdı örtük. Odisseysə çaydan çıxıb
Qamışlıqda uzanaraq bərəkətli yeri öpdü.
Çox həyəcan keçirərək belə dedi mərd qəlbinə:
“Ah, görəsən, hələ nələr çəkəcəkdir mənim başım?
Əgər çayın kənarında keçirsəm mən bu gecəni,
Buz kimi şeh, bir də qırov axırıma çıxar, yəqin.
Onsuz da bu ürəkkeçmə keyləşdirib məni tamam.
Gücləndikcə səhər mehi soyuqlaşır çay havası.
Əgər qalxıb bu təpəyə, sıx kölgəli meşədə mən
Uzansam kol arasında, bu üşütmə, bu yorğunluq
Canımdan tez çıxıb gedər, yatıb yaxşı dincələrəm. –
Bircə qorxum budur: birdən yem olaram vəhşilərə!”
Çox götür-qoy elədikdən sonra belə qət edərək,

Çaya yaxın təpədəki meşəliyə yollandı o,
Orda bitmiş qoşa zeytun ağacına yaxınlaşdı;
Ağaclardan biri adi zeytun idi, biri vəhşi.
Ən şiddətli küləklər də tutmurdu bu ağacları,
Sıx yarpağı buraxmırdı qızmar günün şüasını,
Budaqları elə sıx-sıx hörülmüşdü zeytunların,
Yağışı da buraxmırdı. Odissey bu ağacların
Altda dərhal özünə bir rahat, yumşaq yer düzəltdi,
Onun bura topladığı xəzəllər o qədərdi ki,
Qış nə qədər soyuq keçir keçsin, həmin sığnacağa
İki nəfər deyil, hətta üç nəfər də sığınardı
Dözümü çox Odissey bu yeri görcək sevinmişdi
Xəzəlləri bir yerə cəm edib girdi arasına.
El-obadan çox-çox uzaq düşmüş çoban görürsən ki,
Ehtiyatçın bir kösövü kül altında gizlədir ki,
Sonra dağa-daşa düşüb, özgələrə əl açmasın.
Odissey də o kösövtək girdi yarpaq arasına.
Afina da ona yuxu göndərdi ki, möhkəm yuxu
Qapayıb göz qapağını, qovsun ağır yorğunluğu.

ALTINCI NƏĞMƏ

Bərkə-boşa düşüb-çıxmış allahsifət mərd Odissey
Yorğunluğun daldı şirin yuxusuna. Afinasa
Feakların yurdundakı bir şəhərə getdi birbaş.
Bir vaxt geniş Gipereya məskən idi feaklara;
O yer qəddar təpəgözlər diyarına çox yaxındı.
Onlar gücdə üstün olub feakları talardılar,
Buna görə çar Navsifoy əməksevər feakları
Sxeryaya köçürdərək, uzaşdırdı taygözlərdən.
Orda şəhər ətrafına sədd çəkdirib, ev tikdirdi,
İbadətgah bina edib, böldü əkin yerlərini,
Sonra Kerə təslim olub getdi Aid aləminə.
Allahlartək müdrik olan Alkinoya keçdi çarlıq.
Odisseyi öz yurduna tez çatdırmaq xəyalıyla,
Alkinoyun sarayına gəlib çıxdı pak Afina.
Yaraşıqlı, uca yataq otağına qalxdı o cəld,
İlahəyə bənzər bir qız yatmadaydı o otaqda.
Feak çarı Alkinoyun qızı idi Navsikaya.
O otağın kilidlənmiş qapısının sağ-solunda
Xaritlərtək gözəl iki qulluqçu qız uyumuşdu.
Bir meh kimi süzülərək yatan qızın yatağına,
Baş tərəfdə dayanaraq nitq elədi pak Afina;
Dimant adlı dənizçinin qızı kimi gəlmişdi o,
Navsikaya öz yaşıdı həmin qızı çox sevirdi.
Gəlib o qız surətində belə dedi pak Afina:
"Anan yaman soyuqqanlı doğub səni, Navsikaya!
Əhəmiyyət vermirsən heç yuyulmalı paltarlara.
Toy gününə çox qalmayıb; onda gərək sən özün də,
Gəlinlə bir toya gedən adamlar da təmiz geyə.
Səliqəli paltar geyən adamlar çox tərifiənir,
Fərəhlənir onların öz əziz ata-anası da.
Səhər tezdən gəl birlikdə gedək çayda paltar yuyaq.
Tez qurtarsın deyə işin mən də kömək eləyərəm.
Sənin evdə qız qalmağın axı uzun sürməyəcək,
Adlı-sanlı feaklardan səndə gözü olan çoxdur;

Axı burda sən özün də adlı-sanlı nəsildənsən.
O şöhrətgir atandan sən xahiş et ki, səhər tezdən
Qatırları arabaya qoşdursun; o arabaya
Nə qədər ki, paltar, kəmər və örtük var, yükləyəsən.
Pay-piyada getməkdənsə özün də min arabaya,
Axı paltar yuyulan yer şəhərdən çox aralıdır".
Bunu deyib bayquşgözlü pak Afina allahların
Yaşadığı möhkəm Olimp zirvəsinə çıxıb getdi. –
O əbədi iqamətgah nə küləkdən silkələnir.
Nə islanır yağışlardan, nə qar görür. Üstündəki
Səma daim buludsuzdur, açıqdır və işıqlıdır.
Orda xoşbəxt allahların kef-damaqla keçir günü.
Afina da öz sözünü qıza deyib getdi ora.
Bir az sonra qızıl taxtlı Eos, xanım şahzadəni
Oyadınca o, yuxuda gördüyünə heyrət etdi.
Yuxusunu söyləməyə getdi ata-anasına.
Gördü əziz anası da, atası da saraydadır.
Anası od kənarında kənizlərlə əyləşərək
Çəhrayı ip əyirirdi; orda idi atası da,
Ağsaqqallar şurasına getmək üçün tələsirdi;
Onu tayfa başçıları çağırmışdı bu şuraya,
Atasına yaxınlaşıb belə dedi Navsikaya:
"Əziz ata, de qoşsunlar möhkəmtəkər arabanı,
Paltarları yumaq üçün gərək çaya aparam mən,
Çünki çoxdan yuyulmayıb o paltarlar, kirli durur
Sən özün adlı-sanlı adamların yığnağında
Əyləşəndə lazımdır ki, əynin-başın təmiz olsun.
Bundan başqa beş oğlun da vardır sənin bu sarayda.
İkisinin arvadı var, üçü hələ evlənməyib;
Onlar təmiz paltar geyib rəqsə getmək istəyirlər,
Bu təmizlik barəsində qayğı isə mənə düşür".
Belə dedi. Toyu haqda danışmaqdan həya etdi,
Ata özü bunu duyub övladına belə dedi:
"Qızım, səndən qatırları əsirgəyən deyiləm mən,
Gedirsən get. Möhkəmtəkər araba da qoşar qullar;
Paltarları qoymaq üçün yük yeri də olar onun".
Bunu deyib, nə lazımsa nökərlərə əmr elədi,
Onlar əmrə əməl edib dışarıya çıxan kimi
Möhkəmdırnaq qatırları tez qoşdular arabaya.
Parıldayan paltarları qız anbardan çıxardaraq

Yaxşı-yaxşı rəndələnmiş arabada yerləşdirdi.
Anası bir xeyli yemək qoydu hörmə gen səbətdə,
Sonra keçi dərisindən bir tuluq da şərab qoydu.
Navsikaya paltarlarla çıxdı uca arabaya.
Həm kənizlər, həm də özü canlarına çəkmək üçün
Areta bir qızıl qabda yağ da verdi gedənlərə.
Cilovu da, qamçını da aldı ələ Navsikaya.
Qatırları qamçıladı. Dərhal onlar götürüldü.
Qatırların yükü xeyli paltar ilə xanım qızdı.
Kəniz qızlar arabanın arxasınca gəlirdilər.
Bir az sonra çatdı onlar gözəl çayın sahilinə.
Paltar üçün çalaların suyu əskik olmazdı heç.
Altdan vuran su hər cürə kiri yuyub aparırdı.
Həmin yerə çatan kimi qatırları açdı onlar,
Otlasınlar deyə çayın sahilinə buraxdılar.
Çəmən burda bal ətirli otlar ilə zəngin idi.
Paltarları arabadan alıb suya basdı qızlar;
Bir-birilə bəhsə girib tapdadılar yeyin-yeyin.
Bütün kirli paltarları təmiz yuyub qurtarınca,
Göy dənizin xırda daşlı sahilində sərdi onlar;
Bu daşları dönə-dönə yumuşdular gur dalğalar.
Qızlar özü çimib, sonra canlarına yağ çəkdilər,
Əyləşib çay sahilində yaxşı nahar elədilər.
Yuduqları paltarları qurudurdu gün bu zaman.
Yeyib-içib doyan kimi, xanım qız da, kənizlər də
Örpəkləri açıb, top-top oynamağa başladılar,
Başçılığı nəğmə deyən Navsikaya eləyirdi.
Elə bil ki, Artemida Yerimanf, ya Qayget dağı
Döşlərində nəşə ilə qaban və ya maral qovur;
Sanki, ovu çox xoşlayan o ilahə arxasınca
Zevs qızları gözəl səhra pəriləri yallı gedir,
Pak ilahə Leto isə ona baxıb fərəhlənir, –
Pərilər çox gözəlsə də onun qızı Artemida
Boy-buxunda, gözəllikdə hamısından seçilir tez,
Xanım qız da onun kimi seçilirdi kənizlərdən.
Navsikaya evə dönmək istəyirdi; zərif, qəşəng
Paltarları yığdıraraq qatırları qoşdurmuşdu.
Afinanın başına bir təzə fikir gəldi bu vaxt:
İstədi ki, mərd Odissey oyanaraq görsün qızı, –
Feakların şəhərinə aparsın qız Odisseyi.

Navsikaya kənizlərdən birisinə atdı topu,
Top o qıza deyil, gedib həmin dərin çaya düşdü.
Qızlar birdən qışqırdılar. Odisseyi oyatdı səs,
Tezcə qalxıb öz-özünə düşünməyə başladı o:
“Ah, görəsən, yenə hansı bir yad elə gəlib çıxdım?
Vəhşidirmi, lovğadırmı, görən, burda yaşayanlar?
Ya allahdan xof eləyən, qonaqpərvər adamlardır?
Qulağıma səslər gəlir, özü də qız səsləridir.
Yoxsa burda yumru başlı təpələrin, ya çayların,
Ya ətirli çəmənlərin pəriləri gizləniblər?
Yoxsa bu yer dili olan adamların məskənidir?
Ən yaxşısı budur, gedim özüm görüm bu nə səsdir”.
Bunu deyib kol dalından çıxdı üzə mərd Odissey.
Örtülməli yerlərini örtmək üçün sıx kolluqdan
Öz qüvvətli əllərilə yamyaşıl bir budaq qırdı.
Elə bil ki, öz gücünə güvənən bir dağ aslanı
Ova çıxır, – nə yağışa məhəl qoyur, nə küləyə;
Hücum çəkir çöldə qoyun, ya qaramal sürüsünə,
Ya meşədə maral tutur. Bir ağıla girib hətta
Ordan qoyun çalmağa da məcbur edir aclıq onu.
Odissey də tamam çılpaq olmasına baxmayaraq,
Gursaç qızlar olan yerə yollanmağa məcbur oldu.
Onu dəniz lehməsinə batmış görüb qorxdu qızlar,
Dağılışıb üz qoydular suya girmiş bir zolağa.
Alkinoyun gözəl qızı Navsikaya qaldı yalnız;
Afinaydı qorxaqlığı qovan onun ürəyindən.
Qız önündə durdu onun, Odisseysə çaşıb qaldı:
Bilmədi ki, düşüb qızın dizlərini qucaqlasın,
Yoxsa bir az kənar durub yalvar-yaxar etsin ona
Ki, şəhəri göstərib qız, paltar versin geyinməyə.
Çox götür-qoy edib bunu, bu qərara gəldi axır:
Dizlərini qucaqlasa, hirsləndirə bilər qızı,
Bir az gendən öz sözünü demək daha məsləhətdir.
Dərhal yaxşı sözlər seçib ona belə xitab etdi:
“İlahəsən, ya fanisən, dizlərini qucaqlayıb yalvarıram!
Uc-bucaqsız göy sahibi allahlardan birisənsə,
Gözəllikdə, boy-buxunda sən o Zevsin gözəl qızı
Artemida ilə yalnız müqayisə olunarsan.
Əgər yerdə həyat sürən fanilərdən birisənsə,
Atan, anan, qardaşların bir yox, üçqat bəxtəvərdir.

Nəğmə deyib rəqs eləyən tay-tuşların arasında
Sənin kimi cəvanəzən bir gözəli görən zaman
Ailənin qəlbi böyük xoşbəxtliklə vurur, yəqin.
Hamıdan çox töhfə verib səni alan bir cavanı
O dediyim adamlardan daha xoşbəxt sayıram mən.
Nə qadınlar, nə kişilər arasında sənin kimi
Gözəllərə rast gəlməmişəm, sənə baxıb mat qalmışam.
Apollonun məbədgahı olan Delos adasında, –
Yalnız orda sənə bənzər gənc palmaya rast gəlmişəm.
Axı sadiq dostlarımla yolum ordan düşüb mənim,
Demə məni qabaqda çox fəlakətlər gözləyirmiş!
Bəli, yalnız həmin palma məni valeh eləmişdi;
Onun kimi düz gövdəli palma yoxdur yer üzündə.
Sən də valeh etdin məni, cəsarətim çatmır ancaq
Qucaqlayım dizlərini. Mənə böyük dərd üz verib:
Sərt sulardan yalnız dünən qurtarmışam mən yaxamı.
Oqiqiya adasından çıxalı, düz iyirmi gün
Tufan, dalğa qovub məni. İndi də ki, allah məni
Yeni-yeni fəlakətlər görmək üçün atıb bura.
Hələ məni bərkə-boşa çox çəkəcək ölümsüzlər.
Xanım, rəhmin gəlsin mənə. Dərd əlindən mən ilk dəfə
Sənə pənah gətirirəm. Bu şəhərdə, bu diyarda
Həyat sürən adamlardan heç birini tanımıram.
De, şəhərə necə gedim? Paltar büküb gətirdiyin
Sarıqlardan birini ver, barı, ona bürünüm mən.
Allahlar da əvəzində muradını versin sənin:
Ər də, ev də yetirsinlər, ərlə ürək birliyi də.
Çünki əsil bəxtiyarlıq odur ki, sən bu dünyada
Ürəyibir və mehriban yaşayasan öz ərinlə;
Onda dostlar fərəhlənər, düşmən baxıb kədərlənər.
Lakin ən çox bəxtiyarlıq ər-arvada qismət olar".
Odisseyin cavabında belə dedi ağəlli qız:
"Xəbis, axmaq adamlara oxşayışın yoxdur, qərib!
Kronion nə gədaya, nə kübara fərq qoymadan
Səadəti öz ürəyi istədiyi şəxsə verir.
Zevs sənə nə göndəribsə, ona qane olmalısan.
İndi ki, sən bu şəhərə, bu diyara qədəm basdın,
Nə paltar, nə başqa şeydən bir korluğun olmayacaq,
Bizə pənah gətirəni biz məyus eləmirik.
Şəhəri də, xalqını da sənə nişan verəcəyəm,

Feak xalqı bu şəhərin, bu torpağın sahibidir.
Geniş qəlbli, uca ruhlu Alkinoyun qızıyam mən,
Feakların Alkinoya bağlıdır güc və qüdrəti".
Bunu deyib, gursaç kəniz dostlarına əmr elədi:
"Qızlar, gəlin! Kişi görcək qorxub hara əkildiniz?
Yoxsa elə bildiniz ki, düşmən girib aramıza?
Yox, insanlar arasında elə adam tapılmaz ki,
Bizim Feak torpağına pis niyyətlə gələ bilsin;
Çünki ölməz allahların məhəbbəti çoxdur bizə.
Biz feaklar insanlardan çox uzağa çəkilmişik,
Dənizin də axırıdır, azdır bura gəlib çıxan.
Qarşınızda duran adam bəxtikəm bir didərgindir.
Ona sığnaq verməliyik. Gələn qərib, ya dilənçi,
Zevsdəndir. Az da olsa gəlin ona bir şey verək.
Əzizlərim, öncə yemək-içmək verin bu qəribə,
Sonra çayın küləktutmaz bir yerində çimizdirin".
Bir-birinə ürək-dirək verib qızlar qayıtdılar.
Geniş qəlbli Alkinoyun gözəl qızı Navsikaya
Göstərdiyi sakit yerdə əyləşdirib Odisseyi,
Yanına da plaş, xiton qoydular ki, sonra geysin.
Bir qızıl qab içində də ətri əla yağ qoydular,
Çimizdirmək istədilər axımı xoş, duru çayda.
Allahsifət Odisseysə belə dedi kənizlərə:
"Qızlar, bir az qıraq durun, bədənimdə olan kiri
Özüm yaxşı-yaxşı yuyub, üstündən də yağ çəkərəm.
Nə müddətdir ətirli yağ görməyibdir mənim canım.
Yanınızda çiməmmərəm. Sıx hörüklü gözəllərin
Arasında çılpaq durmaq mənə eyib şeydir".
Qızlar bunu xanım qıza xəbər verib uzaşdılar,
Allahsifət mərd Odissey su götürüb çaydan tez-tez,
Canındakı kir-pasağı yaxşı-yaxşı yudu təmiz,
Başındakı kirli dəniz köpüyünü təmizlədi.
Elə ki, o yuyunaraq yağ çəkdi öz bədəninə,
Navsikaya göndərdiyi paltarları geydi sonra
Zevsin qızı pak Afina ucaltdı boy-buxununu,
Görkəm verdi, ət-can verdi, qıvrımlatdı saçlarını,
Bir sənubər çiçəyinə bənzətdi hər qıvrımını.
Ustalığı Hefest ilə Afinadan əxz eləmiş
Bir sənətkar, xas gümüşdən düzəltdiyi bir əşyanın
Üstə parlaq qızıl çəkib hamını mat qoyduğutək

Afina da Odisseyə bir qəşənglik bəxş elədi.
Bir az gedib sahil qumu üzərində əyləşincə,
Onda olan gözəlliyə valeh oldu Navsikaya,
Qalınsaçlı kənizlərə üz tutaraq belə dedi:
“Görün, sizə nə deyirəm, bəyazəlli rəfiqələr:
Allahsifət feakların vətəninə gəlməklə o,
Olimpdəki allahlara xilaf bir iş görməyibdir.
Əvvəl mənim özümə də o çox adi görünürdü,
İndisə göy sahibləri allahlara çox oxşayır.
Kaş mənimlə evlənməyə bir beləsi razı ola,
Ömrü-günü burda keçib, həmişəlik burda qala!
Qızlar, onun yeməyini-içməyini tez gətirin”.
Belə dedi. Canla-başla qızlar əməl elədilər,
Odisseyin qabağına dərhal yemək-içmək gəldi.
Dözümüçox mərd Odissey acgözlüklə yeyib-içdi:
Neçə vaxtdı nə içməyə su tapırdı, nə də yemək.
İndi başqa fikrə gəldi bəyazəlli Navsikaya;
Paltarları hamarlayıb arabaya yığdı bir-bir,
Möhkəmdırnaq qatırları qoşduraraq mindi özü,
Odisseyə ürək-dirək vermək üçün belə dedi:
“Dur, ey qərib, dur düş yola! Ağıl kanı Alkinoyun
Sarayına səni özüm müşayiət edəcəyəm,
Adlı-sanlı feakları tamam orda görəcəksən.
Görürəm ki, ağıllısan, nə deyirəm onu elə:
Nə qədər ki, əkinlərin arasıyla gedirik biz,
Sən arxamca, yeyin-yeyin, kənizlərlə bir yerdə gəl.
Mən qabaqda gedib, yolu özüm nişan verəcəyəm.
Şəhərə ki, çatdıq... şəhər hər tərəfdən uca sədlə
Mühasirə olunmuşdur. Bir tərəfdə liman vardır, –
Qoşaquyruq gəmilərlə girəcəyi daralmışdır:
Sağ da, sol da gəmilərdir, – hər gəminin üstdə çardaq
Poseydonun məbədinə yaxın meydan görəcəksən,
Oturmaqçın iri daşlar pərçimlənib orda yerə.
Orda qara gəmilərçün nə lazımsa tapmaq olar:
Örkən, yelkən, hamarlanmış möhkəm avar kürəkləri.
Feaklara çünki nə ox gərək olur, nə ox qabı:
Onlara dor ağacları, gəmi, avar lazım olur;
Qocaman göy dənizlərdə səyahəti sevir onlar.
İstəmirəm amma yadlar məsxərəyə qoysun məni,
Nə çoxdur xalq arasında sözgəzdirən həyasızlar.

İstəmirəm bizi qoşa görənlərdən biri desin:
– Kimdir, görən, Navsikaya ilə gedən gözəl qərib?
Görən, hardan tapıb bunu? Bəlkə, ona ərə gedir?
Bəlkə, onu uzaqlardan tufan bura gətiribdir?
Axı biz bu yaxınlıqda elə bir xalq tanımırıq.
Bəlkə, qızın duasıyla göydən enən bir allahdır,
Enibdir ki, alıb onu, həmişəlik əri olsun?
Pis olmazdı bu qız gedib yad eldə ər axtaraydı.
Onu almaq arzulayan adlı-sanlı feaklardan
Neçəsini rədd eləyib, təhqir edib Navsikaya! –
Yadlar belə deyəcəklər. Bu, mənimçün bir ləkədir.
Mən özüm də qınayaram atasının, anasının
İstəyinə əhəmiyyət verməyərək rast gəldiyi
Nikahsız bir kişi ilə əlaqəyə girən qızı.
Odur ki, sən əməl elə, qərib, mənim dediyimə,
Onda atam yola salar səni doğma vətəninə.
Afinanın qovaqlığı vardır yoldan bir az kənar;
O yerdə bir çeşmə axır, yaşıl tala arasından.
Alkinoyun əkin yeri, barlı bağı o yerdədir;
Şəhərdən çox uzaq deyil, – səs eləsən çatar ora.
Biz şəhərə yetişərək Alkinoyun sarayına
Toxtayana qədər həmin o meşədə qalıb gözlə.
Elə ki çar Alkinoyun daxil olduq evinə biz,
Yollan feak şəhərinə, kim rast gəlsə, soruş ondan:
Alkinoyun yaşadığı evə necə getmək olar?
Çətin deyil, onu sənə bir uşaq da nişan verər.
İgid atam Alkinoyun yaşadığı o ev kimi
Yaraşıqlı evi yoxdur feaklardan heç birinin.
Elə ki, sən daxil oldun o həyətə, o binaya,
Kişilərin salonundan keç anamın yanına get.
Görəcəksən anam uca bir sütuna söykənərək
Tünd-çəhrayı sap əyirir ocağın düz qabağında,
Kənizlər də ondan dalda əyləşərək işləyirlər.
Atamın da kreslosu o sütunun yanındadır,
Atam orda əyləşərək şərab içir allah kimi.
Sən atamın yanından öt, quc anamın dizlərini.
Ağuşundan çox uzağa düşdüyün o vətəninə
Tezlik ilə dönüb getmək onda sənə nəsib olar.
Bil, ey qərib, əgər anam səni yaxşı qarşılasa,
Əmin ol ki, vətəninə qayıdaraq öz evini,

Doğma əziz diyarını, qohumları görəcəksən”.
Belə deyib qatırları qamçıladı Navsikaya, –
Sürət ilə götürülüb çayı dalda buraxdılar.
Qatırların qaçışı da, yerişi də ahəngdardı.
Arabanı qız elə bir sürət ilə sürürdü ki,
Arxasından yadelli də, kənizlər də çata bilsin.
Gün batanda onlar gedib Afinanın o müqəddəs
Meşəsinə yetişdilər. Mərd Odissey o meşədə
Əyləşərək dua etdi Zevsin qızı Afinaya:
“Dinlə məni, Atritona, ey Eqiox Zevsin qızı!
Şan-şövkətli Yertitrədən gur dənizdə mənə divan
Tutan zaman dinləmədin, heç olmasa, indi dinlə!
Feakları rəhmə gətir, mənə hörmət eləsinlər!”
Belə dedi. Sözlərini eşitdi o pak Afina,
Ancaq gözə görünmədi; əmisindən çəkindi o;
Allahsifət mərd Odissey İtakaya çatanadək
Qəzəbindən əl çəkəsi deyildi o tərs Poseydon.

YEDDİNCİ NƏĞMƏ

Belə dua eləyirdi dözümüçox mərd Odissey.
Navsikaya bu müddətdə çatdı doğma şəhərinə.
Atasının ehtişamlı sarayına yetişincə,
Darvazada dayandı o, allahsifət qardaşları
Tez əhatə edib onu, tez açdılar qatırları,
Paltarları arabadan alıb evə daşıdılar.
Xanım qız öz otağına getdi. Orda aneyralı
Kölə qadın Yevrimedus qarı ocaq qalamışdı.
Onu çoxdan qənimətlə bir gəmidə gətirərək
Seçib töhfə vermişdilər Alkinoya, çünki elin
Bu sevimli hakiminə allah kimi baxırdılar.
Alkinoyun qızını da Yevrimedus böyütmüşdü.
Ocaq çatıb, Navsikaya üçün yemək gətirdi o.
Odissey də bu vaxt qalxıb şəhər deyib düşdü yola.
Pak Afina onu duman pərdəsinə bürüdü ki,
Feaklardan bir dələduz onu görüb sataşmasın,
Ya da sual eləməsin onun nəçi olduğunu.
Feakların cazibədar şəhərinə çatar-çatmaz,
Dəsti ilə su aparan feak qızı görkəmində
Bayquşgözlü pak Afina qarşıladı Odisseyi.
Durub onun qabağında sual etdi mərd Odissey:
“Bala, məni Alkinoyun sarayına apararsan? –
Bu ölkənin hökmdarı Alkinoyun sarayına.
Mən qəribəm, yollar boyu başıma çox qəza gəlib.
Gəlişim çox uzaqdandır, tanışım da yoxdu burda;
Bu şəhərdə olanlardan heç bir kəsi tanımıram”.
Bayquşgözlü pak Afina ona belə cavab verdi:
“Qərib əmi, istədiyin evi sənə göstərərəm:
Dediyin ev mənim atam evi ilə yanaşıdır.
Mən qabaqda yol göstərrəm, sən də səssiz arxamca gəl,
Nə bir kəsin üzünə bax, nə bir kəsdən bir şey soruş.
Bizimkilər yadellini xoşlamırlar; uzaqlardan
Gəlmişləri düşmən kimi, soyuq qəbul eləyirlər.
Gəmilərlə dənizləri dolaşmağı sevir onlar,

Bu sənəti feaklara Poseydonun özü verib.
Bu gəmilər fikir, ya da quşlar kimi qanadlıdır".
Bunu deyib yeyin-yeyin addımladı pak Afina,
Allahsifət Odissey də arxasınca getdi onun.
Gəmisevən feaklardan heç kəs onu görəmmədi,
Hörükləri qəşəng, güclü ilahənin işiydi bu:
Odisseyi qalın bulud arasında gizlətmişdi,
Onu bütün qəlbi ilə istəyirdi o ilahə.
Odissey yol gedə-gedə körpüyə və gəmilərə,
Geniş-geniş meydanlara, uca şəhər hasarına,
Möhkəmtikiş dayaqlara baxıb heyrət eləyirdi.
Çarın qəşəng sarayına gəlib çatan kimi onlar,
Zevsin bayquşgözlü qızı belə dedi Odisseyə:
"Qərib əmi, axtardığın o ev budur. Koronidin
Yetirməsi hökmdarlar, bax bu evə toplaşıblar, –
Qonaqlığa gəlib onlar. Çəkinmədən gir içəri:
Xeyli uzaq bir ölkədən gəlib çıxmış olsan da sən,
Cürətli ol: cürətlinin işi hər vaxt rast gətirir.
Girib yemək otağına, əvvəl yanaş xanıma sən,
Onun adı Aretadır: çar arvadı Areta da
Alkinoyun nəslindəndir. Yertitrədən pak Poseydon
Peribeya adlı yarlı-yaraşıqlı bir qadınla
Əvvəl-əvvəl Navsifoyu gətirmişlər bu dünyaya.
Peribeya Yevrimedont çarın kiçik qızı idi.
Yevrimedont bir vaxt quduz nəhənglərə hökmdardı,
Özünü də məhv elədi o, qudurğan xalqını da.
Onun qızı Poseydonla yatıb doğdu Navsifoyu,
Navsifoy da feakların hökmdarı oldu sonra.
Reksenorla Alkinoy da Navsifoydan törədilər.
Evlənəndən bir az sonra Reksenoru öldürdü Feb;
Onun evdə bircə qızı qaldı – həmin bu Areta.
Çar Alkinoy onu alıb uca tutdu hörmətini,
Yer üzündə heç bir qadın çatmamışdı bu hörmətə.
İndi evdə hər ixtiyar Aretanın əlindədir.
Ona əri Alkinoy da, əziz oğul-uşağı da
Qabaqlarda olduğutək yenə hörmət eləyirlər.
Aretanı Allah kimi uca tutan camaat da
Yolda-izdə görən kimi salamlayıb, hörmət edir,
Aretanın çünki özü ağıl-kamal sahibidir,
Höcətləşən kişiləri dəxi sözlə sakit edir.

Ey yadelli, əgər xanım səni yaxşı qarşılasa,
Əmin ol ki, vətəninə dönüb yenə öz evini,
Doğma, əziz diyarını, qohumları görəcəksən!"
Belə dedi. Mənzərəli adanı tərk eləyərək,
Gur dalğalar üstü ilə uçub getdi pak Afina.
Marafona çatdı öncə, sonra isə Afinaya;
Yerexteyin möhkəm, gözəl sarayına daxil oldu.
Odissey də Alkinoyun sarayına gəlib çatdı.
Mis kandarın qarşısında qəlbi bərk-bərk vurdu onun, –
Cəsur qəlbli Alkinoyun çox möhtəşəm qəsri çünki
Elə par-par parlayırdı, elə bil ki, gün, ya aydı.
Astananın sağ-solunda mis divarlar nur saçırdı,
Yuxarıdan göy həşyələr bəzəyirdi divarları.
Qəsrin qızıl qapıları kilidlənib bağlanırdı.
Mis kandarın üzərində gümüş dayaq yüksəlirdi,
Qapının üst tiri gümüş, halqaları qızıldandı.
Qapıların sağ-solunda heykəl itlər dayanmışdı.
Geniş qəlbli Alkinoyun sarayını qorumaqçın
O itləri Hefest qızıl və gümüşdən düzəltmişdi,
Həmin itlər həm ölümsüz, həm qocalmaz qalacaqdır.
Astanadan başlayaraq divarlara yapışıqlı
Kreslolar düzülmüşdü; hamısının üzərinə
Qadınların toxuduğu yumşaq örtük salınmışdı.
Kresloda feakların başçıları əyləşərək
Korluq nədir hiss etmədən burda yeyib-içərdilər.
Pyedestallar üzərində qızıl uşaq heykəlləri
Əllərində yanan məşəl saxlayaraq durmuşdular,
Gecə vaxtı onlar işıq saçırdılar qonaqlara.
Əlliyədək kölə qadın işləyirdi bu sarayda,
Kirkirədə kimi qızıl buğda çəkib üyüdürdü,
Kimisi ip əyirirdi, ya da parça toxuyurdu.
Onlar qovaq yarpağıtək yan-yana, sıx oturmuşdu.
Sıx toxunmuş o parçadan damcı-damcı yağ damırdı.
Bütün feak kişiləri gəmi sürmək sənətində
Hər bir tayfa adamından nə qədər çox fərqlənirsə,
Hər bir feak arvadı da toxumaqda fərqlənirdi.
Afina həm ağıl, həm də əl işləri bacarığı
Vermişdi bu qadınlara. Darvazadan dışarıda
Sahəsi dörd qiyə çatan hasarlı bir dağ da vardı.
Həmin bağda say-hesabsız bar yetirən ağac vardı –

Çoxdu orda alma, armud, nar yetirən barlı ağac,
Çoxdu orda əncir verən, zeytun verən ağaclar da.
Yayda, qışda əskilməzdi meyvəsi o ağacların;
Nə sovulur, nə də xarab olurdular o meyvələr,
Zefir bunu puçurladır, o birini yetirirdi.
Alma-alma, armud-armud dalısınca yetişirdi,
Üzüm-üzüm, əncir-əncir dalısınca sulanırdı.
Bağın arxa tərəfində bəhrəsi bol üzümlük var.
Salxımları qurutmaqçın bir tərəfdə meydança var.
Bir yanda da dəymiş üzüm salxımları toplanırdı.
Üzüm vardı – sıxılırdı, üzüm vardı – çiçəyini
Yeni töküb sulanırdı, ya dəyməyə başlamışdı.
Üzümlüyün son ləkinin arxasında cərgə ilə
Dirrik ləki bir-birinin yanınca düz uzanırdı.
İki çaydan biri bağı suvararaq axıb gedir,
Biri həyət qapısının altdan keçib qəsrə tərəf
Yollanırdı. İkincidən camaat su aparırdı.
Allahlar çar Alkinoyu yarıtmışdı hər cəhətdən.
Odissey bir yerdə durub heyran qaldı bu calala.
Elə ki, o hər bir şeyə baxdı valeh ola-ola,

Astanadan addayaraq tez özünü verdi evə.
Gördü feak başçıları, müşavirlər toplaşıblar;
Qasid Hermes şərəfinə şərab nəzri verirdilər, –
Yatmamışdan əvvəl gərək Hermes nəzri veriləydi.
Dözümüçox mərd Odissey Afinanın göndərdiyi
Sis və bulud arasında keçdi evin o başına,
Areta və çar Alkinoy olan yerə yollandı düz.
Aretanın dizlərini qucaqladı; elə bu an
Onu saran o müqəddəs sis çəkilib itdi gözdən.
Birdən-birə görcək onu təəccüblə susdu hamı,
Odisseysə Aretaya yalvararaq belə dedi:
“Areta, ey allahsifət Reksenorun qızı, dinlə!
Dizlərinə düşüb sənə, çar ərinə, bir də bütün
Qonaqlara yalvarıram! Qoy allahlar hamısına
Uzun ömür və xoşbəxtlik versin; xalqın bəxş etdiyi
Var-dövlətə, mülkə-mala varis olsun övladları.
Yalvarıram, kömək edin, tez qayıdım mən də evə.
Nə müddətdir ailəmdən uzaqlarda dərd çəkirəm!”
Bunu deyib oda yaxın kül üstündə əyləşdi o,
Bunu görcək feakları sardı dərin bir səssizlik.

Handan-hana Yexeney – o alicənab qoca dindi.
Yaşca bütün yerdə qalan feaklardan qocaydı o,
Dünyagörmüş bir adamdı, danışıqda mahir idi.
Xoş niyyətlə yığıncağın qarşısına gəlib dedi:
“Alkinoy, bu yadellinin gəlib sənin ocağında
İsti külün üzərində oturması yaxşı deyil!
Bil ki, sənin buyruğuna müntəzirdir burdakılar.
Qaldır onu, gümüşmismar bir kreslo çək altına,
Carçıya de, kraterdə meylə suyu qarışdırsın,
Ulu Zevsin şərəfinə mey nəziri süzək yerə;
Axı odur bütün kömək umanların havadarı.
Evdə olan ehtiyatdan qoy açarçı yemək versin!”
Çar Alkinoy Yexeneydən bu sözləri eşidincə
Fəndgir, müdrik Odisseyin əllərindən tutub onu
Kül üstündən qaldıraraq oturtdu bir kresloda. –
Laodamant öz yerini verdi, ata buyruğuyla,
Çar Alkinoy bu oğlunu öz yanında oturtmuşdu.
Əllərini yumaq üçün kəniz qızıl bir dəstidə
Su gətirdi, gümüş tası qoydu onun qabağına,
Sonra hamar masa çəkdi Odisseyin qarşısına.
Mərifətli açarçı da masa üstə yemək qoydu,
Canla-başla evdə olan ehtiyatdan yemək verdi,
Dözümüçox mərd Odissey yeyib-içdi olanlardan.
Sonra da öz qasidinə belə dedi çar Alkinoy:
“Kraterdə meylə suyu bir-birinə qat, Pontonoy,
Payla; Zevsin şərəfinə şərab nəzri verməliyik;
Axı odur bütün kömək umanların havadarı”.
Pontonoy tez meylə suyu qarışdırıb kraterdə.
Qədəhlərə süzüb bir-bir təqdim etdi qonaqlara.
Mey nəzrini süzüb yerə sonra hər kəs özü içdi.
Əyanlara üz tutaraq belə dedi çar Alkinoy:
“Qulaq verin, şanlı feak müşavir və başçıları!
Ürəyimdən keçənləri sizə demək istəyirəm.
Məclisimiz bitdi. Hər kəs çıxıb getsin öz evinə,
Sabah başqa başçıları dəvət edib gəlin yenə.
Yadellini qonaqlayaq, allahlara qurban verək,
Sonra birgə fikirləşək görək biz bu yadellini
Necə yola salaq ki, o, qoşduğumuz adamlarla
Yolu yaxşı başa vurub, tez yetişsin öz yurduna;
Öz elindən-obasından çox uzaqda olsa belə,

Gedib doğma diyarına çatanadək dənizlərdə
Bir qəzaya, qanqaraldan bir bəlaya rast gəlməsin.
Orda isə, – hər bir kəsin doğulanda bəxt ipini
Əyirənlər ona nə ip əyiribsə, səbir eləsin.
Əgər onun görkəmində bura gələn bir allahsa,
Onda başqa niyyəti var, demək, ölməz tanrıların.
Onlar yalnız dəbdəbəli hekatomba qurbanında
Varlıqları necədirsə, bizə elə görünürlər;
Bizimlə bir yeyib-içir, bizimlə bir əyləşirlər.
Tənha yolçu allahlardan birinə rast gələndə də,
Görkəmini o yolçudan gizlətməyə çalışmır o.
Taygözlər, ya nəhənglərtək biz yaxınıq allahlara”.
Alkinoya belə cavab verdi müdrik, mərd Odissey:
“Yox, Alkinoy, səhv edirsən! Nə görkəmim, nə də boyum
Nəhayətsiz göy sahibi allahlara oxşamayır.
Mən ən adi fanilərdən birisinə oxşayıram.
Ancaq sizin gördüyünüz adamlardan heç birisi
Qisməti dərd-qəm olmaqda çata bilməz, bil ki mənə.
Allahların əmri ilə başım çəkən bəlaları
Danışmağa qalsa əgər nə vaxt çatar, nə gün yetər.
Ancaq dərdim çox olsa da, bir az yemək verin, yeyim.
Bu zəhrimar qarın dərdi hər bir dərddən yaman dərddir.
Nə bəlaya düçar olub, qəlbin nə dərd çəkir çəksin,
Yemək haqda düşünməyə məcbur edir qarın səni.
Mən də elə: ürəyimin dərdi-qəmi çox olsa da,
Qarın bütün o dərdləri, o qəmləri unutdurub
Qulağımı dəng edir ki, ona yemək-içmək verim.
Bir də xahiş edirəm ki, sabah şəfəq yayılanda
Yola salın, mən bəxtikəm qayıdım öz vətənimə.
Düzdür, başım çox çəkibdir, ancaq bircə istəyim var:
Öz evimi, əmlakımı, qullarımı görüb ölüm”.
Onun haqlı sözlərini təqdir edib bütün məclis,
Dərhal doğma vətəninə göndərməyi qət etdilər.
Mey nəziri süzüb yerə sonra içdi özləri də
Yatmaq üçün sonra hər kəs çıxıb getdi öz evinə.
Zalda yalnız allahsifət Odisseylə çar Alkinoy
Və Areta qaldı; çarla Odissey bir oturmuşdu.
Qaravaşlar masalarda nə vardısa, yığışdırdı.
Sözə ilkin başlayaraq dinən xanım özü oldu.
Odisseyin paltarına baxan kimi o bildi ki,

O xitonu, o plaşı kənizlərlə o toxuyub.
Laertidə xitab edib bu qanadlı sözü dedi:
“Qərib qonaq, əvvəl başdan xəbər almaq istəyirəm:
Kimsən? Hansı diyardansan? Kimdən aldın bu paltarı?
Axı özün deyirdin ki, tufan səni atıb bura?”
O ağıllı mərd Odissey Aretaya belə dedi:
“Xanım, sayıb-sadalamaq çox çətindir dərdlərimi.
Məni Uran allahları çox bəlaya düçar edib.
Sualının cavabında təkcə bunu deyə billəm:
Uzaqlarda Oqiqiya deyilən bir ada vardır.
Atlant qızı Kalipsodur o adada həyat sürən,
Hörükləri çox qəşəngdir, ancaq özü sərtdir yaman,
Nə bir allah yaxın gəlir ona, nə bir fani insan.
Düşmənçilik edən allah yalnız məni atdı ora.
Bir ildırım çaxdıraraq itigedən gəmimizi
Tünd-qırmızı dalğalarda ikiparça elədi Zevs,
Mənim səfər yoldaşlarım dənizdə məhv oldu bütün.
Tək mən gəmi gövdəsinin tirindən bərk yapışaraq,
Düz doqquz gün üzdüm suda. Onuncu gün Kalipsonun
Yaşadığı Oqiqyaya qovdu məni o allahlar.
Gözəl saçlı sərt ilahə yaxşı qəbul etdi məni,
Yeməyimi, içməyimi verib, sevdi, əzizlədi.
Ölümsüzlük, qocalmazlıq vəd elədi həmişəlik,
Lakin mənim ürəyimi ələ ala bilmədi o.
Onun mənə bəxş etdiyi köhnəlməyən paltarları
Düz yeddi il göz yaşıma qərq elədim başdan-başa.
Günlər-aylar keçib getdi, səkkizinci il yetişdi.
Zevsdənmi əmr aldı o, fikrinimi dəyişdirdi, –
Birdən mənə vətənimə qayıtmağa izn verdi.
Təkid ilə tapşırdı ki, sal düzəldib çıxım yola;
Bol yeməklə, şirin içki, təzə qalan paltar verdi,
Mülayim səmt küləyi də əsdirdi gur saçlı pəri.
On yeddi gün dalğaları aşa-aşa üzüb gəldim,
On səkkizə addayanda sizin yerin dağlarını
Gördü gözüm. Qəlbi yaman sevindi mən bəxtikəmin.
Demə hələ başıma çox müsibətlər gələcəkmiş;
Qabağıma Yertitrədən çıxartdı bu müsibəti;
Güclü külək qaldıraraq birdən-birə kəsdi yolu;
Dənizi bir təlatümə gətirdi ki, mindiyim sal
Heç vəch ilə haraysalan dalğalara tablaşmazdı.

Axır tufan pərən-pərən saldı salın tirlərini,
Mən üzərək yardım ancaq coşqun dəniz sularını...
Külək, dalğa axır məni atdı sizin sahillərə.
Amma azca qalmışdı ki, çox qüvvətli gur dalğalar
Məni sahil daşlarına çırpıb həlak eləyələr;
Mən atılıb yan tərəfə, çay tökülən səmtə üzdüm.
Çıxmaq üçün quruya, bu çay mənsəbi münasibdi;
Çünki ora daşlıq deyil, özünü də yel tutmurdu.
Sahildə bir xeyli müddət halsız qalıb güc topladım.
Axşam oldu, Zevsin təchiz elədiyi həmin çaydan

Uzaqlaşıb sıx kolluqda yatdım, yarpaq arasında,
Allah məni uzun və bərk bir yuxuya qərq elədi.
Dərdim-qəmim çox olsa da, qalaq-qalaq xəzəl altda
Axşamdan ta səhərədək, səhəri də günortaya qədər yatdım.
Gün qüruba əyiləndə gözlərimi açdım yalnız.
Duydum – sizin qızınızın kənizləri oynayırlar,
O qızların arasında sizin qız bir ilahəydi.
Xanım qıza yalvardım mən. Çox ağıllı tərpəndi o,
Belə cavan qızdan heç kəs gözləməzdi bu rəftarı;
Axı çox vaxt cavanların davranışı yersiz olur.
Mənə bol-bol yemək verdi, köpüklənən şərab verdi,
Çimizdirdi həmin çayda, bu paltarı bağışladı.
Ürəyimdə dərd çoxsa da düzü nədir, dedim sənə”.
Odisseyə cavab verib çar Alkinoy dedi yenə:
“Mənim qızım, əlbəttə ki, düz hərəkət etməmişdir,
Gərək səni kənizlərə qoşub o tez gətirəydi,
Çünki öncə onu görüb, ondan kömək istəyibsən”.
Belə dedi. Çoxbilici Odissey də cavab verdi:
“Yox, hökmdar, acıqlanma, bir təqsiri yoxdur qızın.
O istədi kənizlərlə gəlim, razı olmadım mən,
Bir tərəfdən həya etdim, bir yandan da qorxdum yaman, –
Dedim, bizi sən bir yerdə gələn görsən hirslənərsən.
Bilirsən ki, biz insanlar özümüzdən tez çıxırıq”.
Cavabında Alkinoy da Odisseyə dedi yenə:
“Yox, ey qərib, əbəs yerə qəzəblənən deyiləm mən,
Biz hər işdə soyuqqanlı olmağı da bilməliyik.
Ey Zevs ata, ey Apollon, ey bakirə qız Afina!
Mənim kimi fikirləşən bu yadelli qərib kimi
Bir şəxs alıb qızımı bu məmləkətdə qalsa idi,

Mən ona ev tikdirərdim, var-dövlət bəxş eləyərdim.
Bir şərtlə ki, öz xoşuyla qala burda, çünki Zevsi
Hirsləndirib biz heç kəsi burda zorla saxlamırıq.
Qərib, bil ki, günü sabah səni yola salacağıq.
Sən yol boyu bərk yuxuya gedib rahat yatacaqsan,
Səni bizim avarçılar öz yurduna, öz evinə,
Ya da könlün istədiyi başqa yerə aparacaq, –
İstəyir lap Evbeydən də uzaq yolda olsun o yer.
Deyilənə görə uzaq bir yer yoxdur Evbey kimi.
Bizimkilər bəyazəlli Radamantla gedib ora,
Gediblər ki, görüşsünlər Yerin oğlu Titi ilə.
Onlar o vaxt Evbeyədək olan dəniz yollarını
Bircə günə qət eləyib, həmin gün qayıdıblar.
Özün bizim gəmilərin necə yeyin getdiyini,
Feakların necə avar çəkdiyini tez görərsən".
Belə dedi. Dözümüçox Odisseyi sardı sevinc.
Canü-dildən dua edib yalvararaq belə dedi:
"Ey Zevs ata! Kaş Alkinoy öz vədinə əməl etsin!
Bərəkətli yer üzündə həmişəlik qalsın adı!
Mənsə doğma vətənimə sağ-salamat və tez çatım!"
Çar Alkinoy Odisseylə belə söhbət eləyirdi.
Bəyazəlli Areta əmr etdi bu vaxt kənizlərə:
Dəhlizdə yad qonaq üçün yaraşıqlı yastıqlardan
Yumşaq, rahat yer düzəldib xalça ilə döşəsinlər,
Örtməyə də qərib üçün yumşaq yorğan hazırlansın.
Qaravaşlar əldə məşəl cəld çıxdılar gen salondan,
Tezcə möhkəm çarpayıda qonağa yer düzəltdilər.
Sonra gəlib nəvazişlə Odisseyə bildirdilər:
"Qərib, get yat! Sənin üçün çarpayıda yer salmışıq".
Qərib yatmaq xəbərini eşidincə çox sevindi.
Sütunların arasında, burğulanmış çarpayıda
Dözümüçox mərd Odissey belə yatıb rahatlandı.
Alkinoy da uca evin rahat yataq otağında
Çarpayıda öz arvadı Aretayla qoşa yatdı.

SƏKKİZİNCİ NƏĞMƏ

Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan.
Çar Alkinoy, bir də allah törəməsi mərd Odissey, –
Qalayıxan o qəhrəman qalxdı rahat yatağından.
Gəmilərdən az aralı, feakların toplaşdığı
Gen meydana apardı öz qonağını çar Alkinoy.
Hamar daşlar üzərində onlar qoşa əyləşdilər.
Pak Pallada – Afina da ağıllı çar Alkinoyun
Bir qasidi görkəmində dolaşırdı küçələri.
Odisseyi vətəninə yola salmaq niyyətilə
Şəhərdə rast gəldiyini saxlayaraq söyləyirdi:
“Siz ey şanlı feakların müşavir və başçıları!
Ağıl kanı Alkinoya uzaq yerdən qonaq gəlib;
Gedin şəhər meydanına, söhbətinə qulaq asın.
Dənizlərdə çox qəzaya rast gəlib o allahsifət!”
Belə deyib adamlarda böyük maraq oyatdı o, –
Meydandakı kürsülər də, boş yerlər də doldu tamam,
Ağıllı, mərd Odisseyə baxıb heyran qaldı hamı.
Kronidin müdrik qızı pak Pallada – Afina da
Bir qənirsiz gözəlliyə qərq elədi bu qonağı;
Diqqətini cəlb eləsin deyə bütün feakların
Ucaltdı boy-buxununu, ətli-canlı etdi onu;
Hər bir sınaq yarışından qələbəylə çıxsın deyə,
Qollarına qüvvət verdi, özünə də cazibə, zəhm.
Elə ki, o geniş meydan gələnlərlə doldu tamam,
Çar Alkinoy izdihama xitab edib belə dedi:
“Siz ey şanlı feakların müşavir və başçıları!
Ürəyimdən gələn sözü istəyirəm deyəm sizə.
Kimliyini bilməsəm də qonağımdır mənim bu şəxs;
Məğribdənmi, məşriqdənmi olduğunu deyəmmərəm,
İstədiyi budur ki, biz onu tezcə yola salaq.
Biz də hər vaxt olduğutək onu yola salacağıq.
Çünki mənim sarayıma gələnlərdən heç birini
Qoymamışam qayıtmaqçın uzun zaman xiffətlənə.
Pak, müqəddəs dənizlərdə hələ yola salınmamış

İlkin üzən qaraçanaq bir gəmini salaq suya.
Adamların arasından ləyaqətli, sədaqətli
Əlli iki cavan seçib təhkim edək o gəmiyə.
Avarları öz yerinə bərkidərək qayıtsınlar;
Gedib yemək hazırlasın onlar mənim sarayımda,
Nə lazımsa verdirərəm. Əmrim budur cavanlara.
Siz ey feak başçıları, siz də gəlin, gedək bizə,
Açıq qəlblə mehman edək uzaqelli bu qəribi.
Heç kəs boyun qaçırmasın, Demodok da, deyin, gəlsin.
Nə barədə oxuyursa qoy oxusun, – Allah ona
Qəlbimizi açmaq üçün həm səs verib, həm də hünər".
Belə deyib düşdü yola, adamlar da arxasınca.
Bir qasid də gətirməyə getdi o pak Demodoku.
Alkinoyun əmri üzrə, adamların arasından
Seçilmiş o əlli iki gənc sahilə tərəf getdi.
Sahildə bir təzə gəmi gözləyirdi bu gəncləri.
Tez saldılar o gəmini dərin dəniz sularına,
Yelkənli dor ağacını o gəmidə qoyub yerə,
Avarları bərkitdilər qayışlardan həlqələrə.
Sonra doru dikəldərək, açdılar ağ yelkənləri,
Hərəsinin kəndirini öz yerinə bağladılar.
Bu işləri görüb, hamı getdi çarın sarayına.
Həyət, eyvan və otaqlar adamlarla dolu idi,
Qocası da, cavanı da çoxdu gələn qonaqların.
Alkinoy əmr elədi ki, qonaqlara on iki qoyun,
Səkkiz donuz, astagediş iki cöngə boğazlansın.
Boğazlanan heyvanlardan yaxşı yemək hazırlandı,
Bu vaxt qasid o sevimli müğənniylə gəlib çıxdı. –
Muza ona həm səadət bəxş etmişdi, həm müsibət:
Xoş nəğmələr bağışlayıb, kor etmişdi gözlərini.
Pontonoy tam ortalıqda, hündür sütun qarşısında,
Gümüşmismar kresloda əyləşdirdi Demodoku.
Forminqini başı üstdən – elə yerdən asdı ki o,
İstəyəndə əli çatsın ona o kor müğənninin.
Qabağına masa çəkib, qoydu çörək səbətini,
İstəsə mey içsin deyə, bir qədəh də qoydu ora.
Qonaqlar əl uzatdılar hazırlanmış yeməklərə.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Muza ilham verdi kora, oxumağa başladı o, –
Vəsfi gedib göyə çatan nəğmələrin nağılından.

O oxudu – qurbangahda Odisseylə Axillesin
Bir-birini söyməsindən. Onda mərdlər sərkərdəsi
Aqamemnon sevinmişdi iki mərdin savaşından;
Bunun xeyir əlaməti olduğunu bilirdi o:
Bunu Pifon məbədində Feb demişdi Atreidə, –
Gələcəyi orakuldan xəbər almaq niyyətilə
Məbədin daş kandarında eşitmişdi bu xəbəri.
Bu hal Zevsin Axeya və Troyanın üzərinə
Göndərdiyi fəlakətin əvvəlində baş vermişdi.
Mahnı bundan bəhs edirdi. Odissey al plaşını
Öz başına çəkib, tamam gizlətmişdi üz-gözünü,
O, feaklar qarşısında ağlamaqdan utanırdı.
Müğənni hər bir nəğməni bitirəndə, mərd Odissey
Göz yaşını silib, üzdən götürürdü plaşını,
Qədəh alıb allahların şərəfinə mey səpirdi.
Həzz alıb bu nəğmələrdən məclis əhli Demodoku
Oxumağa yenə təhrik edər-etməz, Odissey də
Üz-gözünü plaş altda gizlədərək ağlayırdı.
Odisseyin göz yaşları tökdüyünü görən yoxdu,
Bunu yalnız çar Alkinoy hiss eləyir və görürdü.
Çünki yaxın əyləşmişdi, eşidirdi ah-zarını.
Avarsevən feaklara birdən xitab edib dedi:
“Siz ey şanlı feakların müşavir və başçıları!
Biz məclislər yaraşığı forminqdən həzz ala-ala,
Hamımızçın eyni olan qonaqlıqda yeyib-doyduq.
Vaxtdır daha, burdan çıxıb yarışlara başlayaq ki,
Qərib qonaq vətəninə qayıdanda, dostlarına
Söyləsin ki, nə qaçmaqda, nə güləşdə, nə rəqsdə,
Nə də yumruq davasında feaklara çatan olmaz”.
Bunu deyib yola düşdü, qonaqlar da arxasınca.
Demodokdan forminqini qasid alıb asdı mıxdan,
Əllərindən tutub zaldan çıxmasına etdi kömək.
Tamaşaya gedən adlı feakların arxasınca
Müğənni də qasid ilə getdi yarış meydanına,
Başçıların arxasınca camaat da axıb gəldi.
Meydan doldu. Yarışmağa gələn gənclər qalxdılar tez.
Önə çıxdı Akroneylə Okial və Elatrey,
Sonra Navtey və Primney, sonra Pontey və Anxial,
Anabesin və Prorey, Yeretmey və igid Foon;
Amfialla Tektonoğlu Poliney də gəldi önə.

Adamqıran Aresə tay Yevrial da çıxdı sonra, –
Boy-buxunda və görkəmdə feaklardan üstündü o,
Yaraşıqda, boyda yalnız Laodamant üstün idi.
Alkinoyun üç oğlu da qoşulmuşdu yarışlara:
Laodamant, allahsifət Klitoney, bir də Qaliy.
Öncə qaçış yarışına başlayaraq bu cavanlar
Çəkilmiş xətt arxasında bir cərgəyə düzüldülər,
Düzəndə toz qaldıraraq, onlar birdən götürüldü,
Bilindi ki, Klitoney hamısından qaçaraqdır:
Kotan çəkən qatırların birnəfəsə açdıqları
Şırım qədər dalda qoyub ötüb-keçdi dostlarını.
Güləşənlər ağır güləş yarışına başladılar.
Yevrial ən güclü, mahir dostlarından üstün oldu.
Tullanmaqda Amfial öz dostlarına zəfər çaldı,
Disk atmaqda Elatreydi keçən bütün feakları,
Yumruqlaşma yarışında Laodamant qazandı ad...
Yarışlar ki başa çatdı, baxıb hamı ləzzət aldı,
Alkinoid Laodamant belə dedi cavanlara:
"Gəlin, dostlar, xəbər alaq, görək qərib nə bacarır.
Boy-buxunda o hamıdan artıqdır ki, əskik deyil;
Baldırları, yambızları və qolları qüvvətlidir;
Boynunun hər əzələsi bildirir ki, çox güclüdür,
Yaşı da çox deyil, böyük fəlakətlər əyib onu.
Adamları dəniz kimi heç şey əldən sala bilməz;
Ən möhkəm bir adamı da dəniz heydən sala bilər".
Laodamın cavabında Yevrial da bunu dedi:
"Laodamant! Ağlabatan söz danışdın; ancaq bunu
Sən qonağın özünə de, bu təklifi ona elə".
Alkinoyun qoçaq oğlu eşidincə bu sözləri,
Durub gəldi düz ortaya, Odisseyə belə dedi:
"Qalx, ata, qalx, öz gücünü sına sən də yarışlarda,
Məharətin varsa, göstər, bacarığın vardır, yəqin.
İnsana öz əl-ayağı sayəsində gələn şöhrət,
Gələn şərəf, bilirsən ki, başqa heç bir şeydən gəlməz.
Çıx, özünü göstər görək, qov könlündən dərdi-qəmi,
Onsuz da çox çəkməyəcək öz yurduna qayıtmağın.
Gəmi suya salınıbdır, adamlar da hazırdırlar".
Çox ağıllı Odissey də ona cavab verib dedi:
"Laodamant, rişxənd üçün demirsən ki, bu sözləri?
Mənim kimi cəfakeşin yadınamı düşər yarış?

Mənim başım çəkmədiyi bir cəfamı qalıb, heyhat!
Bu ziyafət yerində də dərdli-tutqun oturmuşam,
Çardan, eldən ricam budur, məni yola salın, gedim!"
Yevrial bu sözə gülüb Odisseyə bunu dedi:
"Yox, ey qərib, adamların arxasında çox gördüyüm
Oyun-yarış adamına heç oxşarın yoxdur sənin!
Çoxavarlı gəmilərdə öz alverçi dostlarıyla
Dənizləri ölçə-ölçə mal satmaqla, mal almaqla
Qazancını güdən tacir tayfasına oxşayırsan.
Yarış-döyüş adamına oxşayışın yoxdur sənin!"
Tərs-tərs baxıb ona belə cavab verdi mərd Odissey:
"Yox, yaxşı söz danışmadın, pis adama oxşayırsan,
Allah əqli-düşüncəni, yaraşığı, xoş kəlamı
Hamıya bir bərabərdə, bir ölçüdə bəxş eləmir.
Birisi öz görkəmilə nəzəri cəlb etməsə də,
Görürsən ki, allah ona xoş danışıq əta edib.
O öz gözəl nitqi ilə valeh edir hər bir kəsi;
Yığıncaqda o hamının diqqətini cəlb eləyir,
Şəhərdə də hamı ona allah kimi baxıb keçir.
Görürsən ki, birinin də allah kimi görkəmi var,
Bir şirinlik əlaməti yoxdur ancaq kəlamında.
Sən zahirdə çox gözəlsən; allah səndən gözəlini
Bəlkə də xəlq etməmişdir. Təəssüf ki, ağlın çatmır,
Sənin yersiz danışığın sarsıtdı bil, ruhən məni.
O qədər də naşı bilmə məni yarış barəsində.
Nə qədər ki, qolumda güc vardı, özüm cavan idim,
Yarışlarda birincilər cərgəsində olardım mən.
Dərd-qəm üzüb indi məni. Qanlı-qızğın döyüşlərdən,
Güclü dəniz tufanından az çəkməyib başım mənim.
Ancaq dərdim çox olsa da sınayaram öz gücümü,
Ürəyimə od vurubdur sənin acı sözün, cavan!"
Bunu deyib, plaşını çıxartmadan bir disk aldı;
Bayaq feak gənclərinin atdıqları disklərdən
Həm çox ağır, həm də qalın bir disk idi bu yastı daş,
Başı üstdə fırlayaraq atdı onu zorlu əli.
O girdə daş bir vıyıltı, bir uğultu qopartdı ki,
Dərhal yerə çöməldilər uzunavar feaklılar.
Cavanların atdığından çox uzağa düşdü bu disk.
Bir feaklı görkəmində pak Pallada – Afina da
Xətt çəkib daş düşən yerə, belə dedi Odisseyə:

“Qərib, diskin düşən yeri gözsüzlər də seçə bilər!
Bu yarışda sən hamını çox arxada qoydun, düzü;
Qalibiyyət səninkidir, ürəkli ol, cürətli ol!
Sən atdığın məsafəyə heç kəs ata bilməz onu!”
Afinanın sözlərindən fərəhləndi mərd Odissey,
Burda yaxın bir havadar tapdığına sevindi o.
Bir yüngüllük duyub, dərhal belə dedi feaklara:
“Gənclər, indi mən atdığım məsafəyə atın, görüm,
Mən o zaman daha uzaq məsafəni allam nişan.
Kim nə üzrə yarışmağı arzulayır – gəlsin görüm,
İstər qaçış, istər güləş, istər yumruq yarışına, –
Hamısına hazıram mən; çox toxunub o söz mənə!
Amma bircə Laodamı çağırmıram bu yarışa;
Qonağıyam onun: qonaq vuruşmaz ev yiyəsilə,
Ancaq ağlı çatışmayan nadürüstlər edər bunu, –
Qürbət eldə bəhsə girib vuruşmağa razı olar.
Belə adam özgəsinə yox, özünə ziyan vurar.
Laodamdan başqa bütün cavanlarla yarışaram.
Öz-özümü kimlə olsa sınamaqdan şad olaram;
Yarışların hansı növü olsa, onda səriştəm var.
Hamar yayı çəkib əymək mənim üçün çətin deyil.
Ətrafımı bürüsə də məharətli oxatanlar
Qarşıdakı bir düşməni onlar nişan alanadək,
Mən atdığım sərrast oxa hədəf olur həmin rəqib.
Biz İlion ətrafında ox atmaqda yarışarkən
Tək Filoktet bu yarışda məni məğlub eləyirdi.
Çörək ilə qidalanan adamların arasında
Filoktetdən başqa heç kəs mənim kimi ox atammaz.
Keçmişdəki igidlərə bəhsə girə bilmərəm mən, –
Nə Exalya hökmdarı Yevrit, nə də Herakl ilə.
Ox atmaqda onlar hətta allahlarla yarışırdı.
Bununçün də qocalmadan öz evində öldü Yevrit;
Apollonu çağırdığı üçün o ox yarışına,
Apollon da qəzəblənib öz oxuyla vurdu onu.
Nizəm mahir oxatanın oxundan da uzaq gedir.
Bəlkə, məni yüyürməkdə ötən ola aranızda;
Çünki dəniz tufanları məni yaman əldən salıb,
Burayacan gəmi ilə gəlməmişəm axı yolu,
Dalğalarla əlləşməkdən gücdən düşüb əzam tamam”.
Odisseyin sözü dərin sükut ilə qarşılandı.

Yalnız ona çar Alkinoy cavab verib belə dedi:
“Qərib, bizim qəlbimizə dəyən bir söz danışmadın,
Yalnız, səni təhqir edən bu şəxs başa düşsün deyə,
Qəzəblənib özündəki ləyaqəti şərh elədin.
Düşünərək danışmağı bacaran bir adam əsla
Səndə olan ləyaqətə şəkk-şübhə edə bilməz.
İndi mənim sözlərimi yaxşı-yaxşı dinlə qonaq:
İstəyirəm evdə arvad-uşağınla məclis qurub,
Ziyafətə əyləşəndə, Zevs atanın bizə çoxdan
Ata-baba zamanından bəxş etdiyi hünərləri
Yada salıb danışasan məclisdəki adamlara.
Yumruq, güləş yarışında biz birinci olmasaq da,
Qaçmaqda və gəmiçilik işlərində birinciyik.
Yallı gedib oynamağı, kifaranı çox sevirik,
İsti vanna, təmiz paltar, yumşaq yataq xoşlayırıq.
Siz ey feak rəqqasları bir qabağa gəlin görüm,
Qoy sizdəki məharəti öz gözüylə görsün qonaq,
Öz yurduna qayıdanda dostlarına tərifləsin
Yaxşı üzən, yeyin qaçan və rəqs edən feakları.
Demodokun forminqinin dalınca da adam getsin,
Forminq mənim sarayımda, harda isə bir yerdədir”.
Allahsifət çar Alkinoy belə dedi, carçı qalxıb
Getdi çarın sarayına, kifaranı gətirdi tez.
Xalq seçməsi doqquz nəfər başçı qalxdı öz yerindən,
Yarış üçün nə lazımsa onlar hazır edərdilər.
Onlar xalqı sıxlaşdırıb oyun üçün yer açdılar,
Qasid bu vaxt forminqini çatdırdı kor Demodoka.
Düz ortaya gəldi o da. Ərgənliyə yeni çatmış
Gənc rəqqaslar Demodoku tez əhatə elədilər,
Yerə ayaq döyə-döyə rəqs etməyə başladılar.
Onların cəld hərəkəti heyran qoydu Odisseyi,
Kor müğənni Demodoksa dilləndirib forminqini,
Nəğmə dedi Ares ilə Afrodita sevgisindən.
Nəğmə dedi – Hefestgildə onlar necə görüşüblər...
Ares xeyli töhfə verib, pak Hefestin arvadını
Ələ saldı. Helios bu əhvalatı verdi xəbər, –
O görmüşdü, onlar necə qucaqlaşıb bir yatdılar.
Hefestə öz arvadının xəyanəti çatan kimi,
Öc almaqçın getdi dərhal öz dəmirçi dükanına,
Zindanını kötük üstə qoyub bir tor düzəltdi ki,

İkisini birdən tutub, bir yerdə də bərk saxlasın.
Ürəyində Aresə kin, – başa vurdu öz işini,
Girdi yataq otağına, öz yatdığı çarpayının
Ayağının hamısını ilişdirdi həmin tora,
Hörümçəktək tavandan da sallatdı o möhkəm toru;
Tor o qədər nazikdi ki, insan deyil, allahlar da
Onu görə bilməzdilər, – məharətlə toxunmuşdu.
Bax bu zərif toru asıb çarpayının üzərindən,
Gözəl Lemnos diyarına getdiyini bildirdi o;
Hefest bütün şəhərlərdən o şəhəri çox sevirdi.
Ares gözdən qaçırmadı Hefestin bu səfərini.
Elə ki, o mahir rəssam Hefest bir az uzaqlaşdı, –
Ares yeyin addımlarla gəlib çıxdı Hefestgilə, –
Gözəl taclı Afrodita vüsalına tələsirdi.
Afrodita Zevs atanı ziyarətdən qayıtmışdı;
Əyləşərək dincəlirdi. Ares evə daxil olub,
Nəzakətlə ilahənin əllərindən tutub dedi:
“Sevgilim, gəl çarpayıya, məhəbbətdən ləzzət alaq!
Ərin Hefest burda yoxdur, getdi Lemnos şəhərinə, –
Qaba səsli sintilərin şəhərinə çıxıb getdi!”
Belə dedi. Afrodita razı olub girdi yerə.
Bir yataqda yatdı onlar. Pak Hefestin toxuduğu
O incə tor elə möhkəm yapışdı ki, yatanlardan,
Qalxmaq nədir, qımıldanmaq imkanı da qalmamışdı.
Onlar başa düşdülər ki, burdan çıxmaq mümkün deyil...
İki qıçdan şikəst Hefest hazır oldu yanlarında.
O Lemnosa getməmişdi, öz evinə qayıtmışdı.
İti gözlü Heliosdu yenə xəbər verən ona.
Hefest yaman tutularaq qaçıb getdi sarayına,
Qapısının qabağında durub hirslə bağıraraq,

Ölməz olan allahları harayladı uca səslə:
“Ey Zevs ata, ey ölümsüz, nəcib Olimp allahları!
Gəlin baxın siz bu iyrənc və gülməli mənzərəyə, –
Zevsin qızı, mənim zövcəm Afrodita görün necə
Mən axsağın namusunu tapdalayır Ares ilə!
Ares yarlı-yaraşıqlı, həm də sağlam ayaqlıdır,
Mənsə axsaq doğulmuşam, müqəssiri mən deyiləm,
Axsaqayaq olmağıma atam-anam müqəssirdir.
Görün necə qucaqlaşıb onlar mənim yatağımda!
Çox ağırdır onları bu vəziyyətdə görmək mənə!

Onlar necə sevişirlər sevişsinlər, bilirəm ki,
Bir də belə yatammazlar, tez düşərlər şövqdən də!
Bu həyasız, bu utanmaz qadın üçün mən verdiyim
Töhfələri valideyni tamam geri verənədək
Bu qəribə tor onları möhkəm-möhkəm saxlayacaq.
Zevsin qızı gözəlsə də, yaman pozğun, əxlaqsızdır!”
Belə dedi. Allahlar tez toplandılar tunc saraya.
Çox çəkmədən gəlib çıxdı yersarsıdan Poseydon da,
Xeyirverən Hermes ilə uzaqvuran Apollon da,
Yalnız həya saxlayaraq ilahələr gəlmədilər.
Nemətverən ölümsüzlər toplaşdılar girəcəkdə.
Çoxbilici pak Hefestin düzəltdiyi bu dəstgahı
Görən kimi, qah-qah çəkib gülüşdülər əbədilər.
Allahlardan bəziləri belə dedi bir-birinə:
“Bu bəd deyil. Ehmallılıq çevikliyə üstün gəlib.
Hefest axsaq ola-ola, allahların ən cəldini, –
Ares kimi yeyinayaq bir allahı tuta bilib,
Hiylə ilə tutub onu, – o cərimə verməlidir!”
O ölümsüz allahların bu haqdaydı söhbətləri.
Zevsin oğlu Feb-Apollon Hermesə üz tutub dedi:
“Ey Zevsoğlu, xeyirverən, qasid allah, de bir görüm,
Daha möhkəm bir tor ilə bürələnmək şərti ilə
Afrodita ilə belə cüt yatmağı istərdinmi?”
Arqovuran qasid Hermes ona belə cavab verdi:
“Uzaqvuran Feb-Apollon, kaş belə bir iş olaydı, –
Hefest məni üçqat möhkəm tora salmış olsa belə,
Allahlar və ilahələr tamaşama dursa belə,
Afrodit ilə bu cür cüt yatmaqdan çəkinməzdim!”
Hermes belə deyən kimi gülmək tutdu allahları.
Gülməyən tək Poseydondu, o, ecazkar sənətkara
Yalvararaq deyirdi ki, azad etsin pak Aresi,
Bu qanadlı sözlərini Hermesə ərz edirdi o:
“Burax onu. Mən zəmanət verirəm ki, istədiyin
Cəriməni allahların lap yanında verər Ares”.
Lakin iki ayaqdan şil ona belə cavab verdi:
“Yersarsıdan Poseydon, gəl bu xahişi etmə məndən!
Çünki qırdı-qaçdılara zamin olmaq xatalıdır.
Əgər Ares talədən və borcdan çəksə yaxasını,
Allahların hüzurunda mən nə deyə billəm sənə?”
Yersarsıdan pak Poseydon belə cavab verdi ona:

“Əgər Ares cəriməni ödəməmiş qaçıb getsə,
Onun sənə verəcəyi cəriməni mən verərəm”.
O hər iki ayaqdan şil belə dedi Poseydona:
“Sənin belə xahişini rədd eləyə bilmərəm mən”.
Bunu deyib Hefest tora düşənləri azad etdi.
Tordan azad olan kimi ilahə də, pak Ares də
Sıçradılar tez ayağa. Frakyaya qaçdı Ares,
Güləyən, şux Afrodita Kiprə tərəf düşdü yola.
Kiprin Pafos şəhərində vardı məbəd və sıx meşə.
Xaritlər o ilahəni yaxşı-yaxşı çimizdirib,
Əndamına allahlara məxsus əla yağ çəkdilər.
Əyninə də elə bir don geydirdilər, – bir tamaşa...
O şöhrətgir, kor xanəndə bu nəğməni oxuyurdu,
Mərd Odissey ruhani bir ləzzət aldı bu nəğmədən,
Uzunavar feaklar da tamam valeh olmuşdular.
Alkinoyun əmri ilə Qali ilə Laodamant
Rəqs etdilər. Onlar kimi rəqs eləyən tapılmazdı.
Tünd-qırmızı bir top aldı qardaşlar tez əllərinə;
Mahir usta Polib idi həmin topu hazırlayan.
Qardaşlardan biri əvvəl var gücüylə atdı topu,
Top buluda gedib çatdı; o birisi atlanaraq,
Yerdən xeyli aralanıb, göydə ikən tutdu onu.
Dönə-dönə topu atıb göydə ikən tutdu onlar,
Sonra isə bərəkətli torpaq üstdə oynadılar;
Yerdə qalan cavanlarsa dövrə vurub əl çaldılar.
Yan-yörəni çəpik səsi, ayaq səsi tutdu tamam.
Allahsifət mərd Odissey belə dedi Alkinoya:
“Feakların ən şöhrətli, ən şanlısı çar Alkinoy!
Doğrudan da, sizdə olan rəqqasların yoxdur tayı;
Mən də şahid oldum buna, heyrətimin yoxdur sonu!”

Belə dedi. Alkinoyun bu sözlərdən xoşu gəldi,
Avarsevən feaklara xitab edib belə dedi:
“Siz ey şanlı feakların müşavir və başçıları!
Məncə, bizim bu yad qonaq çox ağıllı bir adamdır.
Adətimiz üzrə gərək hədiyyələr verək ona.
Feakların adlı-sanlı hökmdarı on ikidir,
On üçüncü hökmdarsa, bilirsiniz, mən özüməm.
Qonağa bir xiton versin hər hökmdar, bir də plaş,
Bundan başqa bir talant da qızıl peşkəş etsin ona.
Dediyim bu töhfələri mehmana tez yetirək ki,

Xoşhal olub, qonaqlığa gülər üzlə bassın ayaq.
Yevrialsa onu təhqir etdiyiçün üzr istəyib,
Dəyərli bir töhfə ilə bağışlatsın günahını!"
Alkinoyun sözlərini təsdiq etdi bütün məclis.
Hər kəs töhfə gətirməkçün qasidini saldı yola.
Yevrialsa Alkinoya cavab verib belə dedi:
"Feakların ən şöhrətli, ən şanslısı çar Alkinoy!
Dediyintək günahımı yumaq üçün hazıram mən.
Gümüşdəstə tunc bir qılınc bağışlaram – qını ilə,
Həmin qın bu yaxınlarda düzəldilib fil sümüyündən.
Çox dəyərli, ləyaqətli hədiyyədir bu hədiyyəm!"
Bunu deyib gümüşdəstə tunc qılıncı verdi ona;
Bu qanadlı sözləri də dedi həmin mərd qonağa:
"Ey yadelli qərib ata! Qoy açılsın qaşqabağın!
Mən dediyim təhqiramiz sözləri də yaddan çıxart!
Öz yurdun, öz arvadına tez yetirsin allah səni!
Çoxdan qohum-əqrəbandan uzaq düşüb, dərd çəkirsən".
O çoxbilmiş Odissey də ona cavab verib dedi:
"Dost, sənin də gülsün üzün, xoşbəxt etsin allah səni!
Üzr istəyib bu qılıncı mənə peşkəş etdiyinçün
Bundan sonra heç bir zaman peşmanlıq çəkməyəsən".
Bunu deyib öz çiynindən asdı həmin tunc qılıncı.
Gün batanda yerdə qalan töhfələr də gəlib çıxdı;
Qasidlər bu töhfələrlə gəldilər çar sarayına.
Alkinoyun oğulları qəbul edib peşkəşləri,
Öz möhtərəm anaları Aretaya verdilər cəld.
Alkinoy da qonaqları gətirdi öz sarayına.
Evə çatıb onlar uca kürsülərdə əyləşdilər.
Çar Alkinoy Aretaya xitab edib belə dedi:
"Areta, get sandıqlardan yaxşısını gətir bura.
Yuyulmuş bir xiton, bir də bir plaş qoy o sandığa,
Tapşır, ocaq qalasınlar, su qoysunlar qızınmağa,
Qonaq çimib, feakların ona peşkəş gətirdiyi
Töhfələri öz yanında hazır görüb fərəhlənsin;
Ləzzət alsın çal-çağırdan, bol yeməklə qonaqlıqdan.
Ona peşkəş eləyirəm mən öz qızıl piyaləmi.
Öz evində – Zevsin, başqa allahların şərəfinə
Şərab səpib məni daim xatirinə salsın deyə".
Çar Alkinoy belə dedi. Areta tez kənizlərə
Əmr etdi üçayaqlını qoysunlar od-ocaq üstə.

Üçayaqlı su qazanı tez qoyuldu ocaq üstə,
Ağzınacan su doldurub altda odun qaladılar;
Qazanı od bürələdi; içindəki su isindi.
Bu arada Areta da bir sandıqla gəlib çıxdı;
Feakların Odisseyə töhfə kimi verdikləri
Xiton, plaş və qızıllar həmin qəşəng sandıqdaydı.
Xanım da bir xiton, bir də plaş peşkəş eləmişdi.
Sonra xanım bu qanadlı sözü dedi Odisseyə:
"İndi sandıq qapağını örtüb iplə bərk bağla ki,
Qaraçanaq gəmidə sən şirin-şirin yatan zaman
Töhfələrdən heç birini oğurlaya bilməsinlər".
Sınaqlardan mətin çıxmış mərd Odissey eşidincə,
Örtüb sandıq qapağını, Sirseyanın öyrətdiyi
Qayda ilə sarıtlayıb möhkəm düyün saldı onda.
Açarçı da Odisseyi yuyunmağa dəvət etdi.
O, vannada isti suyu görən kimi çox sevindi;
Kalipsonun yaşadığı o adadan çıxan gündən
Heç kəs onun qayğısına qalmamışdı indikitək.
Kalipsonun yanında o, allah kimi bəslənirdi.
Kəniz qızlar çimizdirib onu, sonra yağladılar,
Əyninə də qəşəng xiton, bir də plaş geydirdilər.
Yuyunduqdan sonra qərib yollandı mey məclisinə.
Allahların gözəllik bəxş elədiyi Navsikaya
Sütunlardan birisinə söykənərək dayanmışdı.
Odisseyi bu görkəmdə görcək onu heyrət aldı,
Bu qanadlı sözlə ona xitab edib belə dedi:
"Qərib, dərd-qəm görməyəsən. Qayıdanda yad et məni.
Sağ qaldığın üçün mənə borclusan hər kəsdən əvvəl".
O çoxbilmiş Odissey də ona cavab verib dedi:
"Alkinoyun uca ruhlu, gözəl qızı Navsikaya!
Heranın o şimşəksaçan əri əgər kömək etsə, –
Doğma elə qayıtdığım günü görə bilsəm əgər,
Gecə-gündüz sənə dua edəcəyəm allah kimi.
Çünki mənə həyatımı sən qaytardın, ey gözəl qız!"
Bunu deyib Alkinoyun yanındakı kresloda
Əyləşdi o. Ət paylanıb, şəraba su qatılmışdı.
Hörmətini bütün feak tayfasının saxladığı
Demodok da bir carçının köməyilə gəlib çıxdı,
Ona uca bir sütunun qarşısında yer verdilər.
Odissey öz ət payından bir parçanı özü üçün

Saxlayaraq, kök qabırğa hissəsindən bir parça da
Carçəkənə təqdim edib, bu sözü də dedi ona:
“Carçı, bu ət parçasını Demodoka ver, qoy yesin,
Qəlbim tutqun olsa da mən qulluğunda varam onun.
Müğənniyə hörmət-izzət hər kəsə borc olmalıdır;
Çünki Muza təlim edir müğənniyə bu vərdişi
Və nəğməkar adamları lap ürəkdən sevir Muza”.
Carçı bunu eşidincə dərhal əti alıb getdi,
Demodoka təqdim etdi. O sevincək aldı payı.
Qonaqlar əl uzatdılar bu vaxt hazır yeməklərə.
Bütün məclis adamları yeyib-içib doyan kimi,
Mətin ruhlu mərd Odissey belə dedi Demodoka:
“Ey müğənni, insanların hamısından sən ucasan.
Nəğməni ya Apollondan öyrənmisən, ya Muzadan.
Axeylərin işlərindən, başlarına gələnlərdən,
Çəkdikləri əzablardan doğru-dürüst danışdın sən.
Sanki özün ordu olub, ya olandan eşidibsən.
İndi isə, ey Demodok, keç başqa bir əhvalata, –
Danış Epeylə Afina düzəltdiyi taxta atdan.
Mərd Odissey onu necə apartdırdı akropola.
At bətninə girmişlərin Troyanı yerlə yeksan
Etməsindən danış. Əgər bunları da düz nəql etsən,
Mən hamıya deyərəm ki, təbin allah vergisidir.
Allahlardır sənə təlqin edən bax bu nəğmələri”.
Belə dedi. Ötdü allah vergisilə kor müğənni.
O başladı danayların çadırları yandıraraq,
Tez doluşub gəmilərə dənizə üz qoymasından.
Dedi: bu vaxt Odisseysə başındakı igidlərlə
Taxta atda gizlənmişdi; troyanlar axışırdı.
Onlar özü apardılar taxta atı akropola.
Taxta atın ətrafında troyanlar bağrışırdı.
Üç tədbirin arasında onlar çaşbaş qalmışdılar:
Ya qılıncla parçalayıb darmadağın etmək atı,
Ya qaldırıb qaya üstə, ordan yerə yuvarlamaq,
Ya dəyməyib, allahlara nəzir kimi hifz eləmək.
Bu son təklif bəyənildi, tale belə qət etmişdi:
Troyalı adamlara ölüm və qətl hazırlayan
Arqivlərin gizləndiyi at qalaya gətirilsə,
Priamın pak şəhəri yerlə yeksan olmalıydı.
Taxta atın daxilində gizlənmiş mərd axeylilər

Dışarıya çıxan kimi dağılışıb hər tərəfə,
Hündür sədli Troyanı yerlə yeksan elədilər.
Aressifət Odisseylə, allahsifət çar Menelay
Deifobun sarayına birgə basqın elədilər.
Uca ruhlu Afinanınköməyilə mərd Odissey
Qanlı-qorxunc vuruşmada qırıb tökdü hamısını...
Nəğmə bundan danışırdı. Dinlədikcə nəğməkarı,
Odisseyin göz yaşları isladırdı yanağını.
Elə bil ki, gənc bir qadın döyüşün ön cərgəsində
Öz elini, şəhərini, uşaqları qoruyarkən
Ölümcül bir yara almış mərd ərinin üzərinə
Əyilərək onun əzab çəkə-çəkə ölməsinə
Baxıb haray-həşir salır; sərt düşmənsə nizəsinin
Dəstəyini çırpır onun çiyninə və kürəyinə,
Qabağına qatıb onu qovalayır əsirliyə.
Dərd əlindən bir ləhzədə solur üzü o qadının,
Odissey də o qadıntək məhzun-məhzun ağlayırdı.
Ancaq onun göz yaşları tökdüyünü duyan yoxdu;
Tək Alkinoy ona yaxın əyləşərək ah-vayını
Eşidirdi, göz yaşları tökdüyünü hiss edirdi.
Avarsevən feaklara üz tutub o, belə dedi:
“Siz ey şanlı feakların müşavir və başçıları!
Qoy Demodok dayandırsın nəğməsini, çalğısını.
Çünki onun nəğməsindən xoşlamayan adam da var.
Biz məclisə başlayandan və Demodok oxuyandan.
Görürəm ki, qonağımız saxlayammır göz yaşını.
Yəqin, onun ürəyini üzən böyük bir dərdi var.
Nəğmə sussa hamımız bir bərabərdə həzz alarıq.
Elə güman edirəm ki, belə etsək yaxşı olar.
Qonaq razı qalsın deyə, nə lazımsa etməliyik:
Töhfələrlə onu yola salacağıq vətəninə.
Az-çox ağlı-dərrakəsi varsa əgər bir insanın
Kömək uman adamları, qəribləri qardaş sanar.
Odur ki, sən ehtiyatla bizdən gizli tutma, qərib,
Nə soruşsam düz cavab ver, bu iş sənin xeyrinədir.
Atan, anan, bir də doğma şəhərinin adamları
Sənə necə ad veriblər, səni necə çağırırlar?
Adlı-sanlı, ya da yoxsul ailədə doğulana
Ad qoyulur, bu dünyada heç kəs adsız qala bilməz.
Bəli, hər bir övladına ata-ana bir ad qoyur.

Öz yurdunun, şəhərinin, dövlətinin adını de, –
Gəmi səni hansı yerə aparacaq, – bilməlidir.
Çünki bizim gəmilərdə nə sükan var, nə sükançı,
Sükançı və sükan başqa gəmilərdə olan şeydir.
Sərnişinin niyyətini duyur feak gəmiləri,
Tanıyırlar bərəkətli torpaqları, şəhərləri;
Zülmət olsun, duman olsun, – üzüb dərin dəryalarda
Coşub-daşan dalğalarda, qasırğada, fırtınada
Qərq olmaqdan qorxmayaraq yol gedirlər sürət ilə.
Lakin atam Navsifoydan eşitdiyim bax budur ki:
Biz hamını vətəninə sağ-salamat çatdırırıq
Deyə bir gün Poseydonun yaman hirsi tutacaqdır.
O deyirdi: bizim gəmi bir qəribi yola salıb
Sis-dumanlı dəniz ilə dönüb geri qayıdanda,
O qərq edib, şəhəri də alacaq dağ arasına.
Qoca belə söyləyirdi. Deyəmmərəm Yersarsıdan
Bunu icra edəcəkmi, – bu allahın öz işidir.
Gizlətmədən indi mənə açığını söylə görüm:
Necə oldu azdın yolu, haralarda olmusan, de;
Rast gəldiyin adamlardan, şəhərlərdən danış bizə.
Rast gəldiyin vəhşilərdən, haqtanımaz tayfalardan,
Qonaqcıl və dindarlardan heç gördüyün varmı sənin?
De, arqoslu danayların, Troyanın taleyindən
Niyə nəğmə oxunanda qüssələnib ağlayırsan?
Gələcəkdə nəğmə kimi yaşasınlar deyə onlar
Allahların hökmü ilə həlakətə yetişiblər.
Bəlkə, qohum-əqrəbandan həlak olan vardır orda?
Bəlkə, yeznən, ya qaynatan həlak olub o davada;
Qan və nəsli qohumlardan sonra onlar gəlir axı.
Bəlkə də, xoş xasiyyətli bir yoldaşın ölüb orda?
Axı dostlar arasında əhval bilən, hal anlayan
Ağıllı dost bizə doğma qardaş kimi əziz olur".

DOQQUZUNCU NƏĞMƏ

Ona belə cavab verdi çoxbilici mərd Odissey:
“Feakların ən şöhrətli, ən şanslısı çar Alkinoy!
Demodoktək nəğməkarı dinləmək çox xoşdur mənə,
Allahların nəğməsindən qalmaz onun nəğmələri!
Məncə əsil bəxtiyarlıq odur ki, sən öz xalqının
Başdan-başa nəşəli – şən olduğunu seyr edəsən,
Görəsən, gen saraylarda yan-yanaşı əyləşərək,
Müğənnini dinləyirlər; masaların üstdə bol-bol
Çörək də var, yağlı ət də; saqi isə kraterdən
Qədəh-qədəh şərab süzüb paylaşdırır qonaqlara, –
Məncə budur dünyadakı xoşbəxtliyin ən gözəli.
Amma ki, sən istəyirsən mən çəkdiyim müsibəti
Açıb sənə nəql eləyəm, göz yaşları tökə-tökə.
Heç bilmirəm nəyi əvvəl deyim, nəyi lap axırda?
Uranidlər az əziyyət verməyiblər, düzü, mənə.
Əvvəl gərək öz adımı söyləyəm ki, biləsiniz;
Yaşadığım yer bu yerdən çox uzaq da olsa belə,
Kimliyimi bilib məni burda qonaq sayasınız.
Mən Laertid Odisseyəm. Fəndgirliyim ad qazanıb,
Ellər mənim şöhrətimi asimana ucaldıblar.
Çox uzaqdan gözə çarpan İtakada yaşayıram,
Meşə ilə örtülmüşdür orda hündür Nerit dağı.
İtakaya yaxın başqa adalar da az deyildir:
Zam, Dulixi, sıx meşəli Zakinfdir ən məşhurları.
Mənim yurdum yastı ada – İtaka qərb tərəfdədir,
Adlarını çəkdiyim o adalarsa – şərq tərəfdə.
İtaka çox daşlıqsa da, gənc igidlər məskənidir,
Mənim gözəl İtakamdan gözəl bir yer ola bilməz.
Özünə ər etmək üçün Kalipso bir mağarada
Öz yanında saxlamağa çox çalışdı bir vaxt məni.
Eeyanın hökmdarı cadugər qız Sirseya da
Məni xeyli saxlayıb ki, məcbur olub alım onu,
Amma o da ürəyimi ələ ala bilmədi, yox.
Yad ellərdə varlı-hallı saraylarda yaşasaq da,

Yenə qohum-əqrəbadan, yaxınlardan, əzizlərdən,
Bir də doğma yurddan uzaq olmaq bizə ağır gəlir.
Troyadan çıxan gündən Zevsin mənə göndərdiyi
Bəlaları, sitəmləri bir-bir sayım indi sənə.
Külək İlion şəhərindən atdı bizi İsmaraya,
Kikonları qırıb, yerlə yeksan etdik o şəhəri.
Əlimizə xeyli sərvət, bir xeyli də qadın keçdi;
Qəniməti aramızda biz bərabər bölüşdürdük,
Vaxt var ikən, gəlin qaçaq – dedim səfər dostlarıma,
Qulaq asmaq istəmədi lakin mənə o axmaqlar.
Sahildə bir xeyli qoyun, əyribuynuz cöngə kəsdik,
Kef-damağa başlayaraq, şərab içdik biz o ki var.
Demə, bu vaxt kömək alıb düşmən qonşu kikonlardan. –
Gələnlərin çoxdu sayı, döyüşdə də mahirdilər,
Onlar burdan xeyli uzaq, içəridə olurdular.
Həm piyada, həm gərdunə döyüşündə mahirdilər.
Dan sökəndə zahir oldu onlar saysız otlar kimi.
Onda başa düşdük ki, biz, kinli, zalım Krinion
Bizim üçün çox bəlalar hazırlayıb bundan belə.
Gəmilərə yaxın yerdə başladı bir qızğın döyüş,
Mis ucluqlu nizələri yağdırırdıq bir-birimizə,
Dan vaxtından başlayaraq gün zirvəyə qalxanadək,
Onlar bizdən çox olsa da, vuruşduq mərdi-mərdana.
Lakin Günəş əyiləndə, öküz cütdən açılanda
Axeyləri əldən salıb üstələdi kikonlular.
Gəmilərin hər birindən altı nəfər şəhid vardı.
Ölümdən və bəd taledən bizsə güclə xilas olduq,
Sağ qalsaq da yaxın əziz həmdəmləri itirərək,
Dərdli-qəmli ordan yola düşüb dərhal uzaqlaşdıq.
Ancaq yola düşməmişdən düz üç kərə biz adbaad
Bu döyüşdə həlak olan yoldaşları harayladıq.
Kikonların əllərilə onlar ölüb getmişdilər.
Buludyığan Kronid öz güclü şimal küləyini
Bizə sarı yönəldərək, dumanlatdı yeri, suyu.
Qatı gecə qaranlığı sardı bütün hər tərəfi.
Sürət ilə yarıb suyu getdi bizim neçə gəmi.
Yelkənləri üç-dörd yerə parçaladı sərt qasırğa,
Qorxub açdıq biz onları, büküb qoyduq bir kənara.
Avarlarla sürdük yaxın bir sahilə gəmiləri.
İki gecə-gündüz tamam məskən saldıq o sahildə.

Üzüb əldən saldı bizi həm yorğunluq, həm də xiffət.
Üçüncü gün qızılsaçlı Eos göydə görünəndə,
Gəmilərə minib asdıq yelkənləri yenə dordan.
Düşdük yola sükançı və əsən yelin köməyilə.
Sağ-salamat yurdumuza gedib çata bilərdik biz,
Maleyadan burularaq Kiferaya dönhadöndə
Gəmiləri başqa səmtə yönəltdi sərt dalğa, külək.
Bizi ölümsaçan külək düz doqquz gün atıb-tutdu.
Onuncu gün gedib çıxdıq lotofaqlar diyarına.
Çiçəklərlə qidalanır həmin yerin adamları.
Biz sahilə çıxıb ordan içmək üçün su götürdük.
Gəmilərə yaxın yerdə yoldaşlarım nahar etdi.
Yeyib-içib doyan kimi mən öz səfər dostlarımdan
İki nəfər ayıraraq bir qasidlə saldım yola,
Göndərdiyim adamlara tapşırığım bu oldu ki,
Öyrənsinlər, görək burda yaşayanlar nə karədir.
Onlar gedib lotofaqlar olan yerə yetişiblər.
Lotofaqlar elçiləri məhv eləmək fikrilə yox,
Yedikləri o çiçəkdən onlara da yedirdiblər.
Demə hər kim baldan şirin o yeməkdən bir az yesə,
Kimliyini, vətəninə qayıtmağı unudurmuş:
Lotofaqlar diyarında həmişəlik məskən salıb,
Dadlı lotos çiçəyilə qidalanmaq istəyirmiş.
Mən onları zorla çəkib aparanda ağlaşdılar.
Qollarını sarıtdırıb atdım dərin gəmimizə.
Yolçulara əmr etdim ki, tez minsinlər gəmilərə.
Qorxurdum ki, onlar dəxi yeyib lotos çiçəyindən,
Doğma yurda qayıtmağı tamam yaddan çıxardalar.
Tez gəmiyə dolub, avar arxasında əyləşdilər,
Avarları dalğalarda işlətməyə başladılar,
Qəlbimizin qəm yüküylə uzaqlaşdıq o sahildən,
Gəlib çıxdıq lovğa, quduz təpəgözlər ölkəsinə.
Onlar ölməz allahlara ümid olub başdan-başa,
Əllərilə nə yer əkir, nə dən səpir zəmilərə.
Əkinsiz və səpinsiz də bol yetişir taxılları,
Tənəklərdə salxımların nə sayı var, nə hesabı,
Şimşəksaçan, yağışıyla suvarır bu tənəkləri.
Nə məşvərət, nə ümumi bir yığıncaq bilir onlar,
Uca dağlar zirvəsində kahalarda yaşayırlar.
Hər kəs arvad-uşağına hökm eləyir bildiyitək,

Təpəgözlər bir-birinin işlərilə maraqlanmır.
Körfəzdən bir az aralı düzənlik bir ada vardır,
Ora taygöz diyarından o qədər də uzaq deyil.
Sıx meşəli o adada çoxdur keçi sürüləri,
Qorxub qaçmır adamlardan o vəhşi çöl keçiləri.
Çox əziyyət bahasına dağa-daşa dırmanaraq,
Meşələri dolaşan bir ovçu gözə dəymir orda.
Nə yer əkən, nə də çoban yoxdur həmin o adada.
Torpaq orda, nə əkilib nə üstünə dən səpilib,
O adamsız ada yalnız keçiləri yemləndirir.
Təpəgözlər alburunlu gəmidən də xəbərsizdir;
Yaxşı gəmi hazırlayan ustalar da yoxdur orda.
Bu səbəbdən adamları ölkə-ölkə dolaşdıran,
Möhkəmavar gəmiləri yoxdur taygöz nəhənglərin;
Adamlarsa gəmi ilə gediş-gəliş yaradırlar.
Onlar vəhşi adanı da gül-çiçəyə qərq edərdi,
Münbit torpaq hər nə əksən, öz vaxtında yetirərdi.
Geniş dəniz sahilini çəmənliklər bürümüşdür,
Bu yumşaq və nəm torpaqda üzümlük də salmaq olar.
Şumlanması asan olan bu yerlər çox şirəlidir,
Nə əkilsə, bəhrəsini öz vaxtında yığmaq olar.
Limanı da çox rahatdır, körpü tikmək lazım deyil,
Gəmiyə nə lövbər daşı, nə də kanat lazım deyil.
Quruya kip yanaşdımı, səmt küləyi əsənədək
Bütün gəmi adamları o sahildə qala bilər.
Bu buxtanın qurtaracaq yerində bir çeşmə axır;
Şəffaf sulu o çeşmənin sağı-solu qovaqlıqdır.
Biz körfəzə daxil olduq. Qatı gecə zülmətində
Allahlardan hansı isə, sanki, bizə yol göstərdi.
Sis-dumandı dörd yanımız. Ay səmada görünmürdü,
Bürümüşdü sıx buludla duman Ayın qabağını.
Yaxındakı o ada da gözümüzə görünmürdü,
Quruya yan alanadək, uca-uca dalğaların
Sahillərə çarpmasını dəxi seçə bilmirdik biz.
Quruya yan alan kimi açıb yığdıq yelkənləri,
Özümüz də tökülüşdük hay-haraylı o sahilə,
Al Eosun doğuşunu gözləyərək yuxuladıq.
Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
Oyanaraq biz adanı gəzdik heyrət edə-edə.
Zevs qızları şux pərilər keçiləri oyadaraq

Bizə sarı qovdular ki, vurub nahar hazırlayaq.
Gəmilərdən iti-uzun nizə, ox-yay götürərək,
Üç dəstəyə ayrılaraq başladıq ov eləməyə.
Allahların köməyilə biz o ki var ov elədik.
Ov bərabər bölündü on iki gəmi arasında,
Hərəsinə doqquz, təkcə mənə biri artıq düşdü.
Günəş qürub edənədək biz orada əyləşərək,
Doyunca ət qızartması yeyib, şirin şərab içdik.
Gəmimizdə al-qırmızı şərabımız hələ vardı,
Kikonların o müqəddəs şəhərini dağıdanda
Meylə dolu küpləri biz daşımışdıq gəmilərə.
Qarşıdakı təpəgözlər diyarına baxanda biz,
Gördük tüstü qalxır ordan, hey mələşir qoyun-keçi.
Axşam oldu, Günəş batıb zülmət sardı yer üzünü,
Biz uzanıb yatdıq yenə coşqun dəniz sahilində.
Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
Yolçuları yığıncağa toplayaraq belə dedim:
“Əziz səfər yoldaşlarım, siz burada qalın hələ!
Öz gəmimlə və öz gəmi adamımla mənsə gedib,
Xəbər bilmək istəyirəm – o adamlar nə karədir:
Vəhşidirmi, lovğadırmı, görüm burda yaşayanlar;
Ya allahdan xof eləyən qonaqpərvər adamlardır?”
Bunu deyib öz gəmimə mindim və əmr elədim ki,
Adamların kanatları açıb minsin tez gəmiyə.
Tez gəmiyə doluşdular, avarların arxasında
Hər kəs tutdu öz yerini, kürəkləndi mavi sular.
Taygözlərin qarşıdakı diyarına gedib çatdıq.
Dənizə lap yaxın yerdə bir mağara dəydi gözə,
Qəşəng dəfnə ağacları ucalırdı dörd yanında.
Sürü-sürü qoyun-keçi gecə orda yatışırdı.
Mağaranın daş hasarlı həyəti də vardı geniş;
İçərisi sıx yarpaqlı şamlıq ilə palıdlıqdı.
Mağarada dağ gövdəli bir təpəgöz yaşayırdı.
Qoyun-keçi sürüsünü təkbaşına otarırdı,
Heç bir kəsə yaxın getmir, qayda-qanun tanımırdı.
O, eybəcər bir məxluqdu, çörək ilə qidalanan
İnsanlara bənzəyişi yoxdu; üstü sıx meşəli
Uca dağa bənzəyirdi, – dağların ən ucasına.
Yeyingedən gəmimizi quru yerə çəkib, ona
Yaxın yerdə qalmağı əmr elədim yol dostlarıma,

Özüm isə on iki mərd döyüşçüylə yola düşdüm.
Özümüzlə bir tuluq da şirin şərab götürmüşdük,
Bu şərabı Evanfidin oğlu Maron bəxş etmişdi.
O, İsmarın qoruqçusu Apollonun kahiniydi;
Arvadı və oğlu ilə bizdən aman görmüşdü o,
Həmin kahin Feb-Apollon meşəsində yaşayırdı.
Ona aman verdiyimçün çox hədiyyə verdi mənə:
Yeddi talant çəkisində qızıl əşya bağışladı,
Tökmə gümüş bir krater, üstəlik də düz on iki
Küp dolusu şərab verdi, rəngi şəffaf, dadı şirin;
İlahi bir içkiydi o, – qaravaşlar və kölələr
Xəbərsizdi evdə belə əla şərab olduğundan.
Bunu bir o, bir arvadı, bir açarçı bilirdi tək.
Elə şirin şərabdı ki, ondan içmək istəyənlər
Bir camına iyirmi cam su əlavə etməliydi.
Bu şərabın rayihəsi elə xoşagələndi ki,
Kraterə yaxınlaşan içməməyi bacarmazdı.
Bir tuluq mey, bir kisə də yemək şeyi götürdük biz.
Birdən-birə ürəyimə damdı ki, mən görəcəyim
Məxluq böyük zor sahibi, güc və qüvvət sahibidir,
Onun vəhşi təbiəti qanunlara biganədir.
Mağaraya daxil olduq, gördük taygöz yoxdur orda;
Yağlı qoyun-keçiləri otarırdı yaxınlıqda.
Mağaranı çox diqqətdə gəzib gözdən keçirdik biz.
Səbət-səbət pendir gördük, bir xeyli də quzu, çəpiş;
İriləri irilərlə, ortaları ortalarla,
Yeni olmuş balaları körpələrlə ayrı-ayrı
Güzdəklərdə saxlayırdı burda məskən salan taygöz.
Sağmalları sağmaq üçün sərnic, vedrə düzülmüşdü.
Yoldaşlarım dərhal məni dilə tutub dedilər ki,
Xeyli pendir götürərək tezcə burdan çıxıb gedək.
Özümüzlə qoyun, keçi balası da götürərək,
Gəmimizi duzlu dəniz sularına salıb gedək.
Belə etmək sərfəliykən, qulaq asmaq istəmədim,
Dedim, bəlkə, onu görsək, özü bizə bir şey verər.
Ancaq onun qayıtması pərt elədi hamımızı.
Od qalayıb, allahlara qurban nəzri atdıq oda;
Təpəgözün pendirindən alıb yedik və oturub
Gözlədik ki, sürüsüylə gəlib çıxsın otlaqdan o.
Böyük odun şələsilə gəldi yemək bişirməyə.

Odunları gurultuyla atdı birdən mağaraya,
Qorxub dərhal mağaranın bir küncünə qısıldıq biz.
Sağmal qoyun-keçiləri mağaraya doldurdu o,
Ancaq erkək toğluları, keçiləri hər tərəfi
Uca sədli, daş hasarlı gen həyətdə saxladı o,
Sonra nəhəng bir daş ilə tutdu kaha qapısını.
Dördtəkərli iyirmiiki araba bu zorba daşı
Öz yerindən bir balaca qımıldada bilməzdi heç
Bax belə bir qaya ilə qapadı o, girəcəyi.
Sonra dişi qoyunları, keçiləri sağdı bir-bir,
Axırda da əmmək üçün balaları buraxdı o.
Dümağ südün yarısını ayıraraq mayaladı,
Sıx hörülmüş səbətlərə töküb qoydu bir kənara.
Südün qalan hissəsini töküb başqa-başqa qaba,
Saxladı ki, bu südü də içsin axşam yeməyində.
Bu işləri səliqəylə görüb sonra od qaladı,
Birdən onun o tək gözü bizi gördü və soruşdu:
"Ey qəriblər, siz kimsiniz? Gəlişiniz haradandır?
İş üçünmü, yoxsa elə-belə üzüb gəzirsiniz?
Həyatından keçib, başqa ellilərə divan tutan
Quldurluğa qurşanaraq hər yana baş vurursunuz?"
O bunları soruşanda ürəyimiz əsdi tir-tir,
Qorxunc səsi, bəd görkəmi vahiməyə saldı bizi.
Ancaq buna baxmayaraq, belə cavab verdim ona:
"Axeylərik. Troyadan qayıdırıq. Hər tərəfdən
Əsən yellər gəmimizi düz yolundan azdırdılar.
Evimizə qayıdırdıq. Yolumuzu azdıq ancaq.
Kronoğlu Zevs atanın işləridir, yəqin, bunlar.
Sərkərdəmiz, fəxrimizdir Atreyoğlu Aqamemnon,
İndi onun adı-sanı göyə qədər ucalıbdır;
Troyanı viran qoyub, çox xalqlara diz çökdürüb.
Bura pənah gətirərək, qarşında diz çökürük biz,
Yalvarırıq – qəbul edib qonaqcıllıq göstər bizə,
Ya da pay ver, – pay verilər axı gələn hər qonağa.
Yad et ölməz allahları: səndən imdad gözləyirik,
Zevs özü də qonaqcıldır, qəriblərin hamisidir.
Qonağa yol yoldaşıdır. Qonaqlara hörmət gərək".
Belə dedim. Taygöz mənə tərs-tərs baxıb-baxıb dedi:
"Ya axmaqsan, qərib, ya çox uzaqdandır bu səfərin.
Ona görə allahlarla qorxudursan məni boş-boş.

Nə o qalxantutan Zevsə, nə də başqa allahlara
Biz taygözlər baş əymərik, biz onlardan çox üstünük!
Öz ürəyim istəməsə, Kroniddən qorxduğumçün
Nə sən aman görəcəksən məndən, nə də yoldaşların.
Söylə görüm, gəminizi yaxındamı, uzaqdamı
Dayandırıb düşübsünüz, mən yerini bilməliyəm".
İstədi söz ala məndən. Ancaq mən də xam deyildim,
Məqsədini başa düşüb, kələk gəlib belə dedim:
"Gəmimizi yersarsıdan pak Poseydon batırıbdır,
Bu sahildə qayalara çırpıb onu məhv edibdir.
Qasırğalı yellər onu siz tərəfə gətirmişdi,
Gördüyün bu adamlardır, bir də mənəm sağ qurtaran".
Belə dedim. O, üzümə tərs-tərs baxıb, danışmadan
Cəld sıçrayıb, uzun, güclü əllərini uzadaraq
İki nəfər tutdu, küçük vurur kimi, vurdu yerə,
Beyinləri səpələndi mağaranın torpağına.
Parçalayıb canı çıxmış cəsədləri, şam elədi,
Dağların ac aslanıtək yedi tamam axıradək:
Nə ət qaldı, nə içalat, nə ilikli bir sür-sümük.
Bu dəhşəti görüncə biz, özümüzü lap itirdik,
Nalə çəkib, əlimizi uzatdıq Zevs atamıza.
Taygöz, insan əti ilə doldurub öz gödənini,
Üstündən su qatılmamış südü içdi; axırda da
Qoyunların arasında uzanaraq yuxuladı.
Mən öz cəsur ürəyimlə bu qərara gəldim ki, tez
Çəkib iti qılıncımı yaxınlaşım təpəgözə,
Sinəsini yarıb qara ciyərini parçalayım;
Köksündə əl gəzdirirkən başqa fikir mane oldu:
Onun kaha qapısına qoyduğu o nəhəng daşı
Biz yerindən tərpətməyi bacarmazdıq; orda qalıb,
Amansız və labüd ölüm pəncəsində məhv olardıq.
İnildəyə-inildəyə gözlədik ki, şəfəq doğsun.
Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
Taygöz qalxıb öz yerindən hamı kimi od qaladı.
Sağıb sağmal heyvanları, balaları əmizdirdi.
Bu işləri görüb tezcə yenə bizim adamlardan
İkisini parçalayıb, yedi səhər yeməyini.
Sonra da öz sürüsünü çıxartdı gen mağaradan,
Nəhəng daşı asanlıqla girəcəkdən yana çəkib,
Sonra yenə asanlıqla qoydu daşı girəcəyə.

Hay-harayla, fitlə qovdu sürüsünü dağa sarı.
Mağarada düşünürdüm: görən ondan qisas alıb,
Afinanın köməyilə ad qazana bilərəmmi.
Bu tədbirin üzərində dayandım mən ən axırda:
Təpəgözün dəyənəyi mal pəyəsi yanındaydı. –
O bir zeytun gövdəsiydi, əl əsası etmək üçün
Təzə kəsib, qurutmaqçın mağaraya gətirmişdi.
Dərin-dərin dənizlərin sularını yarıb keçən,
Avarları iyirmiyə çatan, çoxlu yük daşıyan
Bir ticarət gəmisinin dor ağacı kimiydi o
Yoğunluqda, uzunluqda. Düz bir qulac kəsib ondan
Dostlarıma verib dedim, təmizləyib düzəltsinlər.
Onlar onu hamarladı, mən ucunu itilədim,
Bu şişlənmiş ucu sonra tonqal üstə tutub ütdüm,
Mağaranın küncündəki hündür peyin qalağında
Ucu sivri o payanı səliqəylə gizlətdim mən.
Mən sağ qalan yoldaşlara əmr etdim ki, püşk atsınlar,
Gərək taygöz yatan zaman mənimlə bir o payanın
Şiş ucunu onun o göz bəbəyinə kim soxacaq.
Qürə mənim istədiyim dörd yoldaşa düşdü; mən də
Yoldaşların beşincisi oldum, qürə və püşksüz.
Axşamüstü qalın yunlu sürüsüylə gəldi taygöz.
Sürüləri başdan-başa mağaraya doldurdu o;
Allahlarmı təlqin etdi, qəlbinəmi bir şey damdı,
Dik hasarlı həyətdə nə keçi qaldı, nə də qoyun.
Qaldırıb o nəhəng daşı girəcəyi tez qapadı.
Sağmal qoyun-keçiləri sağdı yenə, hamı kimi,
Axırda da əmmək üçün balaları buraxdı o.
Taygöz bütün bu işləri səliqəylə başa vurub,
Bizdən yenə iki nəfər parçalayıb şam elədi.
Bir tabağı tünd-qırmızı şərab ilə dolduraraq,
Təpəgözə yaxınlaşıb bu sözləri dedim ona:
“Adam əti yeyib doydun, indi al bu şərabdan iç,
Bir gör bizim gəmidəki bu şərabın dadı nədir.
Bu şərabı sənin üçün gətirdim ki, rəhm eləyib
Məni yola salasan sən. Sənsə yaman zalımsanmış.
Mənə qarşı sən ki belə zülm edirsən, indən belə
Say-hesabsız adamlardan heç kəs sənə yaxın gəlməz”.
Belə dedim. O şərabı alıb içdi. Ondan yaman
Xoşu gəldi. Bir tabaq da tələb edib belə dedi:

“Bu şərabdan bir də gətir, adını da söylə ki, mən
Görüm kimsən, qonağımı ərməğanla sevindirim.
Bərəkətli yer bizə də say-hesabsız üzüm verir,
Yağış isə bu üzümü bol şirəylə şirələyir.
Sən verdiyin bu şərabsa amvrosiya, ya nektardır”.
Belə dedi. O köpüklü meydən yenə verdim ona.
Düz üç kərə doldu tabaq, üçünü də içdi axmaq.
Elə ki, mey dumanlatdı təpəgözün şüurunu,
Mülayim və yaltaqlıqla bu sözləri dedim ona:
“Mənim şanlı adımımı soruşursan, ay təpəgöz?
Mən deyərəm. Vəd etdiyin hədiyyəni di ver sən də.
Atam, anam mənə “Heçkim” ad veriblər, mən Heçkiməm.
Heçkim deyə çağırırlar tanışlar da, bilişlər də”.
Belə dedim. O, üzümə tərs-tərs baxıb bunu dedi:
“Heçkim! Səni dostlarından sonra, yəni lap axırda
Yeyəcəyəm. Mənim sənə hədiyyəm də bu olacaq!”
Bunu deyib, valaylaya-valaylaya düşdü yerə
Və boynunu bir tərəfə çevirərək yuxuladı.
Bərk yuxuda təpəgözün yediyi o insan əti,
İçdiyi o təsirli mey qusuntuya dönüb axdı.
Mən payanın şiş ucunu közərməkçün oda basdım.
Yanımdakı dostlara da ürək-dirək verdim ki, qoy
Bərk ayaqda qorxub heç kəs işdən boyun qaçırmasın.
O nəm zeytun payasının ucu odda tez közərdi,
Bir o qədər çəkmədi ki, qıpqırmızı oldu tamam.
Onu oddan çıxardaraq təpəgözə yaxınlaşdım;
Allah cürət bəxş etdiyi dörd nəfər də mənimləydi.
Vəhşi zeytun payasının közərmiş və şiş ucunu
Düz gözünə soxduq; mən də yuxarıdan burdum onu.
Məşhur gəmi dülgəri də tiri belə burğulayır,
Qalanlar da aşağıdan qayış salıb o burğuya,
Fırladırlar iki yandan; burğu isə hey fırlanır.
Biz də nəhəng təpəgözün belə ovduq tək gözünü.
Alqanına qəltan olub göz töküldü öz yerindən,
Közərmiş od kirpiyini, qaşını da ütdü onun.
Od dəyəndə cızıldayıb partladı göz almacığı.
Qızarmış bir təbərzini, ya baltanı bir dəmirçi
Soyuq suya salan zaman cızhacızla fışıldayar;
O soyuq su bu dəmirə sərtlik verər, bərklik verər, –
Nəhəngin də gözü belə fışıldadı hərarətdən.

Güclü haray qopartdı o, mağaraya düşdü səsi,
Böyük qorxu içində biz tez çəkildik bir kənara.
Qana qəltan o payanı tez gözündən çəkdi taygöz,
Zorlu-güclü əllərilə bir tərəfə fırıldatdı.
Dərhal qonşu kahalarda – sıx meşəli zirvələrdə
Məskən salmış taygözləri kömək üçün çağırdı o.
Bu gur səsi eşidincə tez axışıb gəldi onlar,
Girəcəyi dövrələyib sorğu-sual elədilər:
“Polifem, de nə beş verib, niyə belə qışqırırsan?
Niyə bizi oyadırsan yuxunun bu şirin vaxtı?
Fanilərdən, bəlkə, biri aparıbdır sürünü, de?
Bəlkə, hiylə və ya zorla öldürürlər səni, söylə?”
Çox qüvvətli Polifemsə mağaradan cavab verdi:
“Heçkim mənə zor eləmir, hiylə məni həlak edir!”
Qonşularsa Polifemin cavabında belə dedi:
“Madam ki, sən mağarada təksən, heç kim zor eləmir,
Zevs göndərən xəstəliyə çarə tapmaq çətin işdir.
Sən öz atan Poseydona yalvarmağın məsləhətdir!”
Belə deyib getdi onlar. Öz-özümə güldüm mən də,
Çaşbaş saldı çünki adım, bir də incə hiyləm onu.
O inləyib əllərilə gəzdi kaha divarını,
Bir kənara çəkib daşı, girəcəyin ortasında
Əyləşərək, qollarını açdı yana, istədi ki,
Biz sürüyə qarışaraq ordan keçsək, bizi tutsun.
Xəyalında gör bir məni necə axmaq sanırmış o.
Həm özüm, həm yoldaşlarım sağ-salamat qalsın deyə,
Labüd ölüm pəncəsindən tezcə xilas olaq deyə,
Fikirləşib neçə-neçə tədbirlərə əl atdım mən.
Ölüm-dirim məsələsi dayanmışdı qarşımızda.
Ən nəhayət, bu tədbiri bəyənərək qəbul etdim:
Qoyunların arasında daha canlı, daha iri,
Daha qəşəng, daha yunlu olanları az deyildi.
Təpəgözün tənəklərdən eşib döşək düzəltdiyi
Örkənlərdən xeyli alıb, qoyunları üçbir-üçbir
Bağladım mən; hər ikinci qoyundan bir şəxs asıldı;
Kənardakı qoyunlarsa gizlədirdi asılanı.
Hər üç qoyun birimizi daşıyırdı; mən özümsə...
Qoyunların hamısından hündür, qəşəng bir qoyunun
Kürəyinə minib sonra qarnı altda daldalandım
Və asılı qaldım orda, iki əlim onun uzun,

Sıx saçaqlı tüklərinin lap dibindən yapışmışdı.
Bu minvalla gözlədik biz pak Eosun doğuşunu.
Erkən doğan al saçaqlı Şəfəq çıxdı qaranlıqdan,
Taygöz qoyun-keçiləri qovdu otlaq yerlərinə.
Sağılmamış dişilərsə axurlarda mələşirdi:
Südlə dolu yelinləri incidirdi heyvanları.
Girəcəkdə duran taygöz əllərilə yoxlayaraq
Buraxırdı heyvanları. Axmaq başa düşmədi ki,
Uzun yunlu qoyunların qarnı altdan sallanmışıq.
Asıldığım qoyun isə ən axırda gəlib keçdi;
Öz yununu güclə çəkən qoyuna bir yükdüm mən də.
Kürəyini sığallayıb taygöz ona bunu dedi:
“Ah, əzizim, bu sənsənmi? Niyə bu gün mağaranı
Ən axırda tərk edirsən? Axı öncə çıxırdın sən,
Sən həmişə lap qabaqda gedərdin göy çəmənliyə,
Su içməyə gedəndə də əvvəl çaya sən çatardın;
Axşam geri dönəndə də ən qabaqda sən olurdun.
İndi isə axırdasan, lap axırda. Bəlkə elə
Mənim sənə baxmağımı gözləyirsən? Qəddar insan
Məni möhkəm kefləndirib, gözümə od vurub tököb.
Heçkim adlı o hiyləgər sağ qurtara bilməyəcək!
Sən mənimtək həssas, aqil və dil bilən olsa idin,
Qaçıb hara girdiyini açıb mənə söyləyərdin.
Yerə elə çırpardım ki, beyni bütün mağaraya
Çilənərdi. Onda Heçkim yaramazın törətdiyi
Bu dərdlərin ağrısını, acısını unudardım!”
Belə deyib o, bayıra buraxdı o qoyunu da.
Mən kahayla həyətin dik hasarından az aralı
Öncə qalxıb ayaq üstə, dostları da azad etdim.
Tez-tələsik nazikayaq, yağlı qoyun-keçiləri
Gəmimizin dayandığı yerə qədər qovaladıq.
Biz salamat qalanları görən dostlar sevindilər,
Ölənləri yada salıb tökdülər öz yaşlarını.
Mən onlara göz yaşını saxlamağı əmr elədim,
Qoyun-keçi sürüsünü tez gəmiyə sürün – dedim.
Bildirdim ki, burdan dərhal üzüb yola düşməliyik.
Bir-birinin arxasınca tez gəmiyə doluşaraq
Keçdik avar arxasına, kürəkləndi mavi dəniz.
Biz sahildən səs çatacaq məsafəyə yetişincə,
Polifemi səsləyərək rişxənd ilə belə dedim:

"Ey təpəgöz! Dostlarını mağarada parçalayıb
Tıxadığın bu mərd kişi çox da gücsüz deyil imiş!
Madam ki, sən qonağını həzm etməkdən çəkinmirsən,
Gec-tez sənin başına, bax, belə bir iş gəlməliydi.
Bu qisası səndən alan Zevslə başqa ölməzlərdir!"
Belə dedim. Təpəgözsə daha artıq qəzəblənib,
Qopardıb dağ zirvəsini gəmimizə tərəf atdı.
Qaraburun gəmimizin qarşısına düşdü o daş,
Az qaldı ki, qırıb tökə onun burun hissəsini.
Təlatümə gətirdi o daş parçası dalğaları.
Dik dalğalar gəmimizi qabağına qatıb dərhal,
Qovdu yenə o sahilə tərəf, güclü axınıyla.
Mən bir uzun paya alıb tez dirədim dik sahilə,
Beləliklə, başqa səmtə yönəltdim öz gəmimizi.
Yoldaşlara işarəylə bildirdim ki, qaçmaq üçün
Tez avardan yapışsınlar. Onlar işə girişdilər.
Əvvəlkindən iki dəfə çox yol gedər-getməz gəmi,
Mən taygözə yenə bir söz qışqırmağı qət elədim.
Yoldaşlarım məni bundan çəkindirmək istədilər:
"Sən yenə mi qızışdırmaq istəyirsən onu, ötkəm?
Atdığı daş gəmimizi indi geri atmadımı?
Elə güman elədik ki, haqlayacaq ölüm bizi.
İndi yenə bir səs, bir söz eşidəsi olsa taygöz,
Atdığı daş həm gəmini parçalar, həm özümüzü.
İti mərmər parçasını atmağa da qadirdir o!"
Onlar məni öz fikrimdən daşındıra bilmədilər.
Qəzəbimdən odlanaraq təpəgözə belə dedim:
"Ey təpəgöz, kim gözünü töküb, deyə fanilərdən
Əgər biri sual etsə, sən də ona cavab ver ki:
Məni belə hala qoyan qalayıxan Odisseydir,
Laertoğlu o mərd – daşlı İtakada ömür sürür".
Belə dedim. Qəzəbindən nərə çəkib taygöz dedi:
"Ah fəlakət! Çox qədimdən eşitdiyim gerçək oldu!
Adamların arasında yaraşıqlı, uca boylu
Yevrimoğlu Telam adlı falabaxan vardı bir vaxt,
Təpəgözlər diyarında fala baxıb qocaldı o.
O lap çoxdan demişdi ki, bu iş mütləq baş verəcək:
Odisseyin əli ilə gözdən məhrum olacağam.
Mən gözləyib düşünürdüm: deyirdim – bəs hündür, gözəl
Nəhəng qüvvət-güc sahibi o mərd haçan gələcəkdir.

Lakin onun əvəzində boydan qısa və yöndəmsiz
Adamcığaz keflәndirib, məni sonra kor elədi!
Gəl, Odissey, qayıt geri, hədiyyəni verim sənin,
Bir də ki, pak Poseydondan sənə yaxşı yol diləyim,
Poseydonun oğluyam mən, öz oğluyla fəxr edir o.
Fanilərin və ölümsüz allahların arasında
Könlü olsa tək Poseydon əlac edə bilər mənə".
Eşidərək bu sözləri mən etiraz edib dedim:
"Əgər gücüm çatsa idi canını da alardım mən,
Nəfəsini kəsib Aid aləminə göndərərdim.
Gözünüsə Poseydon da sağaltmaz heç, bil ki, sənin!"
Belə dedim. Poseydona yalvarmağa başlayıb o,
Əllərini bol ulduzlu göyə açıb belə dedi:
"Eşit məni, ey qarasaç, yertitrədən Poseydon sən!
Mənə ata olmağınla qürrələnir isən əgər,
Qoy yurduna dönəmməsin qalayıxan mərd Odissey, –
Laertoğlu bu mərd, daşlı İtakada həyat sürür.
Əgər ona doğma, əziz qohumunu, dostlarını,
Uca damlı sarayını, öz yurdunu görmək əgər
Qismətdirsə, – qayıtsın çox çətinliklə, təkbaşına,
Yad gəmidə; evində də çox bəlalar çəksin başı!"
O yalvarıb belə dedi; qarasaç da qulaq asdı.
Əvvəlkindən daha ağır bir daş alıb taygöz ələ,
Başı üstdə dolandırıb var gücüylə atdı bizə.
Qaraburun gəmimizin düşdü arxa tərəfinə,
Az qaldı ki, qırıb tökə onun sükan hissəsini.
Təlatümə gətirdi o nəhəng qaya dalğaları.
Dik dalğalar qabaqdakı sahillərə qovdu bizi.
Yerdə qalan gəmilərin dayandığı o adaya
Gəlib çıxdıq. Gördük böyük intizara qərq olaraq.
Əyləşibən yolumuzu gözləyirlər qalan dostlar.
Biz quruya çatan kimi, quma çəkdik gəmimizi,
Özümüzsə tökülüşdük coşqun dəniz sahilinə.
Təpəgözün sürüsünü düşürərək dərhal yerə,
Aramızda bölüşdürdük, qalmadı bir məğmun olan.
Bütün qoyun-keçiləri bölüşəndən sonra, dostlar
Bir qoyun da artırdılar mənə düşən payın üstə.
Lap sahildə, ölməzlərin, fanilərin hökmdarı
Qara bulud yığan Zevsə nəzir olaraq o qoyunun
Budlarını atdım oda. Zevs nəzrimi rədd elədi:

Dostlarımla gəmiləri məhv etməyi qət etdi o.
Günəş göydə batanadək biz orada əyləşərək,
Ətdən yeyib, şirin şərab içə-içə ləzzət aldıq.
Bu müddətdə Günəş batıb zülmət endi yer üzünə,
Yatmaq üçün uzandıq biz coşan dəniz sahilində.
Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
Mən oyandım. Yoldaşlara ürək verib əmr etdim ki,
Borazlardan azad edib, doluşsunlar gəmilərə.
Tez gəmiyə minib onlar, bir-birinin arxasınca
Avarlardan yapışdılar; kürəkləndi mavi sular.
Qəlbimizdə qəm yükləri, üzüb ordan uzaqlaşdıq;
Sağ qalsaq da itirmişdik çünki əziz yoldaşları".

ONUNCU NƏĞMƏ

“Eoliya adasına gəlib çıxdıq. O adada
Allahların sevimlisi olan Eol yaşayırdı.
Onun səyyar cəzirəsi tunc hasara alınmışdı, –
Sahil yalçın qayalardan ibarətdi başdan-başa.
Hippotoğlu Eolun on iki oğlu-qızı vardı:
Tən yarısı oğlan idi, yarısı da qız xeylağı.
Eol nikah eləmişdi həmin bacı-qardaşları.
Ata-ana evi idi hamısının olduğu yer,
Birgə yeyib-içirdilər, hər nə desən vardı evdə.
Bütün günü xörək ətri, səs-küy əskik olmayırdı.
Gecələrsə yan-yanaşı çarpayılar üzərində
Öz yorğanı altda hərə yatırdı öz arvadıyla.
Biz şəhərdə gözəl Eol sarayına gəlib çıxdıq.
Bir ay bizi qonaqlayıb, Troyadan, vuruşlardan
Dönməmizdən, gəmimizdən sual verdi bizə Eol.
Bütün olub-keçənləri mən müfəssəl dedim ona,
Sonra ondan bizi yola salmağını xahiş etdim,
O etiraz eləmədi, tez tədarük gördü yola.
Doqquzyaşar bir cöngənin dərisindən düzəldilmiş
Bir tuluğa küləkləri salıb onu bərk bağladı.
Zevs Eola tapşırmışdı əsən bütün küləkləri,
İstəsəydi dayandırar, istəsəydi əsdirərdi.
O, tuluğu gəmimizdə gümüş sapla möhkəm-möhkəm
Sarıdı ki, az da olsa, dışarıya yel sızmasın.
Ancaq Zefir küləyindən bir az sərbəst buraxdı ki,
Gəmimizə təkan versin. Ancaq niyyət baş tutmadı.
Ağılsızlıq ucundan biz özümüzü məhv elədik.
Düz doqquz gün, doqquz gecə dayanmadan üzüb getdik,
Onuncu gün İtakanın düzənləri çarpdı gözə,
Yaxındakı tonqalların odunu da seçə bildik.
Məni şirin yuxu tutdu, çünki yaman yorulmuşdum.
Mən idarə eləyirdim hər an gəmi yelkənini,
Vətənə tez çataq deyə ipi əldən verməyirdim.
Mən yatanda yoldaşlarım elə güman ediblər ki,

Hippotoğlu qızıl-gümüş doldurubdur bu tuluğa,
Mənə peşkəş eləyibdir; apardığım simü-zərdir.
Yolçulardan bəzisi də qonşusuna belə deyib:
“İşə bax ki, Odisseyin yolu hansı bir mahala,
Ya şəhərə düşür, bunca hörmət görür və sevilir.
O Troya talanından qənimətlər, xəzinələr,
Nələr, nələr gətirmişdir! Biz də həmin o yolları
Keçdiyimiz halda evə lüt-əliboş qayıdırıq.
Bax Eol da dostcasına ona çox şey bağışlayıb.
Gəlin açaq bu tuluğu, görək nədir içindəki,
Nə qədəri saf qızıldır, nə qədəri gümüş onun?”
Bax, bu mənhus məsləhətin tərəfdarı çox olubdur.
O tuluğu açan kimi tüğyan edib sərt küləklər.
Gözü yaşlı yolçuları qasırğalar bir qırpımda
Uzaq salıb İtakadan atıb mavi ənginliyə.
Mən ayılıb iki fikir arasında çaşbaş qaldım:
Atılaraq coşqun sular qucağında boğulmaqmı,
Ya da hələ diri qalıb əziyyətə qatlaşmaqmı?
İkincini qəbul etdim. Plaşıma bürələnib
Daldalandım gəmimizdə. Azğınlaşan yellər bizi
Yenə Eol adasına atdı. Hamı ah-vaydaydı.
Biz quruya çıxan kimi içmək üçün su götürdük,
İtigedən gəmimizin yanındaca yemək yedik.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Mən bir nəfər yol yoldaşı və bir qasid götürərək,
Şanlı Eol sarayına yola düşdüm. O, evdəydi,
Arvadı və övladları ilə nahar eləyirdi.
Girib qapı payasının lap yanında əyləşdik biz.
Gedənləri dönən görüb onlar heyrət elədilər:
“Ah, Odissey! Hansı allah səni yoldan etdi belə?
Sənin doğma vətənə, ya istədiyin başqa yerə
Getməyinçün əlimizdən hər nə gəlir, etdik axı!”
Onlar belə dedi. Mən də dərdli-dərdli cavab verdim:
“Dostlarımla möhkəm yuxu bu hallara saldı məni.
Kömək edin; tək siz bizə kömək edə bilərsiniz!”
Onlarda rəhm oyatmaqçün dedim həmin sözləri mən.
Hamı susdu. Yalnız Eol belə cavab verdi mənə:
“Fanilərin ən rəzili, tezcə rədd ol get burdan, get!
O müqəddəs allahların bunca nifrət elədiyi
Bir şəxsi nə qonaq saxlar, nə də yola sala billəm!

Madam döndüm, allahların demək xoşu gəlmir səndən!”
Belə deyib, yalvarmama baxmayaraq qovdu məni.
Ürəyimiz tutqun halda uzaşdıq biz o adadan,
Avar əldən saldı bizi, ağılsızlıq ucbatından.
Əsməz oldu gəmimizə sürət verən səmt küləyi.
Düz altı gün, altı gecə dayanmadan üzüb getdik,
Yeddinci gün Telepilə çatdıq Lamın şəhərinə,
Lestriqon yurduydu bu. Sürüsünü düzə yayan
Çobanlar və naxırçılar haylayırdı bir-birini.
Orda çoban oyaq qalsa, ikiqat muzd ala bilər;
Əvvəl naxır, sonra ağyun qoyunları otarar o,
Çünki orda gecələr də gündüz kimi aydın olur.
Elə ki, biz yaraşıqlı bir limana daxil olduq.
Gördük ona iki yandan sərt qayalar hasar çəkib.
Girəcəkdə iki qaya sanki burun-burunadır;
Girəcəyi daraldıbdır qarşı duran bu qayalar.
Biz limana daxil olub, haçaquyruq gəmiləri
Bir-birinə yaxın yerdə yan-yanaşı rahatladıq.
Böyük, kiçik dalğalanma olmur heç vaxt o limanda,
Nə vaxt baxsan, suyun üzü ayna kimi durğun olur.
Ancaq mən öz qara rəngli gəmimizi limanda yox,
Girəcəkdə bir örkənlə qayalığa rəbt elədim,
Sonra yalçın bir qayaya çıxıb baxdım yan-yörəmə,
Nə mal şumu, nə də insan yaratdığı bir şey gördüm.
Yerdən tüstü qalxdığını gördüm ancaq – burum-burum.
Yolçulardan neçəsini göndərdim ki, öyrənsinlər,
Hansı insan qəbiləsi həyat sürür bu məkanda.
Bir nəfər də qasid qoşdum göndərdiyim iki şəxsə.
Aralanıb yoldaşlardan hamar yolla getdi onlar.
Dağdan odun daşınardı həmin yolla şəhərlərə.
Yolda onlar su aparan bir qız ilə rastlaşırlar;
Lestriqon hökmdarı Antifatın qızıymış o,
Şəffaf sulu Artakiya bulağına gedirmiş o.
Bütün şəhər o bulağın suyu ilə dolanırmış.
Yoldaşlarım həmin qızı haraylayıb soruşurlar:
Bu şəhərin çarı kimdir, rəiyyəti kimdir onun?
Qız onlara atasının sarayını nişan verib,
Çar arvadı qarşılayıb evdə bizim adamları.
Dağdan uca bu arvadı görən kimi qorxub onlar,
Qadın dərhal Antifatı yığıncaqdan çağırıbdır.

Antifat bu adamların qəsd eləyib canlarına:
Dərhal tutub birisini parçalayıb nahar edib.
Diri qalan iki nəfər qaçıb gəldi yanımıza.
Antifat bərk qışqıraraq şəhərə hay-haray saldı;
Lestriqon qəbiləsi hər tərəfdən axıb gəldi.
İnsana yox, onlar nəhəng varlıqlara oxşayırdı,
Qayaları parçalayıb bizə sarı tulladılar.
Parçalanan gəmilərin, həlak olan adamların
Səsi-küyü, bağırtısı eşidildi hər tərəfdən,
Ölənləri balıq kimi ipə taxıb apardılar, –
Buxtadakı yolçuları yemək üçün qırdı onlar.
Mənsə iti qılıncımı dərhal açıb öz belimdən,
Burnuqara gəmimizin örkənini kəsib tökdüm.
Gəmimdəki yoldaşları ruhlandırıb əmr etdim ki,
Avar çəkib tezlik ilə qurtaraq bu fəlakətdən.
Onlar ölüm qorxusundan güc verdilər avarlara,
Dərhal asma qayalardan uzaqlaşdı bizim gəmi.
Qalan başqa gəmilərsə limanda məhv olub getdi,
Uzaqlaşdıq. Ölənləri anıb dərdə qərq olduq biz,
Sağ qalsaq da itirmişdik çünki əziz yoldaşları.
Biz Eeya adasına gəlib çatdıq. Bu adada
Gursaç, insan danışıqlı bir ilahə yaşayırdı,
Sirseya və çox hiyləgər Eet bacı-qardaşdılar.
Ataları insanlara işıq saçan Heliosdu,
Anaları Okeanın gözəl qızı Persa idi.
Sakit liman sularında saxladıq öz gəmimizi:
Allahlardan hansı isə çatdırmışdı bizi bura.
İki gecə, iki gündüz o sahildə qərarlaşdıq.
Həm yorğunluq, həm qüssə-qəm üzməkdəydi qəlbimizi.
Üçüncü gün qalın saçlı Eos göydə görünəndə,
Mən nizəmi, bir də iti qılıncımı götürərək,
Uca sahil qayasına dırmaşdım ki, bəlkə ordan
Gözümə bir insan dəyə, insan səsi eşidəm mən.
Mən o yalçın qaya üstdən ətrafa çox göz gəzdirdim,
Qalın palıd meşəsinin arxasından Sirseyanın
Sarayından qalxan tüstü gözlərimə dəydi birdən.
Burda məni fikir-xəyal aldı, dedim öz-özümə:
Tüstü gələn o tərəfə, görən, gedim, ya getməyim?
Axır belə bir qərara gəldim ki, mən əvvəl-əvvəl
Gəmim duran o sahilə dönsəm, daha yaxşı olar;

Nahar edib, kəşfiyyata sonra adam göndərərəm.
Gəmimizin dayandığı yerə tərəf yollananda
Məni hansı allah isə yalqız görüb rəhm elədi,
İribuynuz bir maralı mənə tərəf yönəltdi o;
Çıxıb meşə otlağından su içməyə yollanırdı, –
Qızmar günün yanğısını rəf etməyə atırdı can.
Göy meşədən çıxan kimi kürəyindən vurdum onu,
Mis ucluqlu nizəm onun sancıldı bel sümüyünə.
Nərə çəkib sərələndi, canı çıxdı bədənindən.
Ayağımı üzərinə qoyub çəkdim nizəni mən,
Sonra maral cəmdəyinin yanındaca qoydum yerə.
Söyüdlükdən xeyli çubuq qopardaraq yığdım ora,
Düz bir sajın uzunluğu olan möhkəm örkən hördüm.
Qıçlarını möhkəm-möhkəm bağlayaraq, şikarımın
Cəmdəyini kürəyimə atıb tezcə yola düşdüm
Və nizəmə dayaq verə-verə çatdım sahilə mən.
Belə ağır bir cəmdəyi daşımaq da ağır işdi.
Yerə atıb o cəmdəyi, yatan bütün yoldaşları
Bircə-bircə oyatmağa başladım mən nəvazişlə,
“Dostlar, düzdür dərd-qəm bizi yaman günə qoyub, ancaq
Əcəlimiz yetişməmiş heç birimiz ölməyəcək.
Nə qədər ki, gəmimizdə azuqə var, yeyək-içək,
Ac qarına özümüzü əldən salmaq lazım deyil!”
Belə dedim. Sözlərimi eşitdi yol yoldaşlarım,
Üzlərini açıb hamı baxdı maral cəmdəyinə,
Onun nəhəng gövdəsini görənlər lap mat qaldılar.
Elə ki, bu zor heyvana baxıb-baxıb doydu hamı,
Əllərini yuyub yemək bişirməyə başladılar.
Günəş göydə batanadək bir orada əyləşərək,
Doyanacan ət xörəyi yeyib, şirin şərab içdik.
Elə ki, gün qürub etdi, zülmət endi yer üzünə,
Səsli-küylü dalğalara yaxın yerdə yuxuladıq.
Erkən doğan alsaçaqlı Eos qalxdı qaranlıqdan.
Yığıb bütün yoldaşları belə dedim mən onlara:
“Ey başları çox bəlalar çəkmiş dostlar, qulaq asın!
Biz bilmirik burda hardan şəfəq doğur, zülmət çökür,
Nurlu Günəş göydən yerə harda enir, hardan doğur.
Gəlin birgə fikirləşək, görək çıxış yolu varmı?
Mən ki, heç bir çıxış yolu görmürəm bu fəlakətdən.
Çünki hündür qaya üstdən hər tərəfə nəzər salıb,

Gördüm ki, bir adadayıq, dörd yanımız sudur tamam,
Gördüm qalın, sıx meşənin arxasında bir ocağın
Tüstüləri burum-burum qalxır göyün qatlarına".
Belə dedim. Yolçuların əsdi qəlbi vahimədən.
Lestriqonlar başçısının, adamyeyən Polifemin
Törətdiyi müsibətlər bir-bir yada düşdü tamam,
Hönkürtüylə ağlaşaraq göz yaşları axıtdılar.
Axır başa düşdülər ki, ağlamaqdan fayda yoxdur...
Yaraşıqlı dizlik geymiş yolçuları yarı böldüm;
Hər dəstəyə bir nəfər də başçı təyin elədim mən,
Birinə mən, o birinə pak Yevrilox oldu başçı.
Mis sərpuşa püşklər atdıq, hərə çəkdi birisini;
Kəşfiyyata getmək düşdü allahsifət Yevriloxa,
İyirmiiki yoldaşıyla yola düşdü o qorxmaz gənc.
Gedənlər də axıdırdı göz yaşını, qalanlar da...
Onlar bir dağ döşündəki evə gedib yetişirlər;
Sirseyanın qəşəng evi hamar daşdan tikilmişdi,
Evin dörd bir tərəfini qurdlar, şirlər bürümüşdü;
Sirseya bu heyvanları sehrləyib ram etmişdi.
Nə hay salıb, nə üstünə cumub onlar adamların,
Yalnız quyruq bulayaraq yanaşırlar gələnlərə.
Axı itlər – sahibləri nahar edib qayıdanda
Bir loğma, bir sümük atsın deyə ona quyruq bular;
Bu qurdlar, bu aslanlar da elə quyruq bulayardı.
Bu yırtıcı heyvanlardan yaman qorxub yoldaşlarım,
Sirseyanın qapısına yetiriblər özlərini;
İlahənin evdən gözəl nəğmə səsi yüksəlirmiş,
Gəzib dəzgah arxasında, xanım parça toxuyurmuş,
İlahələr toxuduğu parça zərif, yumşaq olur.
Yolçuların arasında çox sevdiyim başçı Polit
Kəşfiyyatçı dostlarına xitab ilə belə deyib:
"Evdə dəzgah ətrafında, dostlar, kimsə nəğmə deyir.
Onun gözəl təranəsi yayılır bu düzənliyə.
Ya qadındır o, ya pəri. Gəlin onu haraylayaq!"
Belə deyib. Uca səslə çağırıblar oxuyanı,
Parıldayan qapıları xanım açıb, "gəlin!" – deyib
Qəlbinə bir şey dammayan müsafirlər girib evə,
Tək Yevrilox fəlakəti hiss edərək çöldə qalıb.
Ev sahibi qonaqlara kreslo və kürsü verib.
Arpa unu, bal və pendir, bir də iksir qarışdırıb

Pramneya şərabıyla təqdim edib gələnlərə,
O iksirdən içən adam unudarmış vətənini.
Bu içkini verib xanım; hamısı nuş edib onu.
Çubuğuyla vurub sonra, onlar dönüb donuz olub
Və tövləyə salınıblar, bədənləri qıl gətirib.
Donuz şəkli alsalar da ağılları qalıb yalnız.
Gözüyaşlı yolçuların qabağına o cadugər
Zibillikdə yatıb-duran donuzların xoşladığı
Yerkökləri, acı, şirin şabalıdla qoza töküb.
Çox çəkmədi, Yevrilox öz dostlarının başlarına
Gələn acı fəlakəti söyləməkçün qaçıb gəldi.
Vahimənin şiddətindən onun dili tutulmuşdu,
Dostlarının fəlakəti sarsıtmışdı onu qəlbən.
Göz yaşları kəsilmirdi. Qərq olmuşdu dərdə-qəmə.
Biz araya alıb onu sorğu-sual eləyirdik,
Handan-hana deyə bildi baş vermiş o müsibəti:
“Ey şöhrətli Odissey, biz göstərdiyin yolla getdik,
Sıx meşəli dağ döşündə örtülü bir yerə çatdıq.
Gördük orda hamarlanmış daşdan bir ev ucalıbdır,
Kimsə dəzgah ətrafına dolanaraq oxuyurdu.
Bilinmirdi ilahədir, ya qadındır. Çağırdılar.
Parıldayan qapıları açıb xanım “gəlin!” dedi.
Qəlbinə bir şey dammayan müsafirlər girdi evə,
Tək mən yaxın fəlakəti hiss eləyib çöldə qaldım.
Birdən yoxa çıxdı onlar, heç birisi görünmədi,
Çox oturub gözlədim mən, heç kəs geri qayıtmadı!”
Belə dedi. Mən tələsik gümüşmismar qılıncımı
Qurşayaraq, ox-yayımı kürəyimə atdım dərhal.
Yevriloxa əmr etdim ki, “həmin yerə apar məni!”
O yalvarıb ikiəlli qucaqladı dizlərimi.
Gözüyaşlı yalvararaq bu hikmətli sözü dedi:
“Sən ey Zevsin yetirməsi, bir də getmək istəmirəm!
Bilirəm ki, nə sən geri dönəcəksən, nə o dostlar.
Bundan qaçıb getməyimiz, məncə, daha məsləhətdir,
Heç olmasa, bu bəladan qurtararaq sağ qalarıq!”
Belə dedi. Mənsə ona etirazla cavab verdim:
“Qal, Yevrilox, əgər getmək istəmirsən, qal burada,
Qal burdakı damlarla, ye, iç. Mənsə getməliyəm.
Dəfedilməz bir zərurət məni buna vadar edir!”
Belə deyib uzaqlaşdım düşdüyümüz o sahildən.

Mən vadidən keçib getdim; mahir iksir hazırlayan
Sirseyanın sarayına daxil olmaq istəyirkən,
Birdən qızıl çubuğuyla Hermes çıxdı qabağıma.
O, bığ yeri yeni-yeni tərləyən bir yeniyetmə
Cavan oğlan görkəmində çıxdı mənim qabağıma.
Öz adımla çağıraraq əllərimdən tutub dedi:
"Dur, ay bədbəxt! Sən ki, bura nabələdsən, hara belə
Yollanırsan təkbaşına? Sənin səfər dostlarını
Donuzlara çevirərək donuzluğa salıb pəri.
Sən onları qurtarmaqmı istəyirsən? İnan mənə,
Sən özün də qayıtmayıb, donuz olub qalacaqsan.
Ancaq qorxma. Səni mən bu fəlakətdən qurtararam.
Bu dərmanı al; bununla Sirseyanın yanına get,
Bax bu dərman xilas edər səni ölüm pəncəsindən.
Qoy xəbərdar edim səni ilahənin hiyləsindən.
Sənə içki hazırlayıb, ona iksir qatacaqdır,
Mən verdiyim dərman isə salacaqdır onu gücdən.
Bu dediyim sözləri də yaddaşında möhkəm saxla:
Əlindəki çubuğuyla sonra sənə toxunacaq,
Çəkib iti qılıncını bu vaxt hücum elə ona.
Guya, onu bu qılıncla həlak etmək istəyirsən.
O qorxuya düşüb, səni dəvət edər yatağına,
Təklifini rədd etməyi fikrinə də gətirmə heç.
Sən bu yolla dostlarını xilas edər; özün isə
Yaxşı qəbul olunarsan; ancaq ona and içdir ki,
Ondan sənə heç bir zaman, heç bir xətər yetməyəcək.
O and içsə, sən arxayın çıxararsan silahını".
Bunu deyib qasid allah yerdən bir kök çıxardaraq
Mənə verdi və şərh etdi onda olan keyfiyyəti.
Kökün özü qapqaraydı, süd kimiydi çiçəkləri.
Allahların "moli" adı verdikləri bu kökləri
İnsanların qazıb yerdən çıxartması çətin işdir.
Sonra Hermes sıx meşəli o adadan addımlayıb
Getdi Olimp dağlarına. Getdim pəri evinə mən.
Yol uzunu sinəmdəki ürək bərk-bərk döyünürdü.
Gözəl saçlı ilahənin qapısında dayanaraq,
Harayladım onu bərkdən, çağırışımı eşitdi o.
Parıldayan qapıları açıb məni dəvət etdi.
Onu qəlbim əsə-əsə təqib etdi, girdim evə.
Gümüşmismar kresloda əyləşdirdi məni xanım,

Gördüm ayaq qoymaq üçün kətili də vardır onun.
Mənə qızıl piyalədə bir içki də hazırladı,
O içkiyə bədniyyətlə bir iksir də qarışdırıb
Verdi mənə, alıb içdim; cadu təsir eləmədi.
Vurub uzun çubuğuyla məni, belə dedi pəri:
"Donuz olub donuzluğa yollan, tez ol, durma, tez ol!"
Belə dedi. Mənsə iti qılıncımı çəkib qından,
Cumdum üstə, guya, onu öldürməkdir qəsdim mənim.
O ucadan qışqıraraq qucaqladı dizlərimi,
Yalvarırmış kimi birdən dilə gəlib xəbər aldı:
"Söylə kimsən? Haralısan? Atan kimdir, anan kimdir?
Heyranam ki, iksir içdin, amma təsir eləmədi!
İndiyədək elə insan olmayıb ki, həmin iksir
Dişlərinin çəpərindən keçən kimi sarsılmasın.
Görünür ki, sənin ruhun, sənin qəlbin yenilməzdir.
Bəlkə də, sən o çoxbilmiş Odisseysən? – Sən barədə
Qızılçubuq Hermes mənə dönə-dönə deyibdir ki,
Troyadan qayıdanda gəmin bura uğrayacaq.
Di yaxşı, sən öz qanına qoyub iti qılıncını,
Gəl yanıma, gedək yataq, qovuşdursun bizi sevgi,
Qarşılıqlı etimadla danışaq bir-birimizlə".
Belə dedi; mən etiraz eləyərək cavab verdim:
"Mənim əziz dostlarımı sən donuza döndərmişkən,
Necə məndən mehribanlıq gözləyirsən, ey ilahə?
Özümü də dilə tutub tora salmaq istəyirsən.
Hələ qoşa yatmağı da mənə təklif edirsən ki,
Çılpaq halda öz-özümü qorumaqdan məhrum olum.
Burda mənə heç bir xətər yetirməmək barəsində
Böyük andı əgər təkrar eləməsən, ey ilahə,
Heç vəch ilə mən səninlə bir yastığa baş qoymaram".
Mən bu sözü deyincə, o həmin böyük andı içdi...
Elə ki, o böyük andı təkrar etdi, mən soyunub
Qalın saçlı ilahənin girdim gözəl yatağına.
Sirseyanın sarayında dörd qız işlə məşğul idi,
Dörd qulluqçu qızdı qəsrə səliqə və sahman verən.
Meşələrdən, bulaqlardan dənizlərə axıb gedən
Nəhrlərdən törəmişdi qulluq edən həmin qızlar.
Birinci qız kresloya öncə qalın kətan saldı,
Üstündən də yaraşıqlı, tünd-qırmızı xalça örtdü.
İkinci qız gümüş masa çəkdi onun qarşısına,

Masa üstə yeməklərlə dolu qızıl səbət qoydu.
Üçüncü qız meylə suyu qarışdırdı kraterdə;
Baldan şirin mey üçün o düzdü qızıl piyalələr.
Dördüncü qız üçayaqlı bir qazanda su gətirdi,
Qazan altda od qaladı, isinməyə başladı su.
Elə ki, su qaynamağa başladı o mis qazanda,
Mən vannada əyləşincə ilahə su soyuqlayıb
Tökdü onu çiyinlərim üzərindən, başım üstdən,
Yorğunluğum, üzgünlüyüm bədənimdən çıxdı tamam.
Çimizdirib ətirli yağ çəkdi sonra bədənimə;
Axırda da yaraşıqlı xiton, plaş geyindirdi.
Gümüşmismar kresloda əyləşdirdi sonra məni,
Altda ayaq qoymaq üçün kətili də vardı onun.
Əllərimi yumaq üçün kəniz qızıl bir dəstidə
Su gətirdi, gümüş tası tutdu mənim qabağımda.
Hamarlanmış masa çəkdi mənə sarı həmin kəniz;
Bir mötəbər açarçı da çörək qoydu və ehtiyat
Azuqədən neçə cürə yemək verdi canla-başla.
Ev xanımı "buyur!" – dedi. Mənsə yemək istəmədim.
Başqa bir dərd barəsində düşünürdüm, – qanıqara.
Elə ki, ev sahibəsi gördü qəmgin oturmuşam,
Qabağımda olan dadlı yeməyə də əl vurmuram,
Yaxınlaşıb dərhal mənə bu qanadlı sözü dedi:
"De, Odissey, niyə belə lal-kar kimi əyləşibsən?
Niyə üzüb öz qəlbini, yeməklərə əl vurmursan?
Yoxsa mənim başqa cadu və məkrimdən çəkinirsən?
Heç çəkinmə. Çünki sənə mən and içib, söz vermişəm"
Belə dedi mənə xanım. Mənsə belə cavab verdim:
"Ah, Sirseya! Heysiyyətli adamların arasında
Bir eləsi tapılarmı, öz sevimli dostlarının
Tamam azad olduğunu görməyincə yeyə-içə?
Əgər yeyib-içməyimi qəlbən arzu edirsənsə,
Azad elə sən onları, görüm əziz dostlarımı".
Belə dedim. Sirseya tez çıxdı zaldan,
Çubuğunu əldə tutub, açdı tövlə qapısını.
Doqquzillik donuzlara dönmüş olan dostlarımı
Dışarıya qovdu. Onlar bir cərgəyə düzüldülər.
Yaxınlaşıb hər birinə xanım yeni məlhəm sürtdü
O əvvəlki iksir ilə canlarını basmış olan
Yoğun qıllar tökülməyə başladı bu məlhəm ilə.

Əvvəlkindən daha gözəl, boy-buxunca daha uca,
Daha cavan oğlanlara çevrildilər onlar yenə.
Dərhal məni tanıyaraq əllərimi sıxdı onlar,
Gözlərindən sevinc yaşı axdı, qəsrə yayıldı səs.
Görüncə bu mənzərəni kövrəldi tez ilahə də,
Lap qarşımda dayanaraq bu sözləri dedi mənə:
“Sən ey Allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
En sahilə, gəminizin dayandığı tərəfə get.
İtigedən gəminizi sudan çıxar əvvəl-əvvəl,
Gəminizdə hər nə varsa, siz daşıyın mağaraya.
Sonra özün, bütün səfər dostlarınla qayıt bura!”
Sirseyanın bu əmrinə əməl etdim mən qorxmadan,
Tez yollandım dalğaları coşan dəniz sahilinə.
Gördüm qalan yoldaşlarım gəmimizin yanındadır,
Hamısını gözü yaşlı, dərdə-qəmə dalğın gördüm.
Kənd yerində axşam naxır otlamaqdan qayıdanda,
Görürsən ki, buzovlar tez axın edib ağılından,
Yeyib doymuş inəklərin düz üstünə yüyürüşür,
Hər buzov öz anasının ətrafında cövlan edir.
Mənim geri döndüyümü görən səfər dostlarım da
Sevinərək üzərimə yüyürdülər, gözü yaşlı;
Elə bil ki, yenə doğma İtakaya döndü onlar;
Axı orda doğularaq, boya-başa çatmışdılar.
Gileylənə-gileylənə belə dedi onlar mənə:
“Sənin geri qayıtmağın bizi yaman sevindirdi,
Elə bildik yenə doğma İtakaya qayıtmışıq.
Yerdə qalan dostlarımız, söylə, necə məhv oldular?”
Onlar bunu soruşanda belə dedim mən sevincək:
“Əvvəlcə öz gəmimizi gəlin sudan çıxardaq biz
Və gəmidə hər nə varsa, daşıyaq o mağaraya.
Sonra da bir yerdə gedək ilahənin sarayına;
Bizim əziz dostlarımız indi onun evindədir;
Siz onları orda yeyib, şərab içən görərsiniz”.
Belə dedim. Onlar dərhal əməl etdi dediyimə.
Tək Yevrilox yoldan etmək istədi bu yolçuları,
O hamıya xitab edib bu qanadlı sözü dedi:
“Ay axmaqlar, hara belə? Yeni bir dərd dalıncamı?
Sirseyanın yanınamı? İnanın ki, o sizləri
Ya donuza döndərəcək, ya aslana, ya da qurda.
Hamınızı o, qoruqçu heyvanlara çevirəcək.

Odisseyin başçılığı ilə taygöz Polifemin
Kahasına girəndə də bizi tutub saxladı o.
Odisseyin ucbatından həlak oldu dostlarımız!"
Belə dedi Yevrilox. Mən öz-özümə fikirləşdim:
Qılıncımı öz qınından siyirərək, elə vurum
Onun başı bədənindən üzülərək dığırlansın!..
Qohumum da olsa onu həlak etmək istəyirdim.
Ancaq dostlar mane olub həlimliklə söylədilər:
"Sən ey allah törəməsi, öldürmə, qoy burda qalsın,
Qoy gəmidən ayrılmasın, keşik çəksin ona burda.
İlahənin o müqəddəs sarayına bizi apar".
Onlar bunu söyləyincə uzaqlaşdıq biz gəmidən.
Yevrilox da gəmi olan yerdə qalmaq istəmədi,
Qəzəbimdən qorxub o da arxamızca gəldi bizim.
Sirseyanın sarayında qalan bütün yolçuları
Xanım özü çimizdirib, yağ çəkmişdi canlarına,
Hamısına yun plaşla, zərif xiton geydirmişdi.
Biz onları ziyafətdə yeyib-içən gördük zalda.
Elə ki, üz-üzə gəlib bir-birini gördü onlar,
Qəmli-qəmli inlədilər, səs bürüdü bütün qəsri.
İlahələr ilahəsi yaxın gəlib dedi mənə:
"Ey allahlar törəməsi, Laertoğlu mərd Odissey!
Göz yaşını, iniltini dayandırın indən belə.
Bilirəm ki, başınıza çox müsibət gəlib yolda,
Bilirəm ki, quruda da yadlar sizə çox dağ çəkib.
İndi rahat əyləşərək yemək yeyin, şərab için,
Qoy yenə də əvvəlki ruh yüksəkliyi dönsün geri.
Siz o ruhla çıxmışdınız sərt qayalı İtakadan.
Görürəm ki, indi ruhən tamam əldən düşübsünüz,
Yol uzunu başınıza gələnləri anırsınız,
Şadlıq edib əylənməksə yadınızdan çıxıb tamam".
Belə dedi. Təklifini qəlbən qəbul etdi hamı.
Tamam bir il qonaqlıqda keçdi bizim günlərimiz, –
Doyunca ət yeməkləri yeyib, şirin şərab içdik.
İl qurtardı, Orlar başa çatdırdı öz gərdişini,
Aylar ötdü, bir-birini günlər əvəz elədilər.
Yoldaşlarım bir gün məni çağıraraq ərz etdilər:
"Ey bəxtikəm, heç olmasa, indi yada sal vətəni.
Madam ki, öz torpağını, uca damlı sarayını
Görmək sənin qismətindir, çox yubanma, çıxaq gedək".

Yoldaşlarım belə dedi. Mən də qəlbən razılaşdım.
Günəş qürub edənədək biz bir yerdə əyləşərək,
Doyunca ət yeməkləri yeyib, şirin şərab içdik.
Elə ki, gün qürub edib yer üzünə çökdü zülmət,
Yoldaşlarım ala-toran evdə yatıb dincəldilər.
İlahənin qəşəng yataq otağına gedib mən də,
Dizlərini qucaqlayıb çox yalvardım; o, dinlədi
Diqqət ilə; bu qanadlı sözləri mən dedim ona:
“Ey ilahə, öz əhdinə-ilqarına əməl elə,
Doğma yurda qaytar bizi, mən oraya can atıram.
Dostlarım da bu xahişlə parçalayır ürəyimi;
Sən gedincə yanımızdan, məlul-məlul yalvarırlar!”
Belə dedim. Cavab verdi ilahələr ilahəsi:
“Sən ey Allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
Öz evimdə mən heç kəsi məcbur edib saxlamıram.
Amma gərək əvvəlcə siz başqa yerə gedəsiniz.
Aid ilə Persefona diyarıdır dediyim yer.
Orda gərək Tiresinin ruhu ilə danışasan, –
Orda yalnız o kor falçı saxlayıb öz idrakını.
Persefona onu məhrum eləməyib düşüncədən.
Qalan bütün ölülərin orda yalnız teyfi uçur”.
İlahənin bu sözündən tir-tir əsdi qəlbim mənim.
Çarpayıda əyləşərək axıtdım göz yaşlarımı,
Nə yaşamaq eşqim qaldı, nə günəşə baxmaq eşqim.
Sağa-sola çevrilərək yatacaqda çox ağladım,
Ağlamaqdan doyub, sonra ilahəyə belə dedim:
“Bu səfərdə bələdçimiz kim olacaq, ey ilahə?
İndiyəcən heç bir gəmi axı ora getməyibdir”.
Belə dedim. İlahələr ilahəsi cavab verdi:
“Sən ey allah törəməsi, ey çoxbilmiş, mərd Odissey!
Sən bələdçi barəsində heç narahat olma əsla.
Doru ucalt, yelkəni aç, rahat əyləş öz yerində,
Borey yeli gəminizi özü çəkib aparacaq.
Okean-çay sularını üzüb başa çatdıranda,
Sahildə sən Persefona meşəsini görəcəksən;
Orda yalnız ağ söyüdlə qarayarpaq qovaq bitir.
Okeana yaxın yerdə gəminizi qoyub, özün
Üfunətli, qorxunc Aid aləminə yollanarsan.
Orda Kotsit Pirifleqeton çayı ilə Axeronta
Axıb gedir; Axerontsa bir qoludur Stiks çayın.

Bu iki çay bir qayanın lap yanında birləşirlər.
Sözlərimi yaxşı eşit: həmin yerə çatan kimi
Bir çala qaz, – düz bir dirsək olsun eni və uzunu.
Ölənlərin ehsanına orda içki carla yerə:
Birisi bal, biri baldan şirin şərab, biri də su;
Əvvəlcədən hər üçünə arpa unu qatarsan sən.
Ölənlərə sonra rəhmət oxuyaraq vəd elə ki,
İtakaya çatan kimi balavermez inək kəsib
Yandıracaq və tonqala çox nəzirlər atacaqsan.
Sürüdəki ən qiymətli, qara rəngli bir qoyunu
Tiresinin şərəfinə dərhal qurban kəsəcəksən.
Ölənlərin pak nəslinə xeyir-dua verdinmi sən,
Qara qoçla qoyunun kəs başlarını o çalada.
Erebə tut yönlərini kəsəndə o heyvanları,
Özün isə Okeana tərəf çevir üzünü sən.
Onda baxıb görəcəksən ruhlar gəlir axın-axın.
Elə bu vaxt yanındakı adamlara əmr elə ki,
Sənin iti qılıncınla öldürülmüş heyvanları
Soyub odda yandırsınlar; güclü allah Aid ilə,
Sərt ilahə Persefonaya dua edib yalvarsınlar.
Özün isə əldə qılınc əyləş çala kənarında;
Qoca falçı Tiresidən səhih cavab almayınca,
Heç bir teyfi qoyma gəlib həmin qana yaxınlaşsın.
Çox çəkməz, o qəbilələr başçısı da gəlib çıxar,
Vətəninə qayıdanda bol balıqlı dənizlərdə
Yolun çoxmu, azmı sürər, – əvvəlcədən deyər sənə.
Pəri bunu deyən zaman qızıl taxtlı Eos doğdu.
Geyinməkçün xanım mənə yun plaşla xiton verdi;
Özü isə gümüş rəngli, uzun, zərif bir don geydi,
Yumşaq donun üstündən də bağladı zər kəmərini,
Lap axırda başına bir yaraşıqlı örpək saldı.
Qalxıb evdən çıxıb getdim, yatan bütün yoldaşları
Bircə-bircə oyatmağa başladım mən nəvazişlə:
“Dostlar, yetər xoruldayıb şirin-şirin yatdığınız!
Yola çıxmaq zamanıdır. Sirseyanın əmri budur!”
Belə dedim mən onlara. Qulaq asdı onlar sözə.
Lakin yenə biz ordan da tələfatsız çıxammadıq.
Gəmimdə bir cavan vardı, Yelpenordu onun adı,
Nə döyüşdə hünərilə, nə əqlilə fərqlənirdi.
O həddindən artıq içib adamlardan aralanır,

Yatmaq üçün ilahənin damı üstə qalxır. Birdən
Dostlarının yola çıxmaq söhbətini eşidərək,
Tez-tələsik uzandığı yerdən durub addımlayır;
Nərdivanla düşmək lazım gəldiyini lap unudur.
Addımını boş havaya atıb damdan düşür yerə,
Sınır boyun fəqərəsi, ruhu uçur o dünyaya.
Dostlar evdən çıxan zaman mən onlara belə dedim:
“Elə güman etməyin ki, düz vətənə qayıdırıq;
Xanım bizə tamam başqa bir səyahət hazırlayıb:
Aid ilə Persefona diyarına gedirik biz.
Gələcəyi gərək gedib Tiresidən xəbər alaq”.
Belə dedim. Yoldaşlarım vahiməyə düşdü yaman,
Saçlarını yola-yola əyləşərək ağlaşdılar,
Axır başa düşdülər ki, ağlamaqdan fayda yoxdur.
Biz gəmimiz duran dəniz sahilinə yetişəndə,
Hamımızın gözü yaşlı, ürəyimiz dərdli idi.
Bu arada ilahə də gəldi gəmi duran yerə,
Bir qoyunla qara qoçu bağladılar yaxın yerdə,
Gəldiyini görməmişdik. Axı allah istəməsə,
Necə gəlib-getdiyini kim gözüylə görə bilər?

ON BİRİNCİ NƏĞMƏ

Gəmimizin dayandığı sahilə yan alan kimi,
Əvvəl-əvvəl itələyib saldıq onu pak sulara,
Yelkənli dor ağacını sonra qoyduq o gəmiyə,
O qurbanlıq qara qoçla qoyunu da götürərək,
Gözü yaşlı, qəlbi qəmlə, dərdlə dolu mindik ora.
Bizim qara gəmimizin arxasınca əsən külək
Hey qabartdı yelkənləri. Bizə bu səmt küləyini
Gözəl saçlı, insan dilli, sərt ilahə göndərmişdi.
Dikəldib dor ağacını biz rahatca əyləşmişdik,
Səmt küləyi və sükançı aparırdı gəmimizi,
Bütün günü yelkənləri qabartdı o səmt küləyi.
Bu arada Günəş batdı, yollar-izlər kölgələndi.
Üzüb dərin Okean-çay sularını bütün günü,
Kommerilər yaşadığı bir şəhərə gəlib çatdıq.
Kommerilər məmləkəti hər vaxt sisli-dumanlıdır;
Nurlu Günəş burda heç vaxt işıq saçıb parıldamır, –
Parıldamır nə ulduzlu səmalara yüksələndə,
Nə ulduzlu səmalardan dönüb yerə qayıdanda.
Orda bədbəxt adamları əbədi bir zülmət sarıb.
Gəmimizi o sahildə saxlayaraq, qoyunları
Alıb, dərin Okeanın sahililə düşdük yola.
Sirseyanın mənə nişan verdiyi bir yerə çatdıq.
Trimedlə Yevriloxa tapşıraraq qoyunları,
Ağzı iti qılıncımı öz qınından çıxartdım cəld,
Həm uzunu, həm də eni dirsək qədər çala qazdım,
Ölüb getmiş adamlara içki nəzri verdim orda, –
Əvvəlcə bal, sonra baldan şirin şərab, sonra da su.
Qabaqcadan hər üçünə arpa unu qarışdırdım.
Ölənlərə xeyir-dua oxuyaraq vəd etdim ki:
Öz yurduma çatan kimi tez bir qısır inək kəsib,
Yandıracaq və tonqala çox nəzirlər atacağam.
Sürüdəki ən qiymətli, tamam qara bir qoyunu
Tiresinin şərəfinə orda qurban kəsəcəyəm.
Ölənlərin pak nəslinə xeyir-dua oxuyaraq,

Kəsdim çala üzərində qoçla qoyun başını mən,
Düz çalaya axdı qanı. Ölüb getmiş adamların
Ruhu axdı o dünyanın Ereb adlı hissəsindən.
Gəldi ruhu qadınların, cavanların, qocaların,
Gəldi dünya qəmlərini ilkin dadan qız teyfləri;
Gəldi döyüş şəhidləri, yarasında iti nizə,
Geydikləri cəng paltarı dəlik-deşik və al qanlı.
Xeyli ruh qan çalasına tərəf uçub hər tərəfdən,
Küyləşdilər dəhşət ilə. Qaçdı rəngim vahimədən.
Elə bu vaxt yanımdakı yoldaşlara əmr etdim ki,
Mənim iti qılıncımla öldürülmüş heyvanları
Soyub odda yandırsınlar, qadir allah Aid ilə
Sərt ilahə Persefonaya dua edib yalvarsınlar.
Əldə qılınc əyləşərək özüm çala kənarında,
Qoca falçı Tiresidən mən bir cavab alanadək
Heç bir teyfi qoymadım ki, gəlib qana yaxınlaşsın.
Əvvəl-əvvəl yaxınlaşan Yelpenorun ruhu oldu,
Çünki onun meyitini dəfn eləyə bilməmişdik.
Yol üstündə olduğumuz üçün, onu ağlamamış,
Meyitini dəfn etməmiş Eeyada qoyub gəldik.
Onu görüb çox acıdım, gözlərimin axdı yaşı;
Müraciət edib ona, bu qanadlı sözü dedim:
“Ah Yelpenor, bu yeraltı dünyaya sən nə tez gəldin?
Sən piyada, mən gəmidə gələ-gələ ötdün məni!”
Belə dedim. İniltilər içində o cavab verdi:
“Ey allahlar törəməsi, fəndgirlikdə tək Odissey!
Allahlardan döndü bəxtim və çox içib oldum həlak.
Sirseyanın damı üstdə sərxoş halda uzanmışdım,
Nərdivanla düşmək lazım olduğunu lap unutdum.
Tələsərək irəliyə can atanda düşdüm yerə;
Sındı boyun fəqərəm və bu dünyaya uçdu ruhum.
Bilirəm ki, sən bu Aid aləmindən qayıdanda,
Gəmin bir də dönəcəkdir pak Eaya adasına.
Sən evində qalan əziz qohumların xatirinə:
Səni sevən və böyüdən pir atanın xatirinə,
Arvadının, yalqız qalan övladının xatirinə,
Ey hökmdar, məni yaddan çıxartma sən qayıdanda, –
Cənazəmi dəfn etməmiş, yas tutmamış çıxıb getmə,
Yoxsa ölməz allahların qəzəbini tutdurarsan.
Silahım, cəng paltarımla bir yandırın cənazəmi,

Göy dənizə yaxın yerdə qurun məzar təpəsini,
Qoy o məzar nəsillərə xatırlatsın mən bədbəxti.
Bir ricam da budur ki, sən sağlığımda işlətdiyim
Mənim avar kürəyimi sanc qəbrimin üzərinə".
Mənə belə söylədi o. Cavabında dedim mən də:
"Ey bəxtikəm, xahişinə, bil ki, əməl edəcəyəm".
Bu minvalla qəmli-qəmli çox danışdıq dalğın halda.
Mən çalanın bu tayında əldə qılınc dayanmışdım,
O tayında yoldaşımın ruhu durub danışırdı.
Sonra anam Antikleya gəlib mənə yaxınlaşdı,
Antikleya qorxmaz igid Avtolikin qızı idi.
Troyaya gedəndə mən anam hələ salamatdı,
İndi onun ölümünə acıyaraq ağladım mən.
Lakin falçı Tiresidən sorğu-sual edənədək
Mən öz doğma anamı da qoymadım o qandan içə.
Elə bu vaxt Tiresinin ruhu mənə yaxınlaşdı,
Qızıl əsa tutmuşdu o; tanıyaraq məni dedi:
"Ey allahlar törəməsi, ey çoxbilmiş pak Odissey!
Bədbəxt, niyə o işıqlı dünyanı sən atıb gəldin?
Bu cansıxan diyarı və ölüləri görməyəmi?
Qılıncını qınına qoy, çaladan da kənarda dur,
Qoy bu qandan içib doyum, sonra deyim olacağı".
Belə dedi. Gümüşmismar qılıncımı qoydum qına,
Çaladan da uzaqlaşdım. Gələcəyi görən falçı
Qara qandan içib doydu, sonra mənə belə dedi:
"Odissey, sən vətəninə qayıtmağı düşünürsən,
Poseydonsa mane olur sənin geri dönməyinə.
Sənin ona etdiyini o yadından çıxarammır,
Oğlunu kor etdiyinçün sənə yaman qəzəblənib.
Ancaq yenə əzabla da olsa yurda dönərsiniz,
Bu şərtlə ki, öz gəmində tünd-qırmızı dalğaları
Yara-yara Trinakriya adasına çıxan zaman
Gərək nə sən, nə dostların əluzunluq eləməsin.
O yer qoyun və qaramal otlağıdır Heliosun,
Helios hər şeyi görüb, hər bir sözü eşidəndir.
Yurda dönmək xatirinə, sürülərə dəyməsəniz,
Əzabla da olsa gedib İtakaya çatarsınız.
Sürülərə toxunsanız – həm gəminiz məhv olacaq,
Həm də bütün yoldaşların. Tək özün sağ qalacaqsan.
Evinə də başqasının gəmisində gedəcəksən,

Yolda, evdə çox əngəllər çıxacaqdır qabağına.
İtakada azğın gənclər talan edir var-yoxunu,
Töhfə verib arvadınla evlənməyə can atırlar.
Dönüb qisas alacaqsan zor işlədən o gənclərdən.
Tədbirləmi, ya açıqmı namizədlər dəstəsini
Elə ki, sən qılıncladın, əlinə bir avar alıb
Sonra yenə çıx səfərə, oymaq-oymaq gəz elləri.
Dəniz nədir tanımayan, xörəyinə duz tökməyən
Adamlara rast gələnə qədər yol get; unutma ki,
O adamlar nə dənizdə al-qırmızı gəmi görüb,
Nə gəmidə qanadları əvəz edən avar görüb
Bir əlamət daha deyim, onu bilsən yanılmazsan:
Qabağına çıxanlardan əgər biri soruşsa ki,
"Niyə sovruq belini sən öz çiynində gəzdirirsən?"
Dayandığın o yerə sanc həmin avar kürəyini.
Yubatmadan qurbanlar kəs yertitrədən Poseydona:
Biri qaban, biri cöngə, biri qoyun olsun ancaq.
Sonra qayıt öz evinə bir-bir bütün allahlara
Yüz heyvanlıq qurban kəsib budlarını yandır odda;
Geniş göyün sahibidir Olimpdəki o allahlar.
Onda səni qəfil ölüm dənizlərdə yaxalamaz.
Qocalaraq can verərsən xoşbəxt elin arasında...
Söylədiyim bütün sözlər tutacaqdır öz yerini".
Bu sözləri dedi qoca. Mən də cavab verib dedim:
"Ah, Tiresi! Allahlardır qismətimi təyin edən!
İndi isə danış mənə, düzü nədir, açıq danış:
Budur, mənim qabağımda durub ruhu öz anamın.
Qan çalası ətrafında səs-səmirsiz oturmuşdur,
Nə üzümə baxa bilir, nə bir kəlmə dinə bilir.
Söylə görüm neyləyim ki, o tanısın öz oğlunu?"
Belə dedim. Qoca falçı cavabımda bunu dedi:
"Sənə sadə bir söz deyim, yaddaşında yaxşı saxla.
Ölənlərdən sən hansına qan içməyə izn versən,
Bütün sorğu-sualına dərhal cavab verəsidir.
Kimə izn verməsən, o tez qayıdıb gedəsidir".
Belə deyib qoca falçı Tiresinin ruhu mənə,
Gələcəyi xəbər verib döndü Aid diyarına.
Mən çalanın kənarında dayanaraq gözlədim ki,
Anam o qan çalasına yaxınlaşıb içsin ondan.
Qandan içib, o üzümə qəmli-qəmli baxıb dedi:

“Oğlum, sağkən bu yeraltı dünyaya sən necə gəldin?
Dirilərin axı bura yol tapması çətin işdir.
Aradakı böyük çaylar, ələlxüsus, Okeançay
Dəhşətlidir; saz gəmisi olmayanlar o gur çayı
Heç vəch ilə üz-üzə keçib gələ bilməz bura.
Yoxsa dəniz sularında məşəqqətlər çəkə-çəkə
Öz gəmin və dostlarınla Troyadan qayıdırsan?
Doğrudanmı, evə dönüb arvadını görməyibsən?”
Bu sualı verdi anam, mənsə belə cavab verdim:
“Əziz anam, bir ehtiyac gətirmişdir məni bura.
Gəldim fivli Tiresidən xəbər alım gələcəyi.
Hələ axey torpağına qədəm basa bilməmişəm.
Bizi məşhur Aqamemnon Troyaya vuruşmağa
Aparandan, görməmişəm doğma, əziz İtakanı.
Əksinə, yad ellər gəzib çox bəlaya rast gəlirəm.
İndi də sən söylə görüm, Keralardan səni hansı
İnsanları qəmləndirən bir ölümə məhkum etdi?
Uzun sürən xəstəlikmi, yoxsa ki, pak Artemida
Lap yaxına gəlib vurdu səni incə oxu ilə?
Atamdan da, oğlumdan da səhih xəbər yetir mənə;
Var-dövlətim onlarınmı əlindədir, yoxsa yadlar
Qəsb ediblər və sanırlar bir də evə dönmərəm mən?
Arvadımın fikri nədir, oğlumla bir yerdədirmi,
Ev-eşiyə göz olurmu? Adlı-sanlı axeylərdən
Yoxsa biri Penelopa ilə nikah kəsdiribdir?”
Belə dedim. O möhtərəm anam isə cavab verdi:
“Oğlum, sənin evindədir sədaqətli Penelopa.
Dərdin-qəmin içindədir, o, göz yaşı tökə-tökə
Nə gündüzlər dinclik bilir, nə gecələr yuxulayır.
Sənin uca mövqeyini başqaları qəsb etməyib,
İxtiyarat başdan-başa Telemaxın əlindədir,
Qonaqlıqlar onsuz olmur, divan qurub qərar verir.
Atan daha gedib-gələ bilmir şəhər yerinə heç,
Bütün günü-güzəranı kənd yerində keçir onun.
Nə yaxşı bir çarpayısı, nə yorğan, nə yastığı var.
Qış olanda kölələrlə birgə ocaq qırağında,
Kül üstündə yatır, cındır paltarlara bürünərək.
Havaların isindiyi qızmar yayda və payızda
Üzümlüyün hər guşəsi onun üçün yataq olur,
Yerə düşən yarpaqlardan o, özünə yer düzəldir.

Yalnız səni gözləyərək qüssələnir, ahlar çəkir.
Yox, Laertin qocalığı əsla ürək açan deyil.
Öz ömrümü mən də elə başa vurub axır öldüm.
Ancaq elə düşünmə ki, sərrast ovçu Artemida
Daxil olub otağıma zərif oxla vurub məni.
Eləcə də insanları əldən salıb, bədənindən
Ruhu qovan azarla da naxoşlayıb ölməmişəm.
Yalnız sənin ayrılığın, ağlın, yumşaq təbiətin
Aldı şirin canı məndən, bil, ey nəcib Odisseyim!
Belə dedi; fikir-xəyal aldı məni öz qoynuna,
İstədim ki, qucaqlayıb ruhu basım öz bağrıma.
Düz üç kərə yaxınlaşıb qucaqlamaq istədimsə,
Üçündə də kölgə kimi, yuxu kimi çıxdı əldən.
Artdı mənim ürəyimi çulğalayan dərd daha da.
Onu bərkdən səsləyərək bu qanadlı sözü dedim:
"Ana, niyə sivişirsən səni qucmaq istədikcə?
Aiddə də olsa səni qucaqlamaq istəyirəm,
Qucaqlaşıb ağlasaydıq dağıdardıq dərdimizi.
Yoxsa sənin əvəzinə Persefona xəyalını
Göndərib ki, dərdim üstə üstəlik bir dərd də qoysun?"
Belə dedim. O möhtərəm anam isə cavab verdi:
"Bil, ey bütün insanların ən bədbəxti olan oğlum,
Zevsin qızı Persefona aldatmayıb səni əsla.
Ölüb getmiş adamların, bil ki, budur aqibəti:
Nə sümüyü var onların, nə əti var – ələ gələ.
Elə ki, ağ sümükləri ruh tərk edib çıxır gedir,
Odun qızmar alovları udur əti-əzələni.
Ruhun özü yuxu kimi uçur ora, uçur bura.
Dön işıqlı dünyaya sən, məndən hər nə eşitdinsə
Yadda saxla, Penelopa üçün danış, görüşəndə".
Biz söhbətə məşğul ikən xeyli qadın gəlib çıxdı,
Şan-şövkətli Persefona göndərmişdi bu ruhları.
Onlar məşhur igidlərin arvadları, qızlarıydı,
Dərhal o qan çalasının dövrəsinə yanaşdılar.
Fikirləşdim: mən onları bir-bir necə danışdırım?
Bütün başqa fikirlərdən çox bəyəndim bax bu fikri:
Açıb möhkəm əzələli belimdən tunc qılıncımı,
Qoymadım qan çalasına dəstə ilə yanaşsınlar.
Qandan bir-bir içib, hərə nişan verdi öz nəslini.

Adlı-sanlı bir nəsildən olan Tiro gəldi əvvəl
Və dedi ki, şan-şöhrətli Salmoneyin övladıdır.
Əri isə Eoloğlu mərd qəhrəman Krefeydir.
Yer üzündə axıb gedən nəhrlərin ən gözəli
Pak Yenipey onda coşqun bir ehtiras oyadıbdır.
Yenipeyin sahilinə o çox tez-tez yollanırmış.
Yerədayaq Poseydonsa Yenipeyin görkəmində
Həmin çayın mənsəbində Tiro ilə yatıb o vaxt.
Fani qadın Tiro ilə, ölməz olan Poseydonu
Gizlətməkçün hasar çəkib sular, günbəz düzəldiblər.
Yatırdaraq qızı allah, açıb qızlıq kəmərini.
Öz ehtiras alovunu söndürüncə Yertitrədən
Öz adıyla çağıraraq Tironu bu sözü deyib:
“Sevin, Tiro, bu sevgiyə! Bir il belə çəkməz, sənin
İki qəşəng oğlun olar; allahların yaxınlığı
Nəticəsiz olmur axı. Uşaqları yaxşı böyüt.
İndi qayıt get evinə. Çəkməyəsən adımı ha!
Ancaq bil ki, qarşındakı yertitrədən Poseydondur”.
Belə deyib coşqun dəniz sularında çıxdı yoxa.
Bu görüşdən həm Pelini doğdu Tiro, həm Neleyi,
Hər ikisi ulu Zevsin oldu qadir xidmətçisi.
Bol sürülü, gen meydanlı İolkada çar oldu Peli,
Neley isə qumlu Pilos adasına sahib oldu.
Tironun üç övladı da oldu əri Krefeydən:
Gərdunəçi Amifaon, Eson, bir də məşhur Feret.
Sonra gəlib Asonqızı Antiopa söhbət açdı.
O Zevs ilə bir yataqda yatmağıyla öyünürdü;
Zevsin iki oğlu olub: Zef bir də ki, mərd Amfion.
Onlar yeddi darvazalı Fivi tikib, sədd çəkiblər.
Güc sahibi olsalar da, gen meydanlı o şəhərə
Sədd çəkməmiş ömür sürmək onlara da çətin olub.
Amfitrion arvadı şux Alkmenanı gördüm sonra.
Herakl Zevsin Alkmenayla yatmasından doğulmuşdu;
Sinəsində şir ürəyi döyünürdü mərd Heraklın.
Kreontun gözəl qızı Meqara da burda idi,
Qəhrəmanlar qəhrəmanı Herakl onun əri idi.
Çar Edipin şux anası Epikasta gəldi sonra.
Bilməməzlik üzündən o, böyük günah işləmişdi:
Öz oğluyla evlənmişdi. Atasını öldürərək
Anasını alıb Edip. Xəbər çatıb allahlardan.

Ölməzlərin hökmü ilə işgəncəyə dözə-dözə
Sevimli Fiv şəhərində hakimiyyət sürüb Edip.
Epikasta xəcalətdən dirəyə bir ip bağlayıb
Öz-özünü asıb getdi qadir Aid dünyasına.
Anasından öz oğluna əzab miras qaldı ancaq:
Erinnilər bu günahçın onu yaman incitdilər.
Sonra gözəl Xlorida gəldi. Neley o gözəllə
Evlənmişdi bir vaxt böyük hədiyyələr bahasına.
İasoğlu Amfionun kiçik qızı idi bu qız,
Amfionsa Orxomendə minilərin hakimiydi.
Pilosun şux məleykəsi Xlorida Neley üçün
Periklimen, Nestor və mərd Xromini doğru öncə
Sonra Pero oldu ondan, – fanilərin ən gözəli.
Ona bütün qonşulardan elçi gəldi-elçi getdi,
Neley isə şərt qoydu ki, kim İfiklin əyribuynuz
Mallarını Filakadan gətirərsə, qız onundur.
Bu çox çətin işi falçı gənc götürdü öz boynuna.
İşə şüru eləyəndə allahlardan bəxti döndü –
Naxırçılar tutdu onu, buxovlandı əl-ayağı.
Elə ki, ay ay dalınca keçdi, gün də gün dalınca,
Gərdişini başa vurdu il, yenə də gəldi bahar,
İfikl özü gənc falçını dustaqlıqdan etdi azad:
Falçı da fal açdı ona, qərarını verdi Zevs də.
Sonra Leda gəlib çıxdı. Tindareyin bu arvadı
Tindareyə iki oğul bəxş etmişdi – mərd və qoçaq –
At ram edən Kastor, bir də zor yumruqlu mərd Polidevk,
O gəncləri diri-diri yer bağrına çəkdi birdən,
Lakin yerin altında da Zevs onları uca tutur:
Növbə ilə bir gün onlar diri olur, bir gün ölü,
Allahlardan əskik deyil, mövqeləri, hörmətləri.
Aloeyin şux arvadı İfimedeya gəldi sonra,
Yertitrədən Poseydonla yatmağından danışdı o.
O da iki oğul doğub, ancaq onlar az yaşayıb
Biri adlı-sanlı Efialt, biri allahsifət Otos.
Bərəkətli yer onların ucaltmışdı boylarını,
Gözəllikdə onlar yalnız Oriona tay deyildi.
Doqquz yaşda doqquz dirsək enindəydi kürəkləri,
Boylarının ucalığı doqquz sajın qədəriydi.
Hətta ölməz allahlar da qorxurdu bu qardaşlardan,
Qorxurdular Olimpə də qarğaşalıq, qan salalar.

Onlar Ossa dağlarını Olimp üstə, Pelini də
Ossa üstə qoyub göyə çıxmağa can atırdılar.
Gənc yaşına çatsaydılar, bu niyyət baş tutacaqdı.
Bığ yerləri tərləməmiş, üzlərinə tük gəlməmiş
Letonun və Zevsin oğlu sərrastvuran Feb-Apollon
Yeniyetmə qardaşları oxla vurub etdi həlak.
Fedra ilə Prokrida, sonra Krit hökmdarı
Çar Minonsun gözəl qızı Ariadna gəlib çıxdı.
Tezey onu Afinaya bu adadan qaçırmışdı.
Lakin vəslə yetişməmiş, Dionisin sözü ilə
Artemida həlak etdi qızı Diya adasında.
Sonra Mera, Klimena və ərinin qətli üçün
Qızıl şeylər almış olan Erifila gəlib çıxdı...
Başqa məşhur adamların arvadları və qızları
O qədərdir, adlarını saymağı da bacarmaram,
Bunun üçün bu müqəddəs gecə dəxi bəs etməzdi.
Bir də yatmaq vaxtı keçib; gəmidə, ya burda yatım?
Arvadlarla siz həll edin mənim getmək məsələmi".
O qurtardı. Qonaqlarsa səs-səmirsiz əyləşmişdi,
Nimqaranlıq zalda hamı dərin heyrət içindəydi.
Bəyaz əlli Areta bu səssizliyi pozub dedi:
"Feaklar, bu qərib sizə necə təsir bağışladı;
Boy-buxundan uca, gözəl və ağıllı deyilmidir?
Mənə qonaq olsa da o, hörmət borcdur hamınıza.
Bununçun da onu yola salmaq üçün tələsməyin.
Töhfəni də artıq verin, ehtiyacı çoxdur onun.
Allahların sayəsində hamınız çox varlısınız".
Feakların arasında ehtiramı uca olan
Nəcib qoca Yexeney də belə dedi qonaqlara:
"Aretanın fikri bizim fikrimizlə uyğun gəlir;
Əziz dostlar, gəlin biz də səsinə səs verək onun.
Qərar qəbul eləməksə Alkinoyun öz işidir".
Alkinoy da Yexeneyə cavab verib belə dedi:
"Nə qədər ki, canım sağdır və feaklar çarıyam mən,
Bütün burda deyilənlər tutacaqdır öz yerini.
Vətənə tez qayıtmağa can atsa da, dözsün qonaq,
Sabahadək dözsün barı, töhfələri toplayım mən.
Onu yola salmaq haqda gərək hamı fikirləşə,
Xüsusən mən fikirləşəm, feak çarı çünki mənəm".
Çox ağıllı Odisseysə Alkinoya belə dedi:

“Feakların ən nəcib, ən ağıllısı çar Alkinoy!
Ləyaqətlə yola salmaq, yaxşı töhfə yığmaq üçün
İndən belə düz bir il də saxlasanız məni burda,
Etirazım yoxdur mənim, çünki ata torpağına
Əli dolu qayıtmağım mənə daha faydalıdır.
İtakaya qayıdanda görüşümə gələn hər kəs
Əli dolu görsə məni xətrim daha əziz olar”.
Çar Alkinoy ona dərhal cavab verib belə dedi:
“Əziz qonaq, görkəmindən pis adama oxşamırsan,
Nə yalançı zənn edirik səni, nə də fırıldaqçı;
Az yemləmir beləsini qara torpaq el içində.
Onlar elə yalan hörür, dözülməsi mümkün deyil,
Sənin isə sözün şirin, fikirlərin çox nəcibdir.
Bacarıqlı müğənnitək özünün və dostlarının
Çəkdikləri bəlaları çox maraqla nağıl etdin.
İndi bizdən heç bir şeyi gizlətmədən söylə görək,
Troyaya səninlə bir gedib orda həlak olmuş
Allahsifət dostlarından Aiddə sən kimi gördün?
Gecə hələ çox uzundur, yatmağın da vaxtı deyil.
Öz maraqlı nağılını davam etdir, dayandırma;
Sən başına gələnləri bir-bir nağıl etsən əgər,
Səhərəcən oyaq qalıb dinləməyə hazıram mən”.
Çox ağıllı Odisseysə Alkinoya cavab verdi:
“Feakların ən yaxşısı, ən nəcibi çar Alkinoy!
Uzun-uzun nağılın da, yatmağın da öz vaxtı var.
Doğrudan da, səndə maraq varsa əgər dinləməyə,
Daha acı, ağladıcı əhvalatlar danışaram.
Danışaram hərbdən dönən dostlarımın ölümündən:
Uzun sürən döyüşlərdən sağ-salamat qurtararaq
Arvadının məkri ilə ölənlərdən danışaram”.
Pak ilahə Persefona elə ki, o qadınların
Uçan yüngül ruhlarını dağıdaraq qovdu ordan,
Qəmə dalğın Aqamemnon ruhu ilə qarşılaşdım.
Onun Egist əli ilə Egistin öz sarayında
Öldürülən dostları da başına cəm olmuşdular.
Gözü məni görən kimi tez tanıdı Aqamemnon.
Hönkürtüylə ağlayaraq axıtdı göz yaşlarını,
Qollarını gen açdı ki, qucaqlasın məni bərk-bərk.
Lakin onun qollarında sağlığında olan gücdən,
İqtidardan nə əlamət, nə də əsər qalmamışdı.

Çox yazığım gəldi ona, gözlərimin axdı yaşı.
Uca səslə xitab edib bu hikmətli sözü dedim:
“Adlı-sanlı sərkərdəmiz, Atreyoğlu Aqamemnon!
Hansı Kera xoşagəlməz ölümlə ram etdi səni?
Yoxsa azğın küləkləri kükrədərək birdən-birə,
Poseydonmu öz gəmində dənizə qərq etmiş səni?
Yoxsa özgə sürüsünü aparanda məhv olubsan?
Yoxsa qadın qaçırtmağa və ya şəhər zəbt etməyə
Girişəndə düşmənlərin vurub səni öldürüblər?”
Belə dedim. Aqamemnon dərhal mənə cavab verdi:
“Sən ey allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
Yox, yox, azğın küləkləri kükrədərək birdən-birə
Poseydon qərq etməmişdir öz gəmimdə məni suya,
Quruda da yad adamlar məni həlak eləməyib.
Əl altdan qəsd hazırlayıb Egist dəvət etdi məni,
Sonra məlun arvadımla birləşərək həlak etdi.
Qonaq edib, bir cöngəni kəsən kimi kəsdi məni.
Bu çox ağır ölüm oldu. Yanımdakı dostlarım da
Namərd Egist salonunda donuz kimi boğazlandı.
Harınlaşmış bəzi varlı sahibkarlar, görürsən ki,
Toy, ya adi ziyafətçün belə kəsir donuzları.
Sən təkbətək döyüşlərdə, ya kütləvi qırğınlarda
Adamların şəhid olub öldüyünü çox görübsən.
Lakin üstü yemək dolu, içki dolu masaların
Arasında döşəməyə sərələnmiş qonaqları
Qana qəltan halda görsən, dərdin birə-min olardı.
Priamqızı Kassandra qışqıranda qopdu qəlbim;
Cani, qəddar Klitemnestra yazıq qızı həlak edib
Yıxdı mənim üzərimə. Əl uzatdım qılıncıma,
Lakin əbəs: qüvvəsini itirmiş əl düşdü yerə.
Öz ərinin gözlərini və ağzını bağlamağa
Cəsarəti çatmayan o arsız qadın uzaqlaşdı.
Belə murdar cinayətə iqdam edən bir qadından
Daha müdhiş və həyasız qadın olmaz yer üzündə!
Öz qanuni ərinə qəsd etmək kimi ən məkrli,
Ən uğursuz bir əmələ şüru etdi o bihəya!
Mən deyirdim: qayıdaram, fərəhlənər arvad-uşaq.
Lakin bu bəd işilə o həm özünü ləkələdi,
Həm bu günün, həm sabahın, günahsız da olsa tamam,
Bütün qadın tayfasına bir silinməz ləkə vurdu!”

Belə dedi Aqamemnon. Cavab verib dedim mən də:
“İşə bax ki, Zevs əzəldən Atreylərə nifrət edib
Arvadların əli ilə onlara hey dərd göndərir:
Yelenanın ucbatından azmı ölən oldu bizdən!
Arvadın da demə səni öldürməyi qət edibmiş”.
Belə dedim. Dərhal mənə cavab verdi Aqamemnon:
“Sən də gərək arvadına çox etibar etməyəsən,
Niyyətinin hamısını açıb ona deməyəsən;
Birisini söyləyəndə, o birini gizləyəsən.
Lakin sənin arvadından sənə ölüm gələn deyil:
Müdrik qoca İkarinin əziz qızı Penelopa
Çox ağıllı, dərrakəli, xoş niyyətli bir qadındır.
Biz evdə tək qoyub onu Troyaya yollananda,
O cavanca bir gəlindi, oğlun isə südəmərdi;
İndi isə yığıncağa böyüklərlə birgə gedir.
Bəxtiyardır sənin oğlun. İtakaya qayıdanda,
Adət üzrə səni o da basmalıdır öz bağrına.
Arvad məni bir doyunca oğul üzü görməyə də
Qoymadı. Mən bircə anda boğazlanıb öldürüldüm.
Qoy bir söz də deyim sənə, bu barədə yaxşı düşün.
Dönməyini gizli saxla; doğma vətən sahilinə
Gəmin xəlvət yanaşsın qoy. Arvadlara çox inanma.
Qoy bir söz də xəbər alım səndən, amma, düzünü de:
Bəlkə mənim oğlumdan da sən bir xəbər eşitmişsən?
Orxomendə, yoxsa qumlu Pilosdadır indi Orest?
Ya əmisi Menelayın yanındadır – Spartada?
Hər halda o ölməyibdir, bilirəm ki, sağdır Orest!”
Belə dedi Aqamemnon. Cavab verib dedim mən də:
“Atreyoğlu, niyə məndən soruşursan bunları sən?
Bilmirəm o ölüb, qalıb. Boş danışmaq nəyə gərək”.
Bu minvalla çox danışıb söhbət etdik hər ikimiz,
Təzələndi dərdlərimiz, gözümüzün axdı yaşı.
Peleyoğlu Axillesin ruhu gəldi sonra yaxın,
Arxasınca Patrokl ilə Antiloxun ruhu gəldi,
Onların da arxasınca yaxınlaşdı igid Ayaks;
Axillesdən sonra Ayaks birinciydi boyda, gücdə.
İgid Eak nəvəsinin ruhu məni, tez tanıdı,
Dərdli-qəmli, dalğın halda bu qanadlı sözü dedi:
“Sən ey allah törəməsi, ey çoxbilmiş pak Odissey!
Qorxmaz igid, gör sən yenə nə qorxulu iş tutubsan!

Ölülərin teyfi gəzən, düşüncədən məhrum ruhlar
Dünyasına, söylə görüm, nə cürətlə gəlib çıxdın?"
Belə dedi. Axillesə cavab verib dedim mən də:
"Axeylərin ən güclüsü, Peleyoğlu mərd Axilles!
Gəlmişəm ki, Tiresidən bir məsləhət alım burda,
Desin görüm, sərt qayalı İtakaya necə dönüm.
Hələ axey torpağına yaxınlaşa bilməmişəm.
Nə müddətdir yalnız bəla çəkməkdədir başım mənim.
Səni isə xoşbəxtlikdə keçən yoxdur, olmayacaq!
Sağlığına səni allah bilirdik biz axeylilər,
Burda isə ölülərin arasında hökmdarsan.
Bununçun da ölməyinə heç təəssüf etmə, Pelid!"
Belə dedim. Axilles tez mənə belə cavab verdi:
"Mərd Odissey, öldüyümçün gəl təsəlli vermə mənə.
Yer üzündə torpaqsız, ac bir yoxsula ömrüm boyu
Az muzd ilə işləməyi daha üstün bilirəm mən;
Ölülərin hökmdarı olmağımdan bu yaxşıdır.
İndi oğlum haqda danış, ön cərgədə vuruşanlar
Sırasında olmaq üçün Troyaya gəldimi o?
Əgər bir şey bilirsənsə atam Peley haqda, – danış.
Mirmidonlar əvvəlkitək ona hörmət edirlərmi?
Yoxsa gözdən salıb onu Ellada da, Ftiya da;
Qocalıqdan qolu-qıçı gücdən düşüb çünki tamam.
Kaş mən ona kömək üçün o dünyaya qayıdaydım,
Troyanın düzlərində adlı-sanlı igidləri
Qırıb-çatan güc-qüvvətim kaş dönəydi bir də geri,
O gücümlə az müddətə qayıdaydım vətənimə,
Onda qoca atama gün verməyərək sıxışdıran,
Onu gözdən salanlara göstərərdim öz gücümü".
Axilles bu sözü dedi. Cavabında dedim mən də:
"Pak Peleyin barəsində məlumatım yoxdur mənim,
Lakin oğlun Neoptolem haqqında nə bilirəmsə
Hamısını bircə-bircə sənin üçün danışıram.
Bizim axey gəmiləri yanındakı düşərgəyə
Skirosdan gəmi ilə onu özüm aparmışam.
Troyanın ətrafında biz məşvərət eləyəndə,
Əvvəl başdan ən ağıllı təklif verən o olurdu.
Məsləhətdə bir Nestordu ondan üstün, bir də ki, mən
Troyanın düzlərində biz döyüşə girişəndə
Heç bir zaman dal səflərdə vuruşmazdı Neoptolem,

İgidlərlə bəhsə girib lap qabağa can atardı.
Ən dəhşətli döyüşlərdə çox düşməni elədi məhv;
Axeyləri nizəsilə, qılıncıyla qoruyarkən
Öldürdüyü düşmənlərin hesabını deyəmmərəm.
Telefoğlu Yevripili öldürdüyü yadımdadır;
Yevripillə birgə ketey dostları da həlak oldu;
Onlar varlı bir qadından çox hədiyyə almışdılar.
Gözəllikdə yalnız Memnon üstündü mərd Yevripildən.
Biz Yepeyin düzəltdiyi taxta atda gizlənəndə,
Neçə arqiv başçısının gizləndiyi həmin atın
Qapısını bağlamaq, ya açmaq mənim hökmümdəydi.
Axeylərin müşavir və başçıları vahimədən
Tir-tir əsib gözlərinin yaşlarını axıdırdı.
Ancaq heç vaxt görmədim ki, Neoptolem qorxusundan
Ağarsın, ya gözlərinin yaşı axsın yanağından.
Ancaq yaxşı yadımdadır: o, qılıncın dəstəyindən
Və nizədən yapışaraq, məndən xahiş edirdi ki,
İzn verim, atdan çıxsın, qırıb töksün düşmənləri.
Priamın dik hasarlı şəhəri ki, fəth olundu,
Ona düşən qənimətlə o gəmiyə minib getdi.
Nə qılınc, nə əlbəyaxa döyüşündə yaralandı,
Nə uzaqdan atılan ox, ya da nizə tutdu onu.
Bilirsən ki, qızmış Ares fərq qoymayır heç bir kəsə".
Mən bunları söyləyəndə yeyinayaq Axillesin
Nəcib ruhu addımladı Asfodelom çəməninə;
Sevindi ki, onun oğlu döyüşlərdə ad qazanıb.
Qalan bütün ölülərin ruhu qəmgin dayanmışdı.
Danışmağa can atırdı hamı ürək sözlərini.
Yalnız Ayaks, – Telamonun oğlu Ayaks dinməz durub
Qəzəb dolu gözlərini düz üzümə zilləmişdi;
Axillesin silahına sahib olmaq yarışında
Üstünlüyü mənə verdi troyanlar və Afina.
Bu yarışı Axillesin öz anası düzəltmişdi.
Kaş ki, heç mən o yarışda zəfər çalmış olmayaydım!
Gör bir necə igid öldü bu yar-yaraq ucbatından!
Telamonid Ayaks boyda, cəsarətdə, yaraşıqda
Peleyoğlu Axillesdən sonra təkdi, misilsizdi.
Mülayim bir səslə ona müraciət edib dedim:
"Cəsur Ayaks Telamonid, sən öləndən sonradamı
Başımıza çox bəlalar gətirmiş yar-yaraq üçün

Mənə qarşı kin və qəzəb bəsləməkdən çəkmirsən əl?
Ey axeylər havadarı, bil ki, sənin ölümünə
Axillesin ölümünə yandığımıztək yanırıq.
İnan ki, bu məsələdə müqəssir tək Zevs özüdür:
O nizədar danayların arasına nifaq salıb,
Əbəs yerə sənin ölüb getməyinə səbəb oldu.
Di gəl, Ayaks, yaxın gəl ki, eşidək bir-birimizi,
Qəzəbini və ruhunu cilovlayıb al əlinə!"
Belə dedim. Cavabımda Ayaks bir söz danışmadı;
O da başqa ruhlar kimi getdi Ereb hissəsinə.
Əgər başqa ölülərin kölgəsilə görüşməyə
Getməsəydim, acıqlı da, qəzəbli də olsa Ayaks,
Ya o, ya mən bir dil tapıb, şirin söhbət edəcəkdik.
Ulu Zevsin kamil oğlu Minosu da gördüm orda,
Əlində bir qızıl əsa, yenə divan qurmuşdu o.
Dayananlar, əyləşənlər mühasirə edib onu,
Məhkəmənin başlanması anlarını gözləyirdi.
Ondan sonra Orionun gördüm nəhəng cüssəsini,
Asfodelom çəmənində vəhşiləri qovurdu o.
O bir vaxtlar tuncdan tökmə və əyilməz əsasıyla
Uca dağlar yamacında qovardı bu heyvanları.
Mən Qeyanın məşhur oğlu Titini də gördüm orda,
Doqquz peletr yer tutaraq uzanmışdı torpaqda o.
Bir çalağan sol yanında, biri sağda dayanaraq,
Onun qara ciyərini dimdikləyib didirdilər.
Qovammırdı onları o. Leto keçib Panopeydən
Pifona üz qoyduğu vaxt Titi onu zorlamışdı.
İşgəncəyə məhkum olan Tantalı da gördüm orda.
Xirtdəyəcən su içində olsa belə gölməçədə,
Susuzluqdan qovrulurdu, ağzı suya çatmayırdı.
Əyilərək qoca sudan içməyə meyil edən kimi,
Su çəkilib geri gedir, ayağının altda yalnız
Gölün lili görünürdü, – qurudurdu allah suyu.
Sulu armud, al yanağı parıldayan alma və nar,
Şirin əncir, zeytun kimi bar gətirən ağacların
Meyvə dolu budaqları ona sarı əyilmişdi.
Əl uzadıb qoca dərmək istəyəndə meyvələrdən,
Külək barlı budaqları qaldırırdı yuxarıya.
Əzablara məhkum olan Sizifi də gördüm orda,
Nəhəng daşı əllərilə bir təpəyə qaldırırdı.

Var gücünü sərf eləyib ayağı və əllərilə
Dağ başına qaldırdığı daş zirvəni haqlayaraq,
Zirvədəki aşırımdan o tərəfə aşhaaşda
Yuvarlanıb yenə dağın lap dibinə qayıdırdı.
Sizif daşı yenə dağa qaldırmağa çalışırdı,
Tərə batır, bulud kimi toz qalxırdı başı üstə.
Daha sonra pak Heraklın teyfi ilə qarşılaşdım.
Teyfi burda, özü isə şux arvadı Heba ilə
Allahların eyş-işrət məclisində kef çəkirdi.
Heba Şimşəksaçan Zevslə şux Heranın qızı idi.
Ürküdülmüş quşlar kimi ruhlar teyfin üzərində
Uçurdular o tərəfə-bu tərəfə hay-küy ilə.
Oxlu yayın kirişinin çəkib Herakl, zülmət kimi
Dayanmışdı, elə bil ki, oxu indi atacaqdı.
Köksü üstdə dəhşətsaçan çarpaz qayış görünürdü,
Xas qızıldan tökmə qayış üzərində vəhşi qaban,
Gözlərindən dəhşət yağan qızmış aslan, nəhəng ayı,
Gərgin döyüş səhnələri, qan, ölüm həkk olunmuşdu.
Bir sənətkar zövqü ilə bəzədilmiş həmin qayış
Ustasını həmişəlik yaşatmaqçın kifayətdi.
Gözlərinə sataşantək o tanıdı məni dərhal,
Kədərlənib bu qanadlı sözlər ilə etdi xitab:
“Sən ey allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
O işıqlı dünyada mən rast gəldiyim bəlalara
Görünür ki, indi də sən rast gəlirsən, ey bəxtikəm!
Zevsin oğlu olsam da mən, başıma çox bəla gəldi.
Məndən çox-çox ləyaqətsiz bir adama tabe olub,
Hey yerinə yetirməli oldum onun buyruğunu.
Əmr etdi ki, bu dünyadan it aparım onun üçün,
Düşündü ki, bu – icrası mümkün olan bir iş deyil.
Lakin hünər göstərərək iti burdan apardım mən. –
Afinayla Hermes mənə kömək etdi bu səfərdə”.
Bunu deyib döndü yenə Herakl Aid aləminə.
Mən yerimdə gözlədim ki, qədimlərdə həlak olmuş
İgidlərdən, bəlkə, yenə biri gəldi görüşümə.
Qalsam görə bilərdim də çoxdan ölüb getmiş olan
Allahların törəməsi çar Tezeyi, Pirifoyu...
Lakin güclü bir axıntək axdı ruhu ölülərin;
Qopan müdhiş qışqırtıdan vəhmələndim, qaçdı rəngim.
Elə güman elədim ki, sərt ilahə Persefona

Dəhşətsaçan Qorqonanı göndərəcək üzərimə...
Tez gəmiyə qayıdaraq yoldaşlara əmr etdim ki,
O gəmini sahilə bənd edən ipi açsınlar cəld.
Dərhal avar arxasında tutdu hər kəs öz yerini.
Okean-çay sularında üzdük üzüaşağı biz, –
Öncə avar, sonra külək alıb getdi gəmimizi".

ON İKİNCİ NƏĞMƏ

“Çox keçmədi, Okean-çay sularını qət edərək,
Yolları gen, dalğaları səsli-küylü dəniz ilə
Gəlib çatdıq Eeyaya. Bu adadır Eos evi,
Rəqqasların gen meydanı, günəşlərin doğduğu yer.
İtigedən gəmimizi qumsallığa çəkib dərhal,
Heç vaxt səsi kəsilməyən dənizin gen sahilində
Pak Eosun doğmasını gözləyərək yuxuladıq.
Erkən doğan al saçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan.
Yoldaşları Sirseyanın sarayına göndərdim ki,
Yelpenorun meyitini tez sahilə gətirsinlər.
Sahildəki ağaclıqdan tonqal üçün odun qırdıq.
Sonra yaxın dostumuzun başladıq dəfn ayinini:
Silahıyla bir yandırıb Yelpenorun meyitini,
Bir təpəcik ucaldaraq üstə məzar daşı qoyduq.
Təpəciyin dik yerinə sancdıq avar kürəyini,
Nə lazımsa hamısına əməl etdik bircə-bircə...
Sirseyaya məlum oldu bizim geri dönməyimiz,
Geyinərək-keçinərək yanımıza gəldi dərhal,
Kənizlər də çoxlu çörək, ət və şərab gətirdilər.
İlahələr ilahəsi düz ortaya gəlib dedi:
“Ah, dəcəllər! Ölməmişdən o dünyaya baş çəkdiniz!
Hamının bir, sizin iki ölümünüz vardır, demək!
İndi isə axşamadək yeyin, için, ləzzət çəkin.
Sabah şəfəq sökər-sökməz, qalxıb yola düşərsiniz.
Özüm sizə yol göstərib, məsləhətlər verərəm ki,
İstər dəniz yollarında, istər quru yollarında
Heç bir kəsin hiylə-şəri sizə bəla yollamasın”.
İlahə bax belə dedi. İtaətlə qulaq asdıq.
Günəş qürub edənədək biz orada əyləşərək
Doyunca ət yeməkləri yeyib, şirin şərab içdik.
Elə ki, gün qürub edib zülmət sardı yer üzünü,
Gəmilərə yaxın yerdə yatdı bütün yoldaşlarım.
Yolçulardan uzaşdırıb oturtdu qum üstə məni,
Özü yerə uzanaraq sorğu-sual verdi pəri.

Başımıza gələnləri bir-bir nağıl etdim ona,
İlahələr ilahəsi sonra mənə belə dedi:
“Nə lazımsa eləyibsən. İndi eşit sözlərimi,
Dediyimi – allahların buyruğunu yadda saxla.
Sirenlərin lap yanından düşəcəkdir öncə yolun;
Onlar bütün yolçuları yoldan edir nəğmə ilə.
Naşılıqdan kim onlara qulaq asıb yaxınlaşsa,
Öz evinə dönə bilməz. Evdə arvad-uşaq onun
Gəlişinə sevinərək, qabağına yüyürməzlər.
Göy otluqda əyləşərək sirenlər çox adamları
Sehrləyir nəğmə ilə. Onların dörd tərəfində
Dağdır insan sümükləri; hər sümükdə bir az dəri.
Düz keç ordan, dostlarının qulağını tıxa mumla,
Sirenlərin mahnısını qoy heç biri eşitməsin.
Ancaq özün istəsən ki, nəğmələri dinləyəsən,
Qoy əlini, ayağını dor ağacı dirəyinə
Möhkəm-möhkəm sarısınlar, ayaq üstə duran yerdə.
Beləliklə, sən həzz ala bilərsən o mahnılardan.
Yalvararaq qayışları açmağı əmr etsən, əgər,
Qoy dostların daha da bərk sarısınlar səni dora.
Elə ki, yol yoldaşların sirenləri dalda qoydu,
Hansı yolla getmək haqda mən məsləhət verəmmərəm.
Gedəcəyin yolu özün fikirləşib seçməlisən,
Təsvirini verə billəm mən yalnız o iki yolun:
O yollardan birisində qayalığa rast gələrsən,
Mavi gözlü Amfitrita dalğaları çırpır ona.
Səyyar qaya adı verib allahlar o qayalara.
O qayalar üzərindən quş da, – Zevsə amvrosiya
Daşıyan pak göyərçinlər özləri də uça bilmir;
Hər uçuşda hamar qaya birisini həlak edir;
Əvəzində atamız Zevs başqasına həyat verir.
Yaxın gedən hər gəmiyə fəlakətdir o qayalar:
Dalğalarla od selinin gen dənizə apardığı
Taxta, bir də meyit qalır məhv olan o gəmilərdən.
Yalnız Eet hökmdarın görüşündən qayıdanda
Məşhur Yason sağ qurtarıb ordan Arqo gəmisində.
Yasonu çox sevən Hera müşayiət etməsəydi,
O gəmi də qayalığa dəyib tezcə məhv olardı.
İkinci su yolunda da iki qaya vardır yenə,
Onun biri çox ucadır, buludlara çatır başı.

O qayanın zirvəsindən əskik olmur qara bulud;
Nə payızda, nə də yayda açılmayır orda hava.
İyirmi əl-ayağı da olsa əgər bir adamın,
Nə dırmaşa bilər ora, nə də ordan enə bilər,
Sürüşkəndir çünki qaya, sanki, kimsə hamarlayıb.
O qayanın ortasında qaranlıq bir mağara var,
Girəcəyi onun qərbə, düz Erebə tərəf baxır.
Mərd Odissey, o qayanın yanından düz sür gəmini,
Çünki mahir ox atanın bir gəmidən atdığı ox
Gedib o boş mağaranın axırına çata bilməz.
Dəhşətsaçan Ssilla o mağarada qərar tutub,
Onun səsi bir küçüyün hürməsinə çox oxşayır.
Ancaq özü çox qorxuncdur; kim görürsə dəhşətlənir,
Heç allah da istəməz ki, Ssillanı görsün gözü.
Düz on iki ayağı var Ssillanın nazik və süst,
Çiyni üstdən altı boyun uzanmışdır; hər boyunda
Qorxunc bir baş çarpır gözə; hər ağızda üç cərgə diş;
Ələ keçən hər insana sərt ölümdür bu sıx dişlər.
Gövdəsinin tən yarısı mağaranın içindədir,
O altı baş dəhşətsaçan mağaradan çıxıb çölə,
Hamar qaya üzərindən uzanaraq balıq tutur:
Delfin, köpək balıqları, nəhənglərdir ovladığı;
Belə iri heyvanları çox bəsləyir Amfitrita.
Heç bir gəmi sürücüsü lovğalanıb deyəmməz ki:
“O qayanın yanından mən tələfatsız keçib gəldim!”
Ssillanın hər bir başı bir yolçunu şikar edir.
Əvvəlkindən bir az alçaq bir qaya da görəcəksən,
Cəmi bir ox mənzilidir arası o qayaların.
Sıx yarpaqlı vəhşi əncir ağacı var o qayada,
O əncirin düz altında pak Xaribda tüğyan edir.
Gündə üç yol udub suyu, üç yol geri qaytarır o,
Bax, o, suyu udan zaman yaxınına getməyəsən!
Yertitrədən özü belə qurtarammaz onda səni!
Ssillaya yaxın yerdən tezcə keçsən, qazanarsan:
Çünki bütün gəmidəki adamları itirməkdən
Altı nəfər dənizçini itirməyin məsləhətdir”.
Bax ilahə bunu dedi. Mənsə belə cavab verdim:
“Ey ilahə, indi mənim bu sorğuma düz cavab ver:
Xaribdadan xilas olsam, Ssilla biz yolçuları
Ovlamağa başlayanda öhdəsindən gələrəmmi?”

İlahələr ilahəsi cavabımda bunu dedi:
“Ay xatakar! Vurub-tutmaq heç başından çıxmır sənin!
Ölməzlərin özünə də, demək, meydan oxuyursan!
Unutma ki, Ssilla da fani deyil, əbədidir,
Çox güclüdür, yırtıcıdır. Onunla cəng etmək olmaz.
Güc işlətmək havayıdır. Gərək qaçıb qurtarasan.
Ləngiyərək sən onunla vuruşmaya girsən əgər,
Qorxuram ki, yenə sizin gəminizə hücum edib,
Hər başıyla dostlarından birisini şikar edə.
Bacardıqca tez qaç ordan, “Krateida” – deyə-deyə,
İnsanları qırıb-çatan Ssillanı o doğubdur;
Övladının o saxlaya bilər təkrar hücumunu.
Sonra yolun Trinakriya adasına düşər sənin.
Heliosun sürüləri otladığı yerdir o yer;
Yeddi sürü kök qoyunu, yeddi naxır inəyi var.
Hər sürü də əlli başdır, əllisi də balaverməz,
Əllisi də ölümsüzdür. Çobanları pərilərdir;
Biri gursaç Faetusa, biri gursaç Lampetyadır. –
Ataları Heliosdur, anaları Neeradır.
Neera bu pəriləri doğub boya çatdırınca,
Yurdundan çox uzaqdakı bu adaya göndərib ki,
Heliosun sürüsünə, naxırına göz olsunlar.
Yurda dönmək xatirinə sürülərə dəyməsəniz,
Əzabla da olsa gedib İtakaya çatarsınız.
Sürülərə toxunsanız, – həm gəminiz məhv olacaq,
Həm də bütün yoldaşların. Tək özün sağ qalacaqsan.
Evinə də tək və tənha, həm də çox gec çatacaqsan”.
Sirseya bax belə dedi. Qızıl taclı Eos doğdu,
İlahələr ilahəsi qalxıb getdi öz evinə.
Mən gəmiyə qayıdaraq yoldaşlara əmr etdim ki,
O gəmini sahilə bənd edən ipi açsınlar cəld.
Tez gəmiyə minib onlar yapışdılar avarlardan,
Kürəklərin zərbəsilə döyəcləndi mavi dəniz.
Bizim qara gəmimizin arxasınca əsən külək.
Hey qabartdı yelkənləri. Bizə bu səmt küləyini
Gözəl saçlı, insan dilli sərt ilahə göndərmişdi.
Dikəldib dor ağacını biz rahatca əyləşmişdik,
Səmt küləyi və sükançı aparırdı gəmimizi.
Dərdli-qəmli, dalğın halda belə dedim yoldaşlara:
“İlahələr ilahəsi Sirseyanın dediyini

Mən bilməyim kafi deyil, gərək siz də biləsiniz.
Ölümümüz labüddürmü, yoxsa ondan xilas olmaq
Mümkün olan şeydir, ya yox? Söylərəm, siz bilərsiniz.
Əvvəla o bildirdi ki, xoşavazlı sirenlərin
Nəğməsinə, göy çəmənə şirnikməyib çıxaq gedək.
O nəğməni dinləməyə yalnız mənə izn verdi.
Amma gərək möhkəm-möhkəm sarınam dor ağacına;
Sarındığım ip ucları bağlana dor ağacına.
Yalvararaq kəndirləri açmağı əmr etsəm əgər,
Onda gərək qayışla da məni dora sarasınız.
Bu minvalla mən hər şeyi izah etdim yoldaşlara.
Bizim möhkəm gəmimizi səmt küləyi qova-qova
Xoş nəğməli sirenlərin adasına tez çatdırdı.
Gözlənmədən kəsdi külək, suyun üzü hamarlandı:
Aşıb-daşan dalğaları yatırtdı pak ölümsüzlər.
Yoldaşlarım qalxıb dərhal yelkənləri yığışdırdı,
Yerə qoyub, avarların arxasında əyləşdilər.
Küləklərin zərbəsindən köpükləndi suyun üzü.
İri bir mum parçasını böldüm xırda hissələrə,
Öz qüvvətli əllərimlə yumşaltmağa başladım mən;
Var gücümlə əzdim onu, çox keçmədi yumşaldı mum,
Bir yandan da Heliosun nuru çatdı köməyimə;
Yolçuların qulağını bircə-bircə mumladım mən
Onlar isə qayışlardan hörülmüş sərt iplər ilə
Mənim əl və ayağımı sarıdılar dora möhkəm.
Sonra avar arxasına keçib işə başladılar.
Bağırtının çatacağı məsafəcə yol qalanda,
Üzən gəmi yayınmadı sirenlərin nəzərindən.
Bu sözləri nəğmə kimi uca səslə oxudular:
"Axeylərin şan-şöhrəti mərd Odissey, bura buyur!
Öz gəmini saxlatdırıb, dinlə bizim nəğməmizi.
Bizim şirin nəğməmizi dinləməmiş hələ heç kəs
Gəmisini sürüb burdan elə-belə keçməmişdir,
Dinləyənlər ləzzət alıb, bizdən çox şey öyrəniblər.
Biz bilirik, Troyada allahların hökmü ilə
Arqivlilər nələr çəkib, troyanlar nələr çəkib.
Həyatverən yer üzündə nə baş verir – biz bilirik".
Ürəkaçan səslərilə onlar belə oxuyurdu.
Mən həvəslə dinləyərək əmr etdim ki, açın məni!
İşarəylə başa saldım; avarını çəkdi onlar.

Perimedlə Yevriloxsa yerlərindən sıçrayaraq,
Sarğılarım üzərinə bir sarğı da artırdılar.
Elə ki, o sirenləri çox arxada qoydu gəmi,
Xoş səsləri, nəğmələri eşidilməz oldu artıq,
Hər kəs mənim tıxadığım mumu atdı qulağından,
Açıb qayış kəndirləri məni sərbəst buraxdılar.
Sirenlərin yaşadığı o adadan uzaşınca,
Nəhəng dalğa və buğ gördüm, gurultulu səs eşitdim.
Vahimədən yolçuların əllərindən avar düşdü,
Həm avarlar, həm də gəmi hərəkətsiz qaldı suda;
Ağzıiti avar daha qovammadı gəmimizi.
Mən bu qorxmuş adamlara ürək-dirək vermək üçün
Hər birinə yaxınlaşıb toxtadıcı sözlər dedim:
“Dostlar, biz ki, hər möhnətə qatlaşmağı öyrənmişik!
Qarşıdakı bu bəla da bizi taygöz Polifemin
Mağarada zorla dustaq etməsindən yaman deyil.
Mənim ağlım və hünərim sizi xilas etdi ordan.
Bir zaman bu fəlakət də xatirəyə çevriləcək.
İndisə mən dediyimə gəlin birgə əməl edək:
Hərə keçsin öz yerinə, işə salın avarları.
Kronoğlu Zevsin özü, bəlkə, bizi hədələyən
Bu xatadan xilas olub uzaşmağa qoyacaqdır.
Ey sükançı, nə qədər ki, sən bu sükan başındasan,
Dediyimi yaxşı-yaxşı xatirində saxla hər an:
Cəhd et o gur dalğalardan və buxardan uzaq olaq,
Birdən ora yaxınlaşıb bizi bədbəxt eləyərsən.
Bax o hündür qayalığa tərəf yönəlt gəmimizi...
Belə dedim, qulaq asdı onlar mənim sözlərimə,
Lakin labüd fəlakətdən, – Ssilladan söz açmadım.
Bilirəm ki, bunu desəm, daha avar çəkməzdilər,
Vahimədən qaçıb hərə bir bucaqda gizlənərdi.
Sirseyanın bir əmrini tamam yaddan çıxartdım mən,
O demişdi: Ssillayla vuruşmağa cəhd eləmə.
Geyib döyüş paltarını, iki nizə aldım ələ,
Bircə anda addımladım gəminin uc tərəfinə.
Orda durub gözlədim mən başa bəla Ssillanı,
Öz-özümə dedim: indi gözümüzə dəyəcəkdir.
Ancaq bir şey görəmmədim, gözlərimə tor gəlmişdi,
Çünki gözüm duman sarmış o qayaya çox baxmışdı.
Dar boğazla yol gedirdik, ürəyimiz səksəkəli;

Ssilla bir yanımızda, Xaribda bir yanımızda.
Xaribda gur dalğaları udurdu çox dəhşət ilə,
Udduğunu qaytaranda yer-göy gur-gur gurlayırdı:
Sanki nəhəng bir qazanda su pıqqapıq qaynayırdı.
Ağ köpüklər zirvəsinə qalxırdı cüt qayalığın.
O yenidən udan zaman dənizin şor sularını,
Daxilini görüb, ordan eşidirdik gurultunu,
Qayaların lap dibində qapqara qum görünürdü.
Yolçuların vahimədən rəngi dümağ ağarmışdı,
Canda ölüm vahiməsi seyr edirdik Xaribdanı.
Elə bu vaxt gəmimizin heyətindən altı nəfər
Cəld və güclü yol yoldaşım Ssillanın oldu yemi.
Mən bir iti gəmimizə nəzər saldım, bir də göydə
Çapalayan dostlarımın əl və ayaq çalmasına.
Dəhşətsaçan bağırtıyla axırıncı dəfə onlar
Öz adımla çağıraraq, məndən kömək istədilər.
Sanki, uzun bir tilova mal buynuzu bağlayaraq,
Balıqçı yem atır xırda balıqlara bir qayadan,
Onları öz tilovuna bu kələklə keçirir o;
Balıqlarsa qıvrılaraq ip ucunda düşür yerə, –
Dostlarım da o balıqlar kimi göydə qıvrılırdı.
Ssilla öz kahasında yeyəndə bu adamları,
Bağrışaraq əllərini mənə sarı uzatdılar.
Başım dəniz sularında çox bəlalar çəkibsə də,
Belə acı bir səhnənin heç şahidi olmamışam!
Qayalıqdan, Ssilla və Xaribdadan uzaqlaşdıq,
Sonra gəlib Heliosun adasına yetişdik biz.
Hökmürəvan Heliosun enlialın inəkləri,
Ətli-canlı qoyunları bu adada otlayırdı.
Ağıllarda inəklərin, qoyunların mələməsi
Gəmi hələ yolda ikən gəlib bizə yetişirdi.
Bu səsləri eşidəndə fivli falçı Tiresinin,
Eeyalı Sirseyanın sözlərini xatırladım.
Heliosun fanilərə çox xoş gələn adasında
Əluzunluq etməməyi tapşırmışdı onlar mənə.
Dərdə-qəmə dalğın halda yoldaşlara belə dedim:
“Siz ey başı çox bəlalar çəkmiş dostlar, qulaq asın,
İstəyirəm deyəm sizə fivli falçı Tiresinin,
Eeyal Sirseyanın etdikləri tövsiyəni.
Heliosun fanilərə çox xoş gələn adasında

Əluzunluq etməməyi tapşırmışdı onlar mənə.
İndi gəlin bu xatalı adadan yan keçək gedək!”
Belə dedim. Yolçuların parçalandı sanki qəlbi.
Yevrilox tez cavab verib bu tikanlı sözü dedi:
“Odissey, sən davamlısan, gücün çoxdur, yorulmazsan!
Bər-bədənin, elə bil ki, başdan-başa dəmirdəndir!
Biz yorğunuq, yuxusuzuq; amma bizi bu adada
Dincəlməyə qoymayırsan. İzn versən, burda düşüb
Özümüzə ləzzətli bir şam yeməyi hazırlarıq.
Bizi ora buraxmayıb; istəyirsən bu gecə də
Sisli dəniz sularının qucağında veyllənək.
Lakin gecə gəmilərçin təhlükəli yellər əsir.
Əgər gecə zülmətində birdən-birə Not başlasa
Və ya ölməz allahların istəyinə baxmayaraq,
Gəmiləri qərq eləyən coşqun Zefir tüğyan etsə,
Ölümdən bir nəfərimiz xilas ola bilərmi, de?
Biz gecəyə tabe olsaq, məncə, daha məsləhətdir;
Burda düşüb, gəmimizin yanında şam hazırlayaq,
Səhər tezdən yenə qalxıb düzələrik yolumuza.
Yevriloxun təklifilə razılaşdı yoldaşlarım.
Hiss etdim ki, bizə bəla göndərəcək ölümsüzlər.
Uca səslə Yevriloxa bu qanadlı sözü dedim:
“Yevrilox, mən təkəm, siz çox. Məni güclə yendiniz siz.
Amma gərək qabaqca siz böyük bir and içəsiniz:
Əgər burda inək, qoyun sürüsünə rast gələrsək,
Heç kəs yersiz hərəkətə, azğınlığa yol verərək,
Nə bir inək, nə bir qoyun tuta bilməz sürülərdən!
Sirseya nə veribdirsə, ona qane olmalıyıq”.
Belə dedim. Onlar əmrə tabe olub and içdilər.
Elə ki, yol yoldaşlarım and içdilər, qurtardılar,
Birbaş sürdük gəmimizi sərt qayalı o körfəzə
Və gəmidən düşdük yerə; içməli su yaxındaydı.
Təcrübəli yolçular tez şam yeməyi hazırladı.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Ssillanın gözlənmədən gəmimizdən ovladığı
Əziz səfər dostlarını yada salıb yaş axıtdıq,
Sonra yaşlı gözümüzü qapadı bir şirin yuxu.
Sübh vaxtına az qalmışdı, batırdılar ulduzlar da,
Buludyığan qüdrətli Zevs Kronoğlu gözlənmədən
Şiddətli bir yel əsdirdi, duman sardı yeri, göyü,

Asimandan yer üzünə qapqara bir zülmət endi.
Erkən doğan al saçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
Gəmimizi sudan dartıb, çəkdik dərin mağaraya,
Rəqs etməyə toplaşardı pərilər o mağaraya.
Mən öz səfər dostlarımı toplayaraq belə dedim:
"Dostlar, yüngül gəmimizdə yemək də var, içki də var,
Mal-qaraya əl vurmasaq, başımız da bəla çəkməz.
İnəklər də, qoyunlar da Heliosun mallarıdır,
Helios hər şeyi görür, eşidir nə danışılsa".
Belə dedim. Canla-başla qəbul etdi onlar bunu.
Tamam bir ay Not küləyi əsdi, bir an dayanmadı,
Bu bir ayda əsən yalnız bir Not oldu, bir də ki, Yevr.
Yoldaşlarım nə çörəkdən korluq çəkdi, nə də sudan,
Ətə tamah salsalar da mal-qaraya dəymirdilər.
Gəmidəki azuqəmiz bitər-bitməz yoldaşlarım
İstəməyə-istəməyə ov etməyə başladılar.
Quşdan tutmuş, əllərinə hər nə keçdi ovladılar,
Yaman aclıq çəkib, balıq ovlamağa başladılar.
Mən dostlardan uzaqlaşıb, yalvardım ki, allahlardan
Biri bizə yol göstərsin, çıxıb gedək evimizə.
Elə ki, mən sahildəki yoldaşlardan uzaqlaşdım,
Yeltutmayan bir yer tapıb, əllərimi təmiz yudum,
Olimpdəki ölməz, nəcib allahlara dua etdim...
Allahlarsa məni şirin bir yuxuya qərq etdilər.
Yevrilox bəd bir məsləhət verib bu vaxt yoldaşlara:
"Siz ey başı çox bəlalar çəkmiş dostlar, qulaq verin.
Hansı ölüm olur olsun, insan üçün qorxuludur;
Lakin aclıq əzabıyla ölmək daha dəhşətlidir.
Heliosun naxırından seçək ən kök inəkləri,
Geniş səma sahibləri allahlara qurban kəsək.
Doğma ata torpağına – İtakaya dönəndə də,
Heliosun şərəfinə bir məbədgah ucaldaraq,
O məbədi ən qiymətli şeylər ilə bəzəyərik.
Helios öz heyvanları üçün bizə qəzəblənib
Allahlarla razılaşıb gəmimizi batırarsa,
Dənizin şor sularını udub dərhal həlak olmaq,
Boş adada əziyyətlə məhv olmaqdan daha xoşdur".
Yevriloxun təklifilə razılaşıb dərhal hamı,
Naxırlardan ən kök, qəşəng inəkləri ayırıblar.
Alnıgeniş, astayeriş bu inəklər yaxınlıqda –

Bizim qara gəmimizin lap yanında otlayırmış.
İnəkləri tutub onlar. Arpa yoxmuş gəmimizdə;
Əvəzinə uca palıd ağacından yarpaq dərib,
O ölümsüz allahlara qurban kəsib, yalvarıblar.
Sonra isə, dərisini soyublar o inəklərin,
Buddan kəsib ikiqat piy laylarına bürüyüblər.
Yerdə qalan çiy ətləri qalayıblar üzərinə.
Lakin şərab olmadığı üçün, yanan bud ətinə
Su səpiblər. Sonra içi-içalatı qızardıblar.
Yandırıb bud ətlərini, içalatdan dadan kimi,
Qalan əti parçalayıb dərhal şişə keçiriblər.
Elə bu vaxt şirin yuxu gözlərimdən uçub getdi,
Tez sahilə, gəmimizin dayandığı yerə gəldim.
Haçaquyruq gəmimizə yaxınlaşar-yaxınlaşmaz,
Cızhacızla yanan piy-yağ iyini hiss etdi burnum,
Bir inilti qopdu məndən, allahları harayladım:
“Ey Zevsi ata, ey Olimpin başqa nəcib allahları!
Bərk yatırıb məni, böyük bir fəlakətdən törətdiniz!
Burda qalan yoldaşlarım yaman günah işləyiblər!”
Uzundonlu Lampetiya inəklərin kəsilməsi
Xəbərini bircə anda atasına çatdırmışdı.
Helios bərk qəzəblənib allahlara xitab etdi:
“Ey Zevs ata, ey Olimpin başqa nəcib allahları!
Laertoğlu Odisseyin dostlarına cəza verin!
Onlar mənim çox sevdiyim inəkləri öldürüblər.
Mən ulduzlar səpələnmiş asimana qalxanda da,
Enəndə də yerə, ləzzət alırdım o inəklərdən.
Əgər cəza verməsəniz, mən Aidə enəcəyəm,
İşığımı orda yalnız ölülərə saçacağam!”
Buludyığan Zevs də on cavab verib belə dedi:
“Yox, Helios, sən nurunu allahlara saçmalısan,
Bərəkətli yer sakini fanilərə saçmalısan.
Tünd-qırmızı dənizin lap ortasında Odisseyin
Gəmisini ildırımla parça-parça edəcəyəm!”
Mən bunları gözəl saçlı Kalipsodan eşitmişdim,
Ona isə Zevs qasidi Hermes belə çatdırmışdı.
Elə ki, mən gəlib yetdim gəmi duran o sahilə,
Yoldaşlara bircə-bircə yanaşaraq töhmətlədim;
Amma çarə qalmamışdı: inəkləri kəsmişdilər.
Çox keçmədi, allahlar bir əlamət də göstərdilər:

İnəklərin dəriləri öz-özünə süründülər,
Şişlərdəki tikələr də canlı kimi böyürdülər.
Heliosun ən say-seçmə mallarının əti ilə
Mənim səfər yoldaşlarım düz altı gün yemləndilər.
Kronidin hökmü ilə yeddinci gün gəlib çatdı.
Aramsızca əsən külək və qasırğa durdu birdən.
Tez gəmiyə minib sürdük gen dənizin qucağına,
Dikəldib dor ağacını, asdıq bəyaz yelkənini.
Arxamızda qaldı ada, quru tamam gözdən itdi,
Mavi sudan, mavi göydən başqa bir şey görünmədi.
Gəmimizin üzərinə qara bulud göndərdi Zevs;
Uc-bucaqsız dənizi də sardı qatı bir qaranlıq.
Gəmi azca getmişdi ki, bərk hay-haray qaldıraraq,
Qərb küləyi bir fırtına qopartdı ki, gəl görəsən.
Dor ağacı iplərini qırdı güclə əsən külək,
Dal tərəfə yıxıldı dor. Qırdı qalan ipləri də,
Gəmidəki avadanlıq yerlə yeksan oldu tamam.
Dor ağacı sükançının təpəsinə düşdü birdən;
Qafa tası xıncım-xıncım parçalanan o sükançı
Dalğıc kimi batdı suya, çıxdı canı sümüyündən.
Zevs gurlayıb bir ildırım atdı bizim gəmimizə,
İldırımın zərbəsindən gəmi suda dövrə vurdu,
Kükürd iyi yayıldı və yolçuları aldı dəniz.
Cəmdəkləri qarğalartək dəstə-dəstə üzdü suda,
Zevs onları doğma yurda qayıtmaqdan məhrum etdi...
Dalğalar yan taxtaları tirdən ayrı salanadək
Gah o başa, gah bu başa getdim gəmi içində mən.
Su həm tiri, həm yerindən qopmuş doru alıb getdi,
Dor dalınca onun qayış örkəni də uzanırdı.
Bu örkənlə bir-birinə bağladım mən tirlə doru
Və onlardan bərk yapışdım; külək alıb getdi bizi.
Bir az sonra qasırğalı Zefir susub sakitləşdi.
İndi də Not ürəyimi təlatümə saldı mənim;
Qorxdum məni Xaribdaya tərəf çəkib apara Not.
Üzdüm bütün gecəni mən, gün doğanda gördüm yenə
Qayalıqda – Ssillayla Xaribdanın yanındayam;
Xaribda şor sularını udurdu o dar boğazın.
Mən sıçrayıb tutdum əncir ağacının gövdəsindən,
Yarasatək xeyli müddət sallanaraq qaldım orda;
Nə ayağım yerə çatdı, nə yuxarı qalxa bildim.

Onun kökü dərindəydi, budaqları əlçatmazda;
Sıx budaqlar Xaribdanın üstə kölgə salmışdılar.
Mən asılı vəziyyətdə çox gözlədim, axırı ki,
Xaribda o tir və doru qaytardı su ilə geri.
Bəzən hakim istintaqı – məhkəməsi uzun çəkir,
Axşamdan çox keçmiş gedir evinə şam eləməyə, –
Xaribdanın tir və doru qusması da ona çəkdi.
Mən o əncir gövdəsindən əllərimi üzüb birdən,
Atıldım və o tirlərin düz yanına gəlib düşdüm
Çıxıb tirlər üzərinə əllərimlə avar çəkdim.
Ölməzlərin, fanilərin atası Zevs Ssillanın
Gözlərindən yayındırdı məni, yoxsa məhv olardım.
Düz doqquz gün üzdüm suda, ölümsüzlər onuncu gün
Kalipsonun yaşadığı Oqiqyaya atdı məni.
Gözəl saçlı, insan dilli, dəhşət saçan o ilahə
Məni sevib əzizlədi. Lakin bunu niyə deyim?
Bu barədə dünən sənə, sənin gözəl arvadına
Hərtərəfli danışmışam. Danışılmış əhvalatı
Yenə başdan təkrar etmək xoşagələn bir şey deyil".

ON ÜÇÜNCÜ NƏĞMƏ

O qurtardı söhbətini. Ala-toran zalda hər kəs
Odisseyi sükut ilə dinləyərək valeh oldu.
Çar Alkinoy Odisseyə cavab verib belə dedi:
“Alicənab mərd Odissey, bir halda ki, yolun bizim
Mis kandarlı, uca damlı evimizə düşüb, bil ki,
Yolçuluğun sona çatar, qayıdarsan öz evinə.
Siz ey feak başçıları, bir təklifim vardır sizə, –
Qulaq verin sözlərimə, ey qəsrimdə şərab içib,
Ürəkaçan nəğmələri dinləyərək həzz alanlar:
Cilalanmış bir sandığa xeyli paltar qoyulmuşdur,
Xeyli qızıl məmulatı və cürbəcür hədiyyələr
Öncə peşkəş edibsiniz bu möhtərəm müsafirə.
Qoy indi də bir qazanla, bir üçayaq verək ona.
Bu şeylərin əvəzini əhalidən toplayarıq:
Bir bu qədər töhfə vermək bizim üçün çətin olar”.
Alkinoyun təklifilə razılaşdı müşavirlər;
Sonra qalxıb yatmaq üçün getdilər öz evlərinə.
Alsaçaqlı Eos lakin çıxan kimi qaranlıqdan,
Hərə öz mis töhfəsilə qaçdı gəmi duran yerə.
Feak çarı Alkinoyun özü çıxıb göyərtəyə,
Gətirilən töhfələri elə yığdı gəmiyə ki,
Avarçəkən adamlara bir maneə törətməsin.
Alkinoyun sarayında onlar məclis düzəltdilər,
Gələnlərə ev sahibi Alkinoy bir cöngə kəsdi.
Varlıqların hökmdarı Kronid Zevs şərəfinə
Bud ətini yandırdılar, sonra isə hamılıqla
Qonaqlığa başladılar. El-obanın sevimlisi
İlahi, pak Demodok da forminq çalıb nəğmə dedi.
Lakin tez-tez qərbə tərəf boylanırdı pak Odissey;
İstəyirdi gün tez batsın, getməyə çox tələsirdi.
Elə bil ki, bir əkinçi tələsir şam yeməyinə;
O, kotanla bütün günü tarlasını əkə-əkə,
Günün yerə endiyini görən kimi sevinir ki,
Şam yeməyin vaxtı çatıb, yorğun-arğın getməlidir.

Odissey də görüb günün batdığını çox sevindi.
Avarsevən feaklara, feak çarı Alkinoya
Müraciət eləyərək bu sözləri ərz elədi:
“Feakların ən yaxşısı, şərəflisi, çar Alkinoy!
Mey ayini icra edib, məni yola salın gedim.
Görürəm ki, burda mənim istəyimcə olur hər şey;
Töhfələr də, getməm üçün hazırlıq da qəlbimcədir.
Qoy ölümsüz Uranidlər hifz eləsin feakları!
Arvadımı sadiq görüm, əzizlərim sağ olsunlar!
Siz də burda öz qanuni arvadınız və istəkli
Balalarla qalasınız! Allah xoşbəxt etsin sizi!
Qoy bu feak xalqı heç vaxt yaman günə rast gəlməsin!”
Mərifətlə deyilmiş bu sözlər ilə razılaşıb,
Belə təklif etdilər ki, onu yola tez salsınlar.
Alkinoy öz qasidinə əmr eləyib söylədi ki:
“Pontonoy, sən kraterdə meylə suyu qarışdırıb
Payla bütün qonaqlara; Zevs ataya dua edib,
Öz sevimli vətəninə yola salaq müsafiri”.
Pontonoy tez baldanşirin meylə suyu qarışdırıb,
Hərəyə bir qədəh verdi; geniş göyün sahibləri
Allahların şərəfinə onu yerə tökdü hər kəs.
Sonra qalxdı öz yerindən Odissey – o nəcib insan,
Aretaya qoşaqulplu mey camını təqdim etdi,
Sonra da üz tutub ona bu qanadlı sözü dedi:
“Çar arvadı, ömrünün son gününədək şad olasan!
Bir qocalıq, bir də ölüm hamımızın qismətidir.
Mən gedirəm vətənimə. Sən bu uca sarayında
Övladların, xalqın və çar ərin ilə xoşbəxt yaşa!”
Belə deyib allahsifət mərd Odissey çıxdı evdən
Odisseyi sahildəki gəmiyədək ötürməkçün
Alkinoy öz qasidini bələdçitək qoşdu ona.
Areta da kənizləri Odisseylə saldı yola. –
Biri təmiz plaqları, xitonları daşıyırdı,
İkincinin daşıdığı möhkəm, qəşəng sandıq idi,
Üçüncünün çörək, bir də köpüklənən meydi yükü.
Sahildəki o gəmiyə gedib çatan kimi onlar,
Töhfələri, azuqəni qəbul edib avarçılar
İçəriyə daşıyaraq tez yerbəyer elədilər.
Qonaq bütün yol uzunu oyanmadan yatsın deyə,
Göyərtədə mələfədən, xalçadan yer düzəltdilər.

Odissey səs-səmirsizcə gedib girdi yatağına.
Keçib cüt-cüt əyləşdilər avarçılar yerlərində,
Ovulmuş daş dəliyindən borazları açdı onlar.
Avarçılar əyilərək işə saldı kürəkləri.
Ölümə çox yaxın olan dərin yuxu, şirin yuxu
Odisseyin qapadı tez hər iki göz qapağını.
Saysız qamçı zərbəsindən götürülən dörd köhlən at
Düzənlikdə gərdunəni çox sürətlə daşıyarkən,
Yerdən qabaq qıçlarını necə üzüb ayırırsa,
Gəminin də ön hissəsi sudan belə aralıydı.
Onun arxa hissəsində su şırımı hay salmışdı.
Gəmi elə gedirdi ki, ən sürətli bir quş olan
Şahin belə uçub ona yetişməkdən aciz idi,
Dalğaları yara-yara gəmi iti gedirdi çox,
Allah qədər dərrakəli bir adamdı sərnişini.
İgidlərlə vuruşmada, dalğalarla çarpışmada
Onun başı nə bəlalar, nə zillətlər çəkməmişdi!
İndi bütün əzabları unudaraq yatmışdı bərk.
Al şəfəqin bir az sonra doğacağı xəbərini
İnsanlara bildirməkçün qalxdı göyə dan ulduzu.
Yaxınlaşdı İtakaya çox sürətlə gedən gəmi,
İtakada bir körfəz var, ta qədimdən o körfəzə
Forkin adı verilmişdir, – Forkin dəniz allahıdır.
O körfəzə iki yandan iki qaya uzanmışdır,
Dalğaların hücumuna qarşı onlar sədd çəkiblər.
Qayalarla hasarlanmış o körfəzə girən gəmi
Borazsız da dayandığı yerdə qərar tuta bilir.
Körfəzin lap axırında uzunyarpaq zeytun bitib,
Yanında da yaraşıqlı, zil qaranlıq mağara var,
Nayad adlı pərilərçün ibadətgah vardır orda.
Daş küplər və kraterlər çoxdur həmin mağarada,
Öz ehtiyat ballarını ora yığır bal arısı.
Yenə daşdan çoxlu dəzgah çarpır gözə o kahada;
Gözəl paltar toxuyurlar nayadlar o dəzgahlarda.
Mağaranın bir bulağı, iki giriş yolu vardır:
İnsanların girəcəyi birinci yol şimaldadır,
Allahların girəcəyi ikinci yol cənubdadır.
Allahlara məxsus olan yoldan insan keçə bilməz.
Bələd olan avarçılar gəmini düz bura sürdü.
Avarçılar kürəkləri elə güclə çəkdilər ki,

Yarıyacan çıxdı gəmi o körfəzin üzərinə.
Möhkəm gəmi yarıyacan sahilə ki çıxdı, dərhal
Odisseyi mələfəylə xalçaların arasında
Yatmış halda göyərtədən alıb yerə endirdilər,
Yatmış halda sahil qumu üzərinə uzatdılar.
Afinanın təhrikilə feakların Odisseyə
Verdikləri töhfələri daşıdılar daha sonra,
Bu şeyləri iri zeytun ağacının kölgəsində,
Yoldan kənar qoydular ki, Odisseyi yatmış görüb,
Keçib gedən adamlardan heç birisi aparmasın.
Feak gəmisürənləri üzüb geri qayıtdılar.
Yertitrədən Odisseysə təhdidini yada salıb,
Məsələni həll etməkçün müraciət etdi Zevsə:
“Ey zevs ata, allahların nəzərindən düşdüm daha;
Çünki mənim öz törəməm olan fani feaklar da
Daha mənə nə ehtiram göstərirlər, nə sayırlar.
Misal üçün Odisseyi göstərək: o, gümanımca
Çox məşəqqət çəkib sonra çatmalıydı vətəninə.
Sən başını tərpədərək çünki belə vəd etmişdin.
İndi onu yatmış halda İtakaya gətiriblər;
Özünə də çoxlu qızıl, mis və qumaş paltar verib
İntəhasız töhfələrlə yola salıb feaklılar.
Troyadan İtakaya maneəsiz qayıtsaydı,
Ona düşmən qənimət də çatmazdı bu töhfələrə”.
Buludyığan Zevs ona tez cavab verib belə dedi:
“Sən ey böyük hökmü olan Yertitrədən, bu nə sözdür?
Ölməzlərçün hörmətlisən, axı səntək şanlı, qədim
Bir allahın hörmətini saxlamamaq olarmı heç?
Gücdə qat-qat zəif insan səni saymaq istəmirsə,
Hər vaxt onun cəzasını vermək sənin əlindədir.
Xətrin necə istəyirsə elə də et, ey Poseydon”.
Dərhal Zevsə cavab verib belə dedi Yertitrədən:
“Buludyığan! Necə dedin, mən də elə edəcəyəm.
Mənim qorxum təkcə sənin qəzəbindən idi yalnız.
İstəyirəm elə bu gün sis-dumanlı dəniz ilə
Geri dönən qəşəng feak gəmisini parçalayım.
Bir də onlar hər qəribi öz yurduna daşımasın!
Onlar olan şəhəri də dağ çevrəyə alacaqdır”.
Buludyığan Zevs etiraz edib, ona belə dedi:
“Əzizim, sən belə etsən, məncə, daha yaxşı olar:

Şəhərlilər görüncə ki, gəmiləri dönüb gəlir,
Qurudan bir az aralı daşa çevir o gəmini,
Görkəmini saxla onun, hamı baxıb heyran qalsın.
Şəhərəsə dağdan hasar çəkilməsi lazım deyil".
Bu cavabı eşidəndə yertitrədən Poseydon cəld
Feakların yaşadığı Sxeriyaya yola düşdü.
O gözlədi. Birdən gördü itigedən gəmi gəlir,
Yertitrədən su allahı o gəmiyə yaxınlaşdı,
Ovucuyla vurub onu bir qayaya çevirdi və
Su dibinə pərçimləyib uzaqlaşdı o qayadan.
Şanlı dəniz övladları, uzunavar feaklılar
Bunu görüb təəccüblə danışmağa başladılar;
Bəziləri belə dedi yanındakı yoldaşına:
"Aman allah! Yurdumuza dönüb gələn gəmimizi
Kim saxladı birdən-birə, gözümüzün qabağında?"
Belə dedi çoxu, ancaq bilmədi ki, bu nə işdir.
Çar Alkinoy feaklara xitab edib belə dedi:
"Fəlakətdir! Gerçək olur nə deyibsə bir vaxt atam.
O deyirdi: Poseydonun bir gün hirsi tutacaqdır,
Çünki hər kim olursa, biz çatdırırıq öz yurduna.
O deyirdi: vaxt gələcək, bizim qəşəng bir gəmimiz
Vətəninə qayıdarkən allah onu məhv edəcək,
Şəhəri də uca dağlar arasına alacaqdır.
Atamın o dedikləri indi tutur öz yerini.
İndi mənə qulaq asıb, nə deyirəm, əməl edin:
Fanilərdən kim olursa olsun yolu düşsə bura,
Onu doğma vətəninə çatdırmayaq bundan belə.
Poseydonun şərəfinə on iki kök buğa kəsək,
Bəlkə, dağlar hasarına almaz onda bu şəhəri".
Belə dedi. Onlar qorxub buğaları gətirdilər.
Sonra bütün feakların müşavir və başçıları
Durub mehrab ətrafında Poseydona yalvardılar...
Bu arada Odissey də ayıldı öz vətənində.
Çoxdan bəri görmədiyi üçün onu tanımadı.
Bir də ulu Zevsin qızı bayquşgözlü pak Afina
Tanınmasın deyə sisə qərq etmişdi bu yerləri.
İstəyirdi Odisseylə hərtərəfli söhbət etsin;
İstəyirdi subaylardan qisasını alanadək,
Nə arvadı, nə dostları, nə xalq onu tanımasın.
Buna görə burda hər şey Odisseyə yad göründü.

Dağa qalxan cığırlar da, körfəzin saf aynası da,
Sıx yarpaqlı ağacların başı da, dik qayalar da
Tez yerindən sıçrayaraq ətrafına nəzər saldı.
Əllərini dizlərinə çırpıb fəryad qopartdı o,
Canına bərk qorxu çökdü, öz-özünə belə dedi:
“Yazıq canım! Yenə görən hansı yerə gəlib çıxdım?
Vəhşidirmi, azğındırmı, əyridirmi burdakılar,
Yoxsa allah xofu olan qonaqpərvər adamlardır?
Bu qiymətli töhfələri indi harda gizlədim mən?
Mən hardayam? Niyə feak torpağında qalmadım mən?
Başqa güclü bir hakimə sığınsaydım, bəlkə də, o,
Məni sevib öz dost-doğma vətənimə yollayardı.
Bu şeyləri hara qoyum? Qoysam qalsın öz yerində,
Qorxuram ki, tamam başqa adamlara qismət ola.
Görürəm ki, feakların müşavir və başçıları
Mənə qarşı o qədər də ağıllı iş görməyiblər!
Məni doğma İtakaya aparmağı vəd eləyib,
Gör haraya gətiriblər, vədə xilaf imiş onlar.
Köməksizlər havadarı Zevs onlara versin cəza;
İnsanlara o göz qoyur, günahkardan qisas alır.
İndi sayım, görüm hər şey yerindədir, yoxsa onlar
Qayıdanda gəmi ilə töhfələrdən apanblar?”
Belə deyib saydı öncə üçayağı və tasları,
Sonra saydı qızılları, zərif qumaş paltarları.
Gördü hər şey yerindədir. Sonra vətən həsrətilə
Gəzinməyə başladı o qumlu dəniz sahilində.
Birdən qoyun sürüsünü otaran gənc bir çobanın
Görkəmində pak Afina yaxınlaşdı Odisseyə;
Əsilzadə gəncləritək təhər-töhrü xoşdu onun,
Çiynindəki geniş plaş məharətlə tikilmişdi,
Əlində bir nizə vardı, ayağında qəşəng sandal.
Bu cavanı görən kimi Odisseyin güldü üzü,
Ona tərəf gedə-gedə bu qanadlı sözü dedi:
“Bax, əziz dost, bu torpaqda ilk gördüyüm adam sənsən.
Salamat ol. Ricam budur: haqqımda bəd fikrə düşmə,
Bu şeyləri saxla, mənim özümə də havadar ol.
Dizlərinə düşüb sənə allah kimi yalvarıram,
Bir də mənə düzünü de, yaxşı-yaxşı bilim mən də:
Bu torpağın adı nədir? Sakinləri kimdir onun?
Uzaqlardan gözə dəyən adadırmı, ya dənizin

İçlərinə çox uzanmış quru yarımadasıdır?"
Bayquşgözlü pak Afina ona belə cavab verdi:
"Qərib, sən ya ağılsızsan, ya çox uzaq bir eldənsən,
Yoxsa məndən soruşmazdın bu torpağın adını sən.
Tanımayan yoxdur onu. Gündoğanda sakin olub,
Şəfəqi, gün doğmasını qarşılayan adamlar da,
Sisli qərbdə olanlar da tanıyırlar bu adanı.
Qayalıqdır; arabada gəzmək burda çətin işdir.
Sahəsi çox olmasa da, o qədər də yoxsul deyil,
Burda taxıl bol yetişir, bol da şərab hasil olur,
Çünki çoxdur yağıntısı, xeyli şeh də düşür yerə.
İri-xırda mal-qaranın otlamağa yeri çoxdur,
Burda çoxdur meşəlik də, axar su da, şəlalə də.
Qərib, axey torpağından çox uzaq da olsa, yenə
Troyaya qədər çatıb İtakanın şan-şöhrəti".
Qalxantutan Zevsin qızı Afinanın dediyi söz
Sınaqlardan mətin çıxmış Odisseyi sevindirdi.
İlahəyə xitab edib bu qanadlı sözü dedi;
(Lakin əsil həqiqəti açıb ona söyləmədi,

Çünki onun sinəsində çox kələklər gizlənmişdi):
"İtakanın tərifini mən Kritdə eşitmişəm.
İndi bu var-dövlət ilə özüm gəlib çıxdım bura.
Bu qədər də uşaqlarçün qoyub orda özüm qaçdım,
Torpaqları nəhayətsiz olan Krit adasında
İdomeney oğlu yeyin Orsiloxu öldürmüşəm.
Kritlilər arasında birinciydi o qaçmaqda.
Gətirdiyim qəniməti istəyirdi məndən ala.
Bu qənimət uğrunda mən Troyada vuruşmuşam,
Coşqun dəniz sularında məşəqqətlər çəkib başım.
O düşməndi mənə, çünki Troyada bir vaxt onun
Atasına tabe ikən öz dəstəmi düzəltmişdim.
Bir dostumla mən pusquya yatıb yolun kənarında
O, tarladan qayıdanda qılıncımla həlak etdim.
Qatı gecə qaranlığı göyü elə sarmışdı ki,
Bizi heç kəs tanımadı, xəlvətdə baş verdi bu iş.
Elə ki, mən həlak etdim onu iti qılıncımla,
Finikyalı dostlarımın gəmisinə tərəf qaçdım.
O tükənməz qəniməti onlara vəd eləyərək,
Yalvardım ki, onlar məni ya Pilosa aparsınlar,

Ya da şanlı epeylərin pak Elida şəhərinə.
Lakin onlar istəmədən, yolumuzu dəyişdi yel;
Yox, yox, onlar aldatmağa çalışmırdı əsla məni;
Gecədən bir xeyli keçmiş biz buraya gəlib çıxdıq,
Çətinliklə avar çəkib bu körfəzə girə bildik.
Ac olsaq da şam etməyi tamam yaddan çıxartmışdıq.
Gəmimizdən düşən kimi uzandıq qum üzərinə,
Yorğunluqdan şirin yuxu yaxaladı dərhal məni.
Dostlar mənim şeylərimi tez gəmidən endirərək
Yatdığım bu sahil qumu üzərinə daşıyıblar,
Özlərisə yollanıblar gözəl Sidon diyarına.
Mən sahildə dərdli-qəmli, dalğın halda tək qalmışam".
Bax bunları deyəndə o, gülümsədi pak ilahə,
Odisseyi sığalladı. İndi gözəl, boy-buxunlu,
Əl işində mahir qadın görkəmini almışdı o,
Uca səslə Odisseyə bu hikmətli sözü dedi:
"Fəndgirlikdə sənin ilə bəhsə girə bilməz heç kim,
Nə baş oğru, nə kələkbaz; heç allah da girə bilməz.
Həmişəki kələkbazsan, həmişəki məkrlisən!
Doğma yurda çatanda da uydurmadan əl çəkmirsən,
Körpəlikdən yalan şeylər uydurmağı xoşlayırsan.
Bu barədə danışmayaq, fəndgirlikdə bərabərik:
Sən həm sözdə, həm də işdə fanilərdən çox üstünsən,
Mən də kəskin düşüncədə, hiylə-kələk işlətməkdə
Ölümsüzlər arasında böyük şöhrət qazanmışam.
Doğrudanmı, Zevsin qızı Afinanı tanımadın?
Mən ki daim yanındayam, daim səni qoruyuram.
Feaklarda sənə qarşı məhəbbəti mən oyatdım.
Gəldim birgə fikirləşək, görək sonra neyləyəsən;
Gəldim – mənim təhrikimlə sənə nəcib feakların
Verdikləri bu qiymətli töhfələri gizlətməyə.
Gəldim deyəm: öz evində başına nə gələcəkdir.
İstədin, ya istəmədin sən hər şeyə dözməlisən,
Sənin ağır səyahətdən öz evinə dönməyini
Nə bir qadın bilməlidir, nə bir kişi; susmalısan,
Dözməlisən zorakılıq edənlərin hər felinə".
Odissey də Afinanın cavabında belə dedi:
"Ey ilahə, təcrübəli belə olsa fani insan,
Yenə səni tanıyammaz: hər görkəmə düşürsən sən.
Bilirəm ki, axeylilər Troyada vuruşanda,

Sən hər zaman mənə çox-çox xeyirxahlıq göstərirdin.
Priamın uca sədli şəhərini fəth eləyib
Qayıdarkən allahlar ki, pərən-pərən saldı bizi,
O zamandan, ey Zevs qızı, bir dəfə də görmədim ki,
Sən gəmiyə gəlib məni bəlalardan qoruyasan.
Dənizlərdə uzun zaman dərdli, üzgün dolaşdım mən,
Axır məni allahlar bu müsibətdən xilas etdi.
Varlı feak torpağına yalnız onda gedib çatdım,
Sən də ürək verib mənə, yola saldın o şəhərə.
Atan Zevsin xatirinə, söylə görüm mən hardayam?
Heç inana bilmirəm ki, gəldiyim yer İtakadır.
Yox, başqa bir diyardayam; sən də məni ələ salıb
Gülmək üçün bu sözləri söylədin, ey Zevsin qızı!
Doğrudanmı, mən öz doğma vətənimə qayıtmışam?”
Odisseyin cavabında belə dedi Afina da:
“Sinəndəki ürək hər an bir cürədir, ey Odissey.
Bax bununçün sən bədbəxti təkbaşına qoyammıram.
Çünki sən həm ehtiyatlı, həm də ki, çox ağıllısan.
Bir başqası olsa idi belə uzun yoldan sonra
Dərhal arvad-uşağını görmək üçün tələsərdi.
Sual verib sən hər şeyi öyrənməyə çalışırsan.
Öncə sadiq arvadını sınamaqdır fikrin sənin;
Çoxdan sənin gəlişinə həsrət çəkən arvadının
Gündüzü də, gecəsi də göz yaşıyla, ahla keçir.
Mənsə səndən arxayındım; bilirdim ki, dostlarını
Qeyb etsən də əvvəl-axır vətəninə dönəcəksən.
Amma ki, mən Poseydonla bəhsə girmək istəmirdim;
Çünki doğma əmimdir o, səndən də çox yanıqlıdır.
Onun oğlu Polifemin gözünü sən çıxartmısan,
İnanasan deyə sənə təsvir edim İtakanı.
Bax bu körfəz su allahı qoca Forkin adınadır.
Körfəzin lap axırında sıxyarpaqlı zeytun bitib.
Zeytunun da yaxınında zil qaranlıq mağara var.
Nayad adlı pərilərçün ibadətgah vardır orda.
Uca tağlı mağarada pərilərin şərəfinə
Yüz heyvanlıq hekatomba qurbanı da kəsibsən sən
Bu da Nerit dağıdır ki, sıx meşəylə örtülübdür”.
Bunu deyib ilahə sis örtüyünü yox elədi:
Göründü o doğma ada. Odisseyin qəlbi coşdu,
Öpdü doğma vətəninin bərəkətli torpağını.

Əl qaldırıb, dua edib belə dedi pərilərə:
“Zevs qızları, şux pərilər! Ağlıma da gəlməzdi ki,
Sizi bir də görə biləm! Salamlayır qəlbim sizi!
Zevsin qızı ömür versə, oğlum boya-başa çatsa,
Keçmişlərdə olduğutək yenə sizin adınıza
Çox nəzirlər gətirəcək, çox qurbanlar kəsəcəyəm”.
Bayquşgözlü ilahə də ona belə cavab verdi:
“Arxayın ol. Bu barədə düşünmək də lazım deyil.
Əvvəl gərək bu şeyləri bu ilahi mağarada
Yaxşı-yaxşı gizlədək ki, onlara əl toxunmasın.
Sonra isə nə eləmək barəsində düşünərik”.
Bunu deyib ilahə qız münasib yer tapmaq üçün
Girdi zülmət mağaraya. Odisseysə feakların
Ona peşkəş etdikləri qızılları, mis şeyləri.
Eləcə də pal-paltarı daşıdı o mağaraya.
Etibarlı bir guşədə gizlədərək bu şeyləri,
Girəcəyə böyük bir daş qoydu Zevsin qadir qızı.
Sonra zeytun ağacının altda qoşa əyləşdilər,
Namizədlər dəstəsini məhv etməyi düşündülər.
Öncə sözə başlayaraq pak Afina belə dedi:
“Sən ey allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
O həyasız cavanları ram etməyi yaxşı düşün.
Onlar sənin sarayında üç il tamam hökm ediblər,
Arvadına elçi düşüb başlıq təklif eləyiblər.
Arvadınsa gözüyaşlı hər vaxt səni gözləyərək,
Nikah tələb edənlərə ayrı-ayrı ümid verir;
Ürəyində isə tamam başqa şeylər fikirləşir”.
İlahənin cavabında belə dedi Odissey də:
“Bax, belə de! Öz vaxtında məni halı etməsəydin,
Şübhəsiz ki, Atreyoğlu Aqamemnon kimi mən də
Amansız bir xəyanətlə öz evimdə öləcəkdim.
Məsləhət ver: qisasımı mən onlardan necə alım?
Troyanın qalasını dağıdanda olduğutək
Yaxınımda durub, mənə cürət, hünər təlqin elə.
Ey ilahə, o vaxtkıtək köməyimə çatsan yenə,
Təkbaşıma öhdəsindən gəlləm otuz nəfərin də;
Təki mənim havadarım sən olasan, ey ilahə!”
Zevsin qızı Afina da ona belə cavab verdi:
“Yox, yox, işə başlamağın vaxtı gəlib yetişəndə,
Səni yaddan çıxardaraq tək qalmağa qoymaram mən.

Var-yoxunu talan edən namizədlər dəstəsindən
Çoxlarının qanı, beyni bəzəyər gen döşəməni.
Ancaq gərək elə edəm, heç kəs səni tanımaya:
Sənin çevik bədəninin dərisini qırışdıram,
Töküb qumral saçlarını, çiyninə bir cındır atam,
Belə ki, hər görən səndən üz döndərə ikrah ilə.
Gərək göyçək gözlərinə bir tutqunluq verəm sənin;
Evdə bir vaxt yalqız qoyub getdiyin mərd arvadın da,
Övladın da, subaylar da ikrah ilə baxa sənə.
Sən əvvəlcə sizin donuz çobanının yanına get,
Onun sənə etibarı, sədaqəti dəyişməzdir;
Arvadının və oğlunun xatirini çox istəyir.
Onu Qarğa təpəsinin, Aretusa çeşməsinin
Yanında gəz; orda sənin donuzunu otarır o.
Donuzların orda qara sudan içib, qoza yeyir;
Belə suyla, belə yemlər donuzları piyləndirir.
Orda qalıb hər bir şeyi öyrən donuz çobanından.
Mənsə oğlun Telemaxı bura geri çağırmaqçın
Gözəl qızlar yurdu olan Spartaya getməliyəm.
Xor meydanlı Lakedemon şəhərinə gedib ki, o
Menelaydan xəbər alsın: sən dirisən, yoxsa ki, yox?"
İlahənin cavabında Odissey də belə dedi:
"Sən hər şeyi bilə-bilə niyə ona deməmisən?
Yoxsa talan olunduğu halda burda var-dövləti,
İstəyirdin dənizlərdə bəlaya rast gəlsin o da?"
Odisseyə cavab verib pak Afina belə dedi:
"Qoy oğlunun dərdi səni çox narahat eləməsin,
Onu özüm göndərdim ki, bu səfərlə ad qazansın.
O çox rahat gedib çatıb Menelayın sarayına,
Qulağı dinc əyləşibdir, nəyi desən vardır orda.
Penelopa məftunları, düzdür, indi pusqudadır,
Onu geri dönən zaman istəyirlər öldürsünlər.
Ancaq bu, baş tutmayacaq, qara torpaq öz qoynuna
O məftunlar dəstəsindən çoxlarını alacaqdır".
Belə deyib çubuğunu Odisseyə toxundurdu,
Dərhal çevik bədəninin dərisini qırışdırdı,
Tökdü qumral saçlarını. Bədənini başdan-başa
Əldən düşmüş bir qocanın bədəninə çevirdi o,
Bir tutqunluq verdi onun gözəl-göyçək gözlərinə.
Kir-pasaqlı, dəlik-deşik, hisə batmış bir xitonla,

Əyninə lap didim-didim bir cındır da geyindirdi,
Tükü getmiş köhnə maral dərisi də saldı üstdən.
Əlinə bir skipetr verdi, bir də bir dağarcıq,
Bu yamaqlı dağarcığın qayışı da ipdən idi.
Məşvərətdən sonra onlar ayrıldılar. Zevsin qızı
Getdi gözəl Spartaya Telemaxı qaytarmağa.

ON DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ

Odissey dağ cığırıyla yuxarıya qalxdı ordan;
Afinanın ona nişan verdiyi o dağ başında
Allahsifət çoban Yevmey yaşayırdı. O, ağanın
İşinə can yandırmaqda kölələrdən seçilirdi.
Gördü, çoban öz evinin qabağında əyləşibdir.
Onun geniş həyəti çox etibarlı bir yerdəydi,
Daxma hasar arasına alınmışdı hər tərəfdən.
Ağa yola düşən kimi nə xanımdan, nə Laertdən
İzn almadan daş sədd çəkib donuzlarçın yer düzəltdi.
Həmin uca daş hasarı vəhşi armud bəzəyirdi.
Palıd cağlar kəsib çoban qabığını təmizlədi,
Donuzluğu çöl tərəfdən aldı çaxçax arasına.
Donuzlarçın düz on iki ağıl hazır elədi o,
Bir-birinə yaxın olan ağılların hər birində
Çamırlıqda eşələnən əlli dişi donuz vardı.
Dışarıda yatan erkək donuzların sayı azdı;
Çünki nikah istəyənlər erkək kəsib yeyirdi hey.
Çoban Yevmey hər gün neçə yağlı erkək donuz seçib,
Bu gənclərin məclisinə ətlik üçün göndərirdi.
Sayı üç yüz altmış idi qalan erkək donuzların.
Dörd yırtıcı itdi çəkən donuzların keşiyini,
Baş çoban öz əllərilə bəsləmişdi bu itləri.
Xoşrəng buğa dərisindən ayağının ölçüsündə
Gön kəsərək ayaqqabı düzəldirdi Yevmey bu vaxt.
Üç çobanın hərəsi bir yanda donuz otarırdı;
Başçı Yevmey istəməyə-istəməyə dördüncüylə
Bir kök qaban göndərmişdi şəhərə ki, müftəxorlar
Kəsib yenə tıxasınlar eyşü-işrət məclisində.
Odisseyin gəldiyini görüb itlər hürə-hürə
Ona sarı yüyürdülər. Odissey tez çökdü yerə,
Əlindəki dəyənək də elə bu vaxt düşdü yerə.
Az qaldı öz sürüsünün köpəkləri onu tuta,
Lakin Yevmey əlindəki gönü dərhal atıb yerə,
Oturduğu yerdən durub tez qonağa tərəf qaçdı.

İtlərinə uca səslə acıqlanıb, daşa basdı,
Qovub köpək sürüsünü ağasına belə dedi:
“Qoca, azca qalmışdı ki, itlər səni parçalaya!
Onda, yəqin, el içində lap biabır olacaqdım!
Onsuz da çox bəlalara düçar edib allah məni
Bax oturub sahibimin həsrətini çəkirəm mən,
Donuzları isə başqa adamlarçın bəsləyirəm.
Bəlkə də, o özü indi ac-yalavac dolaşaraq,
Gəzir başqa şəhərləri, yad adamlar diyarını
Gəzir, hələ yaşayırsa, baxırsa gün işığına.
Qoca, əvvəl arxamca gəl, gedək evə, öncə ye-iç,
Gözün-könlün doysun, sonra özün haqda danışarsan:
Billəm əslin haralıdır, nə bəlalar çəkib başın”.
Belə deyib Odisseyi daxmasına apardı o.
Evdə onu üstü keçi dərisilə döşənilmiş
Göy budaqlar üzərində oturtdu ki, orda qonaq
Rahatlana bilsin bir az. Odissey ev yiyəsinin
Göstərdiyi bu hörmətdən razı qalıb belə dedi:
“Çoban, sən ki, belə qəbul etdin məni, o ulu Zevs
Və allahlar səni hər bir istəyinə çatdırsınlar!”
Odisseyin cavabında belə dedin sən ey Yevmey:
“Qərib, səndən zəlili də gəlsə, qəbul edəsiyəm;
Dilənçini və qəribi çünki bizə Zevs göndərir.
Sədəqəm çox olmasa da, canla-başla verirəm mən.
Üstümüzdə tamam yeni ağalar ki, peyda olur,
Biz kölələr çox sədəqə verməyə də çəkinirik.
Əvvəlkinin dönməsinə mane oldu ölümsüzlər;
O dönsəydi, məni qəlbən sevər, hər şey bağışlardı:
Ev verərək evləndirər, bir parça da yer verərdi. –
Allahların köməyilə kölə yaxşı işləyəndə,
Mərd ağası nə verərsə, hamısını verərdi o.
Öz işimin öhdəsindən bacarıqla gəlirəm mən.
Ağam burda olsa idi, hər bir şeyim vardı indi.
O məhv oldu, kaş ki, dölü məhv olaydı Yelenanın,
Çünki onun ucbatından büküldü çox mərdin dizi!
Troyada Aqamemnon şərəfini qorumağa
Getdi mənim sahibim də, getdi yadla vuruşmağa”.
Belə deyib xitonunun üstdən kəmər bağlayaraq,
Çoşqaların saxlandığı ağıla üz tutub getdi.
İki qəşəng çoşqa seçib öldürdü hər ikisini,

Tüklərini ütdü, tikə-parça edib taxdı şişə,
Qızardaraq üstlərinə dümağ arpa unu səpdi,
İsti-isti Odisseyə verdi həmin o şişləri.
Baldan şirin şərab süzdü sonra taxta piyaləyə,
Qabaq-qənşər əyləşərək qonağına belə dedi:
“Qərib qonaq, çəkinmə, ye kölələrə düşən paydan!
Çoşqadır, ye, gənc ağalar yeyir erkək donuzları,
Qəlblərində nə mərhəmət, nə də allah qorxusu var.
Bəd əməldən xoşu gəlmir ancaq nəcib allahların;
Ədalətli işlərini xoşlayırlar adamların.
Adamlar var – şəhər-şəhər dolaşırlar yad elləri,
Zevs atanın sayəsində qənimətlər əldə edib,
Gəmilərə vurub, yenə yurdlarına qayıdırlar;
Onların da ürəyində qorxu hissi vardır hətta.
Bunlar hansı allahınsa eşidiblər sədasını,
Biliblər ki, o ölübdür; onun gözəl arvadına
Nə elçitək elçi düşür, nə evindən əl çəkirlər,
Evini, var-dövlətini arxayınca talayırlar.
Zevsin gecə-gündüzünün nə sayı var, nə hesabı;
Bir, iki yox, gündə neçə heyvan kəsib tıxanırlar.
İçdikləri şərabın da ölçüsünü deyəmmərəm.
İri-xırda mal-qarası çoxdu mənim sahibimin:
Nə İtaka adasında, nə quruda əyanlardan
Heç birinin nə bu qədər malı vardır, nə donuzu.
Onunkundan azdı varı düz iyirmi dövlətlinin.
Qoy onları sayım: onun qarada on iki inək,
O qədər də qoyun-keçi, donuz-qaban sürüsü var.
Muzdlu çoban və kölələr otarır bu sürüləri.
İtakanın ucqarında on bir keçi sürüsü var;
Ən qayğıkeş adamlardır göz olan o sürülərə.
Hər çoban öz sürüsündən kök bir keçi seçib hər gün
Ərgənlərin məclisinə növbə ilə pay aparır.
Mənsə donuz çobanıyam, donuzlara göz oluram,
Hər gün kök bir donuz seçib bir adamla göndərirəm”.
Belə dedi. Qərib əti iştahayla yeyə-yeyə
Düşünürdü: necə qırsın o məftunlar dəstəsini.
Elə ki, ət yeməyini yeyib, içki içdi qonaq,
Köpüklənən şərab ilə doldurdu öz qədəhini
Verdi donuz çobanına. Məmnunluqla aldı o da.
Sonra qərib bu qanadlı sözlə xitab etdi ona:

“Sevimli dost, söylə görüm, dediyin o ağa kimdir?
Sözlərindən görünür ki, o çox varlı və güclüymüş.
Dedin: ölüb Troyada, Aqamemnon irzi üçün.
Adını de. Bəlkə, onu harda isə görmüşəm mən.
Bircə Zevsə, bir də başqa allahlara məlumdur ki,
Mən çox yerlər dolaşmışam; bəlkə, ondan xəbərim var”.
Sürülərin baş çobanı Odisseyə belə dedi:
“Yox, ey qoca, ondan xəbər gətirərək gələnlərdən
Heç birisi nə xanımı qane edib, nə oğlunu.
Muştuluq və çörək üçün hey dolaşan avaralar
Həqiqətlə uyuşmayan ağ yalanlar uydururlar.
İtakaya gələn belə avaralar dərhal gedib
Xanıma nəql eləyirlər uydurulmuş, yalanları.
Ərləri yad ölkələrdə itmiş bütün qadınlartək
Gələnləri o da candan dinləyərək, qonaq edir,
Qəlbən yaman kədərlənir, göz yaşları tökür xanım.
Əgər biri xiton, plaş versə idi sənə, qoca,
Yəqin, sən də dürlü-dürlü uydurmalar uydurardın.
Yox, o çoxdan ölüb gedib, köpəklərlə vəhşi quşlar
Çoxdan onun dərisini bədənindən ayırıblar!
Ya dənizin balıqları yeyib onu; sümüyüsə
Haradasa qalıb sahil qumlarının alt qatında;
Məntək yaxın dostlarını yaslı qoyub ölübdür o.
Onun kimi ağa hanı! Nə zamansa doğulduğum,
Boya-başa çatdığım öz ata-ana ocağıma
Və ya başqa bir diyara yollansam da, bilirəm ki,
Elə həlim və xeyirxah bir ağaya rast gəlmərəm.
Düzdür, ata-anamı da istəyərdim görəm, ancaq
Mən onlara sahibimə yandığımtək yanammaram.
Məni yalnız Odisseydir dərdə-qəmə qərq eləyən,
Canü-dildən sevib məni hər qayğıma qalardı o, –
O yoxsa da, adı ilə çağırmaqdan çəkinirəm
Və “əzizim!” deyə ona müraciət eləyirəm!”
Qərib qonaq ona yenə xitab edib belə dedi:
“Ey dost, demək, inanmırsan, inam hissi yoxdur səndə;
Tamamilə əminsən ki, o bir daha dönməyəcək...
Elə-belə söyləmirəm, and içərək deyirəm ki:
Odissey öz vətəninə dönəcəkdir! O qayıdıb
Öz evinə girən kimi, bu şad xəbər əvəzində
Mənə qəşəng bir paltarla, plaş, xiton verməlisən.

Ehtiyacım olsa da, mən indi heç nə istəmirəm.
Ehtiyacı rəf etməkçün uydurmalar çərənləyən
Hər kəs mənə o dünyanın qapısıtək iyrənc gəlir.
And içirəm ulu Zevsə, and içirəm bu süfrəyə,
And içirəm Odisseyin bu qonaqcıl ocağına,
Deyəcəyim bütün sözlər tutacaqdır öz yerini:
Elə bu il qayıdaraq gələcəkdir mərd Odissey!
Göydə gəzən Ay yerinə təzə bir Ay gələn kimi,
Öz evinə qədəm basıb, arvadını və oğlunu
Təhqir edən adamlardan qanlı qisas alacaqdır".
Ey donuzabaxan Yevmey, sənsə ona belə dedin:
"Yox, ey qoca, xoş xəbərçün sənə xələt çatmayacaq;
Çünki heç vaxt Odissey öz ocağına dönməyəcək.
İçkini iç, söhbəti də dəyiş, başqa şeydən danış,
Çünki hər kəs xatırlatsa mənə əziz sahibimi,
Ürəyimi bir amansız qüssə-kədər, həsrət sarır.
And içməyə dəyməz, qərib! Təki gəlib çıxsın ağam;
Bunu mən də, arvadı da, əldən düşmüş atası da,
Allahsifət Telemax da lap ürəkdən istəyirik.
Odisseyin oğlunun da dərdi məni götürübdür.
Allahların yetirməsi bir cavandır indi o da.
Mən deyirəm, yəqin, o da böyüyəndə atasıtək
Boy-buxunca seçiləcək bütün başqa cavanlardan.
Ölməzlərdən, fanilərdən kimsə yerdən etdi onu,
Atasının sorağıyla getdi Pilos şəhərinə.
Penelopa məftunları ona ada yaxınında
Gizli pusqu düzəldiblər; istəyirlər bu yol ilə
İtakada Arkeysinin nəslini məhv eləsinlər.
Daha ondan danışmayaq: yad əllərə keçəcəkmi,
Ya Zevs xilas edəcəkmi onu dardan, – bilmək olmaz.
İndi, qoca, öz başına gələnlərdən danış mənə,
Olanları düzgün danış, yaxşı-yaxşı bilim mən də.
Kimsən? Atan-anan kimdir? Şəhərinin adı nədir?
Hansı yolla gətirdilər gəmiçilər səni bura?
Səni qonaq gətirən o gəmiçilər kimdir, danış?
Bilirəm ki, ayaq ilə bura gəlmək mümkün deyil".
O çoxbilmiş Odissey də ona cavab verib dedi:
"Mən başıma gələnləri olduğutək danışaram.
Bil ki, uzun zaman üçün azuqəmiz çatsa idi,
Günlər boyu arxayınca qonaqlığa məşğul olub,

Bu daxmada əyləşərək, başqasını işlətsəydik,
Allahların hökmü ilə başım çəkən bəlaları
Tamam bir il danışsaydım, yenə sözüm tükənməzdi.
Bəli, başım çox çəkibdir allahların hökmü ilə!
Mən fəxr ilə deyə billəm: əslim geniş Kritdəndir.
Varlı-hallı bir adamın sarayında doğulmuşam.
Neçə oğlu vardı onun qanuni arvadından da.
Anam qeyri-qanuniydi, satınalma bir kənizdi.
Xilakoğlu Kastor idi fəxr etdiyim atam mənim;
Qanuni bir oğul kimi istəyirdi xətrimi o.
Hilakidi var-dövləti, ləyaqətli oğulları
Kritdə bir allah kimi şan-şöhrətə çatdırmışdı.
Lakin ölüm Kerarları atdı onu o dünyaya.
Hilakidin təkəbbürlü oğulları qürə atıb
Bütün ata mirasını pay-pay edib bölüşdülər,
Mənə cüzi bir pay ilə, bir də ki, ev verdi onlar.
Amma igid, alicənab və ağıllı olduğumçün
Varlılardan bir nəfəri öz qızını verdi mənə.
İndi artıq o günlərdən bir əlamət qalmamışdır!..
Dərd-qəm əldən salıb məni, amma köyşən görəndə də
Bilirsən ki, bu köyşənlik bir vaxt necə tarla imiş.
Afinayla Ares mənim cəsarətdən yarıtmışdı.
Çox yarmışam yad səfini. Düşməni məhv etmək üçün
Mərd yoldaşlar seçib pusqu düzəldərdim yolda-izdə.
Məni ölüm vahiməsi sarsıtmayıb heç bir zaman.
Pusqudakı adamlardan ən birinci mən sıçrayıb
Çataraq yad arxasından nizəm ilə məhv etmişəm.
Amma doğma uşaqlara bəxtiyarlıq qazandıran
Çöl işini, ev qayğısı çəkməyi heç sevməmişəm.
Xoşlamışam çoxavarlı gəmiləri, döyüşləri,
Hamarlanmış nizələri, ucu sivri mis oxları.
Çoxlarına dəhşət verən döyüşlər xoş gəlib mənə,
Allahlar həkk eləyiblər könlümə bu məhəbbəti,
Birinə bir şey xoş gəlir, o birinə bir başqa şey.
Hələ bizim axeylilər Troyaya yollanmamış,
Mərd dostlarla doqquz kərə yad ellərə soxulmuşam.
Qənimətim az olmayıb: bir qismini öz gücümlə,
Bir qismini qürə atmaq yolu ilə pay almışam.
Var-dövlətim gündən-günə başdan aşıb,
Məndən qorxub hörmətimi saxlayıblar kritlilər.

Elə ki, Zevs çox mərdlərin dizlərini bükmüş olan
O yürüşü hazırladı, yola düşən gəmilərə
Başçılığı İdomeney ilə mənə tapşırdılar.
Bundan boyun qaçırmağa imkan yeri qalmamışdı;
Haqqımda çox söz danışıb, dedi-qodu yayardılar.
Düz doqquz il Troyada vuruşduq biz axeylilər.
Onuncu il fəth eləyib Priamın şəhərini
Qayıdanda pərən-pərən saldı allah gəmiləri.
Mən bədbəxtə Kronion daha artıq zülm elədi.
Cəmi bir ay öz evimdə arvadımla, uşağımla
Öz varımın-dövlətimin gördüm ağız ləzzətini.
Sonra Misrə səfər eşqi düşdü mənim ürəyimə;
Yaxşı dostlar toplayaraq, saz gəmilər hazırladım,
Çox çəkmədi doqquz gəmi doldu səfər dostlarıyla.
Bundan əvvəl düz altı gün mən onlara kef vermişdim.
Yemək üçün, allahlara nəzir-niyaz vermək üçün
Çoxlu heyvan ehtiyatı görmüşdüm mən bu müddətdə.
Yeddinci gün axır Krit adasından çıxdıq yola,
İti şimal küləkləri gəmiləri alıb getdi.
Elə bil çay axarıyla asanlıqla üzürdük biz,
Maneəyə rast gəlmədən arxayınca yol gedirdik,
Sükançı və səmt küləyi aparırdı gəmiləri.
Beşinci gün gəlib çatdıq Misrin qəşəng məcrasına.
Haçaquyruq gəmiləri həmin çayda saxlatdırıb,
Onları çay sahilinə çıxartmağı əmr elədim,
Dedim, qalıb özləri də gəmilərə göz olsunlar.
Müşahidə qülləsinə gözətçilər çıxsın dedim.
Amma ki, bu gözətçilər güclərinə güvənərək,
Misrin barlı düzlərini talayaraq boş qoydular,
Kişiləri qırıb, arvad-uşağını qul etdilər.
Bağırtı və haray səsi düz şəhərə gedib çatdı,
Misirlilər eşidib bu səsi gəldi səhər tezdən,
Silahlanmış piyada və atlılarla doldu səhra.
Yolçuların ürəyinə qorxu saldı Şimşəksaçan;
Heç birisi düşmənlə üz-üzə gəlmək istəmədi.
Hər tərəfdən üstümüzə yağdı ölüm təhlükəsi.
Yolçulardan bir qismini tunc qılıncdan keçirdilər.
Bir qismini diri tutub işlətməyə apardılar.
Mənə isə Kronid Zevs başqa fikir aşıladı.
Ah, kaş elə onda məni haqlayaydı mənhus ölüm!

Demə məni qarşıda bir başqa bəla gözləyirmiş.
Başdan möhkəm sərpuşumu, çiynimdən mis qalxanımı,
Tunc və iti nizəmi də bir tərəfə tolazlayıb,
Gələn çara yaxınlaşıb öpdüm onun dizlərindən,
Mərhəmətə gələrək o, müdafiə etdi məni.
Gərdunədə əyləşdirib yola düşdü sarayına.
Arxamca çox itiuclu nizə atdı misirlilər;
Mənə qarşı onlar yaman qəzəbli və kinli idi.
Çarsa Zevsin qəzəbindən qorxub məni qoruyurdu:
Qonaqpərvər Zevs xoşlamır axı qonaqsevməzləri...
Düz yeddi il orda qalıb, xeyli dövlət-var topladım;
Misirlilər çünki mənə çox hədiyyə verirdilər.
Elə ki, vaxt gəlib keçdi, səkkizinci il yetişdi,
Hiyləgər və yalançı bir finikyalı gəlib çıxdı.
Çoxlarının başına o, müsibətlər gətirmişdi.
Finikyada var-dövləti olan həmin fırıldaqçı
Dilə tutub məni ora aparmağa nail oldu,
Tamam bir il Finikyada qaldım onun yanında mən.
Elə ki, gün gün dalınca keçdi, ay da ay dalınca,
Elə ki, il tamam olub, yenə bahar fəsli gəldi;
Satmağa mal aparmaqda ona kömək edim deyə
Məni də öz gəmisində Liviyaya apardı o.
Demə yaxşı bir qiymətə satacaqmış orda məni.
Ürəyimə damdısa da istəmədən getdim amma.
Güclü şimal küləyinin sürətilə üzdü gəmi,
Krit qaldı arxamızda. Qəsdi varmış demə Zevsin.
Elə ki, yox oldu Krit, quru tamam gözdən itdi,
Hara baxdıq gözümüzə bir göy dəydi, bir də dəniz.
Gəmimizin üzərinə qara bulud göndərdi Zevs,
Uc-bucaqsız dənizi də sardı qatı bir qaranlıq.
Zevs gurlayıb ildırımla vurdu bizim gəmimizi,
İldırımın zərbəsindən gəmi suda dövrə vurdu,
Kükürd iyi yayıldı və yolçuları aldı dəniz;
Cəmdəkləri qarğalartək dəstə-dəstə üzdü suda.
Zevs onları doğma yurda qayıtmaqdan məhrum etdi...
Mənə isə – sarsılaraq lap özümü itirmişkən –
Burnuqara gəmimizin çatdırdı dor ağacını,
Bu minvalla məni yeni bir bəladan qurtardı o,
Yapışdım dor ağacından, alıb getdi külək məni.
Düz doqquz gün üzüb getdim, onuncu gün gecə vaxtı

Fesprotlar diyarına atdı məni gur dalğalar.
Fesprotlar çarı Fedon məni yaxşı qəbul etdi.
Çar Fedonun oğlu məni qum üstündə yorğun, üzgün,
Soyuqdan bitab uzanmış görən kimi qaldıraraq
Qollarıma girib, çarın sarayına gətirmişdi.
Evdə mənə xiton, plaş verib dərhal geyindirdi.
Odisseydən danışaraq Fedon mənə bildirdi ki,
Vətəninə qayıdanda burda qonaq qalmışdı o.
Odisseyin gətirdiyi qızılları, mis şeyləri,
İşlənməsi çətin dəmir şeyləri də göstərdi o.
Hökmdarın sarayında var-dövləti çoxdu onun,
Başqasının lap onuncu nəslinə də çatardı bu.
Odisseyin Dodonaya getdiyini söylədi çar.
Gedibdir ki, kəramətli pak palıddan bilsin görək,
İtakanın bərəkətli torpağına necə dönsün. –
Madam çoxdan çıxıb, ordan açıq dönsün, ya xəlvəti?
Mey nəziri süzüb yerə, allahlara and içdi ki,
Odisseyi doğma ata diyarına aparmaqçın
Gəmi suya salınıbdır, avarçılar ayrılıbdır.
Elə bu vaxt təsadüfən bol taxıllı Dulixiyə
Yollanan bir gəmi ilə əvvəl məni göndərdi çar.
Məni Akast hökmdara çatdırmağı tapşırdı o;
Demə onlar mənə qarşı tamam bəd bir fikirdəymiş...
Demə azlıq eləyirmiş çəkdiklərim hələ mənə!
Uzaqlaşan kimi gəmi fesprotlar sahilindən,
Dənizçilər məni qula döndərməyi düşündülər.
Paltarımı – xitonumu, plaşımı soyundurub
Əynimə bir köhnə xiton, bir də cındır geydirdilər.
İndi sənin gördüyün də həmin cındır paltarlardır.
Gəmi axşam çatdı gendən gözə çarpan İtakaya.
Mənim möhkəm gəmidə bərk bağlayıb əl-ayağımı.
Şam yeməyi yemək üçün tez sahilə töküldülər.
Ancaq ölməz allahların sayəsində fesprotlar
Kəndirləri möhkəm-möhkəm bağlamağı unutmuşdu;
Mən onları asan açdım, başıma bir cındır salıb,
Tutdum sükan kürəyindən, endim sahil sularına.
İki əlli üzə-üzə düz səthini yardım suyun,
Ordan tezcə uzaqlaşıb çıxdım dəniz kənarına.
Çıxdığım yer çiçəklənən sıx kollarla örtülmüşdü,
O kolluqda sindim yerə. Onlar məni çox gəzdilər;

Axtarışı lakin davam etdirməyi artıq bilib,
Yenə geri qayıdaraq tez gəmiyə əyləşdilər.
Ölümsüzlər asanlıqla daldalayıb məni orda,
Sonra müdrik bir kişinin daxmasına gətirdilər.
Görünür ki, hələ ölüm anım gəlib çatmayıbmış!"
Ey donuzabaxan Yevmey, sənsə ona belə dedin:
"Ey bəxtikəm yolçu, məni yaman tutdu hekayətin.
Diyar-diyar dolaşarkən nələr çəkib başın sənin!
Odisseydən dediklərin amma əqlə batan deyil,
O barədə söylədiyin qane edə bilməz məni.
Bir də ki, nə mənası var belə yalan danışmağın?
Özüm yaxşı bilirəm ki, o bir daha dönməyəcək.
Görünür ki, allahların ondan xoşu gəlməyibdir:
Troyada və ya geri qayıdanda dost qolları üzərində
Can versəydi, axeylilər ona qəbir ucaldardı,
Telemax da həmişəlik şan-şöhrətə yetişərdi.
Harpilər ən şərəfsiz bir ölüm qismət edib ona.
Mən burada tək yaşayıb, şəhərə az-az gedirəm.
Arada bir Penelopa öz yanına çağırır ki,
Gələn təzə adamların xəbərinə qulaq asım.
Odisseyin yoxluğuna qəlbən yanan qohumları
Və ya onun var-yoxunu talan edən soyğunçular
Müsafirə sorğu-sual yağdırmağı xoşlayırlar.
Etolyalı bir adamın aldatdığı gündən bəri
Mən heç kəsə ağam haqda sual vermək istəmirəm.
Bir nəfəri öldürərək, diyar-diyar gəzən o şəxs
Axır gəlib bura çıxdı, yaxşı qəbul etdim onu.
İdomneylə Odisseyi o Kritdə görüb, guya.
Odissey öz zədələnmiş gəmisini sazlayırmış.
Guya, yayda, ya payızda topladığı qənimətlə,
Yanındakı yoldaşlarla o, buraya dönəcəkdir.
Bədbəxt qoca! Allahlar ki, bura salıb güzarını,
Yalanlarla mənə ürək-dirək vermək havayıdır.
Buna görə sənə hörmət eləmirəm, – rəhmim gəlir,
Bir də qonaq sevən Zevsin qəzəbindən qorxuram mən".
Həmin donuz çobanına Odissey də belə dedi:
"Köksündəki o ürəkdə heç bir şeyə inam yoxdur,
And içirəm, yenə mənim sözlərimə inanmırsan.
Gəl indi biz ikilikdə burada bir şərt bağlayaq;
Şərtimizə Olimpdəki allahlar da şahid olsun.

Əgər ağan öz evinə-eşiyinə qayıdarsa,
Sən bir plaş, bir də xiton verib mənə, özümü də
Can atdığım Dulixiyə tezcə yola salmalısan.
Əgər sözüm yalan çıxıb, ağan geri qayıtmazsa,
Nökərlərin məni hündür bir qayadan tullasınlar
Ki, hər yetən bir də sizi aldatmağa cəhd etməsin”.
Odisseyə allahsifət çoban belə cavab verdi:
“Əvvəl səni qonaq kimi qəbul edib, yer vermişkən,
Sonra uca bir qayadan atdıraraq məhv eləsəm,
Həm bu günün, həm gələcək nəsillərin arasında
Əcəb ad-san qazanardım, əcəb hörmət qazanardım!
Saf ürəklə onda Zevsə dua edə bilərdinmi?
Şam vaxtıdır. Çobanlar da indi çöldən qayıdacaq.
Onlar gəlsin, dadlı-dadlı şam yeməyi hazırlayaq”.
Belə söhbət eləyirdi Odisseylə çoban Yevmey,
Çox keçmədi sürüsüylə gəldi donuz çobanları.
Heyvanları ağıllara doldurdular dərhal onlar,
Donuzlar cır səsləriylə axışdılar ağıllara.
Dostlarını haraylayıb belə dedi çoban Yevmey:
“Ən yaxşı bir donuz seçin, kəsim əziz qonaq üçün,
Qoy doyunca özümüz də onunla bir yerdə yeyək.
Zəhmətini az çəkmirik bu ağ dişli donuzların,
Zəhmətini biz çəkirik, ləzzətini yadlar görür!”
Bunu deyib odun yardı Yevmey iti baltasıyla.
Beşyaşar bir yağlı donuz gətirərək yoldaşları,
Kəsilməkçün ocağa lap yaxın yerdə saxladılar.
Yevmey ölməz allahları unutmadı; o ağ dişli
Donuzun baş tükündən bir çəngə kəsib atdı oda.
Allahlara dua edib yalvardı ki, ağıl kanı
Odisseyi doğma yurdu İtakaya qaytarsınlar.
Sonra palıd odununu çırpdı donuz kəlləsinə,
Çıxdı canı. Tüklərini təmizləyib, doğradılar.
Hər üzvündən bir az kəsib Yevmey bükdü piy qatına.
Üstə arpa unu səpib atdı oda yansın deyə.
Allahların nəzirini bu qaydayla verdi Yevmey,
Qalan əti doğrayaraq taxdılar şiş çubuqlara.
Ehtiyatla qızardıb, şiş çubuqlardan siyirdilər,
Bu qızarmış ətləri bir masa üstdə qaladılar.
Yevmey qalxıb qayda ilə bölüşdürdü bu ətləri,
Tən bölünmüş yeddi paydan hər adama bir pay verdi.

Mayyaoğlu Hermesə və pərilərə bir pay çıxıb,
Yerdə qalan altı payı verdi altı əyləşənə.
Qabanın bel sümüyünü əti ilə tamam kəsib
Odisseyə verdi Yevmey, xoşhal etdi onu xeyli.
Çox ağıllı Odissey də ona xitab edib dedi:
"Yevmey, sən ki, məni bunca uca tutdun, əzizlədin,
Zevs ata da uca tutub səni belə əzizləsin!"
Çoban Yevmey, sən də ona cavab verib belə dedin:
"Ye, ey qeyri-adi qonaq, ye, ürəyin ləzzət alsın.
Birisini verən allah, birisini vermir bizə,
Nə istəyir onu edir; hər şey onun əlindədir".
Əvvəl başdan ölməzlərin nəzirini vermək üçün
Əlindəki dolu camın şərabını səpdi yerə,
Sonra camı Odisseyə verib keçdi öz yerinə.
Çörəyi də paylaşdıran Mevsaliydi, Yevmey onu
Odisseyin evdən uzaq düşdüyü vaxt qul almışdı.
Bu barədə nə xanımdan soruşmuşdu, nə Laertdən;
Tafosludan onu satın almışdı öz hesabına.
Əyləşənlər əllərini yeməklərə uzatdılar,
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Artıq qalan yeməkləri yığışdırdı Mevsali cəld.
Yeyib doymuş çobanların yatmaq vaxtı gəlib çatdı.
Aysız, zülmət bir gecəydi, xeyli yağış yağdırdı Zevs,
Aramsızca əsib coşdu bol yağışlı qərb küləyi.
Odissey öz çobanını sınamağı qət edərək,
Ya özünün, ya da başqa çobanlardan birisinin
Plaşını alıb ona verməsini ona xahiş etdi:
"Yevmey, sən də, dostların da sözlərimə qulaq verin.
İstəyirəm qarşınızda bir az öyüm öz-özümü;
İçdiyim bu köpüklü mey yaman tutub məni, dostlar.
Mey adamı oxudar da, güldürər də, süzdürər də,
Gizlənməsi vacib olan sözü açıb dedirdər də.
Madam sözə başlamışam, axıradək deyəm gərək.
Kaş gəncliyim, gənclikdəki güc-qüvvətim qayıdaydı!
Yadımdadır: Troyada biz dəstəylə pusqudaydıq.
Dəstəmizin başçıları Odisseylə Menelaydı,
Üçüncü də məndim: məni onlar özü çağırmışdı.
Elə ki, biz Troyanın yanaşdıq dik hasarına,
Hasarın lap dibindəki kolluqlarda yatdıq yerə,
Qalxanları üstümüzə tutub sindik qamışlığa.

Gecə oldu, sübhə kimi əsdi buzlu şimal yeli,
Buludlardan çəngə-çəngə yağdı yerə quşbaşı qar,
Qalxanların üzərində göründü buz təbəqəsi.
Plaşı da, xitonu da vardı döyüş dostlarımın,
Qalxanıyla kürəyini örtüb onlar yatdı rahat.
Plaşını düşərgədə qoyub gələn tək mən idim.
Axmaqlıqdan düşünmədim – gecə soyuq olacaqdır.
Bircə parlaq kəmərimlə qalxanımı götürmüşdüm.
Gecənin düz üçdə biri qaldı, bir-bir söndü ulduz.
Mən yanımda uzanmış mərd Odisseyi dümsüklədim,
Mənə sarı dönəndə o, bu sözləri dedim ona:
“Sən ey allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
Bu gecədən sağ çıxmaram, soyuq məni əldən salıb.
Plaşsızam. Nəs bir allah mənə təlqin elədi ki,
Xitonla da getmək olar. Ayaz düşdü birdən-birə”.
Mən bunları söyləyəndə Odissey bərk fikrə getdi, –
Döyüşdə və məsləhətdə o beləydi, hər vaxt belə, –
Mənə tərəf əyilərək pıçıldadı qulağıma:
“Yavaş danış! Axeylilər eşidərlər dediyini!”
Dirsəyinə söykənərək bu sözləri dedi bərkdən:
“Qulaq verin, dostlar! İndi bir ilahi yuxu gördüm.
Gəmilərdən çox aralı düşmüşük biz, qoy bir adam
Sərkərdəmiz Aqamemnon hüzuruna gedib dərhal,
Xahiş etsin, kömək üçün bir az adam göndərsin o”.
Andremonoğlu Foant eşidincə bu sözləri,
Dərhal qalxdı; al-qırmızı plaşını soyunaraq,
Gəmilərə tərəf qaçdı; mən Foantın plaşını
Öz üstümə salıb yatdım qızıl şəfəq doğanadək.
Kaş gəncliyim, gənclikdəki güc-qüvvətim qayıdaydı!
Bəlkə, onda hünərimə, bir də qonaq olmağıma
Hörmət edib adamlardan biri plaş bağışlardı.
Əynimdəki cın-cındırdan ürküb hamı qaçır məndən”.
Çoban Yevmey, Odisseyə sən də belə cavab verdin:
“Çox maraqlı, çox gözəldir, qoca, sənin hekayətin,
Danışdığın əhvalatın bir sözü də yersiz deyil.
Nə paltardan, nə bir şeydən ehtiyacın olmayacaq,
Bu gün nəyə möhtacsansa, alacaqsan, ey bəxtikəm.
Sabah cındır paltarını geyəcəksən amma yenə.
Bizdə artıq nə plaş var, nə də ki, bir artıq xiton,
Çobanların hərəsinin vur-tut bir dəst paltarı var.

Odisseyin oğlu geri qayıdantək qürbət eldən,
Özü sənə plaş, xiton bağışlayar geyinərsən
Və ürəyin istədiyi yerə səni yola salar”.
Bunu deyib çarpayını oda yaxın çəkdi Yevmey,
Qoyun, keçi dərisindən yumşaq yataq hazırladı.
Odissey öz yatağına girib yatdı. Yevmey isə
Enli, isti plaşını saldı üstə Odisseyin.
Onu soyuq günlər üçün saxlayırdı o baş çoban.
Qonağını çoban Yevmey bu minvalla rahatladı,
Qalan cavan çobanlarsa ətrafında yatdı onun.
Yevmey isə donuzlardan uzaq düşmək istəmədi,
Hazırlaşıb çıxdı çölə. Öz malının – heyvanının
Belə möhkəm qorunması sevindirdi Odisseyi.
Yevmey iti qılıncını çiyni üstdən aşıraraq,
Küləklərdən qorunmaqçın üstündən yun plaş geydi.
Onun üstdən tüklü keçi dərisinə bürələndi.
İtdən, yaddan qorunmaqçın nizəsini aldı ələ,
Getdi tağlı qayalığa: orda bəyazdiş donuzlar
Güclü Borey küləyindən qorunaraq yatmışdılar.

ON BEŞİNCİ NƏĞMƏ

Bu arada Odisseyin şanlı oğlu Telemaxı
Vətəninə tez dönməyə təşviq etmək niyyətilə
Getdi geniş Lakedemon şəhərinə pak Afina.
Nesteroğlu Pisistrat və Telemax şan-şöhrətli
Menelayın sarayında yatmışdılar həmin gecə.
Zevsin qızı gördü şirin yuxudadır Pisistrat.
Yuxu yenə bilməmişdi lakin hələ Telemaxı,
Öz sevimli atasını düşünürdü yenə bu gün.
Telemaxa yaxınlaşıb belə dedi pak ilahə:
“Evdən bunca uzaq düşmək yaxşı deyil, ey Telemax!
Həyasızlar ümidinə qalıb orda var-dövlətin.
Onlar tələf edə bilər sənin olub-qalanını,
Onda sənin səfərin də havayı bir səfər olar!
Menelaydan xahiş elə, səni tezcə yola salsın,
Onda doğma ananı da evinizdə görərsən sən.
Qardaşları və atası onu dilə tuturlar ki,
Yevrimaxa ərə getsin, bütün ərgən cavanlardan
Başlığı və hədiyyəsi daha çoxdur Yevrimaxın.
Anan səndən xəbərsizcə evinizdən şey aparar.
Sən ki, qadın ürəyinə bələdsən: o istəyər ki,
Təzə ərin ev-eşiyi əvvəlkindən dolu olsun.
Təzə ərə gedən qadın nə öz doğma övladını,
Nə də ölmüş köhnə əri yada salıb-xatırlayar.
Öz evinə tez qayıdıb, işlərini sahmana sal;
Sədaqətli bildiyin bir qaravaşa tapşır evi, –
O göz olsun, allah sənə layiqli yar verənədək.
Bir sözüm də vardır, onu canla-başla qəbul elə:
İtakayla qayalı Zam arasında dar körfəzdə
Neçə cəsur pərəstişkar durub sənin marığında,
Qayıdanbaş onlar səni öldürməkçün dayanıblar.
Ancaq bu baş tutmayacaq: malını qəsb edənləri
Qara torpaq yaxınlarda alacaqdır öz qoynuna.
Gecə ikən, keç yanından sən həmin o adaların.
Bil ki, səni mühafizə edən Olimp allahları

Gəmin gedən səmtə tərəf bir külək də əsdirəcək.
İtakaya çatan kimi sən düş, səfər dostlarını
Və gəmini yolla getsin düz şəhərə, dayanmadan.
Özün isə əvvəl-əvvəl çoban Yevmey yanına get,
Donuzlara yaxşı baxan, sənə sadiq sobandır o.
Gecə onun yanında qal. Müdrik, aqil anana da
Sənin dönmək xəbərini, əmr edərsən, o aparar,
Deyər, qumlu Pilosdan sən sağ-salamat qayıtmışsan".
Pak Afina bunu deyib getdi Olimp dağlarına.
Telemaxsa dabanıyla oyadaraq Nestoridi,
Bu qanadlı sözlər ilə müraciət etdi ona:
"Nestoroğlu Pisistrat! Qalx, o yüyrək atları qoş;
Boyunduruq vur onlara. Bizim getmək vaxtımızdır".
Nestoroğlu Pisistrat etirazla belə dedi:
"Tələssək də gecənin bu zülmətində gedəmmərik.
Onsuz da sübh şəfəqinin doğmasına çox qalmayıb.
Mərd nizədar Atreyoğlu Menelayı bir az gözlə,
Qoy o gəlib töhfələri qoysun bizim gərdunəyə,
Xeyir-dua verib sonra bizi yola salsın özü.
Qonağını gülər üzlə qəbul edən adamları
Qonaq heç vaxt unutmayıb xatirinə salır tez-tez.
Belə dedi. Elə bu vaxt qızıl taxtlı Eos doğdu.
Sıx hörüklü Yelenanın yatağından ayrılaraq
O gur səsli Menelay da yaxınlaşdı cavanlara.
Odisseyin əziz oğlu Menelayı görən kimi,
Parıldayan xitonunu öz əyninə geyindi tez,
Uzun və gen plaşını atıb enli kürəyinə,
Qabağına yeriyərək bu sözləri dedi ona:
"Atreyoğlu çar Menelay! Sən ey Allah yetirməsi!
Daha məni burax gedim öz sevimli vətənimə.
Qəlbim yaman tələsir öz yuvasına qayıtmağa!"
O gur səsli Menelaysa Telemaxa belə dedi:
"Allahsifət Odisseyin oğlu, səni yubatmaram,
Madam getmək istəyirsən, get, etiraz eləmirəm.
Qonağı lap çox saxlayan qonaqpərvər adamları,
Ya da onu tezcə başdan eləyən ev sahibini
Mən özüm də xoşlamıram; ölçüsü var hər bir şeyin.
Qonaq qalmaq istəyirsə, onu qovmaq yaxşı deyil.
Çıxıb getmək istəyəni saxlamaq da yaxşı deyil.
Qonaq gəldi – qəbul elə; gedim desə – mane olma.

Bir az gözlə, töhfələri gərdunənə qoyum sənin, –
Özün də bax. Qoy əmr edim kənizlərə, evdə olan
Azuqədən nahar üçün yaxşı yemək bişirsinlər.
Siz bizim bu məmləkətdən tox getsəniz, şad olaram.
Bu, mənimçün bir şərəfdir, sizin üçün cansağlığı.
Elladadan və Arqosdan keçib getmək istəsəniz,
Bələdçiniz mən olaram; qoyun, qoşum gərdunəni.
Şəhərdəki adamlarla sizi tanış eləyərəm,
Heç kəs əliboş buraxmaz, hərə bir şey töhfə verər:
Birisi mis qazan verər, ya da ki, mis üçayaqlı.
Ya bir qızıl kasa, ya da bir cüt işlək qatır verər".
Dərrakəli Telemax da Menelaya bunu dedi:
"Sən ey allah yetirməsi, Atreyoğlu çar Menelay!
Evə dönmək istəyirəm. Çünki yola çıxanda mən
Var-dövləti heç bir kəsə tapşırmadan çıxıb gəldim.
Mərd atamı axtarırkən birdən özüm həlak ollam,
Ya da ki, var-dövlətimiz əlimizdən çıxar tamam!"
Eşidincə bu sözləri o gursəsli çar Menelay,
Arvadına və xidmətçi qadınlara əmr etdi ki,
Evdə olan azuqədən bol-bol yemək bişirsinlər.
Yeteoney Boyefomid yaxınlıqda yaşayırdı;
O, yerindən təzə qalxıb Menelaya yaxınlaşdı.
Menelay əmr etdi ki, o od qalayıb, ət qızartsın.
Hökmdarın əmrinə o canla-başla əməl etdi.
Menelaysa Yelenayla Menapenfi götürərək,
Xoş ətirlər saçan geniş zirzəmiyə tərəf endi.
Var-dövləti saxlanılan o anbara gələn kimi,
Qoşaqulplu tökmə gümüş bir krater seçib dərhal,
Əziz oğlu Meqapenfə götürməyi əmr elədi.
Bu arada Yelena da bir sandığa yaxınlaşdı;
Öz əl işi çoxlu peplos saxlanırdı o sandıqda.
O gözəllər gözəli bir peplos seçdi içlərindən, –
Bu paltarın özü gendi, naxışları xoşagəlim.
Lap altdaydı ulduz-ulduz parıldayan həmin peplos.
Bir otaqdan keçib onlar, Telemaxa yanaşdılar.
Xurmayısaç mərd Menelay belə dedi qonağına:
"Ey Telemax, qoy Heranın ildırımlar saçan əri
Ürəyincə etsin sənin vətəninə dönməyini!
Öz evimdə çoxdan bəri qoruyaraq saxladığım
Ən qiymətli bir əşyanı sənə peşkəş eləyirəm.

Çox zərif bir əl işidir mən verdiyim bu krater;
Özü tökmə gümüşdəndir, ağzı isə xalis qızıl.
Hefestin bu əl işini Fedim mənə bağışlayıb. –
Mən qəsrini tərk edəndə həmin sidon hökmdarı
Qonaqlıqda verdi bunu. Mənim töhfəm budur sənə”.
Belə deyib qoşaqulplu krateri təqdim etdi.
Həmin par-par parıldayan tökmə gümüş krateri
Gənc Meqapenf Telemaxın qarşısında qoydu yerə.
Gözəlüzlü Yelena da Telemaxa yaxınlaşıb
Gətirdiyi qəşəng donu təqdim edib belə dedi:
“Bax, bu qəşəng töhfəni də mən verirəm, əziz oğlum!
Həsrətini çəkdiyin yar toyda geysin bu paltarı;
Sən də baxıb Yelenanın əllərini yadına sal.
Evlənənə qədər amma ver anana, o saxlasın.
Öz sevimli vətəninə, öz evinə qayıdasan!”
Bunu deyib verdi donu. O, sevinclə etdi qəbul,
Pisistrat gərdunəyə qoydu bütün töhfələri.
Nestorid bu töhfələrə baxaraq lap valeh oldu.
Menelay hər iki gənci dəvət etdi öz evinə,
Evdə hamı kreslo və kürsülərdə əyləşdilər.
Əllərini yumaq üçün kəniz qızıl bir dəstidə
Su gətirdi, gümüş tasda yudu onlar əllərini.
Sonra kəniz cilalanmış masa çəkdi önlərinə.
Mötəbər bir açarçı da masa üstə çörək qoyub,
Neçə cürə yemək verdi evdə olan azuqədən.
Boyefoid parçalayıb ət payladı qonaqlara,
Şan-şöhrətli Menelayın oğlu isə mey payladı.
Qonaqlar əl uzatdılar dərhal hazır yeməklərə.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Alicənab Nestoroğlu və Telemax tez qalxdılar,
Gərdunənin atlarını qoşub, mindi özləri də,
Keçib tağlı sütunları, darvazaya yetişdilər.
Xurmayısaç Menelay da gedənləri izləyirdi,
Sağ əlində meylə dolu bir piyalə tutmuşdu o;
İstəyirdi gedənlərin dallarınca şərab səpsin.
Gərdunənin qabağında durub dedi bu sözləri:
“Gənclər, sizə uğurlu yol! Qonşuların ağsaqqalı
Nestora da salam deyin; bizim Axey övladları
Troyada vuruşanda o atalıq edib mənə”.
Dərrakəli Telemax da ona belə cavab verdi:

“Sən ey Zevsin yetirməsi! Arxayın ol, çatan kimi
Sözlərini çatdıraram. İtakaya qayıdanda
Əziz atam Odisseyi dəxi dönmüş görəydim kaş.
Sənin mənə göstərdiyin ehtiramın, məhəbbətin,
Bəxş etdiyin töhfələrin barəsində danışaydım”.
Elə bu vaxt başlarının üzərindən, sağ tərəfdən
Caynağında iri, ağ qaz tutmuş qartal uçub keçdi,
Arvad, kişi qışqıraraq qaçırdılar arxasınca.
O ağ qazı qartal həmin o həyətdə ovlamışdı.
Gərdunənin və atların sağ yanından uçdu qartal,
Onlar bunu görən kimi qəlbən yaman sevindilər.
Nestoroğlu Pisistrat Menelaya belə dedi:
“Sən ey Zevsin yetirməsi, el başçısı Atrid, söylə,
Bu əlamət səninçünmü, bizimçünmü göndərilib?”
Bu vaxt Ares sevimlisi Atreyoğlu fikrə getdi:
Nestoridə necə cavab versin ki o, səhv olmasın.
Menelayı qabaqlayıb Yelena tez belə dedi:
“Qulaq asın! Allahların xəbər vermək istədiyi
Hadisəni açıb deyim və dediyim olacaqdır:
Ərsəyə dağ zirvəsində gəlib, orda bala vermiş
Bu qartalın ev qazını aparması göstərir ki,
Odissey də uzun sürən məşəqqətli səyahətdən
Öz evinə qayıdacaq və intiqam alacaqdır.
Bəlkə də, o indi gəlib, qanlı qisas hazırlayır”.
Dərrakəli Telemax da ona belə cavab verdi:
“Pak Heranın şimşəksaçan əri belə bir iş görsə,
Harda olsam allah kimi sənə səcdə edəcəyəm!”
Belə deyib gərdunənin atlarını qamçıladı.
Çapa-çapa şəhərdən üz qoydu atlar düzə sarı,
Bütün günü gərdunəni çəkə-çəkə qaçışdılar.
Axır günəş qürub etdi, yollar-izlər kölgələndi.
Onlar Feri şəhərində Diokleyə qonaq oldu.
Alfeyoğlu Ortiloxun övladıydı pak Diokley,
Qonaqlara yer verdi o, onlar orda gecələdi.
Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
Ala-bəzək gərdunəni qoşub mindi hər ikisi.
Keçib tağlı sütunları, darvazaya yetişdilər,
Pisistrat qamçıladı, atlar dərhal götürüldü,
Uca Pilos şəhərinə yetişdilər bir az sonra.
Nestoridə üz tutaraq belə dedi Odisseid:

“Nestoroğlu, bir söz desəm, ona əməl edərsənmi?
Axı bizə atamızdan keçib dostluq, gedib-gəlmək,
Yaşımız da bərabərdir, bir gəlmişik bu dünyaya,
Bizim birgə səfərimiz möhkəmlətdi bu dostluğu.
Odur gəmim. Məni onun qarşısında düşürt yerə.
Qorxuram ki, qoca atan qonaqcıllıq göstərərək,
Saxlar məni. Halbuki tez çatmalıyam İtakaya”.
Belə dedi. Nestoridsə öz-özünə fikirləşdi:
Neyləsin ki, bu təklifə daha yaxşı əməl etsin.
Bax bu fikir Nestoridə hər fikirdən xoş göründü:
Dənizdəki o gəmiyə tərəf sürdü atlarını.
Menelayın bəxş etdiyi paltarları, qızılları,
Başqa nadir töhfələri tez gəmiyə daşıdı o.
Telemaxa ürək verib bu qanadlı sözü dedi:
“Di dayanma, min gəmiyə, minsin səfər dostların da.
Çatmamışdan, əhvalatı danışaram qocaya mən.
Bunu yaxşı bilirəm, o dediyindən dönən deyil:
Səni qonaq eləməmiş, getməyinə razı olmaz;
Düz buraya gələr özü, sənsiz geri addım atmaz.
Dediyini eləməsən, acığını tutdurasan”.
Bunu deyib gərdunəni sürdü Pilos şəhərinə.
Qalın yallı atlar onu tez çatdırdı evlərinə.
Telemaxsa ruhlandırıb dedi avarçəkənlərə:
“Dostlar, qara gəmimizi tez sazlayın səfər üçün,
Sonra minək özümüz də, yola düşmək vaxtı çatıb”.
Gəmi hazır vəziyyətə gətirildi, tez mindilər,
Dərhal avar arxasında hər kəs tutdu öz yerini.
Gəmisinin qarşısında Afinaya dua edib,
Nəzir verən Telemaxa bir yadelli yaxınlaşdı.
Arqosda bir adam qətlə yetirərək qaçmışdı o,
Özü Melamp nəslindəndi, adlı-sanlı fal açandı.
Melamp bir vaxt bol sürülü Pilosda ömür eləyirdi,
O, Pilosda ən dövlətli, gözəl evli bir adamdı.
Şan-şöhrətli Neleydən öz yaxasını qurtarmaqçın
Vətənini tərk edərək yad ölkəyə sığınmışdı.
Neley onun var-yoxunu bir zaman qəsb eləmişdi;
Neleyqızı ucbatından Melamp bu vaxt buxovlanıb
Filakın ev zindanında çox əziyyət çəkmədəymiş.
Sərt ilahə Erinninin ona təlqin elədiyi
Bir məhəbbət korluğuyla bu zilləti çəkirmiş o.

Lakin ölüm gücsüz çıxdı; inəkləri Filakadan
Pilosa nəql edə bildi. Neleydən də heyif aldı.
Qardaşının arvadını öz evinə gətirdi o.
Bundan sonra ilxıları bol Arqosa qaçıb getdi.
Yığın-yığın arqoslunun hökmdarı – çarı kimi
Bu ölkədə ömür sürmək, demə, onun qismətiymiş.
O, Arqosda evlənərək uca damlı ev ucaltdı,
Antifat və Manti adlı iki oğlu oldu onun.
Antifatın oğlu isə qəlbi möhkəm Oikleydi,
Oikleydən törəmişdi hərb carçısı Amfiaray.
Apollon və Zevsə əziz olmasına baxmayaraq,
Amfiaray qocalığın qapısına yetişmədi,
Qızılsevən arvadının ucbatından öldürüldü.
Amfiloxla Alkmaonun atasıydı Amfiaray.
Mantinin də iki oğlu oldu: Klit və Palifeyd.
Həmişəlik allahların arasında yaşamaqçın
Klit gözəl olduğundan Eos onu oğurladı.
Amfiaray ölən kimi onun oğlu Palifeydi
Olacağı xəbər verən falçı etdi Feb-Apollon.
Atasından inciyərək Giperesyada olurdu o.
Orda ömür sürüb, orda işlədirdi falçılığı.
Telemaxa yaxınlaşan Palifeydin oğlu idi;
Feoklimen idi adı. Telemax pak allahların
Şərəfinə mey süzərək dua edib yalvarırdı.
Qərib ona uca səslə bu qanadlı sözü dedi:
“Yaxşı oldu ibadətdə ikən gördüm səni, ey dost!
Kəsəcəyin qurbanların, allahların xatirinə,
Öz başının, dostlarının başlarının xatirinə,
Sözlərimə düzgün cavab ver, heç nəyi gizlətmədən:
Kimsən? Atan-anan kimdir? Söylə, hansı şəhərdənsən?”
Dərrakəli Telemax da ona cavab verib dedi:
“Ey yadelli, düzü nədir açıb sənə söyləyərəm:
İtakada doğulmuşam, atam məşhur Odisseydir.
Düzü, bir vaxt atamdı o allahsifət; indi ölüb.
Mənim bura gəlişimin səbəbi də budur ancaq;
Gəlmişəm ki, xəbər bilim itkin düşmüş Odisseydən”.
Allahsifət Feoklimen ona belə cavab verdi:
“Öz tayfamdan bir nəfəri öldürərək qaçmışam mən.
Qohumları, qardaşları çoxdur Arqos şəhərində,
Axeylilər arasında çoxdur güc və nüfuzları,

Hər vaxt ölüm gözləyirdim onun qohum-qardaşından.
Yad elləri dolaşmaqdır indən belə işim ancaq.
Yalvarıram bu qaçqını öz gəminə qəbul elə,
Yoxsa məni öldürərlər. Yəqindir ki, izləyirlər".
Dərrakəli Telemax da ona cavab verib dedi:
"Sən ki, getmək istəyirsən, xahişini rədd etmərəm.
Qalx gəmiyə. İtakaya çatanda da qonağımsan".
Belə dedi. Yadellinin nizəsini alıb ondan,
Qoydu onu gəmidəki taxta səki üzərinə.
Sonra özü dəxi mindi itigedən o gəmiyə,
Keçib arxa tərəfində əyləşdi öz qonağıyla.
Gəmidəki kəndirləri tez açdılar avarçılar.
Telemax əmr elədi ki, avadanlıq hazır olsun;
Avarçılar itaətlə əmrə əməl elədilər,
Qaldırıb dor ağacını bərkitdilər öz yerinə.
Sonra onun iplərini uc tərəfə bərkitdilər,
Hörmə qayış örkən ilə qaldırdılar ağ yelkəni.
Pak Pallada Afina da yol səmtinə yel əsdirdi,
Suyu duzlu o dənizdə gəmi iti getsin deyə
Çox şiddətlə əsdi o pak ilahənin səmt küləyi.
Krunlardan, Xalkidadan keçdi gəmi sürət ilə.
Bu arada günəş batdı, yollar-izlər kölgələndi.
Zevsin güclü küləyilə üzən gəmi yepeylərin
Yaşadığı Elidadan keçib Feya səmtə üzdü.
Telemax öz gəmisini adalara tərəf sürdü.
Düşünürdü: ələ keçib öləcəkmi, qalacaqmı?
Elə bu vaxt çoban Yevmey Odisseylə şam edirdi;
Onlarla bir əyləşmişdi yerdə qalan çobanlar da.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Odissey öz çobanını sınamaqçın soruşdu ki:
Ona burda – bu daxmada qalmağa yer verəcəkmi,
Yoxsa ki, o baş götürüb şəhərəmi getməlidir?
"Çoban Yevmey, sən də eşit, qoy eşitsin dostların da!
Yük olmayım deyə sənə, sənin çoban dostlarına,
Səhər tezdən mən şəhərə, dinləməyə gedəcəyəm.
Mənə yaxşı məsləhət ver, bələdçi də qoş yanıma,
O aparsın məni ora. Orda özüm dilənərəm,
Yəqin, bir çörək verər, başqası bir udum şərab.
Orda birbaş Odisseyin sarayına gedəcəyəm,
Onun aqil arvadına ondan xəbər yetirərəm.

Bəlkə, elə namizədlər məclisinə girə bildim,
Yəqin, onlar bol yeməkdən mənə də bir pay verərlər.
Onda onlar nə istəsə, mən yerinə yetirərəm.
Bir də sənə bir söz deyim, yaxşı-yaxşı dinlə məni:
İnsanların əməyinə gözəllik və şöhrət verən
O xeyirxah Hermes məni hər cəhətdən yarıtmışdır.
Fanilərdən heç birisi mənimlə bəhs edə bilməz:
Yaxşı odun daşıyıram, balta ilə doğrayıram,
Ət doğrayıb, qızardıram, kraterə mey süzürəm, –
Ağa adi adamlardan nə umursa, bacarıram".
Yevmey, yaman qəzəblənib, sən qonağa belə dedin:
"De, bu nədir? Niyə belə yaman fikrə düşdün, qərib?
Namizədlər dəstəsinə qarışmağa can atmaqla,
Görünür ki, sən özünü məhv eləmək istəyirsən.
Yerə-göyə sığan deyil onlardakı həyasızlıq!
İşlərini görənlər də sənin kimi qoca deyil;
Onlar gəncdir; yaxşı xiton, yaxşı plaş geyinirlər.
Hamısının üzü gözəl, saçları da ətirlidir. –
Bax belədir o nökərlər. Ətin, meyin və çörəyin
Çoxluğundan düz masalar az qalır ki, əyilələr.
Yox, burda qal. Sən heç kəsin yerini dar eləməzsən,
Burda qalsan, mən də, başqa çobanlar da şad olarıq.
Qürbət eldən Odisseyin oğlu geri qayıdantək,
Özü sənə plaş, xiton bağışlayar, geyinərsən
Və ürəyin istədiyi yerə səni yola salar.
Dözümüçox Odissey də ona belə cavab verdi:
"Sən ki, məni əzizlədin, səni də Zevs əzizləsin!
Qapı-qapı dolaşmaqdan sənsən xilas edən məni.
Qapı-qapı dolaşmaqdan ağır bir dərd ola bilməz!
Yurdsuzluğa, fəlakətə, dərdə düçar olan zaman,

Bu zəhrimar qarın bizi çox bəlaya salır, düzü.
Telemaxı görüm deyə madam məni saxlayırsan,
Odisseyin allahsifət atasından, anasından
Bir xəbər ver; o gedəndə onlar tamam qocalmışdı.
Onlar hələ sağ-salamat baxırmı gün işığına?
Yoxsa ölüb gediblərmi artıq Aid aləminə?"
Odisseyə o baş çoban Yevmey belə cavab verdi:
"Əziz qonaq, bu barədə düz xəbəri məndən eşit:
Laert sağdır. Gecə-gündüz Zevsə dua eləyir ki,
Daha onun bədənində olan canı alsın ondan,

Nə oğlunun fərağına dözür, nə də arvadının.
Arvadını itirməyi onu yaman salıb əldən,
Arvadını itirməyi onu yaman qocaldıbdır.
Arvad isə Odisseyin həsrətinə dözəmməyib,
Ağır dərdlə ölüb getdi. Mən öz əziz dostlarımdan
Heç birinin belə dərdlə ölməyini istəmərəm.
Sağlığında dərdi başdan aşsa belə, mənə onun
Söz-söhbəti, sualıma cavabları xoş gəlirdi.
Uzundonlu Ktimena və mən ondan dərs almışıq.
Ktimena axırıncı qızı idi çariçanın,
Antikleya öz qızını məndən bir az çox sevirdi.
İllər ötdü, hər ikimiz çatdıq gənclik yaşlarına.
Xeyli başlıq alıb onu Zama ərə köçürdülər.
Mənə isə Antikleya bir xiton, bir plaş, bir də
Ayağıma geymək üçün bir cüt qızıl səndəl verdi.
Özümü də kəndə yola saldı. Daha çox istədi.
Onlar artıq keçmiş ola! Ancaq nəcib ölümsüzlər
Burda mənə öz işimdə nailiyyət qazandırır.
Özümün və qonağımın yeməyi də burdan çıxır.
Penelopa məftunları lakin evə soxulalı,
Xanımdan bir ürəkaçan söz eşidə bilməmişik.
Halbuki biz azadlıqdan məhrum qullar istərik ki,
Xanım ilə söhbət edib, məsləhəti ondan alaq.
Onunla bir yeyib-içib, heç olmasa, bir töhfəylə
Yenə çölə qayıtmağı biz kölələr çox sevirik".
Ağıl kanı Odissey də cavabında bunu dedi:
"Yazıq Yevmey! Deməli, sən lap balaca yaşlarından
Öz atandan, öz anandan və yurdundan gen düşübsən!
Heç bir şeyi gizlətmədən indi mənə danış görüm,
Bir zamanlar atan-anan yaşadığı rahat, qəşəng
Gen küçəli şəhəriniz viranəmi qaldı, yoxsa
Səni qoyun, ya qaramal sürüsünü otararkən
Yadlar ələ keçirərək, bir gəmiyə mindiriblər,
Sonra baha bir qiymətə satıblar öz sahibinə?"
O baş çoban Yevmey isə ona belə cavab verdi:
"Sən ki, bunu bilmək üçün sual verdin, dinlə, qonaq.
Dinlə məni səs-səmirsiz, əyləşib mey içə-içə.
İndi gecə çox uzundur. Şirin söhbət etməyə də,
Şirin-şirin yatmağa da vaxt var; erkən yatmaq neçün?
Çox yatmağın özü də biz adamları usandırır.

Ancaq kimin qəlbi, ruhu istəyirsə, gedib yatsın,
Tez yatsın ki, göydə şəfəq görününcə, yeməyini
Tezcə yeyib, sonra çölə sürsün donuz sürüsünü.
Qonaq, bizsə bu daxmada yeyib-içib, əylənərik,
Başımıza gələnləri söylərik bir-birimizə.
Başı çox-çox bəla çəkmiş sərgərdanın müsibəti
Artıq keçib gedibdirsə, xatırlamaq ləzzət verir.
Sənin bilmək istədiyin nədir – onu danışaram.
Bir ada var, Siriyadır, bəlkə sən də eşidibsən?
Ortiqiyadan üst tərəfdə, günün dönüş nöqtəsində.
Əhalisi az olsa da, yaşamaqçın yaxşı yerdir:
Heyvan üçün otlağı çox, üzümlüyü, taxılı bol.
Orda heç vaxt aclıq olmur. İnsanlara əzab verən
Çox dəhşətli naxoşluq da o adada olan deyil.
Amma həmin o adanın sakinləri qocalınca,
Öz ağrısız oxlarıyla canlarını almaq üçün
Apollonla Artemida enib gəlir yanlarına.
Orda torpaq iki şəhər arasında tən bölünüb.
Bir zaman o şəhərlərin hökmdarı Ktesiydi;
Ormenoğlu, allahsifət o şəxs mənim atam idi.
Fırıldaqda ad qazanmış finikyalılar gəldi bir yol,
Satmaq üçün bir xeyli mal gətirmişdi özlərilə.
Bizim evdə finikyalı gənc bir qadın yaşayırdı;
Boy-buxunlu, gözəl-göyçək, əl işində mahirdi o,
O hiyləgər finikyalılar tovladılar o qadını.
Gəmiyə çox yaxın yerdə paltar suya çəkirmiş o,
Bir finikyalı o qadınla sevişərək birgə yatıb.
Zərif cinsdən ən namuslu qadını da azdırır eşq.
Finikyalı sonra ondan sorub hardan olduğunu,
Bizim evi göstərərək qadın belə cavab verib:
"Finikyanın Sidon adlı şəhərində doğulmuşam,
Var-dövləti başdan aşan Aribantın qızıyam mən.
Məni, çöldən qayıdanda tutub tafos quldurları,
Sonra bura gətiriblər. Bax, o evdə ömür sürən
Dövlətliyə satıb məni onlar baha bir qiymətə".
O qadınla gizli yatan finikyalı belə deyib:
"Elə isə gəl bizimlə vətəninə qayıt yenə,
Qayıt və gör öz atanın damı hündür evini də,
Gör atanı-ananı da; onlar sağdır, çox varlıdır".
Sonra qadın bu sözləri deyib həmin finikyalıya:

“Əgər məni sağ-salamat öz yurduma çatdırmağa
Söz verərək, and içsəniz, buna razı olaram mən”.
Belə deyib. Tez and içib finikyalı dənizçiləri.
Elə ki, and içib bütün müsafirlər qurtarıblar,
Qadın yenə xitab edib Finikyadan gələnlərə:
“Yaxşı, susun! Əgər sizdən biri mənə yolda-izdə
Və ya bulaq başında rast gələrsə, dindirməsin.
Heç kəs bizim evə gəlib, məndən mənim sahibimə
Söz deməsin. Çünki ağam bunu bilsə, dərhal məni
Sarıtdırar; sizi isə məhv etdirər bircə anda.
Dediyimi unutmayın, alveri də tez qurtarın.
Elə ki, siz malınızı gəminizə yüklədiniz,
Tez bir adam mən olduğum evə gəlib xəbər versin;
Bacardığım qədər qızıl götürərəm; ondan başqa
Yol haqqını ödəməkçün başqa şey də götürərəm;
Axı varlı bir adamın uşağına baxanam mən.
Çox ağıllı uşaqdır o. Gəzdirən tək mənəm onu.
Mən onu da gətirərəm. Hansı elə aparsanız,
Xeyli ağır bir qiymətə onu sata bilərsiniz”.
Bunu deyib, cah-calallı evə tərəf gedib qadın.
Finikyalılar bütün ili qalıb bizim o şəhərdə,
Cürbəcür mal alıb həmin o gəmiyə yükləyiblər.
Elə ki, o böyük gəmi yüklənərək hazır olub,
Dərhal qasid göndərilib xəbər üçün o qadına.
Yadımdadır, bizim evə gələn fəndgir finikyalı:
Qızıl hilli bir kəhrəba boyunbağı gətirmişdi.
Kənizlər və əziz anam əllərilə yoxlayaraq,
Mat-mat baxıb, onu baha bir qiymətə istədilər.
Gələn həmin finikyalı gözü ilə qaşı ilə
O kənizə nəsə deyib, sonra evdən çıxıb getdi.
O, əlimdən tutub mənim evdən çıxmaq istəyəndə,
Birdən qabaq otaqdakı masaların üzərində
Yığılmamış camlar gördü; qonaqlarsa getmişdilər.
Onlar şəhər meydanına məşvərətə yollanmışdı.
Üç qədəhi çırpışdırıb, yaxasında gizlətdi o,
Evdən çıxdı. Axmaqlıqdan mən də onu təqib etdim.
Elə bu vaxt günəş batdı, yollar-izlər kölgələndi.
Yeyin-yeyin yeriyərək biz limana gəlib çıxdıq.
Finikyadan gələn gəmi orda hazır dayanmışdı,
Elə ki, biz mindik ona, yola düşdük dayanmadan.

Şimşəksaçan Kronion əsdirdi səmt küləyini,
Düz altı gün, altı gecə dayanmadan yol getdik biz.
Zevs bu günlər üzərinə yeddincini artıranda,
Artemida o qadını vurdu səssiz oxu ilə,
Qadın tirtap düşdü gəmi dibindəki durğun suya.
Tez dənizə atdılar ki, suiti, ya balıq yesin.
Dərdə-qəmə qərq olaraq mən gəmidə yalqız qaldım,
Dalğalar və külək qovdu gəmimizi İtakaya.
Laert məni satın aldı burda baha bir qiymətə,
Beləliklə, bu diyarı uşaq ikən gördü gözüm".
Allahsifət Odissey də Yevmeyə bu sözü dedi:
"Yevmey, yaman təsirləndim söylədiyin əhvalatdan.
Çox müfəssəl nəql elədin öz başına gələnləri.
Lakin səni atamız Zevs həm incidib, həm yarıdıb,
Başın bəla çəkibsə də, mərd adama rast gəlibsən,
Ağan sənə nə yeməkdən, nə içkidən korluq verib.
Güzəranın pis deyildir; amma ki, mən diyar-diyar
Dolaşaraq, ən nəhayət, sizə pənah gətirmişəm".
Odisseylə çoban Yevmey belə söhbət eləyirdi.
Hər ikisi yatdı axır; amma ki, çox çəkmədi bu:
Parıldadı qızıl şəfəq. Telemaxın adamları
İtakaya yaxınlaşıb, açdılar dor və yelkəni,
Avarları işə salıb iskələyə yan aldılar,
Daş lövbəri atıb suya, borazları bərkitdilər.
Gəmini tərk edib sonra sahilə üz qoydu onlar.
Sonra yemək hazırlayıb, su qatdılar tünd şəraba.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Dərrakəli, gənc Telemax belə dedi adamlara:
"İndi qara gəmimizi düz şəhərə sürün, dostlar!
Çobanlara baş çəkməkçün özüm burda qalacağam,
Mala-mülkə göz gəzdirib axşam evə dönəcəyəm.
Bu qayıtmaq şərəfinə sabah məclis quracağam,
Sizi qonaq edəcəyəm şirin meyə, bişmiş ətə".
Allahsifət Feoklimen ona cavab verib dedi:
"Əziz balam, hər tərəfi daş-qayalı İtakada,
Söylə görüm, bəs mən kimin qapısına gedəcəyəm?
Yoxsa sizə – düz ananın yanınamı gedim birbaş?"
Dərrakəli Telemaxsa ona belə cavab verdi:
"Keçmiş zaman olsa idi öz evimə apararaq,
Lap ürəyin istəyəntək səni qonaq saxlayardım.

Lakin mən ki, orda yoxam, sənin günün yaxşı keçməz
Anam ona vurğunların salonuna az-az gəlir.
Üst qatdakı otağına çəkilərək çit toxuyur.
Ancaq biri var, o, səni canla-başla qonaq saxlar.
Anam ilə evlənməyə o hamıdan çox can atır, –
Yevrimaxdır adı. Ona allah kimi baxır hamı.
Əyanların arasında o hamıdan ad-sanlıdır,
Bir çar kimi Odisseyi əvəz etmək istəyir o.
Ancaq bircə Kronoğlu ulu Zevsə əyandır ki,
Yevrimaxa qadın qismət olacaqdır, yoxsa ölüm".
Belə dedi. Bu vaxt sağdan bir qızılquş uçub keçdi:
Apollonun elçi quşu sivri, iti caynağında
Tutduğu bir göyərçini didirdi və lələkləri
Tökülürdü Telemaxla qara gəmi arasına.
Telemaxı bir tərəfə çəkib falçı Feaklimen,
Əllərini bərk-bərk sıxdı və adını çəkib dedi:
"Ey Telemax, allah hökmü ilə sağdan keçdi o quş!
Baxan kimi bildim: o quş gələcəkdən xəbər verir.
İtakada çaryetirən nəsliniztək nəsil yoxdur,
Bu iqtidar daim sizin əlinizdə qalacaqdır".
Telemax da o falçının cavabında bunu dedi:
"Qərib, kaş ki, söylədiyin sözlər tamam çin olaydı!
Onda məndən dostluq görər, xeyli xələt alardın sən:
Rast gələnlər sənin xoşbəxt olduğunu deyərdilər".
Bunu deyib yaxın dostu Pireyə o xitab etdi:
"Eşit, dostum Pirey, eşit, bizim Pilos səfərində
Bütün gəmi heyətindən mənə qulaq asan səndin.
Qulaq as bu sözümə də, qonaq apar bu qəribi,
Mən qayıdıb gələnəcən ona yaxşı hörmət elə".
Telemaxa belə cavab verdi nizəvuran Pirey:
"Dost, burada çox qalası olsan da, sən arxayın ol,
Qoymaram bu qərib qonaq heç bir şeydən korluq çəkə".
Belə deyib tez gəmiyə mindi; qalan dostlarına
Əmr etdi ki, minməmişdən yığsın onlar örkənləri.
Tez gəmiyə minib avar arxasına keçdi onlar.
Bu arada Odisseyin oğlu geydi səndəlləri,
Göyərtədən aldı sivri, mis ucluqlu nizəsini.
Onun səfər yoldaşları borazları azad edib,
İtələyə-itələyə suya saldı o gəmini,
Telemaxın əmri ilə İtakaya yollandılar.

555 Telemaxsa böyük donuz pəyəsinə gəlib çatdı;
Donuzların nə hesabı vardı orda, nə də sayı,
Orda yatıb-dururdu öz ağasına sadiq çoban.

ON ALTINCI NƏĞMƏ

Şəfəq sökdü. Odisseylə allahsifət çoban Yevmey
Ocaq çatıb, özlərinə sübh yeməyi bişirdilər.
Başqaları sürüsüylə artıq yola salınmışdı.
Yaxınlaşan Telemaxa hürmədi bir çoban iti,
Yalnız quyruq buladılar. Odissey hiss etdi bunu,
Duydu ayaq səslərini; bildi ki, bir gələn vardır,
Dərhal donuz çobanına bu qanadlı sözü dedi:
"Yevmey, gələn vardır. Çoban dostlarından deyil ki bu?
Yoxsa başqa bir tanışdır? Köpəklər də hürmür ona,
Ancaq quyruq bulayırlar. Ayaq səsi eşidilir".
O, sözünü qurtarmamış, əziz oğlu gəlib çatdı.
Heyrət ilə sıçrayaraq öz yerindən qalxdı çoban,
Al şəraba su qatdığı qab əlindən düşdü yerə,
Özü isə Telemaxın qabağına yeridi cəld,
Öpdü gözəl gözlərindən, əllərindən və başından,
Gözlərinin güclü yaşı axıb getdi yanağından.
Elə bil ki, həsrətliklə tapılmış bir balasını, –
Əziyyətlə boya-başa çatmış, on il qürbət çəkmiş
Tək oğlunu qoca ata öz bağrına basıb öpür. –
Yevmey də gənc Telemaxı elə qucub öpürdü ki,
Sanki, ölüm pəncəsindən xilas olub gəlmişdi o.
Çoban ona xırıltıyla bu qanadlı sözü dedi:
"Mənim şirin Telemaxım! Nə yaxşı ki, dönüb gəldin!
Sən gedəndən, inanmırdım, bir də səni gözüm görə.
Di yaxşı, gəl içəri gir, gəl doyunca baxım sənə!
Öz evində-eşiyində olasan bu gündən belə!
Onsuz da biz çobanların yanına sən az gəlirsən,
Şəhərdə gün keçirirsən. O talançı dəstəsinin
İyrənc, rəzil varlıqları doğrudanmı, üzmür səni?
Dərrakəli Telemaxsa ona belə cavab verdi:
"Belədir ki, var, ay ata, mən yanına gəlmişəm ki,
Öz gözümlə görüm səni, olanlardan xəbər tutum;
Anam hələ evdədirmi, yoxsa çıxıb ərə gedib?
Odisseyin yeri boşmu qalıb yataq otağında

Və hörümçək toru ilə, qalın tozla örtülübmü?”
Telemaxın cavabında çoban Yevmey belə dedi:
“Yox, anan öz evindədir; əvvəl necə – yenə elə.
Dərd əlindən nə gecəsi, nə gündüzü vardır onun;
Göz yaşları tökə-tökə, nə dincəlir, nə də yatır”.
Belə deyib sivri uclu mis nizəni aldı ondan,
Telemax daş astanadan addımlayıb keçdi evə.
Öz oğlunu görən kimi Odissey dik qalxdı yerdən.
Telemaxsa onu tutub uca səslə belə dedi:
“Əyləş, qonaq! Daxmamızda bizimçün də yer tapılar,
Bax bu adam mənimçün də ayrıca bir yer düzəldər”.
Belə dedi. Odissey də öz yerinə qayıtdı tez.
Yevmey yaşıl budaqların üzərinə dəri saldı,
Odisseyin əziz oğlu həmin yerdə əyləşincə,
Yevmey taxta məcməyidə ət gətirdi onlar üçün;
Dünənki şam yeməyindən qalmışdı bu qızarmış ət.
Bundan başqa bir səbətdə xeyli çörək gətirərək,
Sonra taxta bir ləyəndə meylə suyu qarışdırdı,
Axırda da Odisseyin qarşısında əyləşdi o.
Əllərini uzatdılar onlar hazır yeməklərə.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Allahsifət çobana üz tutub dedi mərd Telemax:
“Bu yadelli kimdir, ata? Hardan, hansı diyardandır?
İtakaya onu hansı dənizçilər gətiriblər?
Axı, məncə, ayaq ilə gəlmək olmaz bu adaya”.
Telemaxın cavabında belə dedin sən, ey Yevmey:
“Əziz balam, bu barədə bildiyimi danışaram;
Geniş Krit adasından olduğunu söyləyir o.
Adamların yaşadığı çox şəhərlər dolaşıbdır,
Allah belə əyiribdir bu qəribin bəxt ipini.
Fesportlar gəmisindən qaçıb gəlib indi bura,
Bu komaya sığınanı sənə təqdim eləyirəm.
İndi buyruq səninkidir. Amma kömək istəyir o”.
Dərrakəli Telemaxsa ona belə cavab verdi:
“Yevmey, sənin bu sözlərin yaraladı ürəyimi.
Ancaq onu necə qəbul edə billəm öz evimdə?
Mən bir yeniyetmə gəncəm, ona biri sataşarsa,
Qonağımı qorumaqçın elə güclü deyil qolum.
İki fikrin arasında qalıb mənim əziz anam:
Biri budur: burda qalıb keşiyini çəksin evin,

Çəkinib el tənəsindən, qorusun ər yatağını.
Birisi də budur: adlı-şöhrətli bir axeyliyə,
Hamıdan çox başlıq verən bir cavana ərə getsin.
Madam ki, bu uzaqelli adam sənin qonağındır,
Köynək, plaş verib onu yaxşı-yaxşı geyindirrəm.
İki ağzı kəsən qılınc, ayağına səndəl verib,
Özü hara istəyirsə, ora yola salaram mən.
İstəyirsən elə özün öz yanında saxla onu,
Mən həm paltar göndərərəm onun üçün, həm də yemək,
Qoy nə sənə, nə də başqa çobanlara yük olsun o.
İstəmirəm namizədlər olan yerə ayaq bassın;
Çünki onlar həddən artıq həyasız və quduzdurlar,
Ələ salıb incidərlər onu, mənə bir dərd olar.
Az deyillər, heç onlarla mən özüm də bacarmıram;
Bir nəfər nə qədər güclü olsa çoxla bacarammaz.
Dözümü çox Odissey də Telemaxa belə dedi:
“Sevimli dost, heç pis olmaz mən qarışsam bu söhbətə.
Az qalır ki, ürəyimi parçalaya sözləriniz.
Sənin kimi bir adamla hesablaşmaq istəməyib,
O bədzatlar evinizdə nə azğınlıq törədirlər!
De görüm, öz xoşunlamı sən onlara əydin boyun?
Allahlarmı salıb yoxsa səni xalqın nəzərindən?
Bərk ayaqda köməyinə yoxsa ümid bəslədiyin
Yaxın qohum-qardaşınmı yetişməyir köməyinə?
Kaş mən indi sənin kimi yeniyetmə gənc olaydım,
Odisseyin ya mərd oğlu olaydım kaş, ya da özü. –
Qoy bunu da deyim: onun gəlməyinə ümid çoxdur! –
Onun uca evindəki zala qədəm basar-basmaz,
O həddini azmışlara qanlı divan tutmasaydım,
Öz başımı verərdim mən rast gəldiyim ilk yolçuya.
Onlar məni təkləyərək hətta qalib gəlsələr də,
Bir halda ki, hər gün, hər an bəd əməllər görür gözüm,
Bir halda ki, mənim əziz qonağımı incidirlər,
Bir halda ki, yatağında zorlayırlar kənizləri,
Bir halda ki, zərərini ödəmədən, evdə olan
Bütün ərzaq və şərabı tələf edib tıxayırlar,
Onda ölmək yaşamaqdan daha xoşdur, şərəflidir!”
Dərrakəli Telemaxsa cavabında belə dedi:
“Qərib, sənin sözlərinə düzgün cavab verəcəyəm:
Nə nifrəti vardır mənə xalqın, nə də ədavəti.

Şikayətim yoxdur qohum-qardaşdan da; bilirəm ki,
Ən dəhşətli qırğında da qardaş atmaz qardaşını,
Təkövladlı yaratmışdır Kronion bizim nəsli:
Ulu babam Arkesidən yalnız Laert törəmişdir,
Laertin də bircə oğlu olub, – o da Odisseydir,
O da məni bu dünyaya gətirərək, atıb gedib.
Bu səbəbdən evimizdə düşmənlərin artıb sayı.
Adaların nə qədər ki, adlı-sanlı cavanı var:
Dulixi, Zam, sıx meşəli Zakinf, daşlı İtakadan
Qolu zorlu bütün gənclər Odisseyin arvadına
Elçi düşüb, talan edir evimizdə olan varı.
Anam isə nə nikaha razı olur, nə onları
Rədd etməyə gücü çatır; onlar isə evimizi
Talan edir; çox çəkməz ki, özümü də məhv edərlər.
Bütün bunlar yalnız qadir allahlara aşikardır.
Yevmey ata, durma, tez ol, get anamın yanına sən,
Xəbər ver ki, mən Pilosdan sağ-salamat qayıtmışam.
Sən qayıdıb gələnədək mən burada gözləyirəm.
Bir anamdan başqa bunu bir axeyli bilməsin ha!
Ayağımdan çəkənlərin az deyildir çünki sayı".
Çoban Yevmey, sənsə ona cavab verib belə dedin:
"Bildim. Elə mən özüm də bu barədə düşünürdüm.
Ancaq mənə heç bir şeyi gizlətmədən bunu da de:
Bu xəbəri bəxtidönük Laertə də çatdırımmı?
Doğrudur o, Odisseyin həsrətini çox çəkirdi,
Lakin buna baxmayaraq göz qoyub çöl işlərinə,
İstəyəndə nökərlərlə bir yeyib, bir içirdi də.
Sən gəmiylə qumlu Pilos adasına gedən gündən,
Deyirlər ki, boğazından nə su keçir, nə də çörək.
Baxammır çöl işlərinə; ağlayıb ah çəkə-çəkə
Qərq olub qəm dəryasına. Bir sümükdür, bir də dəri".
Dərrakəli Telemaxsa belə dedi o çobana:
"Çox təəssüf! Lakin ona bu xəbəri vermək olmaz.
Əgər hər kəs arzusuna, istəyinə yetişsəydi,
Mən atamın İtakaya dönməsini istəyərdim.
Bu xəbəri sən anama çatdıraraq, qayıt geri.
Yox, yox, Laert olan səmtə burulmağın lazım deyil.
Anama de, açarçıyla o göndərsin bu xəbəri.
Mənim geri dönməyimi Laertə qoy o çatdırsın".
Telemaxın əmri ilə çoban yola hazırlaşdı:

Ayağına səndəl taxıb tez şəhərə yollandı o.
Afinanın nəzərindən yayınmadı bu hadisə.
Uca boylu, yaraşıqlı, əl işində məharətli
Gözəl qadın görkəmində o komaya yaxınlaşdı;
Astanada durdu; yalnız Odisseyə oldu əyan,
Telemaxsa ilahənin gəlişini hiss etmədi:
Allahların gəlişini hamı görə bilmir indi.
Köpəklər də gördü onu, lakin hürə bilmədilər,
Zingildəyə-zingildəyə qaçıb gözdən yayındılar.
Afina qaş tərpədincə, Odissey cəld başa düşüb
Evdən çıxıb getdi həyət hasarının arxasına,
İlahənin qarşısında durdu. Dedi pak Afina:
“Sən ey allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
Daha sirri öz oğlundan gizlətməyin yeri deyil.
Yağılardan öc almağın tədbirini birgə çəkin,
Şəhərə də bir yollanın. Sizi çox da tək qoymaram.
Döyüşlərə girmək mənim özümü də cəlb eləyir”.
Belə deyib Odisseyə toxundurdu zər çubuğu,
Ona təmiz plaş ilə, təmiz xiton geyindirdi.
Ucaldıb boy-buxununu, cavan etdi görkəmini,
Üzü yenə əsmərləşdi, qırışıqlar yoxa çıxdı,
Sıx və qara saqqal yenə bəzədi üz kənarını.
Odisseyi Afina bu şəklə salıb çıxdı getdi.
O, daxmaya qayıdanda heyrət sardı Telemaxı,
Baxışını yayındırdı, dedi, bəlkə, allahdır bu!
Telemax öz atasına bu qanadlı sözü dedi:
“Qərib, bir az əvvəlkinə heç bənzərin yoxdur indi;
Paltarın da başqalaşıb, bədəninin dərisi də.
Yəqin, geniş göy sahibi allahlardan birisən sən!
Rəhm et, sənə yaxşı nəzir verib, qurban kəsərik biz.
Qızıl şey də verrik hətta; yalnız rəhmin gəlsin bizə!”
Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey də belə dedi:
“Yox, yox, allah deyiləm mən; niyə allah bildin məni?
Mən atanam. Səni dərdə-qəmə salan atan mənəm.
Azğınlara baş əyməyin yalnız mənim ucumdandır”.
Belə deyib gözü yaşlı öpdü ata öz oğlunu
O əvvəllər göz yaşını saxlamağı bacarırdı.
Telemaxsa inanmayıb o, Odissey olduğuna,
Atasına xitab edib bu hikmətli sözü dedi:
“Yox, Odissey deyilsən sən. Allahlardan yəqin biri

Aldadır ki, məni sonra daha artıq əzab çəkim.
Fani insan öz ağlıyla bu işləri törədəmməz.
Yalnız qüdsi ölümsüzlər ölərilər qarşısında
Cavan, ya da qoca şəkli alıb zahir ola bilər.
Bir az əvvəl sən cındırdan paltar geymiş bir qocaydın,
İndi geniş göy sahibi allahlara oxşayırsan!”
Telemaxın cavabında Odissey bu sözü dedi:
“Atan sənin qabağında dayanmışkən, bir bu qədər
Heyrətlənmək, şübhələrə qapılmaq boş şeydir, oğul!
Çünki başqa bir Odissey heç vaxt bura gəlməyəcək.
Mən çox ellər dolaşaraq, əzab çəkmiş Odisseyəm.
Tamam on il dolaşaraq vətənimə qayıtmışam.
Gördüyün bu dəyişiklik Afinanın əməlidir,
Elə bir iş yoxdur ki, o pak ilahə bacarmasın.
Bir az əvvəl məni qoca dilənçiyə döndərən də,
Xoş geyimli, güclü gəncə çevirən də Afinadır.
Bizə gözəl görkəm vermək, ya eybəcər şəklə salmaq
Sonsuz səma sahibləri allahlarçın çox asandır”.
Belə deyib əyləşdi o. Telemaxsa ağlayaraq
Nəcabətli atasını öz bağrına basdı birdən.
Odissey də, Telemax da ağlamaqdan doymurdular.
Elə bil ki, bir qartalın, ya da ki, bir çalağanın
Kimsə ətcə-balasını yuvasından aparmışdı, –
O quş kimi ata-oğul uca səslə ağlayırdı.
Nə atanın, nə oğulun dayanmırdı göz yaşları.
Telemax öz atasına bu sualı verməsəydi,
Gün batana qədər onlar göz yaşları tökəcəkdi:
“Əziz ata, söylə görüm, səni doğma İtakaya
Hansı gəmi gətirmişdir, gəmiçilər kimlər idi?
Hər halda sən İtakaya ayaq ilə gəlməmişsən”.
Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey də belə dedi:
“Əziz balam, heç bir şeyi gizlətmədən deyim sənə:
Dənizsevər feaklardır məni bura gətirənlər;
Onlar bütün qəribləri çatdırır öz yurdlarına.
Onlar məni yatmış halda gətiriblər bir gəmidə
Və bir yığın töhfə ilə çıxarıblar bu sahilə.
Mis və qızıl, gözəl paltar, bir çox başqa hədiyyələr
Bir ölməzin köməyilə mağarada gizlədilib.
Məni bura pak Afina göndərib ki, yağılardan
Qanlı qisas almaq üçün tədbiri bir yerdə çəkək.

Anan ilə evlənməyə namizədlər kimdir – danış,
Görüm, onlar nəçidirlər, sayları nə qədər olar?
Danış, – mən də bir götür-qoy edim, görüm, bu gənclərlə
Qanlı vuruş aparmağa biz ikimiz qadirikmi,
Özümüzə yoxsa başqa köməkçilər tapmalıyıq?”
Dərrakəli Telemaxsa Odisseyə belə dedi:
“Ata, sənin haqqında mən çox təriflər eşitmişəm,
Eşitmişəm, həm güclüsən, həm ağıllı məsləhətçi.
Ancaq məni dəhşət alır; necə yəni iki nəfər
Bir yığın güc sahibinin öhdəsindən gələ bilər?
Çünki nikah talibləri nə ondur, nə iyirmidir.
Onlar sayca nə qədərsə, sən özün də görəcəksən.
Tək Dulixi adasından əlli iki adam gəlib,
Hamısı gənc, əsilzadə, yanlarında altı nökər.
İyirmi dörd adlı-sanlı cavan isə Zamdan gəlib.
Düz iyirmi əyan oğlu gəlib Zakinf adasından;
Bizim yerli zadəgandan elçi düşən on ikidir.
Qasid Medont, xoş avazlı allahsifət Femiy, bir də
İki mahir ətdoğrayan xidmət edir bu gənclərə.
Saydığım bu adamların hamısına qarşı çıxsaq,
Qanlı, qorxunc həmləsinə rast gələrik biz onların.
Yox, bacarsan sən əlavə köməkçilər dəvət elə,
Elə olsun, canla-başla dadımıza yetişsinlər”.
Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey də cavab verdi:
“Qulaq as gör nə deyirəm, yaxşı-yaxşı yadda saxla:
Əgər bizim Afinayla Zevs olarsa köməkçimiz,
Onda başqa bir köməkçi axtarmağa dəyərmi heç?”
Dərrakəli Telemax da belə dedi atasına:
“Adlarını çəkdiklərin ən mötəbər köməkçidir:
Göydə qərar tutsalar da, onlar bütün fanilərin,
Eləcə də allahların canına çox qorxu salır”.
Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey də cavab verdi:
“Ares mənim sarayımda cəng işinə başladımı,
Nikah tələb edənlərlə biz döyüşə girişdikmi,
Nə Afina, nə də ki, Zevs bir kənarda qala bilməz.
Sən dan yeri qızaranda yola düş düz evimizə,
Penelopa məftunları dəstəsinə qoşul, dərhal.
Bir az sonra mən də çoban Yevmey ilə gəlləm ora,
Gəlləm qoca dilənçitək kirli, cındır bir paltarda.
Onlar məni təhqir edib, əziyyət də vermiş olsa,

Vursalar da, söysələr də, ürəyini sıxmayasan.
Ayağımdan tutub məni salon boyu sürüsələr,
Üstümə şey atsalar da, sən özünü saxla; yalnız
Dilə tut ki, onlar belə ağılsızlıq etməsinlər.
Ancaq ağlım çətin kəsir, onlar sözə qulaq asa,
Çünki artıq hamısının ölümləri çatıb daha.
Qoy sənə bir söz də deyim, qəlbən qəbul elə onu,
Pak Afina elə bu an mənə təlqin etdi bunu:
Mən başımı tərpədincə, sən otaqda gözə çarpan
Bütün döyüş silahını başdan-başa yığışdırıb,
Qaldır birbaş yuxarıya, gözdən uzaq yerdə gizlət.
Nikah tələb eləyənlər səbəbini soruşsalar,
Nəvazişlə cavab verib bu sözləri de onlara:
– Mən onları apardım ki, tüstü xarab eləməsin;
Axı onlar Odisseyin vaxtındakı kimi deyil,
Hamısını od-ocağın hisi basıb, korlanıblar.
Bir də ki, Zevs Kronion ürəyimə damdırdı ki,
Siz çox içib ölüm-dirim davasına qalxarsınız,
Qonaqlığı, elçiliyi burnumuzdan tökərsiniz:
Kef zamanı axı silah öz-özünə çıxır qından! –
Ancaq bizim hərəmizə bir qılınc, bir nizə saxla,
Döyüşlərə başlayanda əlimizə almaq üçün
Hərəmizə mal gönündən bir qalxan da saxlayarsan.
Afinayla Zevs onların kütləşdirər şüurunu.
Qoy sənə bir söz də deyim, qəlbən qəbul elə onu:
Əgər mənim oğlumsansa, qanın mənim qanımdansa,
Qoy bilməsin evdə heç kəs mənim gəlib çıxdığımı:
Qoy nə Laert bilsin bunu, nə donuza baxan Yevmey,
Nə evdəki xidmətçilər bilsin, nə də Penelopa.
Bir sən, bir mən imtahana çəkək bütün qadınları.
Qullardan da bəzi-bəzi adamları bir sınayaq,
Görək məni, səni sevən, bizdən qorxan hansılardır,
Saymayanlar, pisləməkdən çəkinməyən hansılardır”.
Odisseyin oğlu yenə belə dedi atasına:
“O qədər də çəkməz, ata, özün əmin olarsan ki,
Zəiflikdən, acizlikdən çox uzaqdır qəlbim mənim.
Ancaq sənin tədbirini biz yerinə yetirərsək,
İnanmıram xeyri ola, – bu barədə yaxşı düşün.
Mülkündəki adamları öyrənmək çox vaxt aparar.
Nikah tələb edənlərsə bu müddətdə rahat-rahat

Yeyib-içib, nəyimiz var, axırına çıxa bilər.
Qadınları lap indi də yoxlayaraq, bilmək olar –
Səni bədnam edən kimdir, kim təmizdir, ismətlidir.
Kişilərə gəldikdəsə, çobanların oylağında
İmtahana çəkib, indi yoxlamağın vaxtı deyil.
Zevs işarə edən kimi onları da sınayarıq".
Odisseylə Telemaxın bu haqdaydı söhbətləri.
Telemaxı vətəninə qaytararaq gələn kimi
Yaxınlaşmaq üzrə idi bu əsnada İtakaya.
Dərin körfəz sularına gəmi gedib çatan kimi,
Onu çəkib çıxardılar qumlu sahil üzərinə.
Tez sahilə daşıdılar gəmidəki silahları,
Klitgilə daşıdılar xidmətçilər töhfələri.
Telemaxın gəldiyini anasına demək üçün
Odisseyin sarayına tez bir qasid göndərildi.
Dedilər, qoy, Penelopa bilsin – oğlu çöldə qalıb
Və əmr edib: qara gəmi tez şəhərə yollansın ki,
Penelopa ürəyini üzüb daha ağlamasın.
Qasid ilə çoban Yevmey bir-birinə rast gəldilər;
Hər ikisi Penelopa üçün xəbər aparırdı.
Hər ikisi eyni vaxtda çatdı evə. Kənizlərin
Qabağında dayanaraq bu sözləri dedi qasid:
"Xanım, sənin əziz oğlun dönüb gəldi İtakaya!"
O baş çoban Yevmey isə yaxınlaşıb xanımına,
Telemaxın sözlərini lap yavaşdan dedi ona.
Tapşırığı öz yerinə yetirərək çoban Yevmey
Evdən çıxıb getdi çölə – donuzları olan yerə.
Penelopa məftunları bu xəbərdən pərtləşdilər.
Evdən çıxıb hündür həyət hasarının o tayında –
Darvazanın lap yanında fikrə dalğın əyləşdilər.
Poliboğlu Yevrimax öz dostlarına belə dedi:
"Telemax ən böyük işin öhdəsindən gəlib, dostlar!
Biz nagüman olduğumuz bir səfəri başa vurub.
İndi gərək qara, qəşəng bir gəmini yola salaq,
Təcrübəli avarçılar əyləşdirək o gəmidə,
Pusqudakı yoldaşları onlar geri çağırsınlar".
O sözünü qurtarmamış, Amfinom bir saz gəminin
Dərin liman sularına girdiyini gördü birdən,
Dənizçilər avarları və yelkəni yığırdılar.
Amfinom bir qah-qah çəkib belə dedi dostlarına:

“Xəbər vermək lazım deyil, onlar artıq limandadır!
Ya bir allah xəbər verib, ya özləri görüblər ki:
Yaxınlıqdan gəmi keçdi, ancaq ona çatmayıblar”.
Belə dedi. Qalxıb hamı getdi dəniz sahilinə.
Qumlu sahil üzərinə çıxarıldı həmin gəmi.
Xidmətçilər gəmidəki silahları daşıdılar.
Tələblilər sonra şəhər meydanına yollandılar.
Qoymadılar nə qoca, nə gənc onlara yaxınlaşsın.
Yevpeytoğlu Antinoy bu yığıncaqda nitq elədi:
“İş xarabdır! Ölümsüzlər bu adamı xilas etdi.
Bütün günü bizimkilər küləkli dağ zirvəsində
Durub keşik çəkirdilər. Gün batandan sonra isə
Yuxumuza haram qatıb, itigedən gəmimizlə
Suda üzüb Telemaxın pusqusunda dururduq ki,
Onu ələ keçirərək, nəfəsini kəsək getsin.
Demə, allah sağ-salamat onu bura yetiribmiş.
Gəlin, indi fikirləşib onu elə məhv edək ki,
Bu tələdən yaxasını qurtarmağı bacarmasın.
O nə qədər sağdır, biz öz arzumuza çatammarıq,
Qərar qəbul eləməkdə çünki artıq kamilləşib.
Bizə yerli camaatın rəğbəti də azalıbdır,
Əhalini o, meydana toplamamış olsun gərək.
Bilirəm ki, yubandıran deyil o bu tədbirini
Və acığı soyumamış açıb xalqa deyəcək ki,
Bizim sui-qəsdimizdən necə yaxa qurtarıb o.
Yəqindir ki, bu sui-qəsd xalqı razı salmayacaq,
Bəlkə də xalq bizi tamam qovacaqdır bu diyardan,
Onda gərək İtakadan yad ellərə köçüb gedək.
Ən yaxşısı budur ki, biz onu şəhər kənarında
Ya da yolda həlak edib, var-yoxunu zəbt eləyək,
Heç bir kəsi incitmədən aramızda bölüşdürək.
Evi isə anasıyla, gedəcəyi ərə qalsın.
Bu təklifi xoşlamayıb, onun diri qalmasına,
Vara sahib olmasına əgər hamı tərəfdarsa,
Onda gərək burdakı bu kef-damağı dayandıraq,
Kim bacarır, çox şey verib, razı salsın çariçanı.
Allahların hökmü ilə xanım kimin qismətidir
Və kim artıq başlıq verir, qoy ona da ərə getsin”.
Antinoy bu sözü dedi, qalanları dinmədilər.
Tək Amfinom onlara üz tutub dedi sözlərini. –

395 Çar Aretin nəslindəndi, Nisin şanlı oğluydu o.
Bol taxıllı, göy otlaqlı Dulixidən gəlmiş olan
Cavanların başçısıydı. Penelopa Amfinomun
Ağıllı söz-söhbətini, idrakını xoşlayırdı.
Nikah tələb edənlərə o bu sözlə xitab etdi:
400 Telemaxı məhv etməyi mən heç zaman istəməzdim.
Çar nəslindən olanları həlak etmək cinayətdir!
Əvvəl gərək allahların məramını öyrənək biz.
Əgər bizim bu tədbiri Zevs bəyənsə, Telemaxı
Mən öldürrəm və hamını bu işə cəlb eləyərəm.
405 Allaha xoş getmirsə bu, dinc durmamız məsləhətdir!"
Amfinomun təklifilə razılaşdı həmkarları.
Tezcə qalxıb Odisseyin sarayına yollandılar,
Evə gircək kreslolar üzərində əyləşdilər.
Düşüncəli Penelopa bu vaxt başqa fikrə düşdü –
410 Dərhal lovğa məftunların salonuna endi xanım.
Bilirdi ki, Telemaxın qətlinə can atır onlar;
Qasid Medont eşidərək qəsdi, xəbər gətirmişdi.
Kənizlərlə birgə endi Penelopa gen salona.
Qadınların arasında ilahətək gözəl xanım
415 Yan otağa gedən yolun payasına söykənərək,
Sifətini parıldayan baş şalıyla gizlətdi və
Antinoya üz tutaraq çox məzəmmət etdi onu:
"Antinoy, sən həm məkrli, həm utanmaz bir adamsan.
Burda hamı deyir ki, sən yaşıdların arasında
420 Ən ağıllı və natiqsən. Ancaq belə deyilsənmiş.
Quduzsanmış! Telemaxı məhv etməyə hazırsanmış!
Bilmirsən ki, Zevs arxadır ondan kömək umanlara?
Öz dostunun ölümünə susayanlar günahkardır.
Qorxub xalqın qəzəbindən atan bura qaçdığını
425 Yoxsa yaddan çıxarıbsan? Atan quldur tafoslarla
Əlbir olub, ta qədimdən bizimlə dost və müttəfiq
Fesprotlar tayfasını soyub, qarət eləmişdi.
Xalq qərara gəlmişdi ki, atanı məhv eləsinlər,
Olub-qalan varını da müsadirə eləsinlər.
430 Qeyzə gəlmiş camaatın qarşısını ərim aldı.
İndi onun arvadını alıb, mal və əmlakını
Qəsb eləmək, oğlunu da həlak etmək istəyirsən.
Bu fikirdən həm sən özün, həm dostların qoy əl çəksin!"
Poliboğlu Yevrimaxın belə oldu ona sözü:

“Sən ey qoca İkarinin aqil qızı Penelopa!
Heç narahat olma, səni qoy sıxmasın bu fikirlər.
Bil ki, sənin əziz oğlun Telemaxa əl qaldıran
Adam yoxdur, olmayıbdır, sonralar da olmayacaq.
Nə qədər ki, gözüm günəş işığını görür – olmaz.
Qoy sənə bir söz də deyim, öz yerini tutacaq söz:
Kim ona qəsd edim – desə, tökəcəyəm al-qanını.
Çünki bir vaxt qalayıxan mərd Odissey, uşaqkən mən,
Dizi üstə çox oturdub, qızarmış ət verib mənə,
Tünd-qırmızı şərab ilə doldurubdur piyaləmi,
Bax, bununçün Telemaxı mən hamıdan çox sevirəm.
Burda olan cavanlardan Telemaxa xətər yetməz,
Allah verən ölümünsə qabağını almaq olmaz”.
Belə dedi. Özü idi ona ölüm hazırlayan.
Penelopa üst qatdakı otağına çıxıb getdi.
Pak Afina gözlərini qapayana qədər onun,
Əziz əri Odisseyi yada salıb ağladı hey.
Odisseylə Telemaxın yanına şər qarışanda çatdı Yevmey.
Onlar yaşı təzə bitmiş bir donuzu boğazlayıb
Özlərinə şam yeməyi bişirməklə məşğuldular.
Afina öz çubuğunu toxundurdu Odisseyə;
Odissey bir an içində ixtiyara döndü yenə.
Cırıq-cındır paltarlarla örtdü yenə vücudunu,
Çünki birdən çoban Yevmey onu görüb tanıyardı
Və şəhərə qaçardı ki, xanımına xəbər versin.
Telemax öz çobanını görüb ondan sual etdi:
“Yevmey, söylə sən şəhərdən nə xəbərlə qayıdıbsan?
Qatillərim pusqunu tərk edib geri qayıdıblar,
Yoxsa hələ gözləyirlər ki, mən gəlib keçim ordan?”
Çoban Yevmey, Telemaxa sənsə belə cavab verdin:
“Yox, bunları soruşaraq öyrənməyə girişmədim.
Mən şəhərə yollananda fikrim ancaq bu idi ki,
Tapşırığı tez yerinə yetirərək dönüm geri.
Yolda səfər dostlarının qasidinə rast gəldim mən.
Məndən qabaq xanıma o çatdırmışdı bu xəbəri.
Ancaq sizə öz gözümlə gördüyümü danışaram:
Mən şəhərdən dönüb Hermes təpəsinə çatar-çatmaz,
Gördüm iti gedişli bir gəmi girdi iskələyə.
O gəmidə xeyli adam çarpdı mənim nəzərimə.
Bir də çoxlu qoşauclu nizə ilə qalxan gördüm.

Dedim: görən onlardırmı? Ancaq bir şey öyrənmədim”.
Telemax bu əhvalatı eşidincə gülümsədi,
Atasına baxdı xəlvət. Yevmey bunu hiss etmədi.
İşlərini qurtararaq, əyləşdilər şam etməyə,
Doyanacan yedi hamı, qalmadı bir məğmun olan.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Yatmaq yada düşdü, şirin yuxudan da həzz aldılar.

ON YEDDİNCİ NƏĞMƏ

Erkən doğan alsaçaqlı Eos çıxdı qaranlıqdan,
Allahsifət Odisseyin oğlu qalxdı yatağından.
Yaraşıqlı səndəlini dərhal geydi ayağına,
Əlinə çox yaxşı yatan bir nizə də götürdü cəld,
Sonra yola çıxhaçıxda belə dedi Yevmeyə o:
“Anam məni görsün deyə düz şəhərə gedirəm mən.
Nə qədər ki, öz gözüylə görməyibdir məni anam,
Nə acı göz yaşlarını kəsəcəkdir, nə ahını.
Tapşırığım budur: sən də bu qocanı apar ora;
Qoy şəhərdə dilənçilik eləməklə dolansın o,
Rəhmi gələn orda ona ya mey verər, ya da çörək.
Gəlmələrin hamısını qəbul edə bilmərəm mən,
Onsuz da öz dərdim-qəmim lap başımdan aşıb mənim.
Qonaq bundan inciyərsə, öz işini pisləşdirər.
Danışanda həqiqəti danışmağı sevirəm mən”.
Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
“Sevimli dost, mən özüm də burda qalmaq istəmirəm,
Orda hər kəs bir sədəqə verər, yəqin, bu qocaya.
Şəhər yeri dilənçiyə kənd-kəsəkdən daha xoşdur,
Elə yaşda deyiləm ki, burda qalıb çobanların
Hər əmrinə qulaq asıb, dediyinə əməl edim.
Yaxşı, sən get, mənə isə Yevmey edər bələdçilik.
Qoy qızınım odda bir az, qızsın günün işığı da,
Paltarım da yaxşı deyil; naxoşladar sübh ayazı.
Axı bayaq dediniz ki, şəhər burdan uzaqdadır”.
Belə dedi. Öc almağı fikirləşən Telemaxsa
Keçib çoban həyətindən tez şəhərə yol başladı,
Elə ki, o rahat, qəşəng evlərinə gəlib çıxdı,
Nizəsini evin hündür sütununa söykədi tez,
Özü isə dan kandarı adlayaraq keçdi evə.
Öncə dayə Yevrikleya gördü onun gəldiyini;
Kreslolar üstə qoyun dəriləri salırdı o,
Sevincindən ağlayaraq Telemaxa yaxınlaşdı.
Dalınca da Odisseyin kənizləri axışdılar.

Telemaxın gah başından öpdü onlar, gah çiynindən.
Afrodita, Artemida yaraşıqlı Penelopa
Bir az sonra rahat yataq otağından çıxıb gəldi,
Gözü yaşlı qucaqladı Telemaxı əllərilə,
Parıldayan gözlərindən və başından öpüb onun,
Dərdli-qəmli, dalğın halda bu hikmətli sözü dedi:
"Mənim şirin Telemaxım, demək gəldin! Sən Pilosa
Gedən gündən inanmırdım bir də səni gözüm görə.
Öz atanın sorağına düşdün məndən xəbərsizcə.
Hərtərəfli söylə görüm, nə xəbərlə döndün geri?"
Dərrakəli Telemaxsa ona belə cavab verdi:
"Ana, məni gəl ağlatma, ürəyimi parçalama,
Çünki ölüm pəncəsindən yaxam yeni qurtarıbdır.
Ən yaxşısı budur: get çim, təmiz paltar gey əyninə,
Kənizlərlə bir yerdə qalx üst qatdakı otağına,
Orda ölməz allahlara hekatomba nəzri vəd et;
Bəlkə, Zevsin köməyilə qisas aldıq yağılardan.
Mən özümlə gətirdiyim qonağı da çağıraraq
Burdan şəhər meydanına gedəcəyəm İtakanın.
Öncə sadiq dostlarımla onu yola saldım bura.
Tapşırdım ki, Pireygilə aparsınlar o qəribi,
Mən gəlincə Pirey ona layiqincə hörmət etsin".
Belə dedi. Penelopa söz tapmadı cavabında.
Dərhal gedib yuyundu o, sonra təmiz paltar geydi,
Allahlara vəd etdi ki, düz yüz qurban kəsəcəkdir.
Bəlkə, Zevsin köməyilə onda qisas-öc alına.
Telemax da yenə alıb nizəsini çıxdı evdən,
Çox yırtıcı iki it də qaçdı onun arxasınca.
Afina da ona nadir bir gözəllik bəxş elədi,
Telemaxı bu görkəmdə görənləri heyrət aldı.
Penelopa məftunları yığışdılar tez başına.
Fikirləri bəd olsa da, söhbətləri bəd deyildi.
Pərəstişkar dəstəsindən ayrılaraq tezliklə o,
Mentor, Antif və Alifers olan yerə yaxınlaşdı;
Onlar köhnə dostlarıydı Laertoğlu Odisseyin.
Əyləşdilər. Onlar sorğu-sual verdi Telemaxa,
Bu vaxt məşhur nizəatan Pirey ora yaxınlaşdı,
O, şəhərdən keçirərək qonağı da gətirmişdi.
Telemax öz qonağını görüb ona tərəf getdi.
Öncə Pirey Telemaxa xitab edib belə dedi:

"Telemax, əmr elə, qadın xidmətçilər bizim evdən
Menelayın verdiyi o töhfələri daşısınlar".
Dərrakəli Telemax dərhal cavab verib dedi:
"Pirey, hələ bilmək olmaz bu işlərin axırını.
Nikah tələb eləyənlər öz evimdə məni xəlvət
Öldürərək paylaşsalar atamın var-dövlətini,
Menelayın töhfələri onlara yox, sənə qalsın.
Mən onları məhv edərsəm, o qiymətli töhfələri
Bizim evə gətirərsən, sən də, mən də şad olarıq".
Belə deyib yadellini öz evinə apardı o.
Abad evə çatan kimi plaşları soyundular,
Qatlayaraq kreslo və kətil üstə qoydu onlar,
Sonra girib hər ikisi vannalarda yuyundular.
Çimizdirib, canlarına kənizlər yağ çəkdi sonra,
Axırda da yun plaşla, yumşaq xiton geydirdilər.
Sonra gedib hərəsi bir kresloda tutdu qərar.
Əllərini yumaq üçün kəniz qızıl bir dəstidə
Su gətirdi, gümüş tası qoydu yerə önlərində,
Sonra da bir masa çəkdi gələnlərin qabağına.
Mərifətli açarçı da çörək qoydu o masaya,
Evdə olan ehtiyatdan neçə cürə yemək verdi.
Qapının yan payasına yaxın yerdə kresloya
Əyləşərək zərif iplik əyirirdi Penelopa.
Hazırlanmış yeməklərə uzatdılar əllərini.
İstədiyi qədər hər kəs yeyib-içib doyan kimi,
Çox ağıllı Penelopa onlara bu sözü dedi:
"Oğlum, qalxım otağıma, yatağıma girim yenə.
Əziz ərim Atridlərlə Troyaya gedən gündən
O yatağı gecə-gündüz çəkdiyim ah bürümüşdür,
O yatağı gözlərimdən axan yaşlar suvarmışdır.
Odisseyin gəlməyindən əgər xəbər bilirsənsə,
O həyasız məftunlarım gəlməmişdən söylə, oğlum".
Dərrakəli Telemaxsa anasına belə dedi:
"Elə isə, əziz anam, nə var – sənə söyləyərəm.
Biz Pilosa müdrik Nestor sarayına getdik öncə.
Uca damlı evində o, məni yaxşı qəbul etdi.
Uzun sürən bir səfərdən qayıdaraq yeni gəlmiş
Öz sevimli övladını ata necə qarşılarsa,
Nestor, bir də oğulları məni elə qarşıladı.
Nestor dedi, Troyadan ayrılalı, Odisseyin

Ölməsindən, qalmasından heç bir xəbər eşitməyib,
Spartaya – mərd nizədar Menelayın paytaxtına
Getmək üçün mənə möhkəm gərdunəylə at verdi o.
Arqiv qızı Yelenanı Spartada gördüm, ana.
O gözəlçün çox arqivli və troyan getdi bada.
Məni görcək Atreyoğlu mərd Menelay soruşdu ki,
Lakedemon diyarına nə məqsədlə gəlmişəm mən.
Heç bir şeyi gizlətmədən həqiqəti açıb dedim.
Çar Menelay onda mənə bu sözlərlə cavab verdi:
“Necə yəni Odisseytək mərdin zifaf yatağına
O cür miskin yaramazlar sahib olmaq istəyirlər!
Bu iş ona bənzəyər ki, körpə-körpə balasını
Yatırdıb şir kahasında otlamağa gedə maral.
Yaşıl otlu düzənlərdə, dərələrdə vaz atırkən
Qüdrətli şir birdən-birə yuvasına dönüb gələ.
Onda körpə balaların və maralın vay halına!
Odissey də o gəncləri belə qırıb-çatacaqdır.
Ey Zevs ata, ey Apollon, ey ilahə pak Afina!
Lesbosdakı qüdrətilə qayıdaydı kaş Odissey!
Lesbosda o Filomelid pəhləvanı qaldıraraq
Yerə elə bərk çırpdı ki, axeylilər fərəhləndi.
O zamankı Odisseylə qarşılaşsa namizədlər,
Ömürləri gödək olar, toyları da vaya dönər.
İndi bilmək istədiyin suala da cavab verib,
Heç bir şeyi gizlətmədən açıb sənə söyləyərəm.
Falçı dəniz qocasından eşitdiyim bir xəbəri
İndi sənə danışaram tamam yerli-yerində mən.
Odisseyi bir adada əzab çəkən görüb qoca,
O adada onu zorla dustaq edən Kalipsodur.
Öz yurduna heç vəchlə qayıdammır pak Odissey.
Gur dalğalı dənizləri qət eləyib keçmək üçün
Nə yoldaşı var, nə də ki, çoxavarlı gəmisi var.
Bəli, məşhur nizəatan mərd Menelay belə dedi.
Bu xəbəri bilib döndüm. Səmt küləyi əsdirərək,
Ölümsüzlər köməkləşib məni evə çatdırdılar”.
Anasının ürəyini titrətdi bu sözlərlə o,
Bundan sonra allahsifət Feoklimen qalxıb dedi:
“Odisseyə hər cəhətdən layiq olan nəcib qadın!
Bunu lap az adam bilir. Eşit mənim dediyimi,
Heç bir şeyi gizlətmədən, düzü nədir, danışıram.

And içirəm ulu Zevsə, and içirəm bu süfrəyə,
And içirəm Odisseyin bu qonaqcıl ocağına
Ki, Odissey İtakada – bu an doğma yurdundadır,
Ya əyləşib, ya yol gedir, məlumata qulaq asır,
Bu həyasız aşiqləri məhv etməyə hazırlaşır.
Biz gəmidə İtakaya gələn zaman bir quş bunu
İşarəylə xəbər verdi, mən də dedim Telemaxa".
Çar arvadı Penelopa ona belə cavab verdi:
"Qonaq, sənin dediklərin tutsa əgər öz yerini,
Məndən çox-çox hörmət görüb, çox muştuluq alarsan sən.
Onda sənə rast gələnlər "nə xoşbəxtdir!" – deyəcəklər".
Penelopa o qonaqla belə söhbət edirdilər.
Penelopa məftunları bu vaxt evin qabağında
Nizə ilə, disk ataraq əylənməyə məşğuldular.
Bu meydanda onlar hər gün həyasızlıq edərdilər.
Nahar vaxtı gəlib çatdı. Heyvanları hərgünkütək
Naxırçılar təmənnalı gənclər üçün gətirdilər.
Bu həyasız cavanların rəğbət, hörmət bəslədiyi,
Bir oturub-durduqları qasid Medont belə dedi:
"Ey cavanlar, siz o ki var oynadınız, əyləndiniz,
Daha bəsdir, gedək evə; birgə nahar hazırlayaq,
Çünki nahar yeməyini gecikdirmək yaxşı deyil".
Penelopa məftunları sözə baxıb tez qalxdılar.
Rahat evə girən kimi plaşları soyunaraq,
Qatlayıban kreslo və kətil üstə qoydu onlar.
Yağlı qoyun-keçiləri, kök və iri donuzları
Yağlı-piyli inəkləri boğazlayıb namizədlər
Doğradılar nahar üçün. Odisseylə çoban Yevmey
Bu vaxt şəhər səfərinə hazırlığa başlamışdı.
O baş çoban Yevmey sözə başlayaraq belə dedi:
"Qərib qonaq, sahibimin buyruğunca sən şəhərə
Günü bu gün getməlisən. Amma mənə qalsa idi,
Burda qalıb heyvanların üzərində göz olardın.
Ancaq ağa buyruğundan çıxmaq olmaz. Danlar məni,
Axı ağa məzəmməti çox da xoşa gələn olmur.
Di gəl gedək. Vaxt tez keçdi. Çox çəkməz ki, axşam olar,
Axşam çağı olanda da hava yaman soyuqlaşır".
Çox ağıllı Odissey də belə cavab verdi ona:
"Anlayıram. Elə mən də bu barədə düşünürdüm,
Yaxşı, gedək. Qabağa düş. Dilənərək gəlim mən də.

Varsa hazır dəyənəyin, ver – o, mənə dayaq olsun,
Axı özün deyirdin ki, şəhər yolu sürüşkəndir".
Belə deyib asılqanı ipdən olan, dəlmə-deşik
Və yamaqlı heybəsini çiyni üstdən aşırdı o,
Öz ürəyi istəyən bir əsa verdi Yevmey ona,
Ağa ilə bələdçilik edən Yevmey düşdü yola;
Çobanlarla itlər qaldı mal-qaranı qorumağa.
Söykəndiyi əsasıyla, köhnə yırtıq paltarıyla
Laertoğlu yaşı ötmüş dilənçiyə oxşayırdı.
Çala-çuxur, daşlı yolla aşağıya endi onlar,
Daş divarlı, şəffaf sulu bir quyuya rast gəldilər;
Suyu bütün şəhərlilər bu quyudan aparırdı,
İtak, Nerit və Poliktor düzəltmişdi bu quyunu.
O quyunun dörd bir yanı qaraqovaq meşəsiydi,
Suyu isə yuxarıdan – bir qayadan süzülürdü.
Yuxarıda məbəd vardı – pərilərin şərəfinə;
Yolçu ona nəzir verib, sonra yola düzəlirdi.
Elə burda gəlib çatdı Melanfi o yolçulara, –
Gənc ağalar yesin deyə kök keçilər aparırdı.
Melanfiyə iki başqa köməkçi də qoşulmuşdu.
Yolçuları görən kimi, o təhqirli sözlər dedi,
Bu sözlərlə Odisseyin qəlbini bərk yaraladı:
"Bax, bir əclaf bələdçilik edir başqa bir əclafa!
Allah elə hər bir kəsi öz tayına rast gətirir!
Bu səfili hara belə aparırsan, çoban Yevmey?
Bu cansıxan, bu qab dibi yalamağı sevən qoca
Çox qapıda sülənəcək; topladığı töhfə isə
Nə qılıncdır, nə də qazan, – çörək qırıq-quruğudur.
Sən ver onu, bizim həyət-bacamıza keşik çəksin,
Mala baxsın, çəpişlərə şöy budaqlar daşısın hey,
Ayranına bəlkə keçi ayağı da ala bildi.
Amma onun pis peşədən çıxır başı, iş xoşlamır.
Adamlara yaxınlaşıb əl açmaqdan xoşu gəlir,
Sədəqəylə doydurmağa cəhd eləyir boş qarnını.
Bir söz deyim, bil ki, bu söz tutacaqdır öz yerini:
Allahsifət Odisseyin sarayına düşsə yolu,
Kürsüləri üzərinə yağdıracaq namizədlər;
Qabırğa və kəlləsini tamam şil-küt edəcəklər!"
Bunu deyib Odisseyə bir təpik də vurdu o gic;
Öz yoluna davam etdi, sarsıtmadı zərbə onu.

İki fikir tərəddüdə saldı bu dəm Odisseyi:
Əlindəki ağaclamı vurub candan etsin onu,
Yoxsa göyə qaldıraraq başı üstə vursun yerə.
Ancaq dözüb səbir elədi, Yevmey isə Melanfiyə
Söyüb, sonra əllərini qaldıraraq dua etdi:
“Siz ey bulaq pəriləri, ey Zevsin qız övladları!
Mərd Odissey əgər sizin adınıza çəpiş budu,
Quru budu yandırıbsa, rədd etməyin xahişimi!
O qayıtsın; onu bura çatdırsınlar ölümsüzlər!
O qayıtsa səndə olan bu qürrəni dağıdardı,
Bu qürrədir səni hər gün İtakaya sürükləyən.
Sürününsə axırına çıxır fərsiz çobanların”.
Belə cavab verdi keçi sürüsünün baş çobanı:
“Gör bir nələr çərənləyir bu sərt köpək, bu fitnəkar!
Bircə dayan, bu yaxında bir gəmiyə mindirərək
İtakadan uzaqlarda səni qultək satacağam.
Telemaxı ya Apollon oxla vurub öldürəydi,
Ya da əyan oğulları tökəydilər al-qanını;
İtkin düşmüş atasının yolu ilə yollanaydı!”
Belə deyib yeyinlədi, Odisseygil qaldı dalda.
Melanfi tez gedib çatdı Odisseyin sarayına,
Zala girib subaylarla bir süfrədə əyləşdi o;
Onu sevən Yevrimax da qarşısında əyləşmişdi.
Xidmətçilər bir parça ət qoydu onun qabağına,
Yesin deyə, açarçı da çörək qoydu masa üstə.
Bir az sonra Odisseylə çoban Yevmey gəlib çatdı;
Yaxınlıqda dayandılar. Forminq səsi eşitdilər.
Oxumağa hazırlaşan Femiy idi onu çalan.
Odissey öz çobanının əllərindən tutub dedi:
“Çoban Yevmey, Odisseyin qəşəng evi, yəqin, budur!
Bu qədər ev arasında onu tapmaq çətin deyil.
Burda hər şey yerindədir. Həyət tamam hasarlanıb,
Qoşa taylı darvazası möhkəmdir nə qədər desən,
Nə sındırmaq mümkündür bu darvazanı, nə də yıxmaq.
Görürəm ki, çoxdur sayı bura qonaq gələnlərin,
Qızarmış ət iyi gəlir, forminq səsi eşidilir.
Axı bütün məclislərə forminq bəzək yaranıbdır.
Çoban Yevmey, Odisseyə sənsə belə cavab verdin:
“Dediklərin tamam düzdür, sən hər işdə ağıllısan.
İndi gərək fikirləşək: bundan sonra neyləyək biz?

İstəyirsən sən daxil ol rahat, qəşəng evə öncə,
Məftunların dəstəsinə qarış, mənsə burda qalım.
İstəyirsən sən burda qal, mən əvvəlcə daxil olum.
Ancaq burda çox ləngimə, birdən görən olar səni,
Bir şey atar, ya da döyər. Bax, bu haqda bir fikirləş”.
Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey də ona dedi:
“Anlayıram. Elə mən də bu barədə düşünürdüm.
Əvvəl sən gir. Burda qalıb mənsə bir az gözləyərəm.
Mənə çox şey atılıbdır, çox döyülüb-söyülmüşəm.
Mənim canım dözümlüdür. Həm davada, həm dənizdə
Yaman günə alışmışam; qoy biri də artıq olsun.
Amma aclıq yaman dərddir, yalnız onu yenmək olmur,
Az fəlakət gətirməyib adamların başına o.
Aclıq dərdi insanlara möhkəm gəmi düzəltdirib,
Coşqun dəniz sularında yağılara qan uddurur”.
Odisseylə çoban Yevmey belə söhbət edirdilər.
Odisseyin Arqus adlı iti qapı yanındaydı;
O başını qaldıraraq şəklədi cüt qulağını.
Odissey öz əllərilə yemləyərdi həmin iti,
Troyaya gedən gündən it də qaldı ov etməkdən.
Gənclər onu maral, keçi, dovşan üstə aparardı,
İndi yoxdu sahibinin nəzərləri üzərində.
Arqus qapı yanındakı peyinlikdə uzanmışdı,
İnək, qatır peyinliyi təpə kimi qalanmışdı.
Qullar ağa tarlasına aparmalı idi onu,
İt gənəsi bürümüşdü peyinlikdə yatan iti.
Arqus birdən hiss elədi Odisseyin gəldiyini,
Quyruğunu bulayaraq, tez şəklədi qulağını,
Ancaq gücü çatmadı ki, sahibinə tərəf gedə.
Odissey gözucu baxıb göz yaşını sildi xəlvət.
İstəmədi Yevmey görsün və tələsik sual etdi:
“Qəribədir, Yevmey, peyin üzərində yatan bu it
Yaraşıqlı itdir. Ancaq bunu deyə bilmərəm ki,
Qaçışı da özü kimi bir vaxt gözəl olub, ya yox?
Bəlkə də, o, ağasının süfrəsində hey yalmanan,
Görkəminə görə evdə saxlanılan itlərdənmiş?”
Çoban Yevmey, sənsə ona cavab verib belə dedin:
“Sahibi çox uzaqlarda ölmüş olan bu köpəyin
Yaraşığı və cəldliyi hələ qalmış olaydı kaş!
Odisseyin Troyaya getdiyi vaxt sən bu iti

Görmüş olsan, çeviklik və qüvvətinə mat qalardın!
Heç bir meşə yırtıcısı ondan qaça bilməyirdi,
İy anlayıb ov izinə düşməkdə də birinciydi.
İndi tamam əldən düşüb, sahibi də harda isə
Ölüb gedib. Kənizlərsə əhəmiyyət vermir ona.
Əgər qul öz ağasının hökmünü hiss eləmirsə,
İşləməyə olan şövqü bircə anda sönüb gedir.
Açıq gözlü Zevs insanı qul halına salan zaman
Onun əsil qiymətinin yarısını alır geri".
Belə deyib yaraşıqlı, rahat evə girdi Yevmey, –
Namizədlər toplaşdığı geniş zala daxil oldu.
Düz iyirmi ildən sonra sahibini görən iti
Qara bəxti qara ölüm ağuşuna atdı birdən...
Yevmeyi ən əvvəl görən allahsifət Telemaxdı,
Onun evə girdiyini görən kimi gənc ağası
Tez başını tərpədərək dəvət etdi öz yanına.
Kətil çəkib əyləşdi o. Namizədlər qonaqlığa
Toplaşanda o kətildə ətpaylayan əyləşərdi.
O kətili Telemaxın masasının lap önündə
Yerə qoyub ağasıyla qabaq-qənşər əyləşincə,
Carçı ona ət də verdi, səbətdəki çörəkdən də.
Bir az sonra Odissey də daxil oldu həmin zala,
Yaşı ötmüş dilənçiyə oxşayırdı o görkəmcə,
Əsa ilə yeriyirdi, cır-cındırın içindəydi.
Gəlib göyrüş çərçivənin kandarında əyləşərək,
Kürəyini qapının sərv payasına yarışdırdı.
Xarrat onu bir vaxt yonub, qaytanla da düzəltmişdi.
Mərd Telemax Yevmeyə gen səbətdən bir bütöv çörək,
Bir də iki əl tutumu qədər bişmiş ət verərək
Dilənçiyə aparmağı əmr eləyib belə dedi:
"Al bunları qonağa ver; özünə də de ki, tez-tez
Subaylara yanaşaraq hər birindən pay istəsin.
Utancaqlıq adamların ən yaramaz yoldaşıdır!"
Yevmey əmrə qulaq asıb Odisseyə tərəf getdi,
Qarşısında dayanaraq bu qanadlı sözü dedi:
"Qonaq, bunu göndərərək Telemax ərz elədi ki,
Subaylara yaxınlaşıb tez-tez ehsan istəyəsən.
Dedi: həya yoxsulların ən yaramaz yoldaşıdır".
Çox ağıllı Odissey də Yevmeyə bu sözü dedi:
"Ey ulu Zevs! Xoşbəxtliyi Telemaxdan əsirgəmə!

Ürəyində nə arzusu varsa, ona çatdır onu!"
Belə deyib ikiəlli aldı oğul payını o,
Qoydu ayaq ucundakı köhnə-köşkül heybəsinə.
O yeməyə başlayanda, ucaldı xoş nəğmə səsi,
O yeməyi qurtaranda, müğənni də susub durdu.
Penelopa məftunları zalda hay-küy qaldırdılar.
Bu arada Odisseyə yanaşaraq pak Afina
Tapşırdı ki, subaylara yaxınlaşıb pay istəsin;
Bu minvalla rəhmdillə rəhmsizi seçə bilsin.
Aman vermək istəmirdi Afina heç birisinə.
Dilənməyə sağ tərəfdən başlayaraq mərd Odissey,
Təcrübəli dilənçitək əl uzatdı hər birinə.
Təəccüblə baxıb ona subaylar pay verirdilər.
Bir-birindən sorurdular: bu kimdir və hardan gəlib?
Birdən çoban Melanfi bu suallara verdi cavab:
"Ey xanımla evlənməyə namizədlər, qulaq verin:
Bu yadelli dilənçini sizdən əvvəl mən görmüşəm.
Onu bizim yanımıza çoban Yevmey gətiribdir,
Ancaq əsil-nəsəbini sizə deyə bilmərəm mən".
Belə dedi. Antinoy bərk töhmətlədi donuzçunu:
"Söylə görüm, bunu niyə gətiribsən bu şəhərə?
İtakada yoxsa azdır ev-eşiksiz avaralar,
Yoxsa azdır zəhlətökən, qabyalayan dilənçilər?
Sahibinin sərvətinə bunca adam daraşmışkən,
Sən az bilib birini də dəvət edib gətirmisən?"
Çoban Yevmey, Antinoya sənsə belə cavab verdin:
"Əsilzadə ola-ola, Antinoy, çox pis danışdın!
Özün düşün: əlindən bir iş gəlməyən müsafiri,
Xeyirverməz bir adamı kim evinə dəvət edər?
Falçıları, həkimləri, məharətli xarratları,
Xoş nəğməli müğənnini dəvət edir bizdə hər kəs;
Bunlar dəvət edilirlər dünyanın hər guşəsində.
Dilənçini dəvət edən kimdir ki, xərc çəkə ona?
Xanım ilə evlənməyə namizədlər arasında
Odisseyin qullarına, şəxsən mənə sən çox sərtsən.
Nə qədər ki, dərrakəli Telemaxla, ağıl kanı
Penelopa bu evdədir, sözün mənə kar eləməz".
Dərrakəli Telemax da Yevmeyə bu sözü dedi:
"Daha bəsdir, sus, bu qədər uzunçuluq eləmə, sus!
Bilirsən ki, Antinoy çox sevir qaba danışmağı,

Savaşmağı, özgəsini savaşa sövq eləməyi".
Bundan sonra Antinoya bu qanadlı sözü dedi:
"Antinoy, sən ata kimi mənə qayğı göstərirsən.
Fikrin budur bu qonağı xoşagəlməz sözlər ilə
Öz evimdən qovum çölə. Allah, bizi bundan qoru!
Könlün hər nə istəyir, – ver; heyfim gələn deyil mənim.
Hətta xahiş eləyirəm. Nə anamdan çəkin, nə də
Odisseyin sarayında ömür sürən kölələrdən.
Lakin sənin ürəyindən keçən başqa bir fikirdir:
Almaqda çox tamahkarsan, verməkdəsə əlin yoxdur".
Belə dedi. Antinoy da belə cavab verdi ona:
"Bu nə sözdür, danışırsan, ay boşboğaz, quduz dəli!
Hər namizəd bu qədər pay versə ona tamam üç ay
Bu qapıya hərlənməyə cəsarəti çatmaz onun".
Bunu deyib üstünə ağ ayağını uzatdığı
Bir kürsünü masa altdan alıb onu hədələdi.
Qalan bütün məftunlarsa ətlə çörək verib onun
Heybəsini doldurdular. Axeylilər verdikləri
Nemətlərdən yemək üçün astanaya qayıdarkən
Antinoya yaxınlaşıb belə dedi mərd Odissey:
"Dost, sən də ver; sən bu yerdə sonuncu yox
Birincilər səfindənsən. Görkəmindən çarlıq yağır.
Buna görə sən hamıdan çox sədəqə verməlisən;
Mən də səni gen dünyanın hər yerində təriflərəm.
Bir zamanlar mənim dəxi qəşəng, rahat evim vardı,
Varlı, xoşbəxt yaşayırdım, qəriblərə əl tuturdum,
Qərib hər kim olur olsun razı yola salırdım mən.
Qullarım da çoxdu, insan övladını xoşbəxt edən,
Onu zəngin adlandıran başqa varım-dövlətim də.
Nəyim vardı, məhv etdi Zevs. Yəqin, belə istəyirmiş.
Bundan başqa, uzaq yolda tələf olub gedim deyə
Piratlarla məni Misir səfərinə sövq elədi.
İkiquyruq gəmiləri Misir-çayda saxlatdırıb
Onları çay sahilinə çıxartmağı əmr elədim,
Dedim: qalıb özləri də gəmilərə göz olsunlar,
Müşahidə qülləsinə gözətçilər çıxsın dedim.
Amma ki, bu gözətçilər güclərinə güvənərək,
Misrin barlı düzlərini talayaraq boş qoydular,
Kişiləri qırıb, arvad-uşağını qul etdilər.
Bağırtı və haray səsi düz şəhərə gedib çatdı,

435 Misirlilər eşidib bu səsi, gəldi səhər tezdən,
Silahlanmış piyada və atlılarla doldu çöllər.
Yolçuların ürəyinə qorxu saldı Şimşəksaçan. –
Heç birisi düşmənlə üz-üzə gəlmək istəmədi,
Hər tərəfdən hədələdi bizi ölüm təhlükəsi.
440 Yolçuların bir qismini tunc qılıncdan keçirdilər,
Bir qismini diri tutub işlətməyə apardılar,
Məni isə İasoğlu Dmetora bəxş etdilər.
O, qüvvətli Kipr hakimi olub, Misrin qonağıydı.
Kiprdə çox bəla çəkib, axır gəldim çıxdım bura".
445 Antinoy bərk qışqıraraq Odisseyə belə dedi:
"Qonaqlığı burnumuzdan tökmək üçün gəlibsən sən!
Mənə yaxın gəlmə! Çəkil məclisin düz ortasına.
Yoxsa elə vurram səni, Misirlə Kipr yaddan çıxar!
Sənin kimi zəhlətökən bir dilənçi görməmişəm.
450 Sən hamıya yaxınlaşıb, bir yığın da pay alırsan.
Özlərinin malı deyil, heyifləri gəlsin ona,
Yad malıdır; özü də ki, nə həddi var, nə hesabı!"
Antinoydan uzaqlaşıb belə dedi Odissey də:
"Sənin qəlbin demə tamam əksi imiş zahirinin!
455 Öz evində duz istəyən olsa, duz da verməzsən sən.
Əlin altda xeyli çörək ola-ola, yad malından
Bircə parça verməməyin mənə, bunu sübut edir!"
Belə dedi. Antinoy da daha artıq qəzəblənib
Hirsli-hirsli baxıb ona, bu qanadlı sözü dedi:
460 "Görürəm ki, öz xoşunla zaldan çıxan deyilsən sən!
Təhqirə də yol verirsən, söyüşə də yol verirsən!"
Bunu deyib bir kürsünü qapıb atdı Odisseyə,
Sağ çiynindən dəydi, lakin yerindən də tərpənmədi,
Dayandı bir qaya kimi, sarsıtmadı zərbə onu.
465 Öc almağı düşünərək, baxıb yalnız baş buladı.
Tezcə dönüb astanada əyləşərək, ağzınacan
Dolmuş olan heybəsini yerə qoyub belə dedi:
"Xanım ilə evlənməyə namizədlər, qulaq verin!
Ürəyimdən keçənləri istəyirəm deyəm sizə!
470 Bəyaz yunlu qoyununu, inəyini yağılardan
Qoruyarkən döyülərək kötək yeyən mal sahibi
Nə canında ağrı duyar, nə də giley-güzar edər.
Antinoysa məni qarnım ac olduğu üçün vurur.
Məlun aclıq nə bəlalar gətirməyib başımıza!

Erinnilər və allahlar havadarsa yoxsula da,
Arzum budur Antinoyun vaya dönsün toy-büsatı!"
Yevpeytoğlu Antinoy da ona belə cavab verdi:
"Ey yadelli, ya dinməz ye çörəyini, ya dur rədd ol!
Yoxsa gənclər yapışaraq əlindən və ayağından,
Dışarıya atıb səni qırarlar sür-sümüyünü!"
İnciyənlər az olmadı Antinoyun sözlərindən.
Təkəbbürlü cavanlardan bəziləri belə dedi:
"Antinoy, sən bu bədbəxti nahaq yerə incidirsən.
O, göydəki allahlardan biridirsə, öləcəksən!
Ölümsüzlər qərib kimi gəzir bizim şəhərləri;
Hər görkəmə, şəklə girib göz qoyurlar insanların
Təkəbbürlü olanına, ədalətli olanına".
Cavanlar bax belə dedi, ancaq ona kar etmədi.
Atasının döyülməsi Telemaxın ürəyini
Ağrıtsa da, göz yaşını mətanətlə saxladı o,
Öc almağı düşünərək baxıb dinməz baş buladı.
Yadellinin döyülməsi sədasını eşidincə
Düşüncəli Penelopa kənizlərə belə dedi:
"Sərrastvuran Apollonun oxuna rast gəlsin onu!"
Yevrinoma açarçı da belə dedi xanımına:
"Öz yerinə yetəydi kaş etdiyimiz bu qarğışlar:
Bu qudurmuş zadəganlar sabaha sağ çıxmayaydı!"
Zəkavətli Penelopa açarçıya belə dedi:
"Anacığım, onlar bədxah və nifrətə layiqdirlər.
Antinoysa içlərində qara ölüm Kerasıdır.
Zalda hansı bir qəribsə yanaşıb hər zadəgana
Bir az yemək xahiş edir, ehtiyacı vardır, yəqin,
Boş çantası dolanadək hamı ona yemək verdi.
Tək Antinoy kürsü atıb vurdu onu sağ çiynindən!"
Xanım yataq otağında kənizlərlə söhbətdəykən,
Allahsifət mərd Odissey zalda nahar eləyirdi.
Mərd Yevmeyi çağıraraq Penelopa belə dedi:
"Əziz Yevmey, get yadelli o qonağı bura çağır,
Burda onu danışdırıb xəbər almaq istəyirəm:
Bəlkə, mətin Odisseydən bir şey bilir, yaxud görüb.
Görkəmindən bilinir ki, dünyagörmüş adamdır o".
Çoban Yevmey, cavabında sənsə ona belə dedin:
"Xanım, əgər məftunların bu səs-küyə son versələr,
O qərib öz söhbətilə səni xoşhal eləyərdi.

515 Öz daxmamda tamam üç gün onu qonaq saxlamışam,
O gəmidən qaçan kimi düz yanıma gəlib mənim.
Öz başına gələnləri ancaq deyib qurtarmayıb.
Allahların nəğmə təlim elədiyi xanəndənin
Ürəkləri valeh edən, könül açan nəğməsini
520 Dinləməkdən insan necə doymayırsa, mən də elə
Heyran-heyran dinləmişəm bu qəribin söhbətini.
Atamızdan keçib, deyir, Odisseylə mənə dostluq.
O, Kritdə – Minos nəsli vətənində doğulmuşdur.
Çox bəlalar çəkə-çəkə buraya da ordan gəlib.
525 Deyilənə görə burdan o qədər də uzaqda yox,
Fesprotlar diyarıdır düşdüyü yer Odisseyin.
Bol töhfəylə yola çıxıb ordan bura gələcəkdir".
Zəkavətli Penelopa Yevmeyə bu sözü dedi:
"Sən özünü çağır onun, qoy yaxından görsün gözüm.
530 Məftunlarım ya sarayın qabağında, ya da evdə
Kef çəkməyə məşğul olsun. Niyə də kef çəkməsinlər?
Hamısının çünki evdə toxunulmaz durur malı.
Çörəyini, şərabını evdəkilər yeyir yalnız,
Özlərisə hər gün bizim evimizə soxularaq,
535 Yağlı keçi, qoyun, öngə boğazlayıb tıxayırlar,
İçilən saf şərabın da nə həddi var, nə ölçüsü.
Hər nə var – məhv eləyirlər. Evimizdə Odisseytək
Kişi olsa məlunlardan qoruyar bu var-dövləti.
Kaş o yenə qayıdaydı doğma yurdu İtakaya,
540 Oğlu ilə birləşərək xainlərdən öc alaydı!"
Telemaxın asqırtısı eşidildi elə bu vaxt,
Bütün evi tutdu səsi. Penelopa güldü buna
Və Yevmeyə üz tutaraq bu hikmətli sözü dedi:
"Durma, Yevmey, yadellini tez yanıma çağır, gəlsin!
545 Görmürsənmi dediyimi təsdiq etdi bu asqırıq!
Demək axır nəfəsidir bu insafsız subayların,
Heç birisi ölümdən öz yaxasını qurtarammaz.
Qoy bir söz də deyim sənə, yaxşı-yaxşı saxla yadda:
Sözlərinin düzlüyünə inanarsam o qəribin,
550 Məndən qəşəng xiton, plaş, başqa paltar alacaqdır".
Bu sözləri eşidincə Odisseyə yaxınlaşıb
Çoban Yevmey ağasına bu qanadlı sözü dedi:
"Qonaq, səni Penelopa öz yanına dəvət edir;
Xanım tamam əllərini üzübsə də öz ərindən,

Yenə ondan xəbər bilmək arzusuyla vurur qəlbi.
Əgər sənin sözlərinin düzlüyünə inanarsa,
Sənə ən çox gərək olan xiton, plaş verəcəkdir.
Yeməyini isə yenə qapı-qapı dolaşaraq
Camaatdan yığacaqsan, kim nə istər, onu verər".
Dözümü çox Odissey də belə dedi o çobana:
"İkarinin aqil qızı Penelopa üçün Yevmey,
Bildiyimi danışaram, heç bir şeyi gizlətmərəm.
Odisseylə bir dərdliyik, çoxdur ondan deyəcəyim.
Bu qudurğan namizədlər çəkindirir məni lakin:
Onlardakı həyasızlıq yerə-göyə sığan deyil!
Elə bu gün heç bir kəsi incitmədən dolaşırkən
Bax bu adam var gücüylə sağ çiynimdən vurdu mənim.
Nə Telemax imdadıma çatdı mənim, nə başqası.
Get xanıma xəbər ver ki, həddən artıq tələssə də,
Gün batana qədər dözüb gözləsin öz otağında.
Onda ocaq kənarında söyləyərəm xoş xəbəri.
Bir də özün bilirsən ki, əynim-başım tökülübdür,
Bunun üçün mən ki əvvəl səndən xahiş eləmişəm".
Belə dedi. Çoban bunu eşidincə çıxıb getdi.
O qapıdan girən kimi Penelopa xəbər aldı:
"Tək gəlirsən, Yevmey? Niyə bəs gəlmədi o yadelli?
Ya çəkinir, ya bu evdə görünməkdən həya edir.
Utancaq yurd-yuvasızın ağır keçər güzəranı".
Çoban Yevmey xanımına sənsə belə cavab verdin:
"O çox düzgün cavab verdi. Abırsızdan abırını
Qoruyan hər müdrik adam ancaq belə cavab verər:
Gün batana qədər onu gözləməyi tapşırdı o.
Xanım, sənin özünçün də qərib ilə tək oturub
Söhbət etmək, sözlərinə qulaq asmaq yaxşı olar".
Düşüncəli Penelopa ona belə cavab verdi:
"Kim olursa olsun qərib, dedikləri ağıllıdır.
Yer üzündə, ölməlilər arasında bunlar kimi
Həyasızlıq və cinayət törədənlər az tapılar".
Belə dedi. Yevmey isə deyəcəyi sözü deyib
Gənc əyanlar yığnağına qarışdı bir an içində.
Başqaları eşitməsin deyə bir az əyilərək,
Bu qanadlı sözlərini Telemaxa pıçıldadı:
"Dost, mən gedim donuzlara, mal-qaraya bir baş çəkim,
Sən də burda – öz evində bu qəribdən muğayat ol.

595 Ancaq əvvəl özün haqda düşün, bir iş baş verməsin:
Bu adamlar arasında bədxahların az deyildir.
Bizə bəla törətməmiş Zevs alaydı canlarını!"
Dərrakəli Telemaxsa ona cavab verib dedi:
"Ata, sözün çin olacaq. Ancaq əvvəl ye, sonra get.
600 Dan sökəndə qurban üçün mal gətirib gəlməlisən.
Allahların köməyilə buranı mən yola verrəm".
Belə dedi. Yevmey rahat kresloda əyləşərək,
Könlü-gözü doyanacan yemək yedi, içki içdi.
Evdən çıxıb sonra getdi donuzları olan çölə.
605 Penelopa məftunları bütün günü axşamadək
Oxumaqla, oynamaqla kef çəkdilər, həzz aldılar.

ON SƏKKİZİNCİ NƏĞMƏ

Gəlmə bir dilənçi vardı. İtakanı başdan-başa
Dolanmaqdı işi-gücü. Yaman qarınquluydu o.
Boy-buxunca nəhəng olan, qarnıdoymaz dilənçinin
Nə elə bir gücü vardı, nə elə bir iqtidarı.
Ona əziz anasının verdiyi ad Anrey idi,
İtakalı cavanlarsa İr deyərək çağırırdı,
Onlar hara buyursalar o tez xəbər çatdırırdı.
Odisseyi öz evindən qovmağa cəhd elədi İr,
Onu təhqir eləyərək bu qanadlı sözü dedi:
“Rədd ol, qoca, yoxsa tutub ayağından sürüyərəm.
Bir bax, hamı göz vurur ki, ayağından tutub səni
Dışarıyla fırıldadım. Mənim üzüm gəlmir buna.
Di yubanma, əlbəyaxa olmamışkən dur ayağa!”
Hirsli-hirsli baxıb ona, Odissey bu sözü dedi:
“Axı, sənə bir yamanlıq eləmədim, sataşmadım!
Mənim üçün fərqi yoxdur, kim nə verir, versin sənə.
Qapı ağzı nə səninçün darlıq edir, nə mənimçün.
Hər ikimiz yoxsul ikən niyə gərək həsəd çəkək?
Əlimizdən nə gələr ki, varı verən allahlardır.
Çox da əl-qol atıb məni hirsləndirmə; qocalsam da,
Ağzın-burnun, bərbədənin al qanına qəltan olar.
Onda bil ki, sabah daha rahat olar burda yerim.
Səni əmin edirəm ki, onda sənin ayaqların
Laertoğlu Odisseyin sarayına bir də dəyməz!”
Avara İr qışqıraraq Odisseyə belə dedi:
“Aman allah! Gör bir nələr çərənləyir bu lüt qoca!
Sanki mətbəx qarısıdır! Dayan, sənə göstərərəm!
Zəmidə göy sünbülləri məhv edən bir donuz kimi
Əzişdirib, dişlərini qırıb tökər sərt yumruğum!
Di toqqalan! Burdakılar şahid olsun davamıza!
Səndən gəncin zərbəsinə görək necə tablaşırsan!”
Uca qapı qarşısında hamarlanmış astanada
Onların bu sözləşməsi qızışdıqca qızışdı hey.
Yevpeytoğlu Antinoyun nəzərindən qaçmadı bu.

Sevinərək gülə-gülə dostlarına belə dedi:
“Dostlar, belə bir əyləncə görünməyib burda hələ.
Gör allahlar bizə nə xoş bir tamaşa qismət edir!
Bu yadelli adamla İr bir-birilə savaşırlar,
Vuruşmayla bitəcək bu. Gəlin biz də qızışdıraq!”
Nikah tələ eləyənlər yerlərindən sıçradılar,
Toplaşdılar cındır geymiş adamların ətrafına.
Yevpeytoğlu Antinoy, bax, belə dedi subaylara:
“Gənc dostlarım, sözlərimə yaxşı-yaxşı qulaq verin!
Keçilərin qanlı, piyli qarınları ocaqdadır;
Biz onları axşam çağı yemək üçün hazırladıq.
Kim bu iki vuruşandan rəqibinə qalib gəlsə,
Dediyim o qarınlardan birisini seçib yeyər
Və iştirak edə bilər bizimlə hər qonaqlıqda;
Burda başqa dilənçinin dilənməyə haqqı yoxdur”.
Antinoyun təklifilə razılaşdı dərhal hamı.
Odisseysə məqsədini bildirmədən belə dedi:
“Bir ehtiyac üzgününün – əldən düşmüş bir qocanın
Bir cavanla vuruşması mümkündürmü, əziz dostlar!
Məlun qarın vadar edir lakin məni bu vuruşa.
Ancaq gərək siz də mənə and içib söz verəsiniz
Ki, sizlərdən heç biriniz ağır və sərt yumruğuyla
Məni vurub qələbəni İrə nəsib etməyəcək”.
Penelopa məftunları and içdilər Odisseyə.
Elə ki, söz verib ona, and içdilər qurtardılar
Dərhal sözə başlayaraq Telemax bu sözü dedi:
“Qəlbin vuruş meydanına səsləyirsə əgər səni,
Axeylilər qoy təlaşa salmasınlar ürəyini!
Səni vuran çox adamla vuruşmalı olacaqdır.
Ev sahibi mənəm. Yəqin, adlı-sanlı və ağıllı
Antinoy da, Yevrimax da mənə kömək edəcəklər”.
Telemaxın bu sözüylə razılaşdı bütün gənclər.
Odissey cır-cındırıyla örtdü eyib yerlərini,
Açıq qaldı yalnız iri ombasıyla, enli çiyni.
Pak Pallada – Afina da yaxınlaşıb ona bu an,
Qüvvət verdi onun bütün əzasına, qollarına.
Penelopa məftunları bunu görüb mat qaldılar.
Bəzisi öz yanındakı yoldaşına belə dedi:
“İrin işi bitdi daha. Əngəl açdı öz başına.
Cındır paltar altda qoca gör nə omba sahibiymiş!”

Onlar belə danışanda İr əsirdi qorxusundan.
Qullar onu güclə çəkib gətirdilər ortalığa.
İrin bütün bədəninin əzələsi titrəyirdi.
Antinoy öz adı ilə çağıraraq söydü onu:
“Lovğa! Gərək ya öləydin, ya dünyaya gəlməyəydin!
Madam ki, sən yoxsulluqdan üzgün düşmüş bir qocanın
Qabağında titrəyirsən, doğulmasan yaxşı idi!
Bax, deyirəm və dediyim sözə əməl edəcəyəm:
Əgər səndən güclü çıxıb, sənə üstün gəlsə qoca,
Səni qara bir gəmiyə süvar edib mən bir anda
Ehet çarın torpağına özüm yola salacağam.
Qoy o qanayerikləyən kəssin burun-qulağını,
Biabırçı üzvünü də qopardaraq atsın itə!”
Bu sözlərdən İrin daha bərk titrədi bər-bədəni.
Onu dartıb gətirdilər. Yumruqlar tez qalxdı göyə.
Öz-özünə sual verib fikirləşdi mərd Odissey:
Bir zərbədə uçurtsunmu ruhu onun bədənindən,
Yoxsa yüngül bir zərbəylə yalnız yerə sərsin onu?
Düşündü və qət etdi ki, yüngülvari vursun İri,
Beləliklə, heç bir kəsdə şübhə-filan oyatmasın.
Onlar bir az gəzişdilər. İr çiynindən vurdu onu.
Odisseysə qulağının lap dibindən vurdu İrin,
Əzdi boyun sümüyünü. Ağzından qan gəldi İrin,
Dişlərini bir-birinə vura-vura sərildi İr,
Ayağını döydü yerə. Əllərini qaldıraraq
Penelopa məftunları gülməkdən qəşş elədilər.
Odisseysə ayağından tutub İri ön otaqdan
Sürükləyib çəkdi həyət darvazası yaxınına,
Divara dik söykəyərək əlinə bir əsa verdi.
Sonra isə bu qanadlı sözlə ona etdi xitab:
“İndi əyləş, donuzlardan, köpəklərdən qorun ancaq,
Dilənçi və qəriblərə hökm etməyi yaddan çıxart.
Sən ki belə qorxaqsanmış, bundan betər olar günün!”
Belə deyib, asılqanı ipdən olan, dəlmə-deşik
Və yamaqlı heybəsini çiyni üstdən aşırdı o,
Sonra yenə qayıdaraq astanada tutdu qərar.
Subaylar da evə dönüb, onu təbrik elədilər:
“Qərib qonaq, o ulu Zevs bir də başqa ölümsüzlər
İstədiyin hər nədirsə, səni ona çatdırsınlar!
O acgözü yaxşı oldu başımızdan rədd elədin;

Bir də burda sülənməz o. Çox çəkməz o avaranı
Ehet çarın torpağına yola sallıq, çıxar canı".
Onların xoş sözlərindən xoşhal oldu Odissey də,
Antinoy da ona yağlı keçi qarnı bağışladı.
Amfinom da bir səbətdən iki bütöv çörək alıb,
Odisseyə tərəf gedib çörəkləri verdi ona,
Sağlığına qızıl camda mey qaldırıb belə dedi:
"Ey yadelli ata, şad ol! Düzdür indi qəmzədəsən,
Barı bundan sonra bəxtiyarlıq qismət olsun!"
Çox ağıllı Odissey də ona belə cavab verdi:
"Sən haqlısan. Amfinom, sən çox ağıllı bir adamsan,
Sənin atan barəsində çox tariflər eşitmişəm;
Dulixili Nis həm varlı, həm də hünər sahibiydi.
Deyirlər ki, görkəmcə də lap atana oxşayırsan.
Bu səbəbdən sözlərimə yaxşı-yaxşı qulaq ver sən:
Yer üzündə əmr eləyən, nəfəs alan, ya sürünən
Canlıların arasında insanlar ən yazığıdır.
İndi günü xoş keçirsə, ayaqları yer tutursa,
Düşünmür ki, yaxınlarda bəla da baş verə bilər.
Bir fəlakət göndərdimi ona Olimp allahları,
Ürəyindən olmasa da o möhnətə dözəsidir.
Zevs atamız hansı fikri bu gün təlqin eləyibsə,
Həmin gün o fikir gəzir başında yer övladının.
El içində mən də bir vaxt varlı, xoşbəxt olasıydım,
Ancaq neçə qardaşıma, atama və öz hökmümə
Qürrələnib neçə-neçə nalayiq iş törətdim mən.
İnsan gərək belə xəbis, bəd işlərə qurşanmasın.
Allahların verdiyinə qane olsun, kirimişcə.
Bu evdə də xəbis işlər görən neçə pərəstişkar:
Yaxınlarda vətəninə, əziz qohum-qardaşına
Qovuşacaq bir adamın varını qəsb edir onlar,
Arvadını təhqir edir. Allah elə eləsin ki,
Yad ellərdən qayıdaraq bura ayaq basanda o,
Evə getmiş olaydın sən, görməyəydi burda səni.
Öz evinə dönən kimi burdakılar ilə onun
Arasına qan düşəcək, inan mənim sözlərimə!"
Yerə şirin mey carlayıb, sonra özü nuş elədi.
Dulixili sərkərdəyə verdi sonra mey camını.
O, əldə cam gəzdi zalı, ürəyində gizli bir dərd,
Başı yerə dikilmişdi; duymuşdu ki, öləcəkdir.

Afinanın hökmü ilə buxovlanıb bu qəsrdə,
Telemaxın nizəsilə dünyanı tərk etməliydi.
Gedib əvvəl əyləşdiyi kresloda oturdu o.
Pak Pallada Afinanın təlqinilə İkarinin
Aqil qızı Penelopa birdən belə fikrə gəldi:
Nikah tələb edənləri gedib bir az qızışdırsın,
Eləcə də öz oğlunun, öz ərinin nəzərində
Əvvəllərdə olduğundan daha artıq olsun əziz.
Şübhəli bir təbəssümlə kənizinə belə dedi:
“Yevrinoma, qəlbim mənə əmr edir ki, – zəhləm gedən
Namizədlər dəstəsinin qarşısında öz oğluma
Onun üçün faydalı bir söz söyləyib, öyüd verəm:
Deyəm ki, o həyasızlar dəstəsinə qoşulmasın,
Çünki onlar üzdə yaxşı, batindəsə bədxahdırlar”.
O açarçı Yevrinoma cavabında belə dedi:
“Mənim balam, başdan-başa haqlı sözdür dediklərin.
Heç bir şeyi gizlətmədən get bunları oğluna de.
Ancaq əvvəl get bir yuyun, ətirli yağ çək üzünə;
Göz yaşının üzündəki izləri qoy bilinməsin.
Hər bir şeyi unudaraq hey qəm çəkmək yaxşı deyil.
Oğlun daha böyüyübdür. Gecə-gündüz yalvararaq
Onu görmək istədiyin gənc yaşına gəlib çatıb”.
Düşüncəli Penelopa ona belə cavab verdi:
“Təkid etmə, Yevrinoma, dərd başımdan aşa-aşa
Nə çiməsi, nə üzümə ətirli yağ çəkəsiyəm.
Odissey ki, əyriburun gəmisində üzüb getdi,
Aldı Olimp allahları mənim hüsn-camalımı.
Avtonoya, Qippodamya kənizləri çağır gəlsin,
Müşayiət eləsinlər məni, zala enən zaman.
Utanıram kişilərin yanına mən tək getməyə”.
Xanım belə buyurunca qarı evdən çıxdı dərhal,
Getdi həmin kənizləri yuxarıya çağırmağa.
Pak Pallada Afina da başqa fikrə gəldi indi,
Penelopa yatsın deyə şirin yuxu göndərdi o.
Süstləşərək oturduğu yerdə yatdı xanım dərhal.
Axeylilər tamam heyran qalsın deyə, pak ilahə
Onda olan gözəlliyə əlavələr etdi yenə.
Əvvəl başdan Afrodita işlətdiyi yağdan çəkib
Daha gözəl bir cazibə verdi onun camalına, –
Afrodita xaritlərlə rəqs edəndə bundan çəkib.

Pak Afina sonra onun artırdı boy-buxununu,
Dərisini cilalanmış fil sümüyü tək ağartdı.
Bu işləri görüb getdi ilahələr ilahəsi.
Elə bu vaxt bəyaz əlli kənizlər də gəlib çıxdı;
Penelopa səs-küyünə oyandı bu gələnlərin.
Üz-gözünü ovuşdurub, yuxusunu qovub dedi:
“Dərd başımdan aşa-aşa şirin yuxu tutub məni.
Artemida kaş belə bir rahat ölüm göndərəydi,
Dərd çəkməkdən həmişəlik qurtaraydı yazıq canım.
Çoxcəhətli igidliyi axeylilər arasında
Məşhur olan ər həsrəti üzməyəydi daha məni”.
Belə deyib qəşəng yataq otağından zala endi.
İki qadın xidmətçi də müşayiət etdi onu.
Qadınların ilahəsi Penelopa enib zala,
Onun giriş qapısının yanında bənd alıb durdu.
Parıldayan örpək altda gizlətmişdi yanağını,
Sağ-solunda iki kəniz dayanmışdı ehtiramla.
Məftunların alovlanan ehtirasdan əsdi dizi, –
Penelopa ilə yatmaq arzusuna düşdü hər kəs.
Uca səslə öz oğluna xitab edib dedi xanım:
“Olub-qalan mətanətin yoxa çıxıb, oğlum, yəqin,
Uşaq vaxtı indikindən daha mətin bir oğlandın.
Düzdür, indi böyüyübsən, yeniyetmə yaşındasan.
Səndə olan boy-buxunu, gözəlliyi-yaraşığı
Görən deyər: ən bəxtiyar bir kişinin övladısan.
Rəhmdillik nə qəlbində qalıb ancaq, nə başında.
Yol verirsən evimizdə bədxahlıqlar peyda olur,
Yol verirsən incidirlər qonağımız yadellini!
İndi buna nə ad verək? Qonaq bizim evimizdə
Adamlardan zorakılıq və istehza görürsə tək,
El içində adın-sanın ləkələnib xar olmazmı?”
Odisseyin dərrakəli oğlu ona belə dedi:
“Əziz ana, məzəmmətin üçün səndən incimirəm.
İndi ruhən hiss edirəm yaxşı nədir, yaman nədir;
Əvvəllərsə uşaq idim, seçəmmirdim mən bunları.
Lakin yenə doğru-düzgün düşünməyi bacarmıram.
Ürəkləri təmizlikdən uzaq olan bu adamlar
Tez-tez məni hirsləndirir; yoxdur düz yol göstərənim.
Savaşdıran bu adamlar deyil İrlə bu qocanı;
Onlar özü savaşdılar qoca qalib gəldi İrə,

Ey Zevs ata, ey Apollon, ey Pallada Afina! Kaş
Evimizə soxulmuş bu məftunların özləri də
İrtək əldən düşmüş halda başlarını sallayaraq,
Kimi həyət, kimi də ev divarına söykənəydi.
İr indi də həyətdəki sədd dibində əyləşərək,
Gözlərini dikib yerə; görən deyər sərxoşdur o.
Ayaq üstə dura bilmir, öz evinə gedə bilmir,
Bər-bədəni gücdən düşüb, taqətini itiribdir".
Telemaxla Penelopa bu barədə danışırdı.
Yevrimax da gəldi bu vaxt, o, xanıma belə dedi:
"Sən ey qoca İkarinin aqil qızı Penelopa!
Əgər Arqos camaatı səni indi görsəydilər,
Pərəstişkar cavanların sayı qat-qat çoxalardı,
Gün doğmamış gəlib bura qonaqlığa başlardılar.
Boy-buxunda, dərrakədə heç bir qadın çatmaz sənə".
Düşüncəli Penelopa ona belə cavab verdi:
"Yox, Yevrimax, məndə olan gözəlliyi, boy-buxunu
Arqivlilər İliona gedən gündən aldı fələk.
Nəcib ərim Odissey də gedənlərin içindəydi.
O qayıtsa və qayğımı çəksə idi mənim yenə,
Bundan daha gözəl olar, artardı şan-şöhrətim də.
Çoxdur qəmim. Allahlar çox dərdə düçar edib məni.
Yadımdadır doğma ata yurdunu o tərk edəndə,
Sağ əlimi biləyindən tutub mənə belə dedi:
– Əzizim, mən inanmıram dizlik geyən axeylərin
Hamısı o Troyadan sağ-salamat dönsün geri.
Deyirlər ki, troyanlar özləri də vuruşandır;
Onlar yaxşı nizə atır, yaydan yaxşı ox atırlar,
Gərdunəni məharətlə sürüb hücum eləyirlər,
Bu isə ən böyük hərbin taleyini həll eləyir.
Bilmirəm ki, Troyada öləsiyəm, ya dönəsi.
Burda gərək sən muğayat olasan mal-mülkümüzə.
Mənsiz, indi olduğutək və ya ondan daha artıq
Həm atama, həm anama qayğıkeşlik göstərəsən.
Elə ki, sən boya-başa çatmış gördün oğlumuzu,
Evdən çıxıb istədiyin şəxsə ərə get, əzizim! –
O vaxt onun dedikləri indi tutur öz yerini.
Artıq nifrət elədiyim toy gecəsi gəlib çatıb.
Lənətləyib, xoşbəxtlikdən məni məhrum eləyib Zevs.
Başqa dərd də xırpalayır həm qəlbimi, həm ruhumu,

Evlənməli gənclər bir vaxt səxavətlə tanınardı.
Varlı-hallı ailədən qız istəyən mərd igidlər
Ona sahib olmaq üçün bir-birilə yarışardı.
Onlar özü qız evinə qoyun, cöngə gətirərdi,
Qonaqlıqlar verib, qıza hədiyyələr bağışlardı.
Əvəzini ödəmədən yad malını yeməzdilər".
Belə dedi. Bu sözlərdən razı qaldı Odissey də:
Bambaşqa da olsa fikri, Penelopa subayları
Şirin dilə tuta-tuta hədiyyələr ala bilir...
Yevpeytoğlu Antinoysa xanıma bu sözü dedi:
"Sən ey qoca İkarinin aqil qızı Penelopa!
Axeylilər sənə hər nə bağışlayır, qəbul elə,
Verilən bir hədiyyəni rədd eləmək yaxşı deyil.
Subaylardan sən birini seçib ərə getməyincə,
Bizdən heç kəs başqa bir qız qapısına getməyəcək".
Penelopa məftunları bu təklifi bəyəndilər.
Hər kəs töhfə gətirməkçün yola saldı qasidini.
Ala-bəzək don gətirdi Antinoya öz qasidi,
On iki zər ilgək vardı həmin donun üzərində.
O qədər də qarmaq vardı, – əyməsi çox yaraşıqlı.
Yevrimaxın qasidi bir boyunbağı gətirmişdi,
Qızıl hillər, kəhrəbalar bəzəmişdi onu tamam.
Yevridamant qasidi də bir cüt sırğa ilə gəldi,
Hər sırğada tuta bənzər üç dürr vardı – yaraşıqlı.
Poliktorid Pisandrın göndərdiyi qasid isə
Bərabəri az tapılan gərdənbəndlə gəlib çıxdı.
Yerdə qalan subayların hər biri bir töhfə verdi.
Penelopa üst qatdakı otağına qalxdı sonra,
Dalınca da kənizləri töhfələri apardılar.
Subaylarsa yenə həmin zalda qalıb, axşamadək
Əylənərək zövq aldılar həm nəğmədən, həm rəqsdən.
Onlar kefə məşğul ikən çökdü axşam qaranlığı,
İşıqlansın deyə salon düz üç manqal gətirdilər.
Hər manqala bir az əvvəl ağzı iti balta ilə
Doğranılmış quru odun parçaları qaladılar,
Odunları növbə ilə Odisseyin kənizləri
Talaşayla yandırırdı. Allahların törəməsi
Odissey bu kənizlərə üz tutaraq belə dedi:
"Çoxdan çıxıb getmiş olan Odisseyin kənizləri!
Yaxşı olar siz xanımın otağına qalxıb indi,

Orda cəhrə fırladaraq ona toxtaq verəsiniz,
Ya birlikdə əyləşərək yanında yun didəsiniz.
Manqallara özüm baxıb nurlandırram hər tərəfi.
Gənc ağalar qızıl taxtlı al şəfəqi gözləməli
Olsalar da mən bu işdən yorulmaram – dözümlüyəm”.
Belə dedi. Kənizlərsə bir-birinə baxıb güldü.
Lakin ona üzdən gözəl Melanfo sərt cavab verdi;
Doli qızı Melanfonu xanım özü böyütmüşdü,
Geyindirib-kecindirib, qayğısına qalmışdı hey.
Lakin bu qız xanımının hörmətini saxlamayıb,
Yevrimaxla sevişərək əlaqəyə girişmişdi.
Odisseyə təhqiramiz sözlər dedi həmin kəniz:
“Miskin qərib, bu nə sözdür; yoxsa dəli olubsan sən?
Get dəmirçixanada, ya aşxanada yer tapıb yat.
Görürəm ki, ağzına nə gəlir burda danışırsan,
Bunca adam arasında ədəbsizlik eləyirsən.
Çəkinmirsən. Şərab alıb, bəlkə, olan ağlını da,
Ya əvvəldən ağılsızsan, belə boş-boş danışırsan?
Ya da səfil İrə qalib gəlməyindən ağlın çaşıb?
İrdən daha güclü adam gəlsə, onda neyləyərsən?
O öz güclü yumruğuyla səni yaxşı əzişdirib,
Al qanına qəltan edib evdən çölə atar bayaq!”
Hirsli-hirsli süzüb onu Odissey də belə dedi:
“Qancıq! Gedib sözlərini Telemaxa çatdıraram,
Bil ki, bunu desəm, səni tikə-tikə doğrayar o!”
Belə deyib vahiməyə saldı bütün kənizləri,
Əsə-əsə zaldan keçib hərəsi bir yana qaçdı,
Elə güman etdilər ki, dediyini edəcək o.
Odisseysə manqallara tez-tez odun tullayırdı,
Qızlar haqda düşünmürdü. Göz qoyurdu hər bir şeyə,
Qəlbən coşur, görüləcək işlər haqda düşünürdü.
Laertoğlu Odisseyin qəlbində qəm atəşini
Daha artıq alovlatmaq məqsədilə pak Afina
Odisseyə sataşmağı təlqin etdi subaylara.
Poliboğlu Yevrimax üz tutub zalda olanlara,
Onlar bir az gülsün deyə, belə dedi Odisseyə:
“Qulaq asın, ey xanımla evlənməyə namizədlər!
Ürəyimdən keçənləri qoyun bir-bir deyim sizə.
Allahlardır bu adamın güzarını bura salan.
O gəlib ki, daz başıyla işıqlatsın bu məclisi;

Bircə baxın, bir tük belə yoxdur onun təpəsində!”
Sonra isə qalayıxan Odisseyə belə dedi:
“Dost, mən səni qəbul etsəm, çöl işində işlərsənmi?
Sənin məndən alacağın zəhmət haqqı pis olmaz heç.
İşin isə ağac əkmək, qanqal yığmaq olacaqdır.
İstədiyin qədər yemək verdirərəm, qarnın doyar,
Yaxşı paltar, ayağına qəşəng səndəl verdirərəm.
Amma sənin dilənçilik peşəsindən çıxır başın,
Adamlara yaxınlaşıb əl açmaqdan xoşun gəlir,
Sədəqəylə doydurmağa cəhd edirsən boş qarnını!”
Ağıl kanı Odisseysə ona cavab verib dedi:
“Yevrimax, kaş bahar vaxtı sən mənimlə yarışasan,
Bilirsən ki, ömrü bahar günlərinin uzun olur.
Mən bir əyri dəryaz alam öz əlimə, sən birini,
Ot çalmağa girişək biz, lap dan yeri qızarandan
Hər tərəfi bürüyənə qədər axşam qaranlığı.
Ya səninlə öküz qoşub yer şumlayam bir tarlada,
Eyni yaşlı və bəslənmiş iri, kürən öküzlərin
Gücləri də eyni ola; sahə birə dörd olsa da,
Bu şərtlə ki, həmin sahə əlverişli ola şuma,
Onda gözün görər – necə şırım açır bu ixtiyar;
Ya da ki, Zevs elə bu gün harda isə dava sala,
Mənim də ki, bir qalxanım, iki iti nizəm ola,
Gicgahıma qədər enən tunc dəbilqəm ola başda,
Onda məni vuruşmanın ön səfində görüb gözün,
Qarınqulu deyə qaxınc sözlərini işlətməzdin.
Amma ki, sən çox lovğasan, təbiətin sərtdir yaman,
Buna görə sanırsan ki, həm güclüsən, həm də böyük.
Çünki aciz və əfəllər arasında keçir günün,
Odissey öz doğma yurdu İtakaya dönsə birdən,
İnan ki, bu gen qapılar dar gələrdi onda sənə,
Dönüb dala boylanmadan əkilərdin bu dəhlizdən!”
Belə dedi. Yevrimaxı başdan-başa sardı qəzəb.
Acıqlı bir nəzər salıb ona belə cavab verdi:
“Ay zavallı, bu sözlərin tez alaram heyfini mən!
Sən bu qədər adamdan nə həya edir, nə qorxursan.
Şərab alıb, bəlkə, sənin olub-qalan ağlını da?
Ya əvvəldən ağılsızsan, belə boş-boş danışırsan?
Ya da səfil İrə qalib gəldiyinçün çaşıb ağlın?”
Belə deyib, qışqıraraq bir kürsünü qapdı yerdən.

Diksinərək mərd Odissey, dulixili Amfinomun
Dizlərinə sığındı tez. Kürsü şərabpaylayanın
Sağ qoluna gedib dəydi, mey dəstisi düşdü yerə,
Saqi isə ufuldayıb üzüqoylu sərələndi.
Nimqaranlıq salondakı gənclər birdən küyləşdilər.
Bəziləri yanındakı yoldaşına baxıb dedi:
“Kaş bu qərib gəlib bura yetişməmiş, yolda-izdə
Məhv olaydı. Bu qışqırıq, bu hay-haray qopmayaydı.
İki səfil üstündə gör biz necə də deyişirik.
Qanqaraldan qonaqlığın nə səfası, nə ləzzəti?!”
Telemax bu adamlara cavab verib belə dedi:
“Amma əcəb məxluqsunuz! Əməliniz azıb tamam!
Yeyib-içir, özünüzü ələ ala bilmirsiniz.
Allahlardan, bəlkə, biri sizi belə qızışdırır?
Məclis bitdi. Kim istəyir gedib yatsın, mən qovmuram”.
Telemaxın bu cürətli sözlərinə qulaq verib,
Namizədlər təəccübdən dişlədi dil-dodağını.
Aretiadın hökmdarı Nisin adlı-sanlı oğlu
Amfinom üz tutub orda olanlara belə dedi:
“Dostlar, onun haqq sözündən inciməyin yeri deyil;
Kin bəsləyib ona təhqir yağdırmaq da düzgün olmaz.
Artıq nə bu yad adamı, nə Odissey evindəki
Kölələrdən heç birini təhqir etmək lazım deyil.
Saqi yenə qədəhləri ağzınacan doldursun qoy.
Allahlara nəzir süzüb, sonra hamı gedib yatsın.
Qəribisə Odisseyin sarayında qoyub gedək;
Qoy Telemax rahatlasın. Axı onun evindədir”.
Belə dedi o, hamının ürəyinə yatdı bu söz.
Onun yaxın dostu Muli, Dulixinin carçəkəni
Kraterdə yenə meyə bir anda su qarışdırıb,
Hərəyə bir qədəh verdi. Allahların şərəfinə
Mey ayini icra edib, özləri də içdi sonra.
İstədiyi qədər hər kəs meydən içib doyan kimi,
Bütün gənclər evlərinə çıxıb getdi yatmaq üçün.

ON DOQQUZUNCU NƏĞMƏ

Odisseylə pak Afina böyük yemək otağında
Nikah tələb edənləri məhv etməyi düşünürdü.
Telemaxa üz tutaraq Odissey bu sözü dedi:
“Nə ki, döyüş silahı var, Telemax, sən çıxart zaldan.
Nikah tələb eləyənlər səbəbini soruşsalar,
Mülayimcə cavab verib, bu sözləri de onlara:
– Mən onları apardım ki, tüstü xarab eləməsin,
Axı, onlar Odisseyin vaxtındakı kimi deyil,
Hamısını od-ocağın hisi basıb, korlanıblar.
Bir də nəcib əbədilər ürəyimə damdırdı ki,
Siz çox içib ölüm-dirim davasına qalxarsınız,
Qonaqlığı, elçiliyi burnumuzdan tökərsiniz:
Keflənəndə axı silah öz-özünə çıxır qından”.
Belə dedi. Telemax cəld əməl edib tapşırığa,
Harayladı üst qatdakı Yevrikleya dayəsini:
“Əziz ana, kənizləri qoyma çıxsın otaqlardan.
Qoy anbara daşıyım mən Odisseyin silahını,
Burda onlar xarab olur, hamısını his basıbdır.
Atam gedib, indiyədək mən də hələ uşaq idim.
Gərək indi gizlədim ki, tüstü xarab eləməsin”.
Dayə qadın Yevrikleya belə cavab verdi ona:
“Mənim balam, heç olmasa, indən belə var-dövləti,
Mülkü-malı qorumağın qayğısına qalmalısan.
Bəs səninlə kim gedəcək, yola işıq salmaq üçün?
Axı səni ötürməyə qoymayırsan kənizləri”.
Dərrakəli Telemax da ona belə cavab verdi:
“Bax, bu qərib ötürəcək, uzaqdan da gəlmiş olsa.
Çörəyimi kim yeyirsə, onu işsiz qoymaram mən!”
Belə dedi. Yevrikleya söz tapmadı cavabında.
Kənizləri otaqlardan dışarıya buraxmadı.
Odisseylə onun şanlı oğlu qalxdı yerlərindən.
Nizələri, sərpuşları və qabarıq qalxanları
Daşımağa başladılar. Öndə gedən pak Afina
Tutduğu zər çırağıyla işıqlatdı yollarını.

Telemax öz atasını səsləyərək belə dedi:
“Ata, böyük bir möcüzə çarpır mənim gözlərimə!
Geniş zalın divarları, dərin taxça – zeh yerləri,
Hündür cökə sütunları, dam tirləri – hər şey, hər şey
Parlayır göz qabağında, sanki, yanğın baş veribdir.
Göy sahibi allahlardan, yəqin, biri buradadır!”
Ağıl kanı Odisseysə ona cavab verib dedi:
“Öz fikrini cilovla, sus, sorğu-sual vermə daha!
Olimpdəki allahlara xas olan bir haldır bu hal.
Ancaq sən get, yerində yat; mənsə burda qalacağam.
İstəyirəm ananı və kənizləri bir sınayım,
Yəqin, gözü yaşlı anan məndən çox şey soruşacaq”.
Belə dedi. Telemaxsa atasına itaətlə
Əldə məşəl, çıxdı zaldan, getdi yataq otağına.
Nə vaxt yatmaq istəsəydi bu otaqda yatırdı o.
Pak Eosu gözləyərək yatdı yenə bu otaqda.
Odisseylə pak Afina qalıb qonaq otağında
Nikah tələb edənləri məhv etməyi düşündülər.
Afrodita, Artemida, yaraşıqlı Penelopa
Bu arada rahat yataq otağından çıxıb gəldi.
Onu ocaq yanındakı kresloda oturtdular.
İkmalinin əl işi o kreslonun bərbəzəyi
Gümüş və fil sümüyündən ibarətdi başdan-başa.
Ayaq qoymaq üçün kiçik kürsüsü də vardı onun,
Yumşaq qoyun dərisi də salınmışdı üzərinə.
Penelopa əyləşəntək kənizlər də enib gəldi.
Masaları, qonaqlıqdan artıq qalmış yeməkləri,
Cavanların mey içdiyi qədəhləri yığışdırıb,
Manqallarda qalan odu yerə töküb, əvəzinə
Təzə odun qoydular ki, istilik və işıq versin.
Melanfo mərd Odisseyi yenə təhqir edib dedi:
“Yadelli, de, bütün gecə zəhləmizi tökəcəksən?
Boylanaraq qadınlara gözmü qoymaq istəyirsən?
Di rədd ol get! Bol-bol yedin, qarnın doydu – daha bəsdir!
Çıx get, yoxsa bir kösövlə döyüb səni sallam yola!”
Kinli-kinli baxıb ona Odissey bu sözü dedi:
“Nə olub ki? Mənə qarşı niyə belə qəzəblisən?
Buna kirli olmağımmı, cırıq-cındır geyimimmi,
Yoxsa ki, rast gəldiyimə əl açmağım səbəbkardır?
Axı qərib və yoxsulu ehtiyacdır diləndirən.

Bir zamanlar mənim dəxi qəşəng, rahat evim vardı,
Varlı, xoşbəxt yaşayırdım; qəriblərə əl tuturdum.
Qərib hər kim olur olsun, razı yola salırdım mən.
Qullarım da çoxdu, insan övladını xoşbəxt edən,
Onu zəngin adlandıran başqa varım-dövlətim də.
Nəyim vardı, məhv etdi Zevs. Yəqin, belə istəyirmiş.
Ondan qorx ki, səni bütün kənizlərdən fərqləndirən
Gözəlliyin, yaraşığın bir gün əldən çıxa tamam.
Bəlkə, bir gün sən xanımın qəzəbinə gələcəksən.
Ya Odissey qayıdacaq; axı hələ ümid vardır.
Əgər ölmüş olsa belə, dönməyəcək olsa belə.
Apollonun kəramindən oğlu boya-başa çatıb.
İndən belə kənizlərdən heç biri bəd əxlaqını
Telemaxdan gizlədəmməz; daha uşaq deyildir o".
Belə dedi. Penelopa eşitdi bu danışığı,
Çox məzəmmət eləyərək belə dedi kənizinə:
"Ey həyasız qancıq! Mənə məlumdur bəd əməllərin.
Bu işlərçün öz başınla mənə cavab verəcəksən!
Dönə-dönə demişəm mən, sən də yaxşı bilirsən ki,
Bu qəribə ərim haqda sual vermək istəyirəm.
Bilirsən ki, onsuz mənim nə gecəm var, nə gündüzüm".
Yevrinoma açarçıya sonra belə dedi xanım:
"Yumşaq dəri salıb üstə, tez bir kətil gətir bura
Qonaq onda əyləşərək qoy eşitsin sözlərimi,
Cavab versin sualıma, cavab versin sorğuma o".
Penelopa belə dedi. Açarçı tez əməl edib
Yumşaq dəri döşənmiş bir üstü hamar kətil verdi,
Sınaqlardan mətin çıxmış Odisseyi əyləşdirdi.
Sözə ilkin başlayaraq xanım ona belə dedi:
"Əziz qonaq, əvvəl başdan mən soruşmaq istəyirəm:
Kimsən? Atan-anan kimdir? Şəhərinin adı nədir?"
Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
"Xanım, heç kəs yer üzündə səndə eyib tapa bilməz,
Şöhrətinin səs-sorağı göylərə də gedib çatıb.
Sən bir yığın camaatı ədalətlə dolandıran
Dindar, güclü və ləkəsiz hökmdara bənzəyirsən.
Beləsinin ölkəsində haqq-ədalət hökm sürür.
Qara torpaq güllü taxıl, ağaclar bol bar yetirir,
Artır heyvan sürüləri, dənizlər bol balıq verir,
Xalq da belə hökmdarın sayəsində xoşbəxt olur.

Bir də mənə başqa sual versən daha yaxşı olar;
Vətənimi, qəbiləmi istəmirəm biləsiniz.
Mən onları anan zaman dərdim daha artıq olur.
Onsuz mən yer üzündə bədbəxtlərin bədbəxtiyəm;
Yad bir evdə yaş axıdıb inləmək də yaxşı deyil.
Unudub hər şeyi, daim yas saxlamaq yaxşı deyil.
İstəmirəm ya sən özün, ya da sənin kənizlərin
Deyəsiniz: çox içməkdən göz yaşını saxlayammır!"
Zəkavətli Penelopa ona belə cavab verdi:
"Yox, ey qərib, məndə olan gözəlliyi, boy-buxunu
Arqivlilər İliona gedən gündən aldı fələk.
Nəcib ərim Odissey də gedənlərin içindəydi.
O qayıtsa və qayğımı çəksə idi mənim yenə,
Bundan daha gözəl olar, artardı şan-şöhrətim də.
Çoxdur qəmim. Allahlar çox dərdə düçar edib məni.
Adaların nə qədər ki, adlı-sanlı cavanı var:
Dulixi, Zam, sıx meşəli Zakinf, daşlı İtakada
Qolu zorlu bütün gənclər mənim ilə evlənməyə
Can ataraq, talan edir evimizdə olan varı.
Bu səbəbdən nə qərib, nə dilənçinin, nə də xalqa
Xidmət edən carçıların halı təsir etmir mənə.
Odisseyin dərdi yalnız parçalayır ürəyimi.
Nikah tələb edənlərə kələk gəlib aldadıram:
Allahlar çit toxumağı öncə təlqin etdi mənə.
Üst qatdakı otağıma xeyli böyük dəzgah qoyub,
Zərif parça toxuyaraq belə dedim subaylara:
– Siz ey cavan aşiqlərim, Odissey məhv olubsa da.
Bir az dözün, məni vadar etməyin tez ər seçməyə.
Bu kəfənlik toxumanı, qoyun, başa çatdırım mən!
Adlı-sanlı qoca Laert, bəlkə, öldü bu yaxında;
İnsanları qırıb-tökən ölüm onu yaxalasa,
İstəmirəm məni axey arvadları sözə qoyub
Desin: belə varlı adam kəfənə də sarınmadı! –
Belə deyib məftunların ürəyini yumşaltdım mən.
Bəs sonrası? Bütün günü toxumaqla məşğul olub,
Gecə məşəl işığında sökürdüm o kəfənliyi.
Beləliklə, üç il mənə inandılar axeylilər.
Elə ki, vaxt ötüb keçdi, dördüncü il yaxınlaşdı,
Günlər bir-bir gərdişini başa vurub, aylar ötdü,
Aşiqlərim bu kələyi bir kənizdən öyrəndilər.

Toxumanı sökən zaman tez üstümü aldı onlar.
İstəmədən öz işimi qurtarmalı oldum mən də.
İzdivacdan daha boyun qaçırmağı bacarmıram.
Bunun üçün hətta yeni bəhanə də tapammıram.
Qohumlar da evlən deyir. Oğlum dözmür bu talana.
O hər şeyi qanır daha; ulu Zevsin sayəsində
Ad qazanıb, təsərrüfat işindən də başı çıxır.
İndi də sən söylə mənə: kimlərdənsən, haradansan?
Nağıldakı kimi axı nə daşdansan, nə palıddan".
Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
Odisseyin ad-sanına layiq olan uca qadın!
Sən təkidlə mənim əsil-nəsəbimi soruşursan.
Bu hekayət dərdim üstə dərd qoysa da danışaram.
Mənim kimi vətənindən uzun zaman ayrı düşən,
Görmədiyi şəhərləri əziyyətlə gəzib görən
Adamların güzəranı elə belə keçib gedir.
Ancaq buna baxmayaraq cavab verrəm sualına:
Tünd suların qucağında Krit adlı bir ada var,
Çox zəngindir gözəlliyi, vəsfə gəlməz həmin ada.
Şəhərlərin sayı doxsan, xalqı saysız-hesabsızdır.
Neçə dilə rast gələrsən. Axeylilər, kidonlular,
Eteokrit tayfasına rast gələrsən o adada;
Düz üç dori sülaləsi, pak pelasq tayfası var.
Knos böyük şəhəridir bütün Krit adasının.
Orda doqquz il sürürdü Minosun hər çarlıq dövrü.
Onun oğlu Devkalion mənim doğma atam idi.
İdomeney ilə mənəm Devkalion oğulları.
İdomeney Atridlərlə əyriburun gəmilərdə
İliona üzüb getdi. Məşhur Efon mən özüməm.
İdomeney həm böyükdür məndən, həm də hünərlidir.
Odisseyi mən Kritdə görüb qonaq saxlamışam.
O Maleya yaxınından Troyaya yollanarkən
Sərt bir külək onu Krit adasına gətirmişdi.
İlifiya mağarası olan Amnis limanında
Gəmisini çətinliklə fırtınadan qurtarmışdı.
Şəhrə gircək İdomeney haqda sorğu-sual etdi.
Deyirdi ki, İdomeney ilə gediş-gəlişi var.
İkiquyruq gəmisində İdomeney Troyaya
Gedən gündən şəfəq on, ya on bir dəfə görünmüşdü.
Odisseyi gülər üzlə özüm qəbul eləyərək

Evdəki bol azuqənin hesabına qonaqladım.
Laertoğlu Odisseylə onun səfər dostlarının
Gülsün deyə könülləri, əhalidən gülgün şərab,
Bir qədər də kök mal əti, bir də ki, un toplatdırdım.
Allahsifət axeylilər düz on iki gün qaldı bizdə.
Güclü şimal küləkləri ləngidirdi qonaqları.
Bilirdim ki, allahlardan hansınınsa işidir bu.
Külək yalnız on üçüncü gün dayandı. Onlar getdi”.
O, doğruya oxşar olan yalanlardan çox danışdı.
Xanımın göz yaşı axıb isladırdı yanağını;
Sanki, Zefir küləyinin dağ başına yağdırdığı
Qar əriyib isladırdı yeri Yevrin təsirilə.
Qar suları tez doldurur gen çayların məcrasını.
Qarşısında əyləşmiş öz mərd ərinin həsrətilə
Xanım da göz yaşı töküb isladırdı yanağını.
Arvadını ağlar görüb kövrəlsə də mərd Odissey,
Buynuz kimi, dəmir kimi möhkəm durub, ağlamadı.
Lakin xanım Penelopa ağlamaqdan doyan kimi,
Yadellinin sözlərinin doğru-düzgün olduğunu
Bilmək üçün ona yenə xitab edib belə dedi:
“İstəyirəm, imtahana çəkim səni, qərib qonaq!
Mənə nağıl elədiyin kimi əgər, doğrudan da,
Odisseylə dostlarını qonaq qəbul edibsənsə,
Söylə görüm, o əyninə nə cür paltar geyinmişdi;
Onun özü necə idi, kimdi səfər yoldaşları?”
Ağıl kanı Odissey də belə dedi cavabında:
“Bunu demək çox çətindir, çünki üstdən çox keçibdir.
Odisseyin mənim doğma vətənimi tərk edərək
Getməsinin azı-azı iyirmi il keçib üstdən.
Lakin yenə danışaram xatirimdə nə qalıbsa.
İkiqat və tünd-qırmızı bir plaşdı əynindəki
Cüt ilgəyə keçən qızıl qarmaq vardı kəmərində;
Qarmağın da üst tərəfi şəkilli bir lövhə idi:
Ala-bəzək, gənc maralı bir it qabaq pəncələri
Və dişilə tutmuş idi. Qızıldandı hər ikisi.
İt maralı boğur, maral əldən çıxıb qaçmaq üçün
Ayağını ümidsizcə yerə vurub çırpınırdı.
Plaş altdan geyindiyi xitonu da yadımdadır;
Nazikliyi quru soğan qabığına bənzəyirdi, –
Zərif parça günəş kimi şölə saçıb parlayırdı.

Qadınlar çox heyrət ilə baxırdılar bu xitona.
Qoy bunu da deyim sənə, yaxşı dinlə sözlərimi.
Heç bilmirəm evində də bunlarımı geyirdi o,
Yoxsa yola düşən zaman onları bir dostu verib,
Ya da ki, yol gedən zaman yol yoldaşı bağışlayıb.
Axı onu sevən çoxdu; axeylilər içrə təkdi.
Mən də ona tünd-qırmızı, haşiyəsi yaraşıqlı
İkiqat bir xiton verdim, bir də qılınc bağışladım.
Özünü də öz davamlı gəmisində yola saldım.
Odisseyin özündən gənc qasidi də yanındaydı.
Qasidin də görkəmini sənə təsvir edə billəm:
Qıvrımsaçlı, donqartəhər və əsmər bir cavandı o.
Yevribatdı adı onun; Odissey bu qasidini
Hamıdan çox istəyirdi, tuş gəlirdi fikirləri".
Qərib elə hərtərəfli təsvir etdi Odisseyi
Ki, daha da qubarlanıb yaş axıtdı Penelopa.
Lakin xeyli yaş axıdıb ağlamaqdan doyan kimi,
Odisseyə müraciət eləyərək belə dedi:
"Qərib qonaq, mən əvvəlcə acıyırdım sənə qəlbən,
Lakin indi ən hörmətli qonağısan sən bu evin.
Sən dediyin paltarları öz əlimlə qatlayaraq
Anbardan mən gətirmişdim. Yaraşıqlı olsun deyə
Kəməri də mən qoymuşdum. Təəssüf ki, gözüm daha
Odisseyin doğma yurda döndüyünü görməyəcək!
İçi oyuq gəmisində o dəhşətli Troyaya
Onu çəkən, görünür ki, amansız bir tale imiş!"
Ağıl kanı Odissey də cavabında bunu dedi:
"Odisseyin ad-sanına layiq olan uca qadın!
Daha onun həsrətilə soldurma gül camalını.
Səni bundan çəkindirsəm, düzdür, haqlı olmazdım mən:
Səninkinə çatmasa da, ər itirən qadın ağlar;
Çünki sevgi yatağında birgə yatıb, uşaq doğub.
Deyirlər ki, sənin ərin allahlara bərabərmiş.
Lakin kəs bu göz yaşını, dediyimi eşit, düşün.
Gizlətmədən həqiqəti olduğutək deyim sənə.
Eşitmişəm, Odissey öz vətəninə tez dönəcək.
Yaxındadır. Bərəkətli fesprotlar torpağından
Bol töhfəylə yola düşüb öz evinə dönür indi;
Bu töhfələr neçə-neçə xalqdan ona hədiyyədir.
Trinakriya adasından ayrılanda öz gəmisi

Və dostları qərq olublar. Bu adamlar Heliosa
Aid olan inəkləri oğurlayıb yeyib deyə,
Qəzəblənib Heliosla Zevs batırıb hamısını
Tək Odissey gəmi tiri üzərində xilas olub,
Dalğa onun allahların törəməsi feakların
Torpağına atıb. Orda Allah kimi qarşılanıb.
Feaklar çox töhfə verib, özünü də sağ-salamat
İtakaya yollayıblar. Çoxdan gəlib çıxardı o.
Amma əvvəl el-el gəzib yaxşı sərvət toplamağı,
Sonra bura qayıtmağı üstün bilib o çoxbilmiş.
Fanilərdən heç birisi öz xeyrini düşünməkdə
Odisseylə müqayisə edilməyə layiq deyil.
Bunu mənə fesprotlar hökmdarı Fedon deyib,
And içdi, mey carladı ki, allahların şərəfinə
Odisseyi istədiyi məmləkətə aparmaqçın
Gəmi suya salınıb və avarçılar hazırdırlar.
Ancaq əvvəl məni yola saldı; çünki taxılı bol
Dulixiyə yollanırdı Fesprotun bir gəmisi.
Odisseyin topladığı şeyləri də göstərdi çar.
Mən gördüyüm o var-dövlət o qədər, o qədərdi ki,
Lap onuncu nəslinə də çatardı bir başqasının.
Odisseyin Dodonaya getdiyini dedi Fedon,
Gedibdir ki, İtakaya geri dönmək barəsində
Sirli palıd ağacından öyrənsin Zevs məramını:
Öyrənsin ki, öz evinə gizli getsin, yoxsa açıq?
Deməli, o salamatdır və tezliklə qayıdacaq.
Qohum-qardaş, yurd həsrəti çox da uzun çəkməyəcək.
İnandırmaq üçün səni and da içə bilərəm mən.
And içirəm ulu Zevsə, and içirəm bu süfrəyə,
And içirəm Odisseyin bu qonaqcıl ocağına!
Dediklərim başdan-başa tutacaqdır öz yerini.
Elə ki, ay öz yerini yeni aya verdi göydə,
Yəni bu il qayıdacaq Odissey öz sarayına".
Müdrik, aqil Penelopa ona belə cavab verdi:
"Kaş, ey qərib, dediklərin tuta tamam öz yerini!
Onda məndən dostluq görər, hədiyyələr alardın bol;
Onda sənə rast gələnlər "Nə xoşbəxtdir!" – deyərdilər.
Ürəyimə damıb amma: bu baş tutan deyil heç vaxt:
Nə Odissey qayıdacaq, nə də səni vətəninə
Yola salan olacaqdır. Odisseyi əvəz edən

Ev kişisi yoxdur indi. Getməmişdən o beləydi! –
Qəribləri yaxşı yola salar, yaxşı qarşılardı.
Qızlar, tezcə yuyundurun, qonağa yer hazırlayın:
Çarpayısı, yastıqları, yorğanı da isti olsun:
Qızıl taclı Şəfəq tülu edənədək rahat yatsın.
Səhər tezdən çimizdirin, yağ da çəkin bədəninə,
Salonda da Telemaxla bir əyləşib yemək yesin.
Vay o kəsin halına ki, xatirinə dəysin bunun,
Belə adam qəzəbindən, hikkəsindən partlasa da,
İndən belə bu sarayda məndən heç nə gözləməsin.
Qərib, əgər kirli halda, əynindəki cır-cındırla
Səni yemək masasının arxasında əyləşdirsəm,
Mənim ağıl-dərrakəcə bütün başqa qadınlardan
Daha üstün olduğumu necə təyin eləyərdin?
Sərt adamın niyyəti də özü kimi çox sərt olur.
Beləsinə sağlığında hamı pis gün arzulayır;
Öləndə də məsxərəyə qoyub, tənə yağdırırlar.
Amma yaxşı adamların niyyəti də yaxşı olur.
Qəriblər də tərifini hər tərəfə yayır onun,
Adamların çoxu onu mərd, xeyirxah adlandırır".
Ağıl kanı Odissey də cavabında dedi onun:
"Odisseyin ad-sanına layiq olan uca qadın!
O gündən ki, uzunavar bir gəmiyə əyləşərək
Qarlı Krit dağlarını tərk eləyib düşdüm yola,
İsti yorğan və yastıqda uyumağı yadırğadım.
Çoxdan adət etdiyimtək gözüaçıq uzanaram.
Gecələrin çoxusunu narahat bir yatacaqda
Qızıl taxtlı al şəfəqi mən beləcə gözləmişəm.
Ayağımı yumaq dəxi ürəyimdən deyil mənim.
İstəmirəm evinizdə olan cavan kənizlərdən
Heç birisi su gətirib ayağımı yusun mənim.
Bəlkə burda mənim kimi başı çox-çox bəla çəkmiş
Dünyagörmüş, yaşı keçmiş, qanacaqlı qarı ola, –
Ayağıma toxunmağa yalnız onu qoyaram mən".
Müdrik, aqil Penelopa ona belə cavab verdi:
"Əziz qonaq! Bura gələn uzaq elli qəriblərdən
Heç birini sənin kimi düşüncəli görməmişəm.
Danışdığın bütün sözlər anlaşıqlı, ağıllıdır!
Evimizdə bir qarı var, – ağıl-kamal sahibidir.
Bəxtidönük Odisseyi öz anası doğar-doğmaz

Öz əlilə tutub qarı, yedizdirib körpə ikən.
Tamam əldən düşübsə də yuya bilər ayağını.
Mənim müdrik Yevrikleyam, ayağını yu qonağın.
Odisseyin yaşıdıdır; bəlkə, elə ağanın da
Əl-ayağı indi bunun əl-ayağı kimi olub;
Dərd-bəlayla keçən ömür tez qocaldır adamları".
Belə dedi. Əllərilə üzünü bərk qapayaraq,
Töküb isti göz yaşını, qəmgin halda dedi qarı:
"Yazıq bala! Əlimdən nə gələr! Zevsə sən ehtiram
Elədiyin halda, sənə gör bir necə xor baxır o!
Şimşəksaçan Kronidə hansı fani sənin qədər
Yüzheyvanlıq qurban kəsib, yağlı budlar yandırıb ki,
Qocalığı öz evinə rahat-rahat qarşılayıb,
Adlı-sanlı övladını boya-başa çatdırmasın?
Amma ki, Zevs qayıtmağı bircə sənə yasaq etdi.
Bəlkə, elə Odissey də bir varlının evindədir;
Burda səni bu köpəklər incitdiyitək onu da
Ələ salıb incidirlər həmin evin kənizləri!
Ey yadelli, tənəsindən qurtarmaqçın bu qızların,
Ayağını yumağa da qoymayırsan sən onları.
Mən xanımın dediyini canla-başla eləyərəm.
Tək xanımın xətri üçün deyil, bir də sən qəribin
Xətri üçün ayağını yaxşı-yaxşı yuyaram mən.
Təlatümə gəldi qəlbim. Eşit, gör bir nə deyirəm.
Bizim evə çox bəxtikəm yolçuların yolu düşüb,
Heç birisi Odisseyə sənin qədər oxşamayıb:
Sanki, səsin, ayaqların və görkəmin onunkudur".
Ağıl kanı Odissey də cavabında belə dedi:
"Düzdür, qarı, kim ki, bizim ikimizi birdən görüb,
Bizdə olan oxşarlığı deyib bizim özümüzə.
Sən özün də bu barədə haqlı dedin, düz danışdın".
Ayaq üçün olan tası gətirdi tez Yevrikleya;
Dayə qadın ancaq ayaq yuyardı o parlaq tasda.
Əvvəl soyuq, sonra isti su tökərək soyuqladı.
Tez üzünü qaranlığa tərəf tutdu Laertoğlu.
Ürəyinə gəldi: birdən ayağını yuyan zaman
Çapığından tanınar o və açılar işin üstü.
Ayağını yumaq üçün yaxınlaşan Yevrikleya
Tez tanıdı o çapığı, – qaban dişi yarasını.
Nə zamansa Avtolikin oğulları Odisseylə

Şikara bir getmişdilər. Məşhur oğru və yalançı
Avtolik mərd Odisseyin doğma ana babasıydı.
Oğurluğu və yalanı Hermes ona öyrətmişdi,
Çünki quzu, çəpiş budu yandırmışdı o, Hermesə.
Əvəzində Hermes ona rəhbər oldu bu işlərdə.
O bir dəfə İtakaya gəlib gördü qızı doğub.
Yeməyini qurtarantək Yevrikleya bu uşağı
Babasının dizi üstə qoyub, ona belə dedi:
"Avtolik, öz qız nəvənə istədiyin adı ver sən,
Axı oğlan olmağını yaman arzu eləyirdin".
Avtolik də uca səslə dayəyə bu sözü dedi:
"Ey qızım və kürəkənim! Ona adı mən verirəm.
Öz evimdən çıxıb sizə yollananda bizim yerli
Bir çox qadın və kişiyə qəzəblənib çıxdım yola. –
Qoy Odissey olsun adı: qəzəblənən deməkdir bu.
Böyüyəndə ana yurdu Parnasa da səfər eylər.
Axı mənim var-dövlətim Parnasda hifz olmaqdadır.
Ona yaxşı pay verərək İtakaya sallam yola".
Odissey bu məqsəd üçün Parnasa yol aldı bir gün.
Avtolik və oğulları onu yaxşı qarşıladı.
Əllərini bərk-bərk sıxıb, çox mehriban danışdılar.
Qoca nənə Amfiteya Odisseyi qucaqlayıb,
Nəvəsinin başından, saf gözlərindən öpdü, öpdü...
Avtolik əmr elədi ki, ad qazanmış oğulları
Tezcə yemək bişirsinlər. Əməl etdi onlar buna.
Tez beşyaşar bir cöngəni qovub çöldən gətirdilər.
Boğazlayıb dərisini soydular və doğradılar,
Xırda-xırda tikələrə bölüb şişə keçirdilər,
Ehtiyatla qızardaraq adambaşı paylaşdılar.
Beləliklə, bütün günü qonaqlığa sərf etdilər,
Doyanadək yedi hamı, qalmadı bir məğmun olan.
Bu arada günəş batdı, yer üzünə çökdü zülmət.
Uzanaraq yatdı hamı, rahatlandı ləzzət ilə.
Qaranlığı yarıb Eos göy üzündə görününcə,
Yanında ov tulaları Avtolikin oğulları
Odisseyi götürərək ov etməyə yollandılar.
Hər tərəfi sıx meşəli uca Parnas dağlarına
Qalxıb tezcə yetişdilər ala-toran bir meşəyə.
Sakit axan Okean-çay sularından çıxıb günəş
Tarlaların üzərinə səpdi təzə şöləsini.

Ov dəstəsi dərədəki dərinliyə teylənirdi.
Hər bir şeyi qoxlayaraq qaçan itlər arxasınca
Avtolikin oğulları və Odissey gedirdilər.
Nizə tutmuş pak Odissey çox yaxındı tulalara.
Sən demə, sıx kol içində nəhəng qaban gizlənibmiş.
Bu kolluğa nə küləyin nəm nəfəsi girə bilir,
Nə günəşin yandırıcı şöləri yol tapırdı.
Sıx yarpaqlar yağışı da aşağıya buraxmırdı.
Kollar altda quru yarpaq qalaq-qalaq qalanmışdı.
Səs getdikcə çoxalırdı. Qaban it və adamların
Eşidərək hay-küyünü çıxdı kollar arasından,
Qabardaraq tez belini, baxdı yanan gözlərilə.
Gələnlərə yaxınlaşdı. Açıb güclü qollarını
Odissey öz nizəsilə tezcə nişan aldı onu.
İstəyirdi ata, lakin qaban onu qabaqladı;
Onu qılınc dişi ilə dizi üstdən yaraladı.
Yandan vurub bud ətinin götürdü bir parçasını
Diş sümüyə işləmədi. Odissey tunc nizəsilə
Qabanın sağ kürəyindən vurdu, çıxdı sol çiynindən,
Tez sərildi qaban yerə, xırıldadı, çıxdı canı.
Avtolikin oğulları əvvəl cumub qaban üstə,
Sonra isə allahsifət Odisseyin yarasını
Sarıyaraq, axan qanı ovsunlayıb saxladılar.
Bu işləri görüb evə yetişməyə tələsdilər.
Odisseyin yarasını dayıları sağaltdılar.
Avtolik öz nəvəsinə xeyli sərvət bağışlayıb
Oğulları ilə onu İtakaya yola saldı.
Avtolik və oğulları razı qaldı bu səfərdən.
Razı qaldı Odisseydən atası da, anası da;
Soruşdular: necə olub qaban ona hücum edib.
Avtolikin oğulları ilə ova getdiyini,
Yırtıcının hücumunu bir-bir dedi mərd Odissey...
Yevrikleya Odisseyin ayağını sığayarkən
Çapıq yerə çatar-çatmaz, tez yanına düşdü əli.
Ayaq tasa düşdü yenə, cingildədi onun misi,
Yanı üstə çevrildi tas, suyu yerə axdı tamam.
Yevrikleya həm sevindi, həm kövrəlib qubarlandı.
Bir qışqırıq qopdu ondan, gözlərinin axdı yaşı.
Ağasının çənəsinə toxunaraq belə dedi:
“Ah, Odissey, əziz balam, demə, bu sən özünsənmiş!

Çapığına əl vurandan sonra səni tanıdım mən!”
Belə deyib gözlərini xanımına zillədi o,
Sevinərək istədi ki, desin: budur əziz ərin!
Lakin xanım ona sarı baxmadı, bir şey sezmədi. –
Afina bu mənzərədən yayındırdı diqqətini.
Odissey sağ əli ilə tutdu onun boğazından,
Sol əlilə yaxınına çəkib belə pıçıldadı:
Yoxsa məni məhv eləmək keçir sənin xəyalından?
Sən ki, mənə öz döşündən süd verərək bəsləmisən.
Nə əzabla iyirmi ildən sonra evə qayıtmışam.
Madam məni allahların təlqinilə tanıdın sən,
Sus, evdəki adamların heç birinə bir söz demə!
Qulaq as, gör nə deyirəm və nə desəm – olacaqdır:
Allahların köməyilə subayları susdurdummu,
Xəyanətkar kənizləri qıracağam; hətta məni
Əmizdirmiş olsan da sən, xain çıxsan, aman umma!”
Dərrakəli Yevrikleya ona belə cavab verdi:
“Bu nə sözdür dişlərinin çəpərindən uçdu, oğlum?
Özün yaxşı bilirsən ki, mən inadam və möhkəməm.
Dəmir kimi, ya daş kim saxlaram hər sirrini mən.
Qoy başqa bir söz də deyim, qəlbən qəbul elə bunu:
Allahların köməyilə subayları susdurdunmu,
Kənizlərdən hansı xain çıxıb – sənə bildirərəm,
Bildirərəm – kim adını ləkələyib, kim təmizdir”.
Ağıl kanı Odissey də cavabında belə dedi:
“Anacığım, sən onları bildirməyin nə lazımdır.
Xaini və pakı seçmək mənim üçün çətin deyil.
Sən ancaq sus. Qoy allahlar əncam çəksin bu işlərə”.
Odisseyin bu sözündən sonra evdən çıxdı qarı,
Getdi təzə su gətirsin; əvvəlki su tökülmüşdü.
Ağasının ayağını yuyub, üstdən yağ da çəkdi.
Odissey öz kürsüsünü çəkdi ocaq kənarına,
Çapığını cındırıyla örtüb odda qızındı o.
Düşüncəli Penelopa ona yenə sual verdi:
“Qərib qonaq, mənim sənə yenə sorğu-sualım var.
Bir o qədər çəkməz, şirin yuxu vaxtı gəlib çatar;
Hamının – lap dərdlinin də gözlərini yumar yuxu.
Allah mənə verdiyi dərd yerə-göyə sığan deyil.
Gündüzləri ağlamaqla, ah çəkməklə günüm keçir,
Kənizlərin işlərinə nəzarətlə vaxt ötüşür.

Gecələrsə hamı yatıb rahatlanıb dincələndə,
Mən yerimdə uzansam da, qəlb sıxılıb dərd əlindən,
Könlümü bir qayğı, kədər içəridən yeyib tökür.
Pandareyin açıq-sarı bülbül qızı Aeda da
Bahar fəsli gələr-gəlməz budaq-budaq dolaşaraq,
Sıx yarpaqlı ağacların zirvəsində əyləşərək,
Öz səsinin ahəngini dəyişdirib nəğmə deyər,
Zefdən olan İtil adlı oğluna yas tutub ağlar;
Öz oğlunu tunc qılıncla bir vaxt səhvən öldürüb o. –
Aedatək iki yolun ayrıcında qalıb qəlbim:
Oğlumlamı qalıb burda mülkə-mala, var-dövlətə,
Hündür damlı ev-eşiyə, evdə olan kənizlərə,
Bir də ərim Odisseyin yatağına keşik çəkim,
Ya da məftun cavanlardan hansı daha şöhrətlidir,
Hansı artıq başlıq verir – çıxıb ona ərə gedim?!
Nə qədər ki, oğlum hələ ağlıkəsməz bir uşaqdı,
Onu qoyub ərə getsəm hamı məni qınayardı.
İndi artıq o böyüyüb, ağıllı bir cavan olub,
Özü təklif eləyir ki, evdən çıxıb ərə gedim:
Axeylilər evi talan etməsinə dözmür artıq.
Bir də, qərib, mən gördüyüm bir yuxunu şərh et mənə.
Gördüm ki, düz iyirmi qaz suda üzən buğdaları
Dənləyirlər. Mən tamaşa eləyərək şadlanıram.
Birdən dağdan uçub gələn əyricaynaq nəhəng qartal
Hamısının boğazını üzüb atdı bir tərəfə,
Yerdə qaldı cəmdəkləri. Qartal yenə pərvazlandı.
Mən yuxuda çox ağlayıb inildədim; bağırtıma
Gəldi gözəl saçlı axey qadınları axın-axın.
Qazlarımın məhv olması qəmləndirdi onları da.
Birdən qartal uçub gəldi, qondu damın dirəyinə,
İnsan kimi dil açaraq mənə toxtaq verib dedi:
– Adlı-sanlı İkarinin aqil qızı, ruhdan düşmə!
Gördüklərin yuxu deyil, baş verəcək həqiqətdir.
Qazlar sənin taliblərin, qartal isə mənəm, ancaq
İndi ərin Odisseyəm. Axır gəlib çıxdım evə.
Azğınlaşmış namizədlər əlimlə məhv olacaqlar! –
O bunları dedi. Mənim şirin yuxum qaçdı dərhal.
Göz açınca qazlarımı dışarıda gördüm yenə,
Gördüm ki, dən çanağından dən götürüb dənlənirlər".
Ağıl kanı Odissey də ona cavab verib dedi:

“Bu yuxunu başqa cürə yozmaq mümkün deyil, xanım,
Odisseyin özü sənə, olacağı xəbər verib.
Nikah tələb edənlərin hamısı məhv olacaqlar.
Bu ölümdən heç birisi xilas ola bilməyəcək!”
Müdrik xanım Penelopa ona belə cavab verdi:
“Qərib, lakin qeyri aydın yuxular da görür insan;
Onları şərh etmək olmur. Düz çıxmayan yuxu da var.
Candan məhrum yuxuların iki cürdür qapıları:
Birincilər buynuzdandır, ikinci fil sümüyündən.
O yuxu ki, fil sümüyü qapısından keçib gəlir,
Həqiqəti pərdələyib çaşbaş salır adamları.
O yuxu ki, hamar buynuz qapısından keçib gəlir,
Həmin yuxu gerçək olur, tez çevrilir həqiqətə.
Zənnimcə mən görən yuxu o qapıdan keçməmişdir,
Halbuki mən, bir də oğlum istərdik ki, belə ola.
Qoy bir söz də deyim sənə, qəlbən qəbul elə onu.
Yaxınlaşır mənhus səhər, mən bu evdən getməliyəm,
Lakin burdan ayrılmamış yarış elan edəcəyəm.
Odissey on iki balta tiyəsini bir cərgəyə
Düzüb zalda, özü isə xeyli dala çəkilərdi;
Atıb, oxu hamısının sap yerindən keçirərdi.
İstəyirəm məftunlarım girsin bu ox yarışına.
Odisseyin kamanına kirişini kim bənd edib,
Baltaların sap yerindən oxu sərrast keçirərsə,
Öz ərimin varlı-hallı və mehriban sarayını
Tərk eləyib, o adama qoşularaq gedəcəyəm.
Lakin sonra mən bu evi yuxuda da görəcəyəm!”
Ağıl kanı Odissey də cavabında belə dedi:
“Odisseyin ad-sanına layiq olan uca qadın!
Bu oxatma yarışından məbada vaz keçə qəlbin!
Məftunların əl vurmamış cilalanmış yaya hələ,
Ağıl kanı Odisseyin özü gəlib çıxacaq və
Oxu atıb baltaların sap yerindən keçirəcək”.
Müdrik xanım Penelopa ona belə cavab verdi:
“Qərib, əgər sən sözünə davam etmək istəsəydin,
Sevincimdən səhərəcən oyaq qalıb göz yummazdım.
Yuxusunu lakin insan hər vaxt, hər an qova bilmir.
Allahların hökmüdür bu. Ölümsüzlər fanilərçün
Bərəkətli yer üzündə hər bir şeyə hədd qoyublar.
Daha qalxım yuxarıya, üst qatdakı otağıma.

595 Girim yenə dərd-qəmimə məhrəm olan yatağıma.
Əziz ərim lənətlənmiş Troyaya gedən gündən
O yatağı gecə-gündüz göz yaşımla suvarıram.
Mən yatım öz otağımda. Sən də bizim bu evdə qal.
Ya yerdə, ya çarpayıda yataq salmaq olar sənə".
600 Belə deyib Penelopa qalxdı yataq otağına.
Müşayiət etdi onu evdə olan kənizlər də.
Kənizlərlə yuxarıya qalxan xanım Penelopa
Pak Afina gözlərini qapayan son ana qədər
Əziz əri Odisseyi yada salıb inildədi.

İYİRMİNCİ NƏĞMƏ

Özü üçün dəhlizdə yer hazırladı mərd Odissey.
Altdan cöngə dərisini, üstdən isə namizədlər
Öldürdüyü qoyunların dərisindən saldı xeyli.
Uzanınca Yevrikleya üstə yorğan saldı onun.
Nikah tələb edənləri məhv eləmək barəsində
Düşündü o, yatağında. Qaravaşlar gülə-deyə
Zaldan bura doluşdular. Xanım ilə evlənməyə
Namizədlər bu qızlarla çoxdan bəri sevişirdi.
Odissey bu əlaqəni görüb yaman qəzəbləndi;
Uzun müddət çaşbaş qalıb bilmədi ki, heç neyləsin:
Dərhal qalxıb kənizlərin hamısını qırsın, yoxsa
Oynaşlarla keçirməyə qoysun bu son gecəni də.
Qəlbi, ruhu sinəsində nərə çəkib bağırırdı.
Öz doğduğu küçükləri tapdanmaqdan qoruyaraq
Yad adamı qapmaq üçün mırıldayan bir it kimi
Odisseyin ürəyi də quduzlaşıb çırpınırdı.
Sinəsinə vurub, birdən belə dedi öz qəlbinə:
“Səbir et, könül! Sən ki, bundan yaman gündə səbir etmisən:
Sənin qoçaq dostlarını zorlu, acgöz Təpəgözün
Yediyi gün səbir elədin, ümid yoxkən sağ qalmağa;
Səbir elədin fəndgirliyin sizi xilas edənədək”.
Bunu deyib köksündəki ürəyini danladı o.
Ürək dözdü ətrafında baş verən bu bəd işlərə;
Özü isə gah bu böyrü üstə döndü, gah o biri.
Yağlı-qanlı mal qarnını qıpqırmızı od üstündə
Qızartmaqda olan adam qarın yaxşı bişsin deyə,
Onun gah bu, gah da ki, o tərəfini oda verir;
Odissey də gah bu səmtə, gah o səmtə çevrikərək,
Düşünürdü: necə qırsın bu sırtıqlar dəstəsini,
Elə bu vaxt pak Afina Odisseyə yaxınlaşdı;
Göydən yerə enən kimi o bir qadın şəkli aldı.
Odisseyin başı üstə durub ona belə dedi:
“İnsanların ən bədbəxti! Niyə yuxun gəlmir sənin?
Bu ki, sənin öz evindir, arvadın da bu evdədir.

Bu da oğlun. Kim istəməz oğlun kimi oğlu ola?”
Ağıl kanı Odissey də cavabında belə dedi:
“Ey ilahə, söylədiyin sözlər tamam həqiqətdir.
Amma mən bir məsələni həll etməyi bacarmıram:
Düşünürəm: necə qırım bu sırtıqlar dəstəsini.
Təkbaşına bu sürünün öhdəsindən necə gəlim?
Ürəyimə qorxu salan bir məsələ vardır daha:
Sən və Zevsin köməyilə mən onları qırıb-çatsam.
Sonra qaça bilərəmmi intiqamdan? Bunu düşün”.
Pak Pallada Afina da ona belə cavab verdi:
“Yenə dedi dediyini! Bir halda ki başqaları
Ağlı naqis bir faniyə dost deyərək bel bağlayır.
Halbuki mən ilahəyəm, dar ayaqda, yaman gündə
Havadarın mən oluram; eşit, gör bir nə deyirəm:
Əsgərləri vurub-tutan düz iyirmi bölük qoşun
Bizi döyüş meydanında mühasirə etsələr də,
Qalib gəlib biz onların alardıq mal-qarasını!
Di yat. Bütün bir gecəni oyaq qalmaq çətin işdir.
Çox çəkməz ki, bədbəxtliyin əlindən can qurtararsan”.
Belə deyib onun yuxu səpələdi gözlərinə.
Bundan sonra doğma Olimp dağlarına uçub getdi.
Can dincliyi, qəm dərmanı yuxu sardı Odisseyi.
Elə bu vaxt Penelopa qalxdı şirin yuxusundan,
Əyləşərək yatağında tökdü acı göz yaşları.
Penelopa çox ağlayıb ürəyini boşaldınca,
Artemida ilahəyə dua edib belə dedi:
“Zevsin qızı Artemida, ey qüdrətli pak ilahə!
Kaş bu saat tuşlayaydın oxunu düz ürəyimə!
Ya da güclü bir qasırğa məni yerdən ayıraydı;
Zil qaranlıq yollar ilə uzaqlara aparaydı,
Burulğanlı Okean-çay mənsəbinə tullayaydı!
Pandareyin qızlarını tufan belə aparmışdı.
O qızların ataları, anaları ölmüşdülər,
Evdən qalan yetimləri Afrodita pendir ilə,
Al-qırmızı şərab ilə, şirin balla bəsləmişdi.
Hera ağıl və gözəllik bəxş elədi o qızlara,
Artemida o qızların ucaltdı boy-buxununu,
Afina əl işlərini öyrətdi bu gözəllərə.
Bir gün gözəl Afrodita qalxıb Olimp dağlarına,
Gələcəyi yaxşı bilən, şimşəksaçan atasından

O qızları varlı ərə verməsini xahiş etdi.
Zevs bilirdi insanları nə gözləyir, nə gözləmir.
Harpiyalar oğurlayıb elə bu vaxt o qızları,
Dəhşətsaçan Erinnilər dərgahına apardılar.
Ölümsüzlər kaş məni də beləcə məhv edəydilər;
Ya ilahə Artemida oxla vurub öldürəydi, –
Heç olmasa, yer altında görəydim mərd Odisseyi,
Bir namərdin əyləncəsi olmaqdan can qurtaraydım!
Gündüzləri başdan-başa qəm çəkərək, qan-yaş tökən,
Lakin gecə yata bilən kəslər dərdə dözə bilir;
Çünki yuxu qapayınca insanın göz qapağını,
Qəm-qüssə də unudulur, ömrün zövqü-səfası da.
Yuxunun da ən pisini göndərir, bax, allah mənə.
Odisseyə oxşar bir şəxs qucmuşdu bu gecə məni.
Troyaya gedən zaman necəydisə, eləydi o.
Elə bildim, yuxu deyil, həqiqətdir; çox sevindim".
Bunu dedi. Elə bu vaxt qızıl taxtlı Eos doğdu.
Arvadının ağlaması Odisseyə çatdı birdən.
Əvvəl ona elə gəldi xanım onu tanımışdır
Və əyilib baş üstdə axıdır göz yaşlarını.
Üzərində uzandığı dəriləri və yorğanı
Yığışdırıb salonda bir kreslonun üstə qoydu.
Əllərini qaldıraraq Zevsə belə dua etdi:
"Ey Zevs ata, ey allahlar! Mənə əzab verə-verə
Doğma ata diyarıma təsadüfi atmadınız.
Evdə hər kim oyanıbsa, qoy uğurlu bir söz desin,
Bayırdasa əlamətdar xəbər gəlsin qoy Zevsdən!"
Bax, o belə dua etdi. Duasını eşitdi Zevs.
Parlaq Olimp zirvəsində bir gurultu saldı bulud.
Odissey bu əlaməti görən kimi fərəhləndi.
Un üyüdən kənizdən də uğurlu bir söz eşitdi, –
Qızlar unu baş sərkərdə üçün əzib-üyüdürdü. –
Düz on iki kəniz burda əlləşirdi bütün günü,
Arpa unu, buğda unu çəkirdilər kirkirədə.
Öz işini bitirənlər artıq gedib yatmışdılar,
Əldən düşmüş olsa belə bu zəif qız yatmamışdı.
Kirkirəni saxlayıb o, bu uğurlu sözü dedi:
"Ey Zevs ata, ey fanilər və allahlar hökmdarı!
O ulduzlu səmalarda sən nə yaman guruldadın!
Bulud yoxkən guruldamaq, yəqin ki, bir əlamətdir;

Kimə isə xəbərdir bu. Mən bədbəxti eşit, ey Zevs:
Odisseyin sarayında hazırlanan bu qonaqlıq
Kəbin tələb edənlərin qoy olsun son qonaqlığı!
Dizlərimi bu üzücü zəhmət ilə qatlayanlar
İndən belə heç bir zaman nə kef görsün, nə qonaqlıq!"
Belə dedi. Odisseyi həm gurultu sevindirdi,
Həm bu sözlər. Yağılardan öc almağı qət elədi.
Odisseyin sarayında olan bütün qaravaşlar
Toplaşaraq bir araya böyük ocaq qaladılar.
Elə bu vaxt allahsifət Telemax da qalxdı yerdən,
Paltarını geyib, açdı çiyni üstdən qılıncını,
Taxtı bəyaz ayağına gözəl, zərif səndəlini.
Ucu iti, özü möhkəm nizəsini aldı ələ,
Astanada Yevrikleya qarıya üz tutub dedi:
"Əziz dayə, yadellini rahatlaya bildinizmi?
Yedirdib, yer saldınızmı? Yoxsa elə baxımsızdır?
Ağıllı da olsa anam, o buna yol verə bilər:
Ləyaqətsiz bir adama həddən artıq hörmət-izzət,
Ləyaqətli bir adama hörmətsizlik edə bilər".
Düşüncəli Yevrikleya ona belə cavab verdi:
"Yox, ay bala, nahaq yerə gəl məzəmmət etmə onu!
Anan ilə əyləşərək, qərib xeyli şərab içdi.
Xanım yemək təklif etdi, qonaq yemək istəmədi.
Elə ki, o yatmaq vaxtı çatdığını xatırlatdı,
Penelopa yer salmağı əmr elədi kənizlərə.
Lakin o da bütün səfil, bəxtidönük adamlartək
Yorğan altda, yumşaq, rahat yerdə yatmaq istəmədi.
Qurumamış inək, qoyun dəriləri üstündə o
Dəhlizdəcə yuxuladı. Yorğanı biz saldıq sonra".
Belə dedi. Telemaxsa nizəsini alıb çıxdı,
İki oynaq tulası da arxasınca qaçdı onun.
Birbaş şəhər meydanına tərəf getdi mərd Telemax...
Yevrikleya kənizləri harayladı bu arada.
O pak qadın Opun qızı, Pensenorun nəvəsiydi:
"Di başlayın! Su çiləyib döşəməni tez süpürün,
Kreslolar üzərinə tünd-qırmızı parça salın.
Masaları süngər ilə yaxşı-yaxşı silib sonra,
Nə qədər ki, krater var, hamısını təmizləyin,
Qoşaqulplu camları da təmiz-təmiz suya çəkin.
Kənizlərin bir hissəsi bulaq suyu daşısın qoy.

O qədər də çox çəkməz ki, gənc ağalar qayıdarlar,
Bu gün lap tez gələcəklər, hamısının bayramıdır".
Belə dedi; canla-başla əməl etdi qaravaşlar,
İyirmisi bulaqdan su gətirməyə getdi dərhal,
Qalanları dağılışıb evdə işə başladılar.
Odunları doğramaqçın nökərlər də gəlib çıxdı,
Bulaqdan su gətirməyə gedən qızlar qayıtdılar.
Onların da arxasınca çoban Yevmey gəlib çıxdı.
O üç qaban gətirmişdi, üçü də kök, seçmə, iri.
Qabanları o, həyətə buraxdı ki, yemləsinlər,
Özü isə Odisseyə yaxınlaşıb belə dedi:
"Qərib qonaq, axeylilər rəftarını dəyişibmi,
Yoxsa onlar dünənkitək hörmətsizlik göstərirlər?"
Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
"Qoy onları allah özü intiqama çəksin, Yevmey!
Utanmaq nə olduğunu zərrə qədər hiss etmədən
Yad evində biabırçı işlər görür bu əclaflar!"
Odisseylə çoban Yevmey bu barədə danışarkən
Keçilərin baş çobanı Melanfi də yaxınlaşdı,
Ağaları üçün o da kök keçilər gətirmişdi,
İki başqa çoban dəxi ona kömək eləyirdi.
Keçiləri tağlı sütun kölgəsində bənd etdilər.
Odisseyə istehzayla Melanfi bu sözü dedi:
"Sən yenə də adamların zəhləsini tökə-tökə
Dilənirsən? Sən hələ də burdan çıxıb getməyirsən?
Görünür ki, xoşluq ilə ayrılası deyilik biz.
Yaman üzlü dilənçisən; məndən yumruq yeyəcəksən.
Axı başqa evlərdə də var axeyli qonaqlığı!"
Belə dedi. Odissey bu təhqirlərə dözüb susdu.
Ürəyində qisas eşqi, baş buladı yalnız ona.
Sonra ora çobanbaşı Filotinin düşdü yolu,
Kök keçilər, bir də düyə gətirdi o, qonaqlığa.
Dənizçilər gətirmişdi bu malları İtakaya,
Adam dəxi daşıyırdı adaya bu dənizçilər.
Filoti də heyvanları sütunlara elədi bənd.
Sonra donuz çobanına yaxınlaşıb sual etdi:
"Yevmey, bizim evimizə gələn təzə qonaq kimdir?
Fəxr etməyə layiq olan əsli-kökü varmı onun?
Tayfasının adı nədir? Doğulduğu yer haradır?
Bəxti gözəl olmasa da, görkəmindən çarlıq yağır.

Çox dolaşan adamları allahlar pis günə salır,
Hökmdar da olsa hətta, bədbəxtliyə düşür yenə!”
Belə deyib, sağ əlilə salamladı Odisseyi,
Yaxınlaşıb uca səslə bu sözləri dedi ona:
“Ey yadelli ata, şad ol! Düzdür indi bəxtikəmsən,
Barı, bundan sonra sənə bəxtiyarlıq qismət olsun!
Ey Zevs ata! Allahların amansızı sən özünsən,
İnsanı sən törətsən də, rəhmin gəlmir ona əsla.
Onu çox-çox bədbəxtliyə, dərdə düçar eləyirsən!
Səni gördüm ağlamağım tutdu, qərib, batdım tərə;
Odisseyi xatırladım, dedim, yəqin, o da indi
Harda isə, salamatsa, görürsə gün işığını,
Sənin kimi cır-cındırdan paltar geyib qəmgin gəzir.
Əgər ölüb, gedər-gəlməz dünyasına gedibdirsə,
Yazıq mənim bu günümə! Çünki hələ uşaq ikən
Kefallenlər diyarında o naxırçı qoyub məni.
Sürüdəki inəklərin lap çoxalıb indi sayı,
Bir adamın sürüsündə bu qədər çox inək yoxdur.
Yad əmrilə mən onları indi yada yedirdirəm,
Nə oğlundan həya edir, nə allahdan çəkinirlər.
Onlar hələ doğma vətən didərgini Odisseyin
Varını da bölüşməyə, paylaşmağa hazırlaşır.
Hərdən mənim ürəyimə bax, belə bir fikir gəlir:
Bir halda ki, Odisseyin oğlu onun yerindədir,
Mən sürünü yad ellərə apararsam düzgün olmaz.
Burda qalıb, adamların yad malını yeməsini
Seyr eləmək ondan qat-qat artıq əzab verir mənə.
Buna gözmək çox çətindir. Çoxdan çıxıb gedərdim mən,
Sürünü də başqa çarın torpağına haylayardım.
Amma hələ deyirəm ki: bəlkə, ağam gəlib çıxdı,
Bu azğınlar sürüsünü dağıtdı öz evlərinə”.
Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
“Çoban, sən nə pis adama, nə axmağa oxşayırsan,
Dərrakəli olduğunu özüm yaxşı hiss edirəm.
Ən böyük bir and içərək sənə xəbər verə billəm:
And içirəm ulu Zevsə, qonaqpərvər bu süfrəyə,
And içirəm sığındığım bu evə, bu eşiyə ki,
Sən getməmiş mərd Odissey öz evində olacaqdır.
Öz gözünlə görəcəksən ki, bu evdə hökm sürən
Namizədlər güruhunu o necə məhv edəcəkdir”.

Naxırçı da Odisseyə cavab verib belə dedi:
“Kaş ulu Zevs sən deyəni həqiqətə çevirəydi!
Onda özün görərdin ki, məndə necə güclü qol var!”
Yevmey kanı Odisseyin dönüş yolu yaxın olsun.

O üç nəfər bir-birilə bu barədə danışırdı.
Pərəstişkar gənclər bu vaxt Telemaxın qəsdindəydi.
Bu arada sol tərəfdən bir qaraquş havalandı;
Caynağında tir-tir əsən bir göyərçin çırpınırdı.
Bunu görən Amfinom gənc dostlarına belə dedi:
“Dostlar, bizim niyyətimiz baş tutacaq niyyət deyil, –
Telemax məhv olmayacaq. Gəlin keyfə hazırlaşaq!”
Amfinomun təklifini gənc dostları bəyəndilər.
Odisseyin sarayına çatan kimi soyundular,
Plaşları kreslo və kətil üstə qaladılar.
Yağlı qoyun-keçiləri, kök və iri donuzları,
Eləcə də cöngələri boğazlayıb bircə-bircə
İçlərini qızardaraq pay-pay bölüb paylaşdılar.
Kraterlər mey və suyun məhluluyla doldu tamam,
Yevmey qədəh, Filoti də çörək verdi qonaqlara,
Melanfi mey süzdü bir-bir hər bir kəsin qədəhinə.
Əllərini uzatdılar hazır olan yeməklərə.
Telemax fənd işlətməyi düşünərək, Odisseyi
İçəri zal qapısının ağzındaca əyləşdirdi,
Ona yönsüz bir kətillə, kobud masa təqdim etdi.
Qabağına qızarmış iç qoydu, qızıl piyalədə
Tünd-qırmızı şərab verib bu sözləri dedi ona:
“Qərib qonaq, burda otur, adamlarla birgə ye-iç.
Kim sataşsa sənə, ona özüm cavab verəcəyəm;
Axı bura bizim evdir, meyxanələr küncü deyil,
Odissey bu imarəti mənim üçün hazır edib.
Gənc ağalar! Əlinizi, dilinizi dinc saxlayın,
Yoxsa burda bir sözləşmə, bir vuruşma qopacaqdır!”
Belə dedi. Bu cürətli danışığa mat qalaraq,
Penelopa məftunları çeynədi dil-dodağını.
Yevpeytoğlu Antinoy bu sözü dedi subaylara:
“Telemaxın sözü sərt də olsa, qəbul etməliyik;
Gördünüz ki, yaman hədə-qorxu gəldi indi bizə!
Zevs qoysaydı onun çoxdan qapayardıq ağzını biz.
Susdurardıq qışqırıqçı boşboğazı həmişəlik!”

Antinoyun sözlərinə Telemax heç baş qoşmadı.
Allahlara yüzheyvanlıq qurban nəzri vermək üçün
Qasidlər hey önlərinə qatıb heyvan gətirirdi.
Axeylilər Feb-Apollon meşəsinə toplaşmışdı.
Bu arada şişlərdəki bişmiş əti siyirdilər.
Məclisdəki adamlardan hər kəs aldı öz payını
Allahsifət Odisseyin dərrakəli, əziz oğlu
Telemaxın əmri ilə ətpaylayan xidmətçilər
O paylardan birini də Odisseyə gətirdilər.
Odisseyi daha artıq hirsləndirmək məqsədilə
Afina hey qızışdırdı nikah tələb edənləri,
İstehzalı söz atmağı onlar davam etdirdilər.
Cavanların arasında yolsuz-izsiz biri vardı;
Onun adı Ktesippdi, Zamda idi ev-eşiyi.
Atasının xeyli varlı olmasına güvənərək,
O da almaq istəyirdi Odisseyin arvadını.
Namizədlər dəstəsinə Ktesipp üz tutub dedi:
"İgid, cəsur zadəganlar, qulaq asın sözlərimə!
Bu qonaq da bizim kimi layiqli ət payı aldı.
Bu, belə də olmalıdır. Niyə gərək Telemaxa
Qonaq gələn bir adamı özümüzdən incidək biz?
Mən də ona pay verirəm: istəyir o həmin payı
Su qızdıran qıza versin, ya Odissey qəsrindəki
Kölələrdən birisinə bağışlasın, – özü bilər!"
Belə deyib səbətdəki iri bir mal ayağını
Odisseyə tərəf atdı. O, başını yana əydi.
Ürəyində istehzayla güldü ona mərd Odissey.
Mal ayağı gedib dəydi evin möhkəm divarına.
Telemaxsa Ktesippə acıqlanıb belə dedi:
"Allahına şükür elə ki, ayaq ona toxunmadı,
Əyilməklə xilas oldu qəfil yağı zərbəsindən.
Ayaq ona toxunsaydı, nizəm səni dələcəkdi,
Atan da toy əvəzinə sənə matəm tutacaqdı.
Sizin yersiz işinizə daha dözə bilmir ürək,
İndi daha anlayıram – yaxşı nədir, yaman nədir.
Bir az əvvəl uşaq idim, hər şeyi dərk eləmirdim.
Siz gözümün qabağında mal-qaranı boğazlayır,
Çörəyin də, şərabın da axırına çıxırdınız.
Səbir etməli olurdum mən. Siz çoxdunuz, mənsə yalqız.
Belə çirkin əməllərə yol vermərəm bundan belə!

Əgər məni həlak etmək istəsəniz, mən razıyam.
Bir halda ki, hər gün, hər an bəd əməllər görür gözüm.
Bir halda ki, mənim əziz qonağımı incidirlər,
Bir halda ki, yatağında zorlayırlar kənizləri,
Bax bunları görə-görə yaşamaqdan ölüm xoşdur!"
Belə dedi. Qonaqların heç birindən səs çıxmadı.
Handan-hana Damastorid Aqelay bu sözü dedi:
"Dostlar, onun sözü haqdır, inciməyin yeri deyil,
Cavabında onu təhqir eləmək də düzgün deyil.
Daha nə bu yadellini, nə Odissey sarayında
Olan başqa köləleri incitməyi qoyaq yerə.
Telemaxla anasına xoş niyyətlə deməliyəm;
Söylədiyim söz onların bəlkə yatdı ürəyinə.
Nə qədər ki, qəlbinizdə o çox müdrik Odisseyin
Sağ-salamat öz evinə dönməsinə ümid vardı,
Sizin işi ləngitməniz bizi dilxor edəmməzdi, –
Deyəmməzdik: "yubatmayın bizi!" çünki Odisseyin
Öz evinə qayıtması hamımızın qəlbindəndi.
İndi tamam aydındır ki, o qayıdıb gəlməyəcək.
Get ananı başa sal ki, kimin nəsli ucadırsa,
Kim başlığı çox verirsə, seçib ona ərə getsin.
Sən öz ata mirasını sərf et ağız ləzzətilə,
O da gedib bir kişinin xanım olsun ocağına".
Aqelaya dərrakəli Telemax bu sözü dedi:
"And içirəm Zevsə, bir də öz evindən ayrı düşmüş,
Ya da ölüb getmiş olan möhnətzədə atama ki,
Mən etiraz eləmirəm, hətta dilə tuturam ki,
İstədiyi bir adama anam çıxıb ərə getsin.
Bol töhfə də vəd edirəm. Əgər özü istəmirsə,
Evdən qovmaq bacarmaram. Allah buna yol verməsin!"
Telemaxın bu sözünə, Afinanın təlqinilə
Ağlı çaşmış namizədlər qah-qah çəkib gülüşdülər.
Gülüş başqa şəklə saldı üzünü bu adamların;
Əti çiy-çiy yedi onlar, gözləri qan-yaşla doldu,
Hər birinin ürəyinə damdı ki, son anlarıdır.
Allahsifət Feoklimen onlara bu sözü dedi:
"Ah bədbəxtlər! Üstünüzü alan bəla nə qorxuncdur!
Başınızı, üzünüzü, dizinizi duman sarır.
Fəryadınız çatır mənə, üzünüzü yaş isladır,
Geniş salon divarları qan rəngində dəyir gözə,

Dəhliz, otaq, həyət-baca teyflərlə dolub tamam.
O dünyanın zülmət Ereb hissəsinə uçur onlar,
Günəş batır, hər tərəfi sarır qatı bir qaranlıq!”
Penelopa məftunları güldü onun sözlərinə.
Poliboğlu Yevrimax bu sözlə cavab verdi ona:
“Yeni gəlmiş bu yadelli gör bir nələr çərənləyir!
Ey cavanlar! Madam onun gözlərinə duman dəyir,
Dayanmayın, köməkləşib atın onu dışarıya!”
Allahsifət Feoklimen ona belə cavab verdi:
“Yox, – Yevrimax, ehtiyacım yoxdur sənin bələdçinə.
Gözüm də var, qulağım da, getmək üçün ayağım da.
Düşüncəm də yerindədir, zədələnmiş deyildir o.
Özüm çıxıb gedə billəm. Ancaq sizin üstünüzə
Amansız bir ölüm gəlir. Ondan heç bir pərəstişkar
Yaxasını qurtarammaz. Odisseyin evində siz,
Odisseyin adamına gülüb, ələ salırsınız!”
Belə deyib rahat, qəşəng imarəti tərk edərək,
Çıxıb getdi Pireygilə; gülərüzlə qarşılandı.
Namizədlər bir-birinə baxıb, sonra Telemaxı
Cinlətməkçün, qonaqları ələ salıb gülüşdülər.
Lovğalanan cavanlardan bəziləri belə dedi:
“Ay Telemax, amma sənin qonaqların lap əfəldir;
Birincisi zəhlətökən avaranın birisidir;
Öz qarnını otarmaqdan başqa bir şey bacarmayır,
Gücsüz-vecsiz bu avara artıq yükdür torpağa da!
O biri də sinəsinə döyüb deyir: “mən falçıyam!”
Əgər bizim sözümüzə qulaq assan, heç bəd olmaz:
Gəl həm onu, həm də bunu bir gəmiyə qoyub dərhal
Sicilyaya yola salaq. Yaxşı qazanc əldə edək!”
Cavanların sözlərinə əhəmiyyət vermədi o.
Atasına baxıb səssiz, gözlədi ki, görsün haçan
Bu həyasız subayları şil-küt edib qıracaqdır.
Müdrik qoca İkarinin aqil qızı Penelopa
Zalın qarşı tərəfində bir kətildə əyləşmişdi,
Zalda gedən danışıqlar başdan-başa çatdı ona.
Namizədlər bu müddətdə xeyli heyvan boğazlayıb,
Gülə-gülə bol yeməkli bir ziyafət düzəltdilər.
Amma ki, bu şam yeməyi Afinayla Odisseyin
Nikah tələb eləyənlər üçün təşkil etdikləri
Şam yeməyi məclisindən qan qaraldan olammazdı.

İYİRMİ BİRİNCİ NƏĞMƏ

Pak Pallada Afinanın təlqinilə İkarinin
Aqil qızı Penelopa birdən belə fikrə düşdü:
Ər seçməyi tələb edən cavanlara yarış üçün
Odisseyin yayı ilə versin balta tiyələri.
Evin hündür pillələri ilə çıxdı yuxarıya.
Görkəmi yar-yaraşıqlı, dəstəyi fil sümüyündən
Ucu əyri tunc açarı Penelopa götürərək
Yanındakı kənizlərlə getdi evin anbarına.
Odisseyə aid olan hər şey orda saxlanırdı:
İşlənməsi çətin olan dəmir, qızıl, mis, bir də ki,
Elastik yay saxlanırdı, yanında da bir ox qabı;
Ox qabında ölümsaçan oxlar səf-səf düzülmüşdü.
Bu ox-yayı Lakedemon diyarından Odisseyə
Yevritoğlu allahsifət İfit peşkəş eləmişdi.
Ortiloxun sarayında görüşmüşdü onlar o vaxt,
Odissey öz borclarını toplamağa getmiş idi;
Həmin borcu Messenanın camaatı verməliydi.
Onlar bir vaxt İtakadan çobanları ilə birgə
Bir gəmiyə dolduraraq üç yüz qoyun aparmışdı.
Odissey çox gənc olsa da ağsaqqallar və atası
Onu vəkil sifətilə Messenaya yollamışdı.
İfit isə yoxa çıxmış atlarını axtarırdı;
On iki madyan daylağıyla, bir də qatır yox olmuşdu.
O atların güdazına düşüb həlak oldu İfit.
Zevsin oğlu daşürəkli Herakl ilə görüşdü o;
Çox hünərlər göstərərək ad qazanmış bu qəhrəman,
Öz evinə qonaq edib, öldürdü öz qonağını! –
Nə allahdan, nə açdığı o süfrədən həya etdi.
Xəyanətlə qonağını həlak edib öz evində,
Möhkəmdırnaq atlarını qanunsuzca mənimsədi.
Odisseylə o, atları axtaranda görüşmüşdü;
Böyük Yevrit yayını da o vaxt ona bəxş etmişdi,
Yevrit yayı öz oğluna miras qoyub vermişdi can.
Odissey də bir qılıncla nizə verdi əvəzində,

Verdi ki, qoy aralıqda sonra gediş-gəliş olsun.
Ancaq onlar bir masanın arxasında oturmamış,
Allahsifət İfit qətlə yetdi Herakl əli ilə.
Ağıl kanı mərd Odissey minib qara gəmilərə
Uzaq-uzaq səfərlərə yollananda həmin yayı
Özü ilə götürməzdi. Dostdan əziz xatirətək
Evdə saxlar; İtakada gəzdirərdi yalnız onu.
O pak qadın Penelopa bir qapıya yaxınlaşdı,
Cilalanmış palıd kandar qarşısında dayandı o.
Nə zamansa xarrat onu qaytanlayıb düzəltmişdi,
Yan tərəfdən tirlər qoyub, asmışdı cüt qapısını.
Penelopa qayışları açdı dərhal halqalardan,
Açar saldı, içəridən keçdi qapı rəzəsinə;
Dal tərəfə itələdi. Cırıldadı möhkəm qapı, –
Elə bil ki, ot otlayan buğa nərə çəkdi çöldə.
Buğa kimi nərildəyib qapılar tay-tay açıldı,
Penelopa yubanmadan çıxdı hündür səki üstə.
Paltar ilə dolu olan sandıqlar yan-yana idi.
Qalxıb ayaq barmaqları üstə, aldı Odisseyin
Taxta mıxdan qoburuyla asılmış o sərt yayını.
Əyləşərək, dizlərinin üstə qoydu o qovuru,
Ordan yayı çıxararaq uca səslə nalə çəkdi.
Elə ki, o doyanadək ağlayıb göz yaşı tökdü,
Durub getdi nəsli uca subayların hüzuruna.
Möhkəm yayla ox qabını əllərində tutmuşdu o;
Ox qabında ölümsaçan oxlar səf-səf düzülmüşdü.
Arxasınca kənizlər bir iri qutu gətirirdi.
Odisseyin mis və dəmir alətləri orda idi.
Qadınların ilahəsi Penelopa enib zala,
Onun giriş qapısının yanında bənd alıb durdu.
Parıldayan örpək altda gizlətmişdi yanağını.
Sağ-solunda iki kəniz dayanmışdı ehtiramla.
O üzünü ərgənlərin dəstəsinə tutub dedi:
“Siz ey nəcib aşiqlərim, qulaq verin sözlərimə!
Ev sahibi çoxdan bəri yoxdur deyə öz evində,
Siz hey yeyib-içərsiniz onun geniş sarayında.
Elçiləyib məni almaq təklifindən başqa sizin
Əlinizdə heç bir dəlil, ya bəhanə yoxunuzdur.
Nə deyirəm; bunun üçün yarışın bir-birinizlə.
Allahsifət Odisseyin böyük yayı bax, burdadır.

Kim o yayın kirişini asanlıqla darta bilsə
Və oxu on iki balta yarığından düz keçirsə,
Mən bu varlı, əziz, qəşəng ər evini tərk edərək
Həmin yarış qalibinin arxasınca gedəcəyəm!
Lakin bu ev zaman-zaman yuxuma da girəcəkdir".
Belə deyib, Penelopa Yevmeyə əmr elədi ki,
Qoysun yay və baltaları ərgənlərin qarşısına.
Yevmey yay və baltaları yerə qoydu ağlayaraq.
Filoti də doluxsundu yay gözünə dəyən kimi.
Antinoy bu halı görcək, söyüş söyə-söyə dedi:
"Eh, kəndlilər! Burnunuzdan uzaq görən deyilsiniz!
Ay bədbəxtlər, deyin niyə göz yaşları tökürsünüz?
Niyə xarab edirsiniz bu qadının ürəyini?
Onsuz da ən əziz bir ət itirib o, dərdi çoxdur.
Kirimişcə yerinizdə əyləşərək yeyin, için,
Ya da oxu-yayı qoyub, gedin çöldə ağlaşın siz.
Siz gedin ki, biz yarışı maneəsiz başa vuraq,
O qədər də asan deyil dartmaq bu yay kirişini.
Çünki bizim aramızda Odisseyin yoxdur tayı,
Mən görmüşəm Odisseyi, heç vaxt onu unutmaram,
Bir uşaq da olsam o vaxt, xatirimdən çıxmayıbdır".
Belə dedi. Lakin onun ürəyindən keçirdi ki,
Oxu atıb, baltaların sap yerindən keçirəcək.
Halbuki mərd Odisseyin oxu ona dəyəcəkdi;
O daha çox tapdamışdı Odisseyin şərəfini,
O bu işə sövq etmişdi başqa subay gəncləri də.
Telemaxın pak varlığı onda ona belə dedi:
"Müsibətə baxın ki, Zevs küt yaradıb məni tamam!
Gör nə qədər nadanam ki, mənim əziz, müdrik anam
Deyəndə ki, evdən çıxıb başqasıyla gedəcəyəm,
Mən ürəkdən sevinərək, ağılsıztək gülürəm də.
Dayanmayın, di başlayın! Bu yarışın mükafatı
Olan gözəl qadına tay nə bu geniş Axeyada,
Nə Mikena, nə Arqosda, nə qayalıq İtakada,
Nə pak Pilos torpağında, nə qitənin özündə var.
Siz ki yaxşı bilirsiniz, mən deməyim nəyə gərək.
Bu sözlərin yeri deyil; yubatmayaq yarışı biz,
Vaxtdır daha. Di başlayın. Biz də görmək istəyirik.
Mən özüm də istəyirəm öz gücümü bir sınayım.
Əgər oxu keçirərsəm baltaların sap yerindən,

Evdən çıxıb anam başqa birisilə gedir deyə,
Fikir edib, dərd çəkmərəm; bilirəm ki, öz atamın
Silahını işlətməyə artıq mənim gücüm çatır".
Belə deyib tez soyundu al-qırmızı plaşını,
Ağzıiti qılıncını qayışıyla bir çıxartdı.
Baltaları sancmaq üçün öncə düz bir şırım açdı;
Qazıdığı o şırımı qaytanla da tarazladı.
Ayağıyla tapdaladı torpağı hər iki yandan,
Namizədlər baxdı onun səliqəli düzümünə,
Hərçəndi o əvvəlləri belə bir iş görməmişdi.
Düz üç kərə cəhd etdi ki, kirişini çəksin yayın;
Çəkəmmədi; ancaq ona elə gəldi – yayı əyib,
Öz oxunu baltaların sap yerindən keçirəcək.
Başıyla yox işarəsi etməsəydi mərd Odissey,
O bir daha əyməyə cəhd edəcəkdi həmin yayı.
Telemaxın pak varlığı belə dedi adamlara:
"Ah, deyəsən, ömrüm boyu gücsüz, zəif olacağam.
Yaxud hələ çox cavanam, elə güclü deyil qolum
Ki, hücuma keçən şəxsin cavabını verə bilim!
İndi məndən güclü gəlib bu kirişi çəksin görək,
Yarışları başlamağın vaxtı gəlib çatıb daha".
Belə deyib Laertoğlu Odisseyə mənsub yayı,
Hamar qapı taylarından birisinə söykədi o.
Ucu sivri oxları da dayadı yay kənarına,
Bir az əvvəl əyləşdiyi kresloda tutdu qərar.
Yevpeytoğlu Antinoysa subaylara belə dedi:
"Dostlar, indi növbə ilə bir cərgəyə düzülərək,
Saqinin mey payladığı yerdən bir-bir yaxınlaşın".
Antinoyun bu təklifi məmnun etdi hamısını.
Ən birinci yaxınlaşan Oynopoğlu Leod oldu.
Gələcəkdən xəbər verən Oynopoğlu Leod daim
Bir bucaqda, kraterin lap yanında əyləşərdi.
Məftunların törətdiyi bəd işləri sevməzdi o.
Odisseyin ox-yayını əvvəlcə o aldı ələ.
Astanada dayanaraq çəkdi yayın kirişini.
Ox atmağa alışmayan zərif əli tez sustalıb,
Düşdü gücdən. Subaylara xitab edib belə dedi:
"Mənim gücüm çatan deyil! Başqaları dartsın görək!
Bu yay adlı cavanlardan çoxunu xar edəcəkdir.
Birimizi seçib ərə gedəcəyi vədi ilə

Bizi bura toplayanı əlimizdən verməkdənsə,
Ölüb getmək daha xoşdur. Bilirəm ki, içinizdə
Laertoğlu Odisseyin gözəl-göyçək arvadına
Sahib olmaq ümidini itirməyən vardır hələ.
Ancaq hər kəs əbəs yerə yayı dartmaq istəyirsə,
Qoy başqa bir qız taparaq başlıq verib, razı salsın.
Kim başlığı çox verərsə, qismətinə o düşübsə,
O da həmin o adama könül verib ərə getsin".
Uca səslə belə deyib, Odisseyə aid yayı
Haman qapı taylarından birisinə söykədi o,
Uca sivri oxları da dayadı yay kənarına
Bir az əvvəl əyləşdiyi kresloda tutdu qərar.
Antinoy bu sözdən qızıb həmlə çəkib belə dedi:
"Bu nə sözdür dişlərinin çəpərindən uçdu, Leod?
Belə sözlər eşidəndə hövsələdən çıxıram mən.
Madam ki, sən kirişini çəkib onu əyəmmədin,
Demək, bu yay çoxlarının ümidini qıracaqdır.
Yəqin, səni əziz anan ona görə doğubdur ki,
Nə əlinə yay alasan, nə ox atmaq bacarasan.
Bu o demək deyildir ki, hamı səntək hünərsizdir".
Belə deyib sonra keçi çobanına əmr elədi:
"Melanfi, tez ocaq qala böyük nahar salonunda;
Yanına da bir kürsü qoy, üstə qoyun dərisi çək.
Evdə olan ehtiyatdan bir parça piy kəsib gətir
Ki, onunla yağlayaq biz qızdırılmış həmin yayı.
Sınayaq öz gücümüzü, yarışımız çatsın sona".
Melanfi tez od qaladı böyük yemək salonunda,
Yanına bir kürsü qoydu, üzərinə dəri çəkdi,
Evdə olan ehtiyatdan bir parça da piy gətirdi.
Gənclər yayı qızdıraraq güclərini sınadılar,
Amma gücü çatıb onu əyə bilən tapılmadı.
Tək Antinoy və Yevrimax toxunmadı həmin yaya;
Nəsli uca bu gənclərin ikisi də başçı idi.
Bu arada allahsifət Odisseyin naxırçısı
Filotilə çoban Yevmey dışarıya birgə çıxdı.
Odissey də arxasınca çıxdı həmin adamların.
Həyətdəki darvazanın o tayına çatan kimi,
Odissey hər ikisinə yumşaqlıqla belə dedi:
"Ey naxırçı və ey çoban, – heç bilmirəm deyim sizə,
Ya deməyim öz sözümü? Ürəyim əmr edir ki: de!

Allahlardan biri hərgah Odisseyin güzarını
Bura salsa heç bilmirəm, siz o zaman neylərsiniz? –
Onun, yoxsa subayların tərəfinə keçərsiniz?
Deyin görüm, ürəyiniz sizə necə əmr eləyir?"
Naxırçı tez Odisseyə cavab verib belə dedi:
"Ey Zevs ata! Kaş bu sözlər yalan deyil, gerçək ola!
Allahlardan kaş ki biri onu bura yetirəydi!
Onda özün görərdin ki, məndə necə güclü qol var!"
Yevmey dəxi bütün ölməz allahlara yalvardı ki,
Ağıl kanı Odisseyi qaytarsınlar öz evinə.
Naxırçının və çobanın məramını bilən kimi,
Odissey hər ikisinə xitab edib belə dedi:
"Bilin ki, o – mən özüməm! Başıma çox bəla gəlib.
Düz iyirmi ildən sonra qayıtmışam vətənimə.
Kölələrdən tək sizsiniz dönməyimdən sevinc duyan.
Sizdən başqa mən heç kəsi görmədim ki, allahlara
Dua edib mənim geri dönməyimi arzulasın.
Baş verəcək hadisədən indi sizi halı edim:
Allahların köməyilə yağıları məhv eləsəm,
Sizi dərhal evləndirib, mal da, mülk də verəcəyəm.
Öz evimin lap yanında sizə də ev tikiləcək.
Telemaxın qardaşı və dostu sizi biləcəyəm.
Şübhə yeri qalmamaqçın məndəki bir nişanəni
İstəyirəm görəsiniz indi siz öz gözünüzlə. –
Qaban dişi yarasını. Avtolikin oğulları
Və mən Parnas yaylağında ikən aldım bu yaranı".
Belə deyib cındır altdan göstərdi diş yarasını.
Diqqət ilə baxdı onlar, o çapığı görən kimi
İkisi də gözü yaşlı qucaqladı Odisseyi,
Həm başını, həm çiynini öpüşə qərq elədilər.
O da öpdü çobanların başlarından, əllərindən.
Gün batana qədər onlar bu minvalla ağladılar.
Odissey hər ikisini kiridərək belə dedi:
"Ağlamağı kəsin daha, birdən evdən çıxıb biri
Görüb bunu, evdə kim var, – hamısına xəbər verər.
Salona da bir yerdə yox, ayrı-ayrı daxil olun;
Əvvəlcə mən, sonra da siz. İşarəmi gözləyin siz.
Nə qədər ki, nəcabətli cavan vardır bu sarayda
Oxu-yayı mənə vermək əleyhinə olacaqlar.
Sən ey allahsifət Yevmey, sən o yayı tez götürüb,

Düz yanıma gətirərək mənə təqdim eləyərsən.
Kənizlərə tapşırarsan otaqları bağlasınlar.
Hər kim kişi bağırtısı, ya gurultu eşidərsə,
Gizləndiyi otağından qoy bayıra atılmasın.
Öz yerində qalıb hər kəs, öz işilə məşğul olsun.
Mərd Filoti, sənə həyət qapısını tapşırıram:
Rəzəsini tez keçirib, kəndirlə də bağlayarsan".
Belə deyib rahat, qəşəng sarayına daxil oldu,
Bir az əvvəl əyləşdiyi kürsü üstə tutdu qərar.
Odisseydən bir az sonra gəldi iki köləsi də.
Odisseyin yayı bu vaxt Yevrimaxın əlindəydi;
Qızmar odun üzərində qızdırırdı o bu yayı,
Lakin onu əyəmmədi. Ağır-ağır inildədi.
Qəzəblənib axırda da subaylara belə dedi:
"Özümün də, sizin də halınıza acıyıram!
Evlənməyin pozulması deyil yalnız üzən məni, –
İtakada olduğutək başqa-başqa yerlərdə də
İstədiyin qədər vardır axeyalı gözəl qızlar.
Lakin allah bərabəri Odisseyin qarşısında
Gör nə qədər gücsüzük ki, yayını da əyəmmədik.
Bu elə bir ləkədir ki, nəsil-nəsil söylənəcək!"
Yevpeytoğlu Antinoysa ona belə cavab verdi:
"Yox, Yevrimax, özün yaxşı bilirsən: bu – belə deyil.
Apollonun şərəfinə bu gün bayram edir hamı.
Belə əziz gündə yayla oynamağın yeri deyil,
Qoy sabaha qalsın yarış. Baltalar da qalsın bu cür.
Bilirəm ki, Odisseyin girib uca sarayına
Heç kəs əmin baltaları götürməyə cürət etməz.
Qoyun indi meypaylayan şərab süzsün qədəhlərə,
Mey ayini icra edək, qoy sonraya qalsın yarış.
Melanfiyə tapşıraraq, sabah tezdən sürüdəki
Keçilərin yaxşısını seçib bizə gətirər tez;
Apollonun şərəfinə yandıraraq budlarını.
Bu oxatma yarışını sonra davam etdirərik".
Antinoyun bu təklifi razı saldı hamısını.
Carçılar su tökdü, yudu əllərini zaldakılar.
Kraterlər ağzınacan içki ilə doldu tamam,
Camlar doldu, mey carlandı allahların şərəfinə,
Sonra hər kəs könlü-gözü doyanadək içdi meydən.
Məqsədini bildirmədən mərd Odissey belə dedi:

“Xanım ilə evlənməyə can atanlar, qulaq verin!
Ürəyimdən keçənləri istəyirəm deyəm sizə:
Əvvəl başdan Yevrimaxla pak Antinoy, siz dinləyin!
Antinoyun elədiyi təklif, sözsüz, ağıllıdır.
Toxunmayın yaya; işi qoy allahlar həll eləsin,
Onlar kimi istəyirsə, sabah ona zəfər verər.
Ancaq yayı verin, mən də öz gücümü bir sınayım,
Görüm bir vaxt bədənimdə, qollarımda olan gücdən
Və qüvvətdən hələ bir iz, bir əlamət qalıbdırmı;
Yoxsa yollar və ehtiyac onu yoxa çıxarıbdır?”
Namizədlər eşidincə bunu hay-küy qaldırdılar,
Qorxdular ki, bu yadelli yayı birdən əyə bilər.
Onu söyüb Antinoy bu sözlər ilə etdi xitab:
“Ay zavallı! Səndə ağıl əlaməti qalmayıbdır!
Belə coşqun cavanlarla bir məclisdə əyləşərək,
Yeyib-içmək, danışılan söhbətlərə qulaq asmaq
Demək, sənə azlıq edir? İndiyədək heç bir qərib,
Ya dilənçi qulaq asa bilməyibdir sözümüzə.
Görünür ki, şirin şərab dumanladıb düşüncəni;
Bu qaydadır: çox içənlər zərərini çəkir meyin.
Şanlı kentavr Yevrition qorxubilməz Pirifoyun
Sarayında lapiflərin müsafiri olan zaman
Həddən artıq içdiyindən dumanlatdı mey başını,
Xoşagəlməz işlər gördü Pirifoyun sarayında.
Qəhrəmanlar qəzəbləndi, onu evdən çölə atıb,
Burnunu və qulağını dibdən kəsib tulladılar.
Özünün bəd əməlinin, korluğunun bəhrəsini
Acılıqla dadan kentavr bu minvalla çıxıb getdi.
O zamandan lapiflərlə kentavrlar tutaşıblar.
Əvvəl-əvvəl çox içərək o özünə ziyan vurdu.
Əgər yayı darta bilsən, başın çox-çox bəla çəkər,
İtakada heç kim sənin imdadına çatmayacaq.
Səni qara bir gəmiyə qoyub yola salarıq biz,
Fanilərin sərt qatili Ehet çarın torpağına.
Orda nicat olmaz sənə. Gəl dinc otur öz yerində,
Ye-iç. Vaz keç cavanlarla yarışlara qoşulmaqdan!”
Penelopa Antinoyun cavabında belə dedi:
“Yox, Antinoy, Telemaxın qonağını incitməkdə
Sən olduqca ədalətsiz hərəkətə yol verirsən!
Yəqin, güman edirsən ki, Odisseyin yayını o

Qollarının qüvvəsinə güvənərək darta bilsə,
Öz arvadı kimi məni öz evinə aparacaq!
Belə bir iş, əlbəttə ki, fikrinə də gəlmir onun.
İçin; belə fikirlərlə üzməyin öz-özünüzü;
Xoşagəlməz belə bir iş heç zaman baş verə bilməz!"
Poliboğlu Yevrimaxsa belə cavab verdi ona:
"Sən ey qoca İkarinin aqil qızı Penelopa!
Onun səni aparması barəsində düşünmürük.
Qadınların, kişilərin tənəsidir üzən bizi;
Bir də gördün Axeyanın bir qanmazı belə dedi:
– Mərd kişinin arvadına görün kimlər elçi düşüb!
Heç birisi Odisseyin yayını da əyə bilmir.
Amma səfil-sərgərdanın biri gəlib əyib yayı,
Baltaların sap yerindən oxu da düz keçiribdir. –
Belə sözlər, əlbəttə ki, bizim üçün bir ləkədir".
Düşüncəli Penelopa ona belə cavab verdi:
"Yox, Yevrimax, mərd kişinin sərvətini utanmadan
Tələf edən adamları gözləyir o şərəfsiz ad.
Heç bilmirəm burda sənə ağır gələn cəhət nədir?
Bu qəribin uca boyu, yaraşıqlı görkəmi var.
Dediyinə görə nəcib bir kişinin övladıdır.
Hamarlanmış həmin yayı bir ona da verin, görək!
Bir də sizə həqiqətə çevriləcək bir söz deyim:
Apollonun köməyilə əgər yayı əyə bilsə,
Geysin deyə yaxşı paltar, yumşaq plaş, təmiz xiton,
İtdən və yad adamlardan qorunmaqçın iti nizə,
Qoşaağız bir qılıncla, bir də səndəl verəcəyəm,
Özünü də istədiyi səmtə yola salacağım".
Dərrakəli Telemax da ona belə cavab verdi:
"Ana, yayı kimə vermək mənə aid olan işdir.
Məndən başqa heç bir kəsin ixtiyarı yoxdur buna;
Nə bu daşlı İtakanın adlı-sanlı hakimləri,
Nə də yaşıl Elidaya yaxın ada hakimləri
Malikdir bu ixtiyara. İstəsəm lap həmin yayı
Bu yadelli qonağıma həmişəlik bağışlaram.
Sən qayıt, öz işini gör: ip əyirib, parça toxu,
Kənizlərə əmr et: hərə öz işilə məşğul olsun.
Ox atmaqsa kişilərə – mənə aid olan işdir.
Öz evimdə hökmü rəvan olan yalnız mən özüməm!"
Penelopa bu sözlərə heyrət edib çıxdı getdi.

Oğlunun bu müdrik sözü yaman təsir etdi ona.
Kənizlərlə üst qatdakı otağına qalxar-qalxmaz
Pak Afina gözlərini qapayana qədər onun
Əziz əri Odisseyi yada salıb hey ağladı.
Allahsifət çoban Yevmey əyri yayı alıb getdi,
Salondakı namizədlər bunu görüb qışqırdılar.
Təkəbbürlü cavanlardan bəziləri belə dedi:
“Ey donuzabaxan Yevmey, yayı hara aparırsan?
Apollonla başqa nəcib allahlar rəhm etsə bizə,
Adamlardan xeyli uzaq, donuzların arasında
Səni özün yemlədiyin öz itlərin yeyəcəklər”.
Cavanların nərəsindən vahiməyə düşüb Yevmey,
Apardığı yayı yarı yolda yerdə qoydu zalda.
Bu vaxt bərkdən qışqıraraq Telemax da hədələdi:
“Qulaq asma! Apar yayı! Axırı pis olacaqdır!
Aparmasan səni qovub dalınca daş atacağam!
Özüm cavan olsam da mən, bil ki, səndən çox güclüyəm!
Səndən necə güclüyəmsə evimizdə məskən salmış
Bu həyasız gənclərdən də bir o qədər güclü olsam,
Bu sırtıqlıq edənlərə bir elə toy tutardım ki,
Vahiməyə düşüb, burdan baş götürüb qaçardılar!”
Nikah tələb eləyənlər güldü onun sözlərinə,
Telemaxa bəslənilən güclü qəzəb söndü birdən.
Bu arada Yevmey yayı alıb zaldan keçirərək
Laertoğlu Odisseyə çatıb ona təqdim etdi.
Yevrikleya dayəni də çağırıb, o belə dedi:
“Yevrikleya! Telemaxın tapşırığı budur sənə:
Möhkəm bağla kəniz olan otaqların qapısını,
Hər kim kişi bağırtısı, ya gurultu eşidərsə,
Gizləndiyi o otaqdan qoy bayıra atılmasın.
Öz yerində qalıb hər kəs öz işilə məşğul olsun”.
Yevrikleya danışıqsız qəbul etdi tapşırığı;
Qaravaşlar otağının qapısını kilidlədi.
Filoti də səssiz-küysüz çıxıb yemək salonundan,
Hasarlanmış həyətdəki darvazanı kilidlədi.
Papirusdan örkən vardı Kolonnada olan yerdə.
Darvazanın rəzəsini bağlayaraq döndü geri,
Bir az əvvəl əyləşdiyi kürsü üstə tutdu qərar.
Odisseydən göz çəkmədi. – O yayını yoxlayırdı.
Gah o yana, gah bu yana çevirərək düşünürdü:

Güvə xarab etməyib ki, görəsən, yay buynuzunu?
Bəzisi öz qonşusuna bu sözləri söyləyirdi:
“Yəqin, mahir oxatandır, amma bunu gizlədir o.
Bəlkə, onun özünün də evdə belə bir yayı var,
Ya belə yay düzəldəcək? Gör bir yayı nə fırladır!
Düzü, gözüm heç su içmir bu sərsəri dilənçidən!”
Lovğalanan subaylardan bəzisi də deyirdi ki:
“Bu yadelli əgər yayı bu gün əyə biləcəksə,
Bundan sonra görüm onun bəxti gülsün bugünkütək!”
Namizədlər belə söhbət eləyərkən, Odissey də
Nəhəng yayı alıb ələ, diqqətlə göz gəzdirirdi.
Sanki, çalıb-oxumaqda mahir olan kifaraçı
Asanlıqla kökləyirdi simi təzə kök üstündə.
Bağırsaqdan eşilmiş o möhkəm kiriş uclarını
Odissey də asanlıqla bərkitdi yay uclarına,
Sonra da sağ əli ilə yoxladı yay kirişini.
Göydəki bir qaranquştək səs çıxartdı kiriş dərhal,
Subayların ürəkləri əsdi, qaçdı rəngləri də.
Lap ucadan gurladı Zevs; işarəydi bu gurultu;
Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey şad oldu buna,
Çünki fəndgir Kronun Zevs oğlundandı bu işarə.
O, əl atıb masadakı iti oxu aldı dərhal.
Yerdə qalan bütün oxlar ox qabında hazır idi.
Özlərində sınayacaq idi gənclər bu oxları.
Tutub yayın dəstəyindən, dartdı oxla kirişi o;
Kürsüsündən qalxmayaraq qəddin əyib, nişan aldı.
Ox heç yana toxunmadan bir-birinin arxasınca
Düzülmüş o baltaların keçib getdi sap yerindən.
Ağıl kanı mərd Odissey belə dedi Telemaxa:
“Telemax, de, səni xəcil etmədi ki, bu yadelli?
Nəhəng yayı asan dartıb, hədəfi düz nişan aldım.
Demək, mən öz qüvvətimi-gücümü qeyd etməmişəm.
Bu ağalar mənim nahaq abırımı alıb, söyür.
İşıq gözlü hazırlayaq onların şam yeməyini.
Forminq çalıb nəğmə demək axı hələ qabaqdadır.
Məclislərin yaraşığı forminq çalıb oxumaqdır!”
Belə deyib qaşlarını oynatdı o. Bunu görcək
Telemax tunc qılıncını tez belinə bağlayaraq
Mis ucluqlu nizəsini aldı ələ; parıldayan
Silahıyla Odisseyin lap yanında gəlib durdu.

İYİRMİ İKİNCİ NƏĞMƏ

Əynindəki cır-cındırı atdı müdrik, mərd Odissey
Əlində ox dolu oxdan, bir də ki, yay, – sıçrayaraq
Çıxdı uca astanaya; ayaqları qarşısına
Səpib oxu, cavanlara üz tutaraq belə dedi:
“Başdan-başa təhlükəsiz yarış daha çatdı sona,
Tamam başqa bir hədəfi indi nişan alacağam.
Feb-Apollon, görüm zəfər qazandırır mənə, ya yox!”
Belə deyib Antinoyu nişan alıb atdı oxu.
Qoşaqulplu zər qədəhi ovucları arasına
Almışdı ki, qaldıraraq içsin şirin şərabını.
Antinoy öz ölümünü fikrinə də gətirmirdi.
Məclisdəki adamlardan kim düşünə bilərdi ki,
Hər nə qədər güc sahibi olsa belə, bircə adam
Bu qədər gənc qəhrəmanın axırına çıxa bilər.
Antinoyun xirtdəyinə girib oxu Odisseyin,
Nərmə-nazik peysərini dəlib çıxdı o tərəfdən.
O tez yerə sərələndi, əlindəki cam da düşdü,
Dərhal burun deşiyindən axdı qatı insan qanı
Ayağıyla vurub yıxdı önündəki masanı da,
Döşəməyə səpələndi masadakı yeməklər də;
Qızarmış ət, bir də çörək batdı yerin çirkabına.
Antinoyu belə görüb namizədlər qışqıraraq
Kreslodan qalxıb zalda vurnuxmağa başladılar.
Divarların diblərində silah gəzdi nəzərləri,
Qorunmaqçın nə bir qalxan çarpdı gözə, nə bir nizə.
Qəzəblənib Odisseyə söyüş, təhqir yağdırdılar:
“Qərib, onu öldürməklə öz başına bəla açdın!
Sən yarışdan çıxdın daha! Ölümün göz önündədir!
Öldürdüyün itakalı gənclərin ən şanlısıdır,
Bu qətl üçün qurda-quşa yem olacaq leşin sənin!”
Namizədlər elə güman edirdi ki, qonaq qəsdən
Öldürməyib Antinoyu. Ağılsızlar bilmirdi ki,
Ölüm toru hamısının başı üstdən asılıbdır.
Odissey sərt nəzərlərlə hamısını süzüb dedi:

"Ah, köpəklər! Yoxsa elə bilirdiniz Troyadan
Bir də geri dönmərəm mən? Siz evimi talayaraq,
Zor işlədib evimdəki kənizlərlə bir yatdınız,
Əri sağkən arvadımla evlənməyə can atdınız.
Qorxmadınız geniş göyün sakinləri allahlardan, –
Demədiniz insanlardan biri axır qisas alar.
İndi sizin hamınızı qamarlayıb ölüm toru!"
Namizədlər eşidincə bunu, dümağ ağardılar,
Ölümdən can qurtarmaqçın hər yana göz gəzdirdilər.
Tək Yevrimax Odisseyə cavab verib belə dedi:
"İtakalı mərd Odissey, doğrudan, sən özünsənsə,
Dediklərin tamam düzdür. – Doğrudan, biz axeylilər
İstər evdə, istər çöldə çox fənalıq törətmişik.
Amma bütün bu işlərin səbəbkarı Antinoydur;
O da ölüb getdi artıq. Bu işləri törətməkdə
Antinoyun istədiyi heç də nikah deyil idi;
Niyyəti bambaşqa idi, ona da Zevs mane oldu;
O bu gözəl İtakanın çarı olmaq istəyirdi.
Pusqu qurub oğlunu da o məhv etmək istəyirdi.
O qanuni öldürüldü, qırma bizi, biz səninik!
Xalqdan yığıb, sənə dəyən zərərləri ödəyərik:
Əvəzini ödəyərik vurduğumuz ziyanların.
Üstəlik də iyirmi baş buğa neçə eləyirsə,
O dəyərdə mis, ya qızıl cəriməsi verər hər kəs.
Biz bunları eləməsək, hirslənməkdə sən haqlısan".
Acıqlı bir nəzər salıb Odissey bu sözü dedi:
"Yox! Əgər siz atanızın, özünüzün nəyi varsa
Və üstəlik mənə başqa hədiyyələr versəniz də,
Siz bihəya cavanlardan qisasımı almayınca,
Sizi qırıb məhv etməkdən əl götürən deyiləm mən.
İndi seçin: ya mənimlə vuruşmağa hazır olun,
Ya da qaçıb canınızı qurtarmağa cəhd eləyin.
Bu qırğından sağ qurtarmaq amma çətin məsələdir!"
Eşidincə bu sözləri əsdi dizi cavanların.
Onlara üz tutub yenə Yevrimax bu sözü dedi:
"Öz amansız əllərini bu adam dinc qoymayacaq!
Madam ələ keçiribdir yayı ilə ox qabını,
Durub hündür astanada, qıracaqdır hamımızı.
Ən yaxşısı budur ki, biz birbaş girək vuruşmaya!
Tez siyirin qılıncları! Ölümsaçan peykanları

Masalarla dəf eləyin. Gəlin birgə həmlə edək,
Sıxışdırıb astanadan birgə uzaq salaq onu,
Tez şəhərə üz qoyaraq haraylayaq camaatı.
Oxyağdıran əli onun onda düşər öz yanına!”
Belə deyib Yevrimax tunc qılıncını çəkdi qından,
Nərə çəkib Odisseyin üzərinə etdi hücum.
Odissey də bu əsnada dartdı yayın kirişini,
Atdığı ox Yevrimaxın düz döşündən dəyib keçdi,
Dəldi qara ciyərini, yerə saldı qılıncını.
Ləngərlənib üzərinə düşdü yemək masası da;
Masadakı qoşaqulplu piyalə də, yeməklər də
Səpələndi döşəməyə. Üzüqoylu düşdü özü,
Bərk ağrıdan ayağını kresloya döyəclədi,
Çox çəkmədi gözlərinə çökdü qatı bir qaranlıq.
Nisin oğlu mərd Amfinom çəkib iti qılıncını,
Dərhal hücum etdi igid Odisseyin üzərinə.
İstəyirdi onu bayır qapısından sıxışdırsın.
Lakin bu vaxt Telemaxın tunc nizəsi Amfinomun
Kürəyindən sancılaraq çıxdı köks qəfəsindən,
Haray çəkib birdən-birə üzüqoylu düşdü yerə.
Telemaxsa sıçrayaraq döndü geri, nizəsini
Amfinomun cəsədindən çıxartmağa can atmadı;
Qorxdu nizə çıxararkən bir axeyli vurub daldan
Ya qılıncla həlak edər, ya nizəylə yaralayar.
O, tələsik atasına tərəf qaçdı sürət ilə.
Ona yaxın dayanaraq bu qanadlı sözü dedi:
“İstəyirəm, ata, sənə bir qalxanla, bir cüt nizə,
Gicgahını yaxşı örtən bir də sərpuş gətirim mən.
İstəyirəm Filotiylə Yevmeyə də silah verəm,
Özüm dəxi silahlanam. Belə etsək, yaxşı olar”.
Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
“Nə qədər ki, ox qabında ox var hələ, tez get gətir!
Tək vuruşsam uzaşdırar onlar məni astanadan”.
Belə dedi. Əməl edib oğul ata sözlərinə,
Silahların saxlandığı gen anbara yollandı cəld.
Səkkiz nizə, dörd qalxan və saçaqları at tükündən,
Altı dəri, üstü misdən dörd dəbilqə seçdi ordan,
Bu şeylərlə gəldi əziz atasının yanına tez.
Öncə özü yaraqlanıb taxdı parlaq silahları.
Ondan sonra geydi döyüş paltarını iki kölə,

Fənd ustası Odisseyin düzüldülər ətrafına.
Nə qədər ki, Odisseyin oxu vardı oxdanında,
Namizədlər bir-birinin arxasınca oxlanaraq
Cəsədləri bir-birinin üzərinə qalanırdı.
Elə ki, çar Odisseyin bitdi bütün peykanları,
Kamanının bir ucunu evin qapı payasına
Söykədi, bir ucunu da döşəmənin üstə qoydu.
Dördqat gönlü o qalxanı çiyinləri üstə tutdu,
Saçaqları at tükündən sərpuşu da qoydu başa.
Bu saçaqlar dəbilqəyə bir qorxuncluq bəxş etmişdi.
Misi par-par parıldayan iki nizə aldı ələ.
Odisseyin dayandığı astananın divarında
Yan tərəfə açılan bir ayrı qapı dəxi vardı.
Dar dəhlizin yoluydu bu, qapısı kip bağlanırdı,
Odisseyin əmri ilə Yevmey onu qoruyurdu.
Ən qorxulu hücum həmin o qapıdan gözlənirdi.
Aqelay üz tutub cavan dostlarına belə dedi:
“Dostlar, bəlkə, içinizdən biri çıxa bu qapıdan,
Bağıraraq camaatı kömək üçün haraylaya!
Odissey ox atmağından həmişəlik qalar onda!”
Aqelaya cavab verib dedi çoban Melanfi cəld:
“Yox, Aqelay, mümkün deyil, dediyin bu qapı ki var,
Dar dəhlizə açılır və həyətə də çox yaxındır.
Gücü olan bir şəxs orda hamını dəf edə bilər.
Mən anbardan amma sizə hər cür silah gətirərəm.
Yəqin, igid Odissey öz ləyaqətli oğlu ilə
Silahları gizlətməkçün ancaq ora daşıyıblar”.
Belə deyib keçiotaran Melanfi tez salondakı
Dar keçiddən sivişərək qalxdı silah anbarına.
Qalxanın da, nizənin də hərəsindən düz on iki,
O qədər də tük saçaqlı, mis dəbilqə götürdü o,
Tez subaylar dəstəsinə çatdırdı o silahları.
Subayları silahlanan, nizələnən görən kimi
Odisseyin ürəyinə qorxu düşüb, əsdi dizi.
Hiss etdi ki, indən belə vuruş ağır olacaqdır.
Telemaxa üz tutaraq bu qanadlı sözü dedi:
“Telemax, ya bu evdəki kənizlərdən bir nəfəri,
Ya Melanfi bizə qarşı vuruşmanı qızışdırır!”
Dərrakəli Telemaxsa ona cavab verib dedi:
“Ata, günah özgəsində deyil, mənim özümdədir,

Mənəm silah anbarının qapısını açıq qoyan.
Casusları fərli imiş bu sırtıqlar dəstəsinin.
Yevmey, tez get qapısını bağla silah anbarının,
Gör düşmənə silah verən kənizdir, ya Melanfidir?
Hamıdan çox Melanfidir bərk şübhəyə salan məni".
Odisseylə Telemaxın bu haqdaydı söz-söhbəti.
Melanfi bu zaman yenə getdi silah gətirməyə.
Allahsifət çoban Yevmey bunu dərhal hiss elədi,
Yanındakı Odisseyə xəbər verib belə dedi:
"Sən ey allah törəməsi, ey çoxbilmiş mərd Odissey!
Haqlı yerə bizim şübhə etdiyimiz mənfur adam
Silah üçün gedir yenə. Əmr et görüm neyləyim mən:
Öhdəsindən gələ bilsəm oradaca gəbərdimmi,
Yoxsa çəkib burayamı gətirim, öz törətdiyi
Cinayətin cəzasını sən verəsən öz əlinlə?"
Ağıl kanı Odissey də belə cavab verdi ona:
"Qurtarmağa nə qədər can atsalar da, mən bu nəcib
Cavanların oğlum ilə qarşısını alacağıq.
Sizsə onun daldan bərk-bərk bağlayıb əl-ayağını,
Atın silah anbarına, qapısını bərk bağlayın.
Eşmə iplə sarıyaraq yenə arxa tərəfindən
Sütun ilə yuxarıya çəkin, tirlər olan yerə;
Tez ölməyib qoy altını çəksin bədxah işlərinin".
Belə dedi. Onlar isə əməl etdi dediyinə,
Onlar ora elə girdi, Melanfi hiss eləmədi;
Anbardakı divarları axtarmaqla məşğuldu o.
Onlar qapı payaları kənarında gizlənmişdi.
Çıxmaq üçün Melanfi çöl qapısına tərəf gəldi.
Bir əlində yaraşıqlı sərpuş vardı, o birində
Üstünü pas örtmüş iri, köhnə qalxan görünürdü,
Bu qalxanı bir zamanlar cavan Laert işlədərdi,
Qayışların hətta tikiş yerləri də çürümüşdü.
Atılaraq Melanfinin saçlarından tutdu onlar,
Qorxmuş halda içəriyə çəkib yerə uzatdılar.
İşgəncəylə dal tərəfə qanırıb əl-ayağını,
Dözümlü və allahsifət Odisseyin dediyitək
Eşmə iplə arxasında möhkəm-möhkəm bağladılar.
Sonra yenə eşmə ipi o sarğıya keçirərək
Sütun boyu qaldıraraq düz tavanda saxladılar.
Çoban Yevmey onu belə alçaldaraq bunu dedi:

“Ey Melanfi! Sənə layiq olan bax o yumşaq yerdə
Səhərədək silahların keşiyini çəkəcəksən!
Okean-çay sularından erkən çıxan al şəfəqin
Doğmasını çox yataraq nəzərindən qaçırtmazsan;
Keçiləri tez qovarsan ağaların məclisinə”.
Beləliklə, ip ucundan asılaraq qaldı çoban.
O birilər yaraqlanıb, qapını bərk bağladılar,
Yenə fəndgir Odisseyin hüzuruna qayıtdılar.
Astanada indi dörd mərd cəsarətlə dayanmışdı.
Dörd nəfərə qarşı zalda “adaxlılar” xeyli çoxdu.
Birdən-birə astanada zahir oldu pak Afina,
O, səsini, görkəmini mərd Mentora bənzətmişdi.
Onu görcək Odissey çox sevinərək belə dedi:
“Mentor, bizə kömək elə; yad et əziz həmdəmini!
Yaxşılığım keçib sənə, həm də mənim yaşıdımsan!”
Ancaq bildi: Afinadır, – onu cəngə dəvət edir.
Penelopa məftunları bir qışqırıq qopardılar.
Damastorid Aqelaydı Mentora ilk sözü deyən:
“Mentor, uyub Odisseyin sözlərinə, bizə qarşı
Vuruşma sən, ona qahmar və havadar çıxma, Mentor!
Həqiqətə çevriləcək məramımız bax belədir:
Elə ki, biz Odisseyi və oğlunu həlak etdik,
Əgər qahmar çıxsan ona, səni də məhv edəcəyik.
Başınla bəd əməlinin cavabını verəcəksən!
Zorakılıq eləməkdən sizi məhrum edən kimi,
Evində, ya evdən kənar nə qədər ki varın vardır,
Odisseyin varı ilə qarışdırıb böləcəyik.
Övladını qovacağıq yaşadığın imarətdən,
Arvadını İtakadan dərhal sürgün edəcəyik!”
Bu sözlərdən pak Pallada Afina bərk qəzəbləndi,
Odisseyə üz tutaraq hirsli-hirsli belə dedi:
“Yox, Odissey, nə əvvəlki hünər qalıb səndə, nə güc;
O hünər ki, bəyaz əlli, nəcabətli Yelenanın
Şərəfinə düz doqquz il Troyada qan elədin;
Nə qədər mərd həlak etdin sən o qorxunc vuruşmada,
Priamın şəhəri də tədbirinlə fəth olundu.
İndi əlin öz evinə, öz varına çatmış ikən,
Qarşıda bir yeni döyüş vardır deyə qəmlənirsən!
Əziz dostum, gəl yanımda dayan indi, öz gözünlə
Gör Alkimin oğlu Mentor yaxşılığın əvəzində

Düşməninə necə hücum çəkib, necə qıracaqdır!”
Belə dedi. Lakin ona tam qələbə bəxş etmədi.
Öncə oğlu Telemaxla Odisseyin hünərini,
Cürətini, qüvvətini sınamağı qət elədi.
Qaranquşa çevrilərək gen salonun tavanında
Üzərini hiss bürümüş bir tir üstə gedib qondu.
Damastorid Aqelayla, Poliktorid Pisandr və
Polib ilə Amfimedont, Yevrinomla Demoptolem
Qızışdırıb cavanları hərbə təhrik edirdilər.
Sağ qalaraq, ölüm-dirim davasına girənlərin
Arasında bu cavanlar birinci yer tuturdular.
Ox yağışı gözlərini qorxutmuşdu qalanların.
Aqelay üz tutub bütün cavanlara belə dedi:
“Dostlar, gücdən tez düşəcək amanbilməz qolu onun,
Lovğa-lovğa danışsa da, Mentor artıq çıxıb getdi.
Onlar qapı qabağında indi yalqız dayanıblar.
Nizələri ancaq birdən süzdürməyin ona sarı,
Altısını atın öncə. Bəlkə, Zevsin köməyilə
Odisseyi həlak etdik; böyük ada-sana çatdıq.
O ölərsə, asanlıqla ölər yerdə qalanları!”
Belə dedi. Altı nəfər nişan alıb nizə atdı.
Afinanın köməyilə o nizələr yan ötdülər:
Nizələrdən biri gedib dəydi qapı payasına,
O birisi gedib dəydi möhkəm qapı taxtasına,
Üçüncünün tunc nizəsi sancıldı ev divarına.
Subayların atdığı bu nizələr ki, çıxdı boşa,
Dözümü çox Odissey öz dostlarına belə dedi:
“Əziz dostlar, indi sizə bir söz demək istəyirəm:
Ərgənlərin dəstəsinə nizələri birdən ataq.
Bizi qırmaq istəyirlər, – suçları azmış kimi.
Belə dedi. Nişan alıb birdən nizə atdı onlar.
Odisseyin nizəsilə Demoptolem həlak oldu,
Yevriadı mərd Telemax, Yelatı mərd Yevmey vurdu,
Malotaran Filoti də Pisandrı məhv elədi.
Onlar birdən düşüb yerə, nəm torpağı gəmirdilər,
Qalan bütün namizədlər çəkildilər dal tərəfə.
Hər kəs gəlib nizəsini çəkdi cansız cəsədlərdən.
Penelopa məftunların nizələri atdı yenə.
Afinanın köməyilə çoxu yenə çıxdı boşa.
Nizələrdən biri gedib dəydi qapı payasına,

O birisi gedib dəydi möhkəm qapı taxtasına.
Üçüncünün tunc nizəsi sancıldı ev divarına.
Amfimedont Telemaxı yaraladı biləyindən, –
Ancaq üzdən siyirmişdi nizə onun dərisini.
Ktesipp də mərd Yevmeyin siyirmişdi bir çiynini;
Uzun nizə çiyni cızıb, gedib yerə sancılmışdı.
O çoxbilmiş Odisseyin yaxın silah yoldaşları
Pərəstişkar cavanlara yenə nizə yağdırdılar.
Yevridamant Odisseyin nizəsilə oldu şəhid,
Amfimedont – Telemaxın, Polib – donuz çobanının
Nizəsilə oldu həlak. Filoti də Ktesippin
Düz köksündən vurub, sonra lovğa-lovğa belə dedi:
“Polifersin boş danışan oğlu, sənə yaraşmaz ki,
Öz-özünü bunca tərif eləyəsən! Qoy allahlar
Desin bunu. Çünki onlar səndən qat-qat üstündürlər.
Zalı gəzib bir sədəqə istəyən bu Odisseyə
Atdığın mal ayağının əvəzidir bax bu nizə!”
Astaayaq inəklərin naxırçısı belə dedi.
Damastorid həlak oldu Odisseyin nizəsilə,
Yevenorid Leokriti şəhid etdi mərd Telemax, –
İti nizə qasığını dəlib keçdi o igidin.
Üzüqoylu düşüb birdən, yerə döydü öz başını.
Pak Afina tavanda öz dəhşətsaçan qalxanını
Tərpədincə qorxu sardı nikah tələb edənləri.
O tərəfə-bu tərəfə qaçışdılar zalda onlar.
Elə bil ki, yazın uzun günlərində göy çəməndə
Qovur inək sürüsünü gənələrin sıx dəstəsi.
Elə bil ki, əyricaynaq, əyridimdik şahin-şonqar
Birdən-birə dağdan enib cumurlar quş dəstəsinə.
Quş dəstəsi bulud kimi qaçıb düzə tökülüşür,
Şahinlərsə qırıb tökür; nə qoruna bilir quşlar,
Nə də uçub qaça bilir. Adamlar həzz alır bundan.
Odissey və adamları belə qovub subayları,
Ucu sivri nizələrlə belə qırıb-çatırdılar.
Fəryad zalı bürümüşdü, döşəmə də qızıl qandı.
Leod adlı cavan birdən Odisseyə yaxınlaşdı,
Dizlərini qucaqlayıb bu qanadlı sözü dedi:
“Dizlərini qucaqlayıb yalvarıram, rəhm et mənə!
Bir qadına yaman gözlə baxmamışam mən bu evdə.
Yaman bir söz deməmişəm. Əksinə – cəhd eləmişəm

Bütün başqa subaylar da bu bəd yoldan çəkinsinlər,
Lakin onlar fənalıqdan əl çəkməyi bacarmadı.
Tutduqları bəd əməlin cəzasıdır – çəkir onlar.
Mən günahsız bir falçıyam; suçum yoxkən niyə ölüm?
Nə eybi var! Yaxşılığa biz əvəz də istəmirik!"
Hirsli-hirsli baxıb ona, Odissey bu sözü dedi:
"Sən öyünüb deyirsən ki, mən onların falçısıyam!
Elə isə, görünür, sən tez-tez dua eləyərək,
Deyirsənmiş, mənim bura qayıtmağım baş tutmasın,
Arvadımla evlənərək, oğul-uşaq törədəsən.
Yox, ölümdən xilas ola bilməyəcək canın, Leod!"
Belə deyib öldürülmüş Aqelayın mərd əlindən
Yerə düşmüş qılıncını əyilərək götürdü o,
Leodun lap peysərinin ortasından çaldı onu.
O bağırıb qurtarmamış, baş torpağa diyirləndi.
Subayların oxumağa güclə vadar etdikləri
Terpioğlu Femi yalnız məhv olmaqdan xilas oldu.
Yan qapıda əldə forminq fikrə dalğın dayanmışdı,
İki fikir arasında tərəddüddə qalmışdı o:
Bilmirdi ki, zaldan çıxıb bir zamanlar Laert ilə
Odisseyin tez-tez yağlı buğa budu yandırdığı
Ulu Zevsin həyətdəki mehrabına sığınsınmı,
Odisseyin dizlərini qucaqlayıb yalvarsınmı?
Xeyli müddət fikirləşib, ən nəhayət, qət etdi ki:
Odisseyin dizlərini qucaqlamaq məsləhətdir.
Forminqini alıb tezcə kraterlə gümüşmismar
Kreslonun arasında döşəmənin üstə qoydu.
Özü qaçıb Odisseyin dizlərini qucaqladı,
Ona yalvar-yaxar edib bu qanadlı sözü dedi:
"Dizlərini qucaqlayıb yalvarıram, rəhm et mənə!
Əgər məni həlak etsən, sonra peşman olacaqsan.
Öləri və ölməzləri vəsf edən bir müğənniyəm!
Özbaşıma öyrənmişəm, allahdandır təbim mənim.
Səni də bir allah kimi vəsf etməyə hazıram mən.
Gəl başımı kəsməginən, rəhm elə, rəhm elə mənə!
Hətta sənin əziz oğlun Telemax da söyləyər ki,
Bu sırtıqlar məclisində forminq çalıb oxumaqçın
Sizin evə öz xoşumla gəlməmişəm heç bir zaman,
Sayda, gücdə məndən üstün gənclər zorla gətiriblər!"
Müğənninin sözü çatdı Telemaxın qulağına,

Tezcə əziz atasına yaxınlaşıb bərkdən dedi:
“Dayan, ata! Gəl öldürmə bu günahsız müğənnini!
Gərək carçı Medonta da aman verək; çünki Medont
Uşaq ikən mənə qayğı göstəribdir bizim evdə.
Əgər Yevmey, ya Filoti vurmayıbsa, ya da sənin
Ox, ya nizə zərbənə rast gəlməyibsə, aman verək!”
Belə dedi. Bu sözləri eşidirmiş demə Medont;
Ölməməkçün bir kreslo altda girib büzüşmüşdü,
Üstə yeni öldürülmüş mal dərisi çəkmişdi o.
Gizləndiyi yerdən çıxıb, dərini də tezcə atdı,
Qaçıb dərhal qucaqladı Telemaxın dizlərini.
Ona yalvar-yaxar edib bu qanadlı sözü dedi:
“Əziz dostum, mən burdayam! Qəzəblənmiş atana de
Öz qüdrətli qılıncıyla məni həlak eləməsin.
Evinizi soyub-sökən, səni nahaq təhqir edən –
Anan ilə evlənməyə can atanlar dəstəsidir!”
Gülümsünüb Odissey də ona belə cavab verdi:
“Qorxma, Medont! Sənə bunu bildiyinçün ölüm yoxdur.
Sonralar da adamlara başa sal ki, bu dünyada
Xeyirxahlıq bədxahlıqdan, xəbislikdən çox yaxşıdır.
Lakin sən də, bol nəğməli müğənni də zaldan çıxıb,
Həyətdə – bu qətlgahdan uzaq yerdə qərar tutun.
Mənim hələ görəcəyim işlərim var bu salonda!”
Belə dedi. Hər ikisi çıxıb zaldan dışarıya,
Ulu Zevsin mehrabına yaxın yerdə əyləşdilər;
Orda, ölüm vahiməsi canlarında, gözlədilər.
Odissey də bu müddətdə salona göz gəzdirdi ki,
Görsün diri qalan varmı həyasızlar dəstəsindən.
Ancaq onlar qan içində, hərəkətsiz uzanmışdı.
Elə bil ki, xırda gözlü toru ilə bir balıqçı
Ovladığı balıqları atıb dəniz sahilinə.
Duzlu dəniz sularından ayrı düşmüş o balıqlar
Sahil qumu üzərində qalaq-qalaq qalanmışdı,
Bəziləri qızmar günün altda hələ can verirdi.
Həlak olmuş gənclər də o balıqları andırırdı.
Ağıl kanı Odissey mərd Telemaxa belə dedi:
“Telemax, get çağır gəlsin Yevrikleya qarı bura.
Ürəyimdə indi ona deyiləcək bir sözüm var”.
Telemax öz atasının dediyinə əməl edib
Tez qapını silkələdi və dayəyə belə dedi:

“Ey bu evdə xidmət edən bütün kölə qadınlara
Nəzarətçi olan qarı, tez yerindən qalx, gəl bura!
Gəl, atamın indi sənə deyiləcək sözü vardır!”
Uca səslə dedi bunu. Qarı dinməz qulaq asdı
Rahat, qəşəng otağının qapısını açıb çıxdı.
Telemax öz arxasınca apardı ev dayəsini.
Odisseyi ölülərin arasında gördü qarı.
O al-qana batmış olan bir aslana bənzəyirdi;
Bir buğanı təzə yemiş aslan kimi tərpənirdi,
Həm sinəsi, həm də üzü qana batmış aslan kimi.
Ona gözlə baxmaq belə qorxu salır ürəklərə.
Əl-ayağı qana batmış halda idi Odissey də.
Bax bu qanlı mənzərəni – qana batmış meyitləri
Yevrikleya görən kimi istədi ki, haray sala;
Lakin ona mane oldu Laertoğlu mərd Odissey.
Uca səslə xitab edib bu qanadlı sözü dedi:
“Qarı nənə, sevinirsən səssiz sevin, haray salma!
Öldürülmüş adamları tərifləmək yaxşı deyil.
Onlara bəxt və bədəməl ölüm hökmü çıxarıbdır,
Çünki onlar yer üzündə heç bir kəsi saymırdılar. –
Nə yaxşıya, nə də pisə fərq qoymurdu bu adamlar.
Bəd əməllər bu gənclərin bəd elədi iqbalını.
Danış görüm, kənizlərdən hansı mənə sadiq qalıb,
Hansı mənim namusumu ləkələyib öz evimdə”.
Yevrikleya Odisseyin cavabında belə dedi:
“Həqiqəti olduğutək danışaram, oğlum, sənə.
Əlli qadın qulluqçusu xidmət edir bizim evdə,
Biz onlara bütün qadın işlərini öyrətmişik:
Yun didirlər, başqa kölə xidmətləri göstərirlər.
Əlli nəfər cariyədən on ikisi pozulmuşdur,

Nə xanıma, nə də mənə hörmət qoyur bu kənizlər.
Telemaxsa yeni-yeni boya-başa çatır indi;
Xanım onu qoymayırdı kənizlərə hökm etməyə.
İcazə ver, xanımı da gedim işdən hali edim;
Allahlardan hansı isə onu lap bərk yatırdıbdır”.
Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
“Yox, oyatma hələ onu. Mənim burda olmadığım
Zamanlarda yoldan azan kənizləri bura çağır”.
Odissey bax belə dedi. Kənizləri aşağıya
Çağırmaqçın zaldan çıxıb yuxarıya qalxdı qarı.

Odisseysə Telemaxı, Filotini və Yevmeyi
Öz yanına çağıraraq bu qanadlı sözü dedi:
“Köməkləşib kənizlərlə meyitləri daşıyın tez.
Sonra isə dəlmə-deşik süngərləri isladaraq
Yaraşıqlı kreslo və masaları təmizləyin.
Elə ki, siz köməkləşib evdə sahman yaratdınız,
Kənizləri palatadan dışarıya çıxararaq,
Xırım-xırda anbarıyla həyət səddi arasında
Xəlvət yerdə hamısını qırın iti qılınc ilə.
Nikah tələb edənlərlə görüşməyi, sevişməyi,
Afrodita əməlini həmişəlik unutsunlar!”
Qaravaşlar bir-birinə sıxılaraq girdi zala,
Vahimədən və kədərdən axdı-axdı göz yaşları.
Öncə onlar meyitləri daşıdılar dışarıya;
Sədd boyunca portik altda düzdülər bu cəsədləri.
Odisseyin şəxsən özü əmr edirdi kənizlərə, –
Könülsüz də olsa onlar əmrə əməl edirdilər.
Sonra onlar dəlmə-deşik süngərləri isladaraq
Yaraşıqlı kreslo və masaları təmizlədi.
Bu müddətdə Telemaxla Filoti və çoban Yevmey
Salondakı döşəməni yaxşı-yaxşı qaşıdılar.
Qadınlarsa sıyrıntını yığıb çölə daşıdılar.
Elə ki, bir əlləşərək evdə sahman yaratdılar,
Kənizləri gen salondan dışarıya çıxararaq,
Dairəvi anbar ilə həyət səddi arasında
Qaçılması qeyri-mümkün dar bir yerə topladılar.
Dərrakəli Telemax o kənizlərə belə dedi:
“Sizi bakir bir ölümlə həlak etmək istəmərəm,
Bu həyasız cavanlarla bir yataqda yata-yata
Həm anama, həm də mənə böyük ləkə vurmuşsunuz”.
Belə deyib qara gəmi örkənini aldı ələ,
Günbəz üstdən aşıraraq bir dirəyə ilişdirdi.
Kənizlərin boğazında ilmə vurub çəkdi ipi.
Bəzən ya bir qaratoyuq, ya göyərçin bir kolluqda
Gizlədilmiş tora düşür, yuvasına tələsirkən,
Həmin torda ona qorxunc bir rahatlıq qismət olur. –
Eləcə də kənizlərin boynu ilgək gördü birdən,
Başlar çarpıb bir-birinə, əziyyətlə can verdilər.
Ayaqları çapaladı, amma çox yox, bircə anlıq.
Melanfi də elə bu vaxt həmin yerə gətirildi.

İti qılınc kəsdi onun qulağını və burnunu,
Biabırçı üzvünü də kəsib itə tulladılar.
Sonra hədsiz bir qəzəblə kəsdilər əl-ayağını.
Filoti də, Yevmey də öz əllərini yuyub təmiz,
Yenə zala, – Odisseyin hüzuruna qayıtdılar.
Yevrikleya qarıya üz tutub dedi mərd Odissey:
“Qarı, mənə kükürd gətir; tüstü verək gərək zala.
Sonra çıxıb yuxarıya xanıma da xəbər ver ki,
Yanındakı kənizlərlə aşağıya enib gəlsin.
Qalan bütün qızları da çağır, bura yığışsınlar”.
Yevrikleya Odisseyə cavab verib belə dedi:
“Əziz oğlum, lap vaxtında söyləyirsən bu sözləri,
Amma əvvəl sənin üçün xiton, plaş gətirim qoy.
Əynindəki cır-cındırla daha zalda görünmə sən,
İndi sənin bu görkəmdə görünməyin layiq deyil”.
Ağıl kanı Odissey də cavabında belə dedi:
“Yox, əvvəlcə od qalamaq lazımdır bu gün salonda!”
Belə dedi. Yevrikleya deyilənə əməl etdi.
Dərhal gedib salona o, kükürd ilə od gətirdi,
Zala, evə və həyətə tüstü verdi mərd Odissey.
Yevrikleya qadınları işdən hali etmək üçün
Otaqlardan qadınları dəvət etdi aşağıya,
Əldə məşəl, qaravaşlar aşağıya tələsdilər.
Odisseyi aralığa alıb hamı qucaqladı,
Həm başından, həm çiynindən öpdülər, həm əllərindən.
Sevincindən Odissey də istədi ki, hönkürdəsin,
Çünki bütün xidmətçilər tanıdığı adamlardı.

İYİRMİ ÜÇÜNCÜ NƏĞMƏ

Xanımının otağına qalxdı qarı sevinərək,
Qalxdı – ona xəbər versin ki, qayıdıb gəlib əri.
Yerimirdi, elə bil ki, uçurdu bu qoca qarı...
Xanımının başı üstə əyilərək belə dedi:
"Oyan, qızım Penelopa! Həsrətini çox çəkdiyin
Bir adamı öz gözünlə görmək üçün oyan, bala!
Gec də olsa Odisseyin dönüb gəlib öz evinə.
Malımızı tələf edən, Telemaxa qəsd eləyən,
Nikah tələb edənləri qırıb-çatıb başdan-başa!"
Penelopa etirazla ona belə cavab verdi:
"Ana, yəqin, allah sənin düşüncəni dumanladıb!
Axı onlar ağıllını ağılsıza çevirərək,
Düşüncəsi olmayanı düşüncəli edə bilir.
Əvvəl sən də ağıllıydın, indi allah alıb onu.
Dərd qəlbimi üzmüş ikən sən də boş-boş danışaraq,
Mənə rişxənd eləyirsən. Gözlərimi şirin yuxu
Möhkəm-möhkəm qapamışdı, gəlib qovdun o yuxunu.
Allahsifət ərim mənhus İliona gedən gündən
Mən indiki kimi möhkəm bir yuxuya getməmişdim.
Di yaxşı en aşağıya, sonra qayıt gəl yanıma!
Qadınlardan bir başqası qaçıb mənim otağıma,
Bu xəbəri versə idi və yuxudan oyatsaydı,
Mən danlayıb, onu dərhal yenə zala qaytarardım.
Amma səni qocalığın xilas edir bu cəzadan!"
Yevrikleya etirazla ona belə cavab verdi:
"Mənim əziz qızcığazım, səni ələ salmıram mən,
Odisseyin öz evinə qayıtmağı həqiqətdir.
Demə, burda hamı təhqir edən qərib – Odisseymiş.
Oğlun çoxdan xəbərdarmış atasının gəlməyindən.
Odisseyin niyyətini amma gizli tuturmuş ki,
Zorakılıq edənlərdən o, intiqam ala bilsin".
Penelopa sevinərək dik atıldı yatağından,
Şadlığından öz bağrına basdı qoca dayəni o,
Sonra ona xitab edib bu qanadlı sözü dedi:

“Anacığım, əhvalatı olduğutək danış mənə!
Əgər sənin dediyintək o, doğrudan, qayıdıbsa,
O həyasız subayların öhdəsindən necə gəldi?
Axı onlar bizim evə axın-axın doluşurlar!”
Yevrikleya etirazla ona belə cavab verdi:
“Özüm görə bilməmişəm, ancaq həlak olanların
Fəryadını eşidirdim. Çünki kəniz otağında
Qapını da bərk bağlayıb qorxa-qorxa oturmuşduq.
Oğlun bizi çağırana qədər orda oturdum mən.
Çağırmağı Odissey əmr eləmişdi Telemaxa.
Odisseyi meyitlərin arasında tapdım zalda,
Onun dörd bir tərəfində, tapdalanmış döşəmədə,
Meyit qalaq-qalaq idi. Görsən könlün odlanardı.
O, qan-tərə batmış qorxunc bir aslana bənzəyirdi.
O meyitlər indi qapı arxasında – həyətdədir.
Odissey öz əllərilə böyük ocaq qaladı ki,
Bizim qəşəng evimizi versin kükürd tüstüsünə.
Məni bura o göndərdi. Çox yubanma, di gəl, gedək.
Çox çəkdiniz; indi gərək siz də qəlbən güləsiniz!
O çoxdankı niyyətiniz axır tutur öz yerini,
Sağ-salamat qayıtdı o, gördü arvad-uşağını.
Talançılar Odisseyə az yamanlıq etməyiblər,
Ancaq o da heyifini aldı bütün bu işlərin!”
Düşüncəli Penelopa ona belə cavab verdi:
“Əziz ana! Öyünmək və şadlıq etmək hələ tezdir!
Bilirsən ki, hamı onun dönməyini istəyirdi;
Ələlxüsus, mən və mənim oğlum necə müntəzirdir!
Ancaq bunun doğru xəbər olduğuna inanmıram,
Bədəməlli məftunlarım allahlardan hansınısa
Hirsləndirib; o da həmin sırtıqları qırıb-töküb.
O quduzlar yer övladı insanları saymırdılar,
Nə yaxşıya, nə yamana heç təfavüt qoymurdular.
Bəd əməllər bu gənclərin bəd elədi iqbalını.
Odisseysə dönən deyil, o qürbətdə həlak olub”.
Yevrikleya etirazla ona belə cavab verdi:
Bu nə sözdür danışırsan, ağzından nə çıxdı, qızım?
Ərin evdə ola-ola, sən inanmaq istəmirsən,
Nə inamsız bir ürəyə maliksən, ay mənim balam!
Elə isə deyim sənə onda olan əlaməti:
Ayağında qaban dişi çapığı var Odisseyin,

O çapığı özüm gördüm ayağını yuyanda mən.
İstəyirdim sənə deyim, o qapadı ağzımı tez,
Əmr etdi ki, bildirməyim; ehtiyatlı adamdır o.
Di gəl gedək. Mən başımdan keçərəm ki, bu belədir,
Əgər sözüm yalan çıxsa, əziyyətlə öldürt məni!"
Düşüncəli Penelopa onda ona belə dedi:
"Mənim əziz anacığım, sən nə qədər bic olsan da
O ölümsüz allahların məramından baş açmazsan.
Yaxşı, gedək Telemaxın yanına, mən ölənləri
Və onları öldürəni özüm görmək istəyirəm".
Xanım endi otağından; tərəddüddə idi qəlbi:
Bilmirdi ki, uzaqdanmı söhbət etsin əri ilə,
Yoxsa gedib əllərindən və başından öpsün onun?
Penelopa qapının daş kandarından keçib getdi,
Öz ərilə qabaq-qənşər əyləşdi od kənarında.
Əri hündür bir sütuna söykənərək oturmuşdu,
İndi onu öz gözüylə görən nəcib arvadından
Söz eşitmək arzusuyla yerə baxıb gözləyirdi.
Heyrətindən uzun zaman xanım dinib-danışmadı:
Gah üzünə baxıb onu öz ərinə oxşadırdı,
Gah da cındır paltarları onu yada oxşadırdı.
Axır oğlu hiddətlənib anasına belə dedi:
"Ah anacan, sən nə hissiz, nə duyğusuz adamsanmış!
Niyə ondan gen əyləşib, yan-yanaşı oturmursan?
Niyə ona bir söz deyib, bir hal-əhval soruşmursan?
Çox bəlalar, müsibətlər çəkə-çəkə vətəninə
Düz iyirmi ildən sonra çətinliklə dönmüş əri
İnanmıram, başqa qadın belə soyuq qarşılaya!
Yəqin, sənin sinəndəki ürək daşdan daha bərkdir!"
Düşüncəli Penelopa öz oğluna belə dedi:
"Əziz oğlum, bu əhvalat mənliyimi lap sarsıdıb,
Dilim də söz tutmur, ona sual verib, bir söz deyim.
Üzünə dik baxmağa da cəsarətim çatmır mənim.
Amma ki, o Odisseysə, qayıdan o özüdürsə,
Onda biri-birimizi asanlıqla tanıyarıq;
Çünki elə əlamətlər var ki, yalnız biz bilirik".
Belə dedi. Odisseysə ona baxıb gülümsədi,
Telemaxa üz tutaraq bu qanadlı sözü dedi:
"Telemax, qoy anan məni imtahana çəkir, çəksin!
Onda məni lap tezliklə və lap yaxşı tanıyar o.

Özüm kirli, pal-paltarım cırıq-cındır olduğundan
Bu gəlməyə kəmetina baxıb deyir: bu – o deyil.
Qoy hələ nə etməliyik, – bu barədə fikirləşək.
Qan davası edən qohum-əqrəbası çox olmayan
Bir adamı öldürən və doğma ata diyarını,
Doğma qohum-qardaşını tərk edərək qaçmalıdır.
Bizsə bütün İtakanın adlı-sanlı gənclərini
Məhv elədik başdan-başa. Bu barədə düşün, oğlum!”
Dərrakəli Telemaxsa ona belə cavab verdi:
“Əziz ata, bu barədə sən düşünsən yaxşı olar.
Hər kəs təsdiq eləyir ki, sən hamıdan ağıllısan,
İnsanlardan heç birisi səninlə bəhs edə bilməz.
Bizsə canla-başla sənin arxan ilə gedənlərik,
Gücümüzü əsirgəyən deyilik heç zaman səndən”.
Ağıl kanı Odissey də ona cavab verib dedi:
“Mənə belə gəlir ki, biz belə etsək, yaxşı olar:
Əvvəl təmiz yuyunaraq, əyninizə xiton geyin,
Deyin, bütün kənizlər də geyinsinlər-kecinsinlər.
Allahsifət müğənni də xoş sədalı forminq çalıb,
Bizi rəqsə dəvət etsin, əyləndirsin şadü xürrəm.
Qonşuluqda yaşayanlar və ya yoldan ötüb-keçən
Eşidincə bu səsləri elə bilsin toy edirik.
Elə olsun bu həyasız cavanların məhv olması
İtakaya yayılana qədər çıxaq biz aradan,
Sıx ağaclı bağımıza gedib orda daldalanaq,
Bəlkə Olimp hökmdarı göstərdi bir çıxış yolu”.
Belə dedi. Onlar onun fərmanını qəbul etdi.
Əvvəl təmiz yuyunaraq təmiz xiton geyindilər,
Qadınlar da bəzəndilər. Allahsifət müğənni də
Forminqini alıb ələ çaldı; bu səs hamısında
Xoş nəğmələr oxumağa, rəqs etməyə oyatdı meyil
Bərbəzəkli qadın, kişi ayağının tappıltısı
Odisseyin gen qəsrini silkələdi başdan-başa.
Şəhərdə bu həngaməni eşidənlər belə dedi:
“Xanımla bir gənc əyanın bu gün yəqin toy günüdür,
Arsız arvad! Öz qanuni əri geri dönənədək
Onun geniş sarayını qorumağı bacarmadı!”
Belə dedi çoxu, amma bilmədi ki, bu nə işdir.
Yevrinoma bu arada Odisseyi yaxşı-yaxşı
Çimizdirib bədəninə parıldayan yağ da çəkdi.

Sonra ona yaxşı plaş, qəşəng xiton geyindirdi.
Afina da bir gözəllik bəxş elədi üz-gözünə,
Ucaltdı boy-buxununu; qıvrımlatdı saçlarını,
Sanki, sünbülçiçəyidir bu saçların hər qıvrımı.
Ustalığı Hefest ilə Afinadan əxz eləmiş,
Sənətin hər sahəsində məharətli bir sənətkar
Gümüş əşya üzərinə qızıl naxış vurduğutək
Afina da parıldatdı Odisseyin camalını.
O vannadan çıxan zaman allahlara bənzəyirdi.
Bir az əvvəl əyləşdiyi kresloda tutdu qərar.
Qabaq-qənşər əyləşdiyi arvadına belə dedi:
“Qəribəsən! Qadınların heç birində görünməyən
Çox möhkəm bir ürək verib sənə Olimp allahları!
Çox bəlalar, müsibətlər çəkə-çəkə vətəninə
Düz iyirmi ildən sonra çətinliklə dönmüş əri
İnanmıram başqa qadın belə soyuq qarşılaya.
Dayə, mənə yer hazırla; görünür, tək yatacağam.
Bu qadının qəlbi, yəqin, ətdən deyil, dəmirdəndir!”
Penelopa xanım onun cavabında belə dedi:
“Qəribə sən özünsən! Mən nə lovğayam, nə də sənə
Kin və qəzəb bəsləyirəm. Ancaq yaxşı yadımdadır:
İtakanı gəmi ilə tərk edəndə sən necəydin.
Hər nə isə... Yevrikleya, onu özü düzəltdiyi
Çarpayıda yer sal, ancaq otaqda yox, dışarıda.
Üzərinə yumşaq qoyun dərisindən bir örtük sal,
Sonra isə yastıq düzüb, yorğanla da bükələrsən”.
Belə deyib istədi ki, imtahana çəksin onu.
Qəzəblənib arvadına Odissey bu sözü dedi:
“Penelopa, bu sözlərin ürəyimi parçaladı!
De, yerini dəyişdirən kimdir mənim çarpayımın?
Dəyişdirə bilməz onun yerini baş bir usta da,
Yalnız allah dəyişdirər yerini o çarpayının.
İnsanlardan heç birisi, – hətta güclü bir cavan da
Çarpayını öz yerindən tərpətməyə qadir deyil.
Bir sirri var – mən bilirəm; çünki mənəm düzəldəni!
Uzunyarpaq zeytun vardı o vaxt bizim bu həyətdə,
Onun iri gövdəsi bir sütun kimi yoğun idi.
Daş divarlar ucaltdım mən o ağacın dörd yanında, –
Oldu yataq otağımız; sonra örtdüm üstünü də,
Qapıları öz yerinə taxıb, rəzə vurdum ona.

Mən yuxarı hissəsini kəsdim həmin o zeytunun.
Kəsmədiyim kötüyü mən yonub, iplə hamarladım,
Tunc rəndəylə rəndələnmiş və şalbana dönmüş kötük
Çarpayıya ayaq oldu. Burğu ilə işləyərək
Bir çarpayı hazırladım, onun tamam bərbəzəyi,
Naxışı fil sümüyündən, qızıldan və gümüşdəndi
Sonra isə al boyanmış qayış çəkdim üzərinə.
Penelopa, nişanları budur həmin çarpayının!
Bilmirəm öz yerindədir, yoxsa zeytun kötüyünü
Kimsə kəsib və yerindən tərpədib o çarpayını?"
Belə dedi. Xanımın həm dizi əsdi, həm ürəyi,
Eşitdiyi nişanələr dəqiq idi başdan-başa.
Yaxınlaşıb öz ərini qucaqladı Penelopa,
Tez başından öpüb onun, inləyərək belə dedi:
"Ah, Odissey, acıqlanma! Sən hamıdan ağıllısan
Allahlardır bizi bunca dərd çəkməyə məhkum edən.
Onlar bizi qoymadı ki, qoşa keçsin gəncliyimiz,
Xoşbəxtliklə ömür sürüb, qocalığa qoşa çataq.
İndi məndən incimə ki, səni ilkin görən kimi
Gülərüzlə qarşılayıb, mehribanlıq göstərmədim.
Çünki mənim qəlbim, ruhum səksəkədə olub daim,
Qorxmuşam ki, gəlmələrdən biri məni çaşbaş salar.
Yalan-yanlış məsləhətlər verən çoxdur bu dünyada.
Zevsin qızı Yelena da, – arqivlərin o gözəli
Bilsəydi ki, Axeyanın mərd və igid övladları
Onu yenə doğma arqiv diyarına qaytaracaq,
Yadelliyə könül verib, bir yatağa girməzdi heç.
Bu ləkəli yola onu təhrik edən allahlardı.
Yanlışlığa və korluğa yol verməzdi əvvəlindən,
Biz də onun ucbatından düşməzdik bu müsibətə.
İndi bizim çarpayını sən çox dəqiq təsvir etdin.
İnan ki, o çarpayını heç bir insan görməmişdir;
Bir sən, bir mən, bir də kölə Aktorida görüb onu.
O kənizi atam mənə vermişdi toy günümüzdə.
Bizim yataq otağını Aktorida qoruyardı.
İnamsız da olsa qəlbim indi onu inandırdın!"
Bu söz yaman kövrəltdi mərd Odisseyin ürəyini.
Onun ağlı, etibarı sevincdən ağlatdı bunu.
Bəzən möhkəm bir gəmini dalğalarda qova-qova
Yertitrədən Poseydon qərq edib suda parçalayır.

Onda yeri arzulayıb ona tərəf üzənlərdən
Çox az adam xilas olub sahilə yan ala bilir.
Dənizin şor sularından yeyilsə də bədənləri,
Sağ-salamat qalmaları onları çox sevindirir.
Penelopa öz ərini görüb belə sevinirdi,
Ayırmırdı Odisseyin boynundan ağ qollarını.
Təzə fikrə düşməsəydi, Zevsin qızı pak Afina,
Onlar Eos doğanadək göz yaşları tökəcəkdi.
O, gecəni yer üzündə, qızıl taxtlı Eosu da
Okean-çay sularında çox saxlayıb yubandırdı;
Eosa əmr elədi ki, insanlara nur gətirən
Faetonla Lampı hələ gərdunəyə qoşmasın o.
Ağıl kanı Odissey bu sözü dedi arvadına:
“Arvad, hələ harasıdır, qurtarmayıb sınaq hələ.
Əziyyətlər, məşəqqətlər, çətinliklər qarşıdadır;
Mən çox işin öhdəsindən gəlməliyəm, bil ki, hələ,
Fivli qoca Tiresinin ruhu belə deyib çünki.
Mən özümlə dostlarımın evə dönüş yolumuzu
Öyrənməkçün yollanmışdım onda Aid aləminə.
Penelopa, artıq yuxu vaxtı gəlib çatmayıbmı?
Gəl bir yerdə yatıb şirin yuxudan da ləzzət alaq”.
Penelopa xanım onun cavabında belə dedi:
“Bir halda ki, ölümsüzlər səni doğma diyarına,
Tikilişi yaraşıqlı sarayına yetiriblər,
İstədiyin zaman dərhal hazır olar yatacağın.
Bir də dedin allah hünər göstərməyi vəhy eləyib;
Yaxşı olar bu barədə məni vaqif eyləyəsən;
Onsuz da mən biləcəyəm, əvvəl bilsəm məsləhətdir”.
Ağıl kanı Odissey də cavabında belə dedi:
“Qəribəsən! İstəyirsən mən hər şeyi açıb deyim?
Yaxşı! Açıb söyləyərəm mən heç nəyi gizlətmədən.
Ürəkaçan deyil sözüm, açmır mənim özümü də.
Mənə falçı Tiresinin tapşırığı bu oldu ki,
Çiynimə bir avar alıb, şəhər-şəhər gəzim yenə.
Dəniz nədir tanımayan, xörəyinə duz tökməyən
Adamlara rast gələnə qədər gedim. Söylədi ki:
O adamlar nə dənizdə al-qırmızı gəmi, nə də
Dəryalarda qanadları əvəz edən avar görüb.
Bir əlamət daha dedi, qoy bunu da deyim sənə:
Qabağıma çıxanlardan əgər biri soruşsa ki:

"Niyə sovruq kürəyini öz çiynində gəzdirirsən?"
Dayandığım yerə sancım həmin avar kürəyini,
Şərəfinə qurban kəsim yertitrədən Poseydonun:
Biri qaban, biri cöngə, biri qoyun olsun onun.
Sonra dönüm öz evimə, – bir-bir bütün allahlara
Yüzheyvanlıq qurban kəsib budlarını odda yaxım,
Geniş göyün sahibidir Olimpdəki o allahlar.
Onda məni dənizlərdə qəfil ölüm yaxalamaz,
Qocalaraq can verərəm xoşbəxt elin arasında.
O demişdi bütün bunlar tutacaqdır öz yerini".
Müdrik, aqil Penelopa ona belə cavab verdi:
"Ölümsüzlər əgər sənə dinc qocalmaq vəd edibsə,
Ümid var ki, yaxamızdan yaman gün əl çəkəcəkdir".
Penelopa Odisseylə bu barədə danışırdı.
Dayə ilə Yevrinoma əllərinə məşəl alıb
Bu zaman ər-arvad üçün yumşaq yataq düzəldirdi.
Çox səy ilə çarpayıda onlara yer hazırlayıb
Yevrikleya yatmaq üçün çəkildi öz otağına;
Çoxdan yataq otağında xidmət edən Yevrinoma
Əldə məşəl ər-arvadı yola saldı yatacağa,
Onlar yataq otağına girən kimi döndü kəniz.
Görüb tanış çarpayını sevindilər həsrətlilər.
Telemaxla Filoti və çoban Yevmey, həm özləri,
Həm də qadın xidmətçilər rəqs etməyi dayandırıb,
Nimqaranlıq zalda yataq hazırlayıb yatışdılar.
Ərlə arvad şirin vüsal dəmlərindən həzz alaraq,
Şirin-şirin ləzzət ilə xeyli söhbət elədilər.
Penelopa danışdı ki, yığın-yığın məftununu
Öz evində görən zaman nə əzablar çəkib qəlbi,
Hər gün onun şərəfinə neçə cöngə, neçə qoyun
Kəsib, şərab küplərinin axırına çıxırmışlar.
Ondan sonra Odissey nəql elədi ki, o kimlərin
Başlarına nə gətirib, öz başına nələr gəlib.
Penelopa öz ərini çox maraqla dinləyirdi.
Odisseyin hekayəti qurtarmamış o yatmadı.
Kikonları öncə talan etməsindən söhbət açdı.
Lotofaqlar diyarına getdiyini dedi sonra.
Dostlarından neçəsini Polifemin yeməsindən
Və onların qisasını almasından söhbət açdı.
Bir adada Eol onu necə qəbul etməsini,

Hörmət ilə vətəninə necə yola salmasını,
Gözlənməyən bir tufanın, bəd taleyin hökmü ilə,
Dalğalarda onu necə qovmasını danışdı o.
Telepilə – Lestriqonlar şəhərinə getməsini,
Sərnişin və gəmiləri onların məhv etməsini,
Bir gəmiylə təkbaşına qaçmasını danışdı o.
Sirseyanın cadusundan, məkrindən söz açdı sonra.
Nağıl etdi: iyrənc Aid aləminə necə gedib,
Tiresinin ruhu ilə orda necə söhbət edib,
Sonra necə qarşılaşıb bütün döyüş dostlarıyla,
Qayğısıyla böyüdüyü anasını necə görüb...
Dedi necə qulaq asıb sirenlərin nəğməsini,
Ətrafından heç bir kəsin sağ-salamat keçmədiyi,
Xaribda və Ssillaya nə yollarla yaxınlaşıb,
Heliosun mallarını yoldaşları necə kəsib,
Zevs onların gəmisini şimşəyilə necə vurub,
Yoldaşları başdan-başa necə həlak olub suda,
Qara ölüm pəncəsindən necə xilas olub özü,
Kalipsonun yaşadığı Oqiqiyaya necə gedib...
O danışdı: Kalipsonun onu dərin mağarada
Saxlayaraq ər olmağa vadar etmək niyyətini,
Ölümsüzlük və daimi gənclik təklif etməsini,
Lakin buna şirnikməyən qəlbindən də söz açdı o.
O danışdı: feakların adasına necə gedib,
Feak xalqı ona necə allah kimi hörmət edib.
Yaxşı paltar, mis və qızıl məmulatı verib, onu
Sonra necə bir gəmidə göndəriblər İtakaya.
Odissey bu hekayəti, yuxu onu basan zaman,
Əzaları tamam gücdən düşən zaman vurdu başa.
Bu arada pak Afina yenə başqa fikrə düşdü:
Ağıl kanı Odissey ki, kam alıb yar vüsalından,
Duydu şirin yuxunun da nəşəsini, ləzzətini,
İlahə əmr elədi ki, Okean-çay sularından
Çıxıb qızıltaxtlı Eos, insanlara nur paylasın.
Odissey də qalxıb yumşaq yatağından belə dedi:
"Arvad, bizim başımızdan çox bəlalar gəlib keçib;
Sən – yolumu gözləyərək burda əzab çəkibsən hey,
Mən – nə qədər İtakaya qayıtmağa can atsam da,
Zevs və başqa ölümsüzlər mane olub daim mənə.
Madam, arzu etdiyimiz vüsal qismət oldu bizə,

İndən belə əlimizdə qalan varın qeydinə qal.
Məftunların məhv etdiyi mal-madarın bir qismini
Axeylilər ödər, qarət eləyərəm bir qismini.
Yenə bizim mal pəyəsi ağzınacan dolar tamam.
Bizim barlı bağımıza gərək gedib bir baş çəkim,
İstəyirəm gedib görüm öz bəlakəş atamı da.
Ağıllı da olsan özün, tapşırığım budur yenə:
Günəş doğub, mənim bütün pərəstişkar dəstəsini
Qırmağımın səsi tamam İtakaya yayılınca
Kənizlərlə üst qatdakı otağına qalxıb əyləş,
Nə bir kəslə söhbət elə, nə bir kəsdən bir şey soruş”.
Belə deyib, tez əyninə geydi döyüş libasını.
Telemaxı, Filotini və Yevmeyi oyadaraq,
Əmr etdi ki, onlar da cəng paltarını geiyinsinlər.
Qulaq asıb, hamısı mis libasları geyindilər,
Odisseyin arxasınca darvazadan çıxdı onlar.
Hava hələ işıq idi, lakin çənə bürüyərək
Afina bu adamları tez şəhərdən uzaşdırdı.

İYİRMİ DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ

Killenili Hermes allah, Odisseyin öldürdüyü
Adamların ruhlarını öz yanına harayladı.
Əlindəydi zər çubuğu; bu çubuqla istəsə o,
Oyaqları yuxuladar, yatanları oyadardı.
O çubuğu tərpədincə ruhlar gəldi küyləşərək.
Mağarada tağa qonmuş yarasalar dəstəsindən
Bəzən biri sıxlığa tab gətirməyib düşür yerə;
Dərhal bütün yarasalar civildəşib uçuşurlar. –
O ruhlar da civildəyə-civildəyə uçurdular.
Onları öz arxasınca aparan pak Hermes idi.
Okean-çay sularından, sıx qayalıq Levkadidən,
Heliosun qapısından, röyaların ölkəsindən
Keçib tezcə yetişdilər Asfodelon çəməninə;
Ölənlərin teyfi-ruhu bu çəməndə qərar tutur.
Bu çəməndə Peleyoğlu Axillesin və Patroklun,
Ayaks ilə Antiloxun ruhlarına rast gəldilər.
Axillesdən sonra Ayaks boy-buxunda və görkəmdə
Bütün danay cavanları arasında birinciydi.
Axillesin başına cəm olmuşdular bu igidlər.
Bir az sonra gəldi ruhu Aqamemnon Atreyidin.
Onun Egist əli ilə Egistin öz sarayında
Öldürülən dostları da başına cəm olmuşdular.
Öncə ona Axillesin ruhu xitab edib dedi:
"Aqamemnon, bizə elə gəlirdi ki, igidlərin
Arasında şimşəksaçan Zevsin sənsən ən əzizi.
Arqivlərin çox dərd-bəla çəkdikləri Troyada
Bütün güclü sərkərdələr axı sənə tabe idi.
Demə bütün insanların son qisməti olan ölüm
Səni də öz zamanından əvvəl gəlib tapacaqmış.
Gərək sən öz mövqeyinə layiq olan ölümə də
Atları bol troyanlar ölkəsində rast gələydin.
Şərəfinə onda məzar ucaldardı axeylilər,
Oğluna da böyük şöhrət qoyub getmiş olardın sən.
Demə miskin bir ölümlə ölmək sənin qismətinmiş!"

Atrid ruhu Axillesin cavabında belə dedi:
“Sən ey ölməz allahlara oxşar olan nəcib Axill!
Sənsə doğma eldən uzaq, Troyada şəhid oldun.
Cənazənə sahib olmaq üçün sənin ətrafında
Çox axeyli və Troya gənclərinin axdı qanı.
Sən gərdunə döyüşünü unudaraq toz-torpaqda
Uzanmışdın. Biz cəngdəydik; Zevs qasırğa qaldırmasa
İnanma ki, bu vuruşma nəhayətə yetişəydi.
Alıb sənin cənazəni, gəmilərə tərəf getdik,
Yerə qoyub, yaraşıqlı əndamını isti suyla
Təmiz yuduq və yağladıq. Cənazənin ətrafında
Axeylilər çox ağlayıb, kəsdilər gur saçlarını.
Anan bundan xəbər tutub pərilərlə çıxdı sudan;
Gen dənizi başdan-başa sardı qorxunc fəryad səsi.
Bu fəryada qulaq asan axeylilər sarsıldılar,
Gəmilərin dayandığı yerə tərəf üz qoydular.
Dünyagörmüş qoca Nestor dayandırdı bu axını.
Hamımıza ən ağıllı məsləhəti o verirdi.
Yenə təmiz bir niyyətlə o üz tutub bizə dedi:
– Durun, arqiv övladları! Qaçmayın, ey axeylilər!
O, Pelidin anasıdır, – pəriləri sudan çıxıb
Öldürülmüş övladını görmək üçün bura gəlir! –
Bax, o bizə belə dedi, qaçanlar tez dayandılar.
Nereyin qız övladları aralığa alıb səni,
Ölümsüzlük paltarını geydirdilər cənazənə;
Doqquz muza birdən ötdü qəmli matəm mahnısını.
Axeylilər bu mahnıdan elə yaman sarsıldı ki,
İçlərində bir nəfər də ağlamayan tapılmadı.
On yeddi gün çəkdi sənin cənazənin üzərində
Fanilərlə ölməz olan allahların ağlaşması.
On səkkizə keçən günü yandırdıq biz cəsədini,
Şərəfinə çoxlu qoyun, astaayaq cöngə kəsdik.
Sənin allah paltarını yağa, bala bulaşdırıb,
Cəsədini sonra tonqal üzərinə qoyub yaxdıq.
Parlayan cəng paltarında çox axeyli igidləri
Dolandılar od başına həm süvari, həm piyada.
Hefestin pak alovları yandırınca səni tamam,
Səhər tezdən yığışdırıb bir yerə sür-sümüyünü,
Saf şərab və yağla dolu xalis qızıl qaba qoyduq. –
Bu Dionis töhfəsini sənin anan gətirmişdi;

Dediyinə görə bu qab Hefestin əl işi imiş.
Sənin, bir də Menetoğlu Patroklun ağ sümükləri
Həmin qabda hifz olunur, ey şöhrətli, mərd Axilles.
Patrokldan sonra ən çox istədiyin Antiloxun
Sümükləri tamam başqa bir küpədə saxlanılır.
Axeyanın nizəatan, bacarıqlı qoşunları
Sümükləri tamam başqa bir küpədə saxlanılır.
O təpəcik gen Hellespont boğazında, sahildədir
Və dənizdən çarpır gözə. Onu yalnız bugünkülər
Deyil, hətta gələn yeni nəsillər də görə bilər.
Anan alıb allahlardan yarış üçün gətirdiyi
Töhfələri böyük qaçış meydanında qoydu yerə.
Peleyoğlu, sən ki matəm yarışında çox olmusan,
Bilirsən çar, ya qəhrəman nə hörmətlə yad olunur.
Bilirsən ki, gənclər necə kəmər taxıb hazırlaşır.
Ancaq anan gümüşayaq Fetidanın gətirdiyi
Həmin yarış töhfəsini görsəydin sən, mat qalardın.
Allahların hüzurunda çünki xətrin əziz idi.
Özün ölüb getdinsə də adın qaldı yer üzündə
Və hər zaman anılacaq insanların arasında.
Qanlı hərbi mən axıra çatdırdımsa, nə faydası?
Qayıdınca, Kronion mənə məlun arvadımın
Və Egestin əllərilə miskin ölüm nəsib etdi!"
Axilleslə Aqamemnon belə söhbət edirdilər.
Elə bu vaxt Odisseyin öldürdüyü subayların
Ruhlarını qabağına qatıb gəldi qasid Hermes.
İkisi də heyrət edib gələnlərə yanaşdılar.
Atreyoğlu Aqamemnon Melaneyin əziz oğlu
Adlı-sanlı Amfimedont qəhrəmanı tez tanıdı,
İtakada ona qonaq olmuşdu mərd Aqamemnon.
Atrid sözə başlayaraq belə xitab etdi ona:
"Bu qaranlıq yer altına necə düşdü güzarınız?
Hamınız bir yaşda, qəşəng! Şəhərdə ən qəşəngləri
Biri seçmək istəsəydi, yalnız sizi seçərdi o.
Dənizlərin tufanını üstünüzə qaldıraraq
Poseydondur, bəlkə, sizin gəminizi qərq eləyən?
Qoyun, inək sürüsünü yarı bölüb aparanda
Bəlkə, sürü sahibləri – düşmən həlak edib sizi?
Bəlkə, qadın, ya da şəhər tutmağa cəhd edirdiniz?
Düz cavab ver. Çörək kəsib biz ki, yaxın dost olmuşuq.

Yadındamı, mən qardaşım allahsifət Menelayla
Gəldik sizə, – allahsifət Odisseyi razı salıb
Gəmi ilə Troyaya döyüşlərə aparmaqçın?
Tamam bir ay biz dənizi ölçdük. Axır çətinliklə
Qalayıxan Odisseyi bu səfərə razı saldıq”.
Amfimedont ruhu ona cavab verib belə dedi:
“Atreyoğlu Aqamemnon, qəhrəmanlar sərkərdəsi!
Sən ey allah törəməsi, dediklərin yadımdadır.
Bizim fəci ölümümüz haqqındakı hekayəti
Sənə nağıl eləyərəm heç bir şeyi gizlətmədən.
Çoxdan çıxıb getmiş olan Odisseyin arvadına
Elçi düşdük. Xanım bizə nə “hə” dedi, nə “yox” dedi,
Əl altından demə bizi məhv etməyə çalışırmış.
Bizə qarşı məkrli bir tədbirə də əl atdı o,
Dəzgah qurub otağında başladı ağ toxumağa.
Toxuduğu zərif çiti göstərərək bizə dedi:
– Siz ey cavan aşiqlərim! Odissey məhv olubsa da,
Bir az dözün, məni vadar etməyin tez ər seçməyə.
Toxuduğum kəfən bitsin, əyirdiyim zay olmasın.
Adlı-sanlı qoca Laert, bəlkə, öldü bu yaxında,
İnsan üçün xoşagəlməz ölüm onu yaxalasa,
İstəmirəm məni axey arvadları sözə qoyub
Desin: belə varlı adam kəfənə də sarınmadı! –
Belə deyib bizim bu mərd qəlbimizi inandırdı.
Bəs sonrası? Bütün günü toxumaqla məşğul olub,
Gecə məşəl işığında sökürmüş nə toxuyubsa.
Bu qaydayla üç il keçdi, inandıq biz axeylilər.
Elə ki, ay dalınca ay, gün dalınca gün dolandı,
Vaxt ötüşüb, zaman keçdi, dördüncü il gəlib çatdı,
Bu kələyi bilən qadın bizi bundan hali etdi.
Toxumanı sökən zaman biz üstünü aldıq onun,
İstəmədən öz işini qurtarmalı oldu xanım.
Qurtararaq təmiz yudu və göstərdi onu bizə;
Kəfən par-par parlayırdı göz önündə ay-gün kimi.
Bu vaxt bizə düşmən allah Odisseyi etdi əyan.
Demə, əvvəl çölə, – çoban daxmasına gedibmiş o.
Allahsifət Odisseyin qumlu Pilos adasına
Getmiş oğlu Telemax da birbaş ora qayıdıbmış.
Bizi qırmaq tədbirini orda çəkib, yollanıblar,
Ancaq onlar şəhərə bir yerdə yola düşməyiblər;

Odisseyin oğlu əvvəl, özü sonra çıxıb yola.
Odisseyi müşayiət edən donuz çobanıydı,
Yaşı ötmüş dilənçiyə oxşayırdı görkəmindən,
Əsa ilə yeriyirdi, cır-cındırın içindəydi.
Heç kim, hətta yaşlılar da hiss eləyə bilmədi ki,
Qarşıdakı birdən-birə dönüb gəlmiş Odisseydir.
Biz cavanlar təhqir edib, üstünə şey yağdırırdıq.
Öz evində o bir müddət endirilən zərbələrə,
Yağdırılan söyüşlərə mətanətlə tab gətirdi.
Təlqinilə amma Zevsin, oğlu ilə köməkləşib
Evdən bütün silahları yığışdırıb əvvəlcədən,
Daşımışdı anbara və qapısını bağlamışdı.
Sonra biclik işlədərək arvadına tapşırdı ki,
Yarış üçün bizə dəmir baltalarla yay gətirsin.
Bax, bu yarış başlanğıcı oldu bizim məhvimizin.
Həmən yayın kirişini bizdən heç kəs dartammadı,
Bunun üçün lazım olan güc yoxdu heç birimizdə.
Yay əlinə keçən kimi Odisseyin, biz hamımız
Bir ağızdan uca səslə bağırdıq ki, bu yadelli
Hər nə qədər yalvarsa da, yayı ona verməsinlər.
Tək Telemax rüsxət verdi, ürək-dirək verdi ona.
Yayı ələ alan kimi dözümüçox mərd Odissey,
Oxu asan keçirdi o, baltaların sap yerindən.
Astanaya qalxıb sonra səpdi oxu qabağına.
Dəhşətli bir nəzər salıb Antinoyu vurdu öncə,
Sonra isə nişan alıb qırdı yerdə qalanları.
Cənazələr bir-birinin üzərinə qalandılar.
Anladıq ki, allahlardan biri ona kömək edir.
Qeyzə gəlib ucu sivri nizələrlə onlar bizi
Sağa-sola qırıb-çatır, başımızı əzirdilər,
Fəryad zalı bürümüşdü, döşəmə də qızıl qandı.
Bax, biz belə həlak olduq. Cənazəmiz indiyədək
Odisseyin həyətində qalanıb dəfn olunmamış.
Başımıza gələnlərdən xəbərsizdir qohum-qardaş,
Onlar bilsə, el qaydası yaramızı yuyub bizim
Rahat yerdə uzadaraq üstümüzdə ağlaşarlar!"
Atreyoğlu Aqamemnon ruhu ona cavab verdi:
"Ey çoxbilmiş Odissey, gör bəxtin necə gətiribdir!
Penelopa kimi yüksək əxlaqlı bir arvadın var!
Gör nə yaxşı ürəyi var, gör nə pakdır, ləkəsizdir!

Gör necə də unutmayıb öz qanuni ərini o!
Unudula bilməz onun ləyaqəti heç bir zaman.
Nəcib Olimp allahları Penelopa barəsində
Xoş nəğmələr oxumağa ruhlandırar nəğməkarı.
Tindareyin qızı isə anılar bəd nəğmələrdə;
Öz qanuni ərinin o ölümünə bais olub.
Cismən zəif qadınların gələn yeni nəslinə də
Bu ad ləkə gətirəcək, lap günahsız qadına da!"
Yerin dərin qatındakı tutqun Aid məkanında
Ölənlərin ruhu belə danışırdı bir-birilə.
Odisseygil şəhəri tərk edib bağa yetişdilər.
Həmin bağı nə zamansa satın alıb, Laert özü
Çoxlu zəhmət sərf edərək gözəl bir bağ eləmişdi.
Evdi; evin yanında da vardı başqa tikililər.
Müharibə əsirləri olurdu bu daxmalarda.
İşdən sonra onlar burda yeyib, yatıb, dincəlirdi.
Sicilyalı bir qarı da yaşayırdı həmin evdə,
O, qocaya canla-başla qulluq edib göz olurdu.
Odissey öz oğlu ilə qullarına belə dedi:
"İndi siz bu yaraşıqlı qəşəng evə daxil olub,
Nahar üçün ən yaxşı bir donuz seçib boğazlayın.
İstəyirəm mən də gedib öz atamı bir sınayım;
Görüm məni görən kimi o tanıya biləcəkmi.
Bəlkə də, heç tanımadı, gör nə vaxtdan getmişəm mən!"
Belə deyib kölələrə verdi döyüş silahını.
Onlar dərhal evə sarı yönəldilər; Odisseysə
Atasını sınamaqçın meyvəsi bol bağa girdi.
Lakin onun nəzərinə nə Dolinin özü çarpdı,
Nə Dolinin oğulları, nə də onun kölələri.
Çəpər üçün onlar tikan toplamağa getmişdilər.
Hamısını qabağına qatıb qoca aparmışdı.
Odissey öz atasını yalqız gördü həmin bağda.
Yer qazırdı. Əynindəki kirli xiton yamaqlıydı.
Dizlərinə keçirdiyi dizlik buğa gönündəndi;
Bu yamaqlı dizlik dizi cızılmaqdan qoruyurdu.
Tikanlardan qorunmaqçın əlcək vardı əllərində.
Onu keçi dərisindən papaq dərdli göstərirdi.
Atasının ürəksıxan görkəmini – onu tamam
Əldən salmış qocalığı görən kimi mərd Odissey
Uca armud ağacının altda durub çox ağladı.

İki fikir arasında tərəddüdlə qaldı xeyli:
Bir istədi atasını tez bağrına basıb öpsün,
Öz evinə, öz yurduna döndüyünü açıb desin. –
Bir istədi sual verib imtahana çəksin onu.
Bu barədə çox düşünüb axır belə qət etdi ki,
Zarafata salıb, öncə imtahana çəksin onu.
Bu niyyətlə Odissey öz atasına yaxınlaşdı.
O başını yerə əyib kol dibini qazıyırdı.
Şan-şöhrətli oğlu ona yanaşaraq belə dedi:
“Görürəm ki, bağbanlıqda məharətin vardır, qoca!
Səliqəli-sahmanlısan. Durub fikir verirəm mən:
Səliqən hiss olunmayan nə bir kol var, nə də zeytun;
Əncir, armud, üzümlüyün və bostanın sahmanlıdır.
Ancaq başqa bir sözüm var, eşit, amma acıqlanma,
Özünə can yandırmırsan. Yaxşı keçmir qocalığın.
Kir-pasağın içindəsən; əynin-başın tökülübdür,
Yox, yox, tənbəl deyilsən ki, ağan gözdən sala səni.
Köləlikdən səndə əsər və əlamət görməyirəm,
Boy-buxundan və görkəmdən hökmdara oxşayırsan.
Sənin kimi bir qocaya, bütün başqa qocalartək
Yemək, çimmək, yumşaq yerdə yatıb-durmaq çox yaraşır.
Ancaq, qoca, heç bir şeyi gizlətmədən, düzünü de,
Söylə kimin köləsisən? Baxdığın bu bağ kimindir?
Bir də bunu açıb söylə, yaxşı-yaxşı bilim mən də:
Doğrudanmı, mənim gəlib çıxdığım yer İtakadır?
Bunu yolda rast gəldiyim bir şəxs mənə dedi bu gün.
Sərt adama oxşayırdı; mən verdiyim suallara
Ləyaqətlə qulaq asıb, cavab verməkistəmirdi.
İstəyirdim biləm: mənim dostum vardı, burdadırmı,
Hələ sağdır, yoxsa ölüb, gedib Aid aləminə?
İndi sənə bir söz deyim. Qulaq asıb yadda saxla.
Bir qəribi bir vaxt qonaq saxlamışdım öz yurdumda.
Uzaq eldən gəlmiş olan qəriblərdən heç birisi
Onun qədər ürəyimə yatmamışdı düzü, mənim.
İtakadan olmasıyla fəxr eləyib deyirdi ki:
Arkesinin oğlu Laert onun doğma atasıdır.
Yaxşı qəbul edib onu, apardım öz sarayıma.
Azuqəmiz boldu evdə, onu yaxşı qonaqladım.
Ən hörmətli qonaqlara layiq olan töhfə verdim:
Yeddi talant saf qızıldan hazırlanmış məmulatla,

Üstü qızılgül naxışlı tökmə gümüş bir krater,
On iki adi yun plaşla bir o qədər yorğan üzü,
On iki əla kətan plaş, bir o qədər xiton verdim.
Əl işində məharətli kənizlər də bağışladım,
Yaraşıqlı dörd kənizi özü üçün ayırdı o”.
Ağlayaraq Odisseyə belə dedi öz atası:
“Qərib, sənin gəldiyin yer elə həmin İtakadır.
İndi ona vicdansızlar, həyasızlar hökm eləyir.
Sən o qədər töhfəni də verməyəydin kaş ki, ona
İndi onu İtakada sağ-salamat görsə idin,
O da sənə töhfə verər, qəriblərə layiq olan
Bir hörmətlə qonaq saxlar, vətəninə yollayardı.
Səndən bir söz xəbər alım, amma mənə düzünü de:
Onu qonaq saxladığın vaxtdan neçə il keçibdir?
Oğlum idi həmin bədbəxt. Bəli, bir vaxt oğlum idi.
İndi isə vətənindən, doğma qohum-əqrəbadan
Uzaq düşüb; ya dənizin sularında balıqlara,
Ya quruda heyvanlara, qurda-quşa yem olubdur.
Nə atası ağlayıbdır üzərində, nə anası,
Nə ağıllı, bol cehizli Penelopa öz ərinin
Gözlərini qapayaraq, el-obanın adətincə
Onun ölüm yatağına əyilib göz yaşı töküb.
Bir də mənə düzünü de, yaxşı-yaxşı bilim mən də:
Kimsən? Atan-anan kimdir? Söylə, hansı şəhərdənsən?
Sən və sənin yoldaşların hansı gəmi ilə gəlib?
Yoxsa, özgə gəmisində özün bura tək gəlibsən,
Səni bura düşürərək onlar özü üzüb gedib?”
Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
“Sən verdiyin suallara düzgün cavab verəcəyəm,
Alibantdır mənim yurdum, orda yaxşı evim vardır.
Atam məşhur Afeydantdır, babam isə Polipemon.
Öz adımsa Yeperitdir. Allah, özüm istəmədən,
Sikanidən güzarımı bu sahilə salıb mənim.
Gəmim burdan çox uzaqda, düzənlikdə durur indi.
Bəxtidönük Odisseyin mənim doğma diyarımı
Tərk edərək getməsindən indi tamam beş il keçir.
Sağdan uçan quşlar ona uğurlu yol vəd etdilər,
Bu vəddən sevinərək özüm yola saldım onu.
Məmnun düşdü o da yola. Söz verdik bir-birimizə:
Qonaq gəlib, qonaq gedək, töhfə verib, töhfə alaq”.

O qurtardı. Qara bulud çulğaladı atasını.
İkiəlli ovuclayıb yerdən qara torpağı o,
İnildəyə-inildəyə səpdi bəyaz saçlarına.
Əldən düşmüş atasının bu halını görən kimi
Odisseyin həyəcandan doluxsundu şux gözləri.
Tez bağrına basıb onu, üz-gözündən öpüb dedi:
“Əziz ata! Xəbər bilmək istədiyin oğlun mənəm!
Düz iyirmi ildən sonra qayıtdım öz vətənimə.
Daha saxla göz yaşını, ahlar çəkib inildəmə.
Qoy bir söz də deyim sənə: gərək indi biz tələsək,
Dünən bütün nikah tələb edənləri öldürmüşəm,
Tutduqları bəd işlərin cəzasını vermişəm mən”.
Laert ona inanmayıb bu sözlərlə xitab etdi:
“Doğrudan da, əgər oğlum Odisseyin özüsənsə,
Bir nişanə göstər mənə ki, yəqinlik hasil edim”.
Ağıl kanı Odissey də cavabında belə dedi:
“Əvvəl başdan qıçımdakı bu çapığı görsün gözün,
Parnasda ov eləyəndə qaban vurub bu yaranı.
Bir vaxt mənə vəd etdiyi hədiyyəni almaq üçün
Ana babam Avtolikin yanına sən, bir də anam
Özü məni yollamışdı onda Parnas yaylağına.
İndi peşkəş elədiyin ağacları sayım bir-bir.
Mən uşaqdım, sən yanına salıb bağda gəzdirirdin,
Burdakı hər ağac haqda sənə sual verirdim mən,
Sən də mənə ağacların adlarını öyrədirdin.
Onda mənə on üç armud, on alma və qırx da əncir
Ağacı bəxş eləmişdin; üstəlik də, il boyunca
Təzə-təzə üzüm verən əlli tənək bağışladın.
Kronion barıyetirən havasını yolladıqca
Tənəklərdə yenə təzə salxımları görər gözüm”.
Belə dedi. Laertin həm dizi əsdi, həm ürəyi,
Gördü düzdür Odisseyin söylədiyi bütün sözlər.
Övladını öz köksünə basan kimi bihuş oldu,
Tez qolları üstə aldı atasını mərd Odissey.
Qoca axır nəfəs alıb ruhu döndü öz yerinə.
Öz oğluna cavab verib bu qanadlı sözü dedi:
“Əgər arsız namizədlər cəzasına yetişibsə,
Ey Zevs ata! Demək hələ Olimpdədir pak allahlar!
Bircə bundan qorxuram ki, İtakanın camaatı
Bu xəbəri çatdıralar Kefallendə hər şəhərə,

Özləri də axın-axın üstümüzə yeriyələr”,
Ağıl kanı Odissey də ona belə cavab verdi:
“Heç narahat olma, heç də qayğısını çəkmə bunun!
Evə getsək yaxşı olar; ev ki, bura lap yaxındır.
Telemaxla Filotini, bir də donuz çobanını
Mən oraya göndərdim ki, tezcə nahar düzəltsinlər”.
Belə deyib hər ikisi evə tərəf yollandılar.
Yaraşıqlı, rahat, qəşəng evə gedib yetişincə
Telemaxı, Filotini və Yevmeyi gördü onlar,
Ət doğrayıb, kraterdə şəraba su qatırdılar.
Bu arada sicilyalı qarı yaxşı çimizdirib,
İxtiyarın bədəninə yağ da çəkib parıldatdı.
Üstdən plaş geyindirdi. Bu müddətdə Afina da
Məşhur qoşun başçısının ucaltdı boy-buxununu,
Əndamına bir dolğunluq, bir möhkəmlik verdi onun.
O, vannadan çıxan zaman oğlu görüb heyran qaldı,
Gördü ölməz allahlara çox oxşayır indi Laert.
Atasına xitab edib Odissey bu sözü dedi:
“Ah, atacan! Yəqin, ölməz allahlardan biri sənin
Ucaldıb boy-buxununu, yaraşıqlı edib belə”.
Dünyagörmüş Laert isə ona cavab verib dedi:
“Ey Zevs ata, ey Apollon, ey Pallada pak Afina
Kaş Kefallen hökmdarı olduğum vaxt, dənizin dik
Sahilində ucaldılmış abad Nerik şəhərini
Fəth edəndə necəydimsə, dünən də o cür olaydım.
Geyib döyüş paltarını subaylarla vuruşaydım,
Onda özün görərdin ki, o həyasız cavanlardan
Neçəsinin dizlərini büküb, səni şad edərdim!”
Laert ilə Odisseyin bu haqdaydı söhbətləri.
Telemaxgil hazırlayan kimi nahar yeməyini
Keçib masa arxasında əyləşdilər cərgə ilə.
Yeməyə əl uzadanda qoca Doli gəlib çıxdı,
Oğlanları ilə birgə o tarladan qayıtmışdı.
Sicilyalı qarı özü Doligilin dallarınca
Gedib nahar yeməyinə çağırmışdı. Onların da
Qayğısına qalıb, yemək hazırlayan bu qarıydı.
Odisseyi görən kimi dərhal onu tanıyaraq
Otağın düz ortasında hərəkətsiz dayandılar.
Odissey də nəvazişlə onlara bu sözü dedi:
“Əyləş, qoca, nahar elə, bəsdir heyrət elədiyin!

Biz lap çoxdan nahar etmək istəyirik, amma sizin
Çöl işindən qayıdaraq gəlmənizi gözləyirik”.
Doli iki əlini də uzadaraq Odisseyin
Tutdu iki biləyindən; əllərindən öpə-öpə
Müraciət edib ona bu qanadlı sözü dedi:
“Həsrətini çəkdiyim dost, axırı ki, gəlib çıxdın!
Əlimizi üzmüşük biz, allah səni verdi bizə!
Sağ ol, var ol! Ölümsüzlər səni xoşbəxt eləsinlər!
Ancaq mənə düzünü de, yaxşı-yaxşı bilim mən də:
Düşüncəli Penelopa gəlməyindən xəbər tutub,
Yoxsa ona bir qasidlə tezcə xəbər çatdıraq biz?”
Ağıl kanı Odissey də cavabında belə dedi:
“O hər şeydən xəbərdardır. Heç narahat olma, qoca!”
Doli gedib əyləşdi öz əyləşdiyi kresloda.
Sonra onun oğulları Odisseyin əllərini
Bərk-bərk sıxıb, hərarətlə onu təbrik elədilər,
Sonra gəlib əyləşdilər Doli ilə bir cərgədə.
Beləliklə, evdə hamı yemək ilə məşğul oldu.
Bu müddətdə xəbər gəzdi İtakanı başdan-başa
Pərəstişkar cavanların yaydı məşum ölümünü.
Bəd xəbər eşidincə, İtakanın camaatı
Gözü yaşlı axın etdi Odisseyin sarayına.
İtakalı meyitləri İtakada dəfn etdilər.
Başqa yerdən olanların cəsədini balıqçılar
Gəmilərlə yurdlarına daşıdılar xahiş ilə,
Camaatsa yas içində axdı şəhər meydanına.
Bütün şəhər camaatı gəlib ora toplaşınca
Yevpeyt gəlib yığıncağın qabağına, nitq elədi.
Odisseyin əli ilə həlak olmuş Antinoyun
Qətli yaman sarsıtmışdı atasının ürəyini.
Gözündən yaş axa-axa belə dedi o sözünü:
“Dostlar, yaman zərbə vurub İtakaya bu Odissey!
Troyaya apardığı igidlərdən bir qismini
Döyüşlərdə həlak etdi, bir qismini gəmilərdə.
Qayıdınca qırdı seçmə gənclərini Kefallenin.
Qaçıb qumlu Pilosda, ya epeylərin yaşadığı
Elidada gizlənməmiş biz üstünü alaq gərək!
İndən belə yoxsa xəcil olacağıq həmişəlik.
Ölmüş neçə balamızın qisasını yerdə qoysaq,
Gələn nəsil bunu bizə böyük ləkə sayacaqdır.

Onda mənə bu dünyada ömür sürmək haram olar.
Onda ölüb, ölənlərlə olmaq daha şərəflidir.
Onlar dəniz sularını adlamamış, gedək, dostlar!"
İnləyərək belə dedi; axeylilər kövrəldilər.
Oyanınca Odisseyin sarayını tərk edərək,
Allahsifət Femi ilə Medont gəlib çıxdı ora.
Düz ortada dayandılar. Hamı heyrət etdi buna
Ağıllı bir məsləhətlə carçı Medont belə dedi:
"Ey İtaka camaatı, inanın ki, mərd Odissey
Allahların hökmü ilə törətmişdir bu qırğını.
Öz gözümlə gördüm ki, mən, allahlardan hansı isə
Girib Mentor cildinə, cüt dayanmışdı Odisseylə.
Gah önünə düşüb onu vuruşmağa ruhlandırır,
Gah da ərgən cavanları qovub, qorxu yaradırdı.
Onlar günah işlər görüb, dağıtdılar yad malını.
Bu sözləri eşidəndə hamısının rəngi qaçdı.
Mastoroğlu nəcib qoca Alifers nitq etdi sonra.
Keçmişi və gələcəyi ondan yaxşı bilən yoxdu.
O, xeyirxah bir niyyətlə yığıncağa belə dedi:
"Sözlərimə qulaq verin, ey İtaka camaatı!
Bu qırğına sizin qorxaq olmağınız səbəbkardır.
Siz nə məni eşitdiniz, nə də Mentor sərkərdəni.
Heç bir ata öz oğlunun yığmadı əl-ayağını,
Onlar isə bir-birinin üzərinə yıxılırdı".
Dönməyindən əlinizi üzdüyünüz qəhrəmanın
Arvadını el içində tamam rüsvay elədilər.
Heç olmasa indi mənim sözlərimə qulaq asın:
Biz getməyək onun üstə, daha betər dərddən qaçaq!"
Eşidincə bunu çoxu hay-küy ilə çıxıb getdi.
Qalan başqa adamlarsa yerlərindən tərpənmədi.
Gedənlərə xoş gəlmədi Alifersin bu sözləri,
Uyub Yevpeyt dediyinə silah üçün getdi onlar.
Hamısı göz qamaşdıran silahlarla yollandılar
Xor meydanı məşhur olan o şəhərin kənarına.
Qan-qan deyən Yevpeyt idi başçısı bu adamların.
O elə zənn edirdi ki, alar oğul qisasını,
Bilmirdi ki, onun özü ordan geri dönməyəcək.
Zevs ataya elə bu vaxt belə dedi pak Afina:
"Ey atamız Kronoğlu, hökmdarlar hökmdarı!
Fikrin bu qan davasını sona necə çatdırmaqdır?

Qırğınları yenə davam etdirməkdir qəsdin, yoxsa
Tərəflərin arasında barışıqmı yaratmaqdır?”
Buludyığan Zevs də belə cavab verdi Afinaya:
“Əziz qızım, bu sualı niyə mənə verirsən sən?
Odisseyin qayıdaraq pərəstişkar cavanlardan
Qanla qisas almasını sən özün qət etmədinmi?
Neyləyirsən, elə. Ancaq mənim budur məsləhətim:
Allahsifət Odissey ki, qisasını aldı tamam,
Qoy onlardan söz alsın ki, o ömürlük çar olacaq.
Biz onlara unutdurruq oğul, qardaş ölümünü.
Xalq sülh ilə və bolluqla sürsün deyə həyatını
Biz onların arasında mehribanlıq yaradarıq”.
Zevsin bütün dedikləri Afinanın qəlbindəndi.
Uca Olimp zirvəsindən dərhal endi pak ilahə...
Dadlı və bol yeməklərdən hamı yeyib doyan kimi
Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey bu sözü dedi:
“Qoy bir adam çıxıb baxsın: yaxınlaşır onlar, ya yox”.
Dolinin bir oğlu qalxıb əməl etdi deyilənə;
Astanada durub baxdı, gördü onlar yaxınlaşır.
Odisseyə xəbər verib bu qanadlı sözü dedi:
“Onlar bura yaxınlaşır. Gərək dərhal silahlanaq!”
Hamı qalxıb öz yerindən, geydi döyüş paltarını.
Odisseygil dörd nəfərdi, altı Doli oğulları,
Doli özü, bir də Laert qoşuldu bu on nəfərə;
Çox qocalmış olsalar da, məcburdular vuruşmağa.
Yaraqlanan kimi onlar, dərhal açıb qapıları,
Odisseyin arxasınca dışarıya atıldılar.
Zevsin qızı pak Afina yaxınlaşdı bu dəstəyə.
Yenə səsi və görkəmi mərd Mentoru andırırdı.
Onu görcək Odissey çox fərəhlənib, çox şad oldu.
Əziz oğlu Telemaxa dərhal dönüb belə dedi:
“Əziz balam, bir halda ki, sən bura da gəlib çıxdın,
Gərək burda olanlarla ayaqlaşa igidliyin.
Bax, Odissey ocağının ad-sanını korlama ha!
Biz hünərdə, güc-qüvvətdə fərqlənmişik yer üzündə”.
Dərrakəli Telemaxsa atasına belə dedi:
“Əziz ata, indi özün görərsən ki, sənin oğlun
Nəslimizin ad-sanına ləkə vuran oğul deyil”.
Eşidincə bunu Laert sevinərək belə dedi:
“Ey allahlar! Ən bəxtiyar bir günümdür bu gün mənim!

Oğlum ilə nəvəm hünər göstərməkdə bəhsə girir!”
Afina da yaxınlaşıb Laertə bu sözü dedi:
“Arkesiad, dostlarımdan ən əzizi sənsən mənə.
Kronidlə onun qızı Afinaya dua edib,
Nişan alıb var gücünlə at nizəni düşmənlərə!”
Belə deyib o, Laertin artırdı güc-qüvvətini.
Kronidə və qızına hərarətlə dua edib,
Var gücüylə uzunkölgə nizəsini atdı qoca;
Tunc üzlüklü sərpuşuna gedib dəydi o, Yevpeytin.
Sərpuş davam gətirmədi, nizə onu dəlib keçdi,
Yevpeyt yerə sərələndi, silahları cingildədi.
Odisseylə igid oğlu ön səflərə həmlə edib,
Nizə ilə, qılınc ilə düşmənləri məhv etdilər.
Qalxantutan Zevsin qızı Afinanın çığırtısı,
Hay-harayı olmasaydı, Odisseygil hamısını
Qırardılar. Zevsin qızı lakin mane olub dedi:
“Ey İtaka camaatı, dayandırın bu qırğını!
Qan tökməyə xitam verin! Dağılışıb gedin daha!”
O bağırdı. Qorxusundan rəngi qaçdı hamısının,
Diksindilər, əllərindən düşdü tamam silahları,
Diksindilər qışqırtıdan, – qılınc-qalxan düşdü yerə.
Ölməməkçün geri dönüb, tez şəhərə qayıtdılar.
Sınaqlardan mətin çıxmış Odissey də nərə çəkib,
Qartal kimi qanad açıb təqib etdi qaçanları.
Elə bu vaxt göydən yerə bir ildırım göndərdi Zevs,
O ildırım gəlib düşdü Afinanın qarşısına.
Zevsin qızı onda belə xitab etdi Laertiyə:
“Sən ey Allah törəməsi, ey çoxbilmiş, mərd Odissey!
Hamı üçün qorxunc olan bu qırğını qurtar daha!
Qəzəbini tutdurarsan yoxsa itigözlü Zevsin!”
Bax, Afina belə dedi. O sevincək razı oldu.
Qalxantutan Zevsin qızı tərəflərin arasında
Əhdnamə bağlatdırıb, and-amanla möhkəmlətdi.
Onun səsi və görkəmi mərd Mentoru andırırdı.

İZAHLAR

“İliada”nın davamı olan “Odisseya”nın Azərbaycan dilinə çevrilməsində V.V.Veresayevin rusca tərcüməsi əsas götürülmüşdür. Lakin tərcümə prosesində V.A.Jukovskinin və P.A.Şuyskinin tərcümələrindən də istifadə edilmişdir. İzahların, əsatiri və coğrafi adlar lüğətinin yazılışında yuxarıda adları çəkilən mütərcimlərin həmin tərcüməyə verdikləri izahlarla yanaşı, N.A.Kunun “Легенды и мифы древней Греции” və “Словарь иностранных слов” kitablarındakı məlumatlardan da istifadə olunmuşdur.

Tərcümədə “mərd” epiteti mərdlikdən daha çox qəhrəman mənasına, “pak” epiteti təmizlikdən daha çox bakirəlik, müqəddəslik mənasında işlədilmişdir.

BİRİNCİ NƏĞMƏ

Misra 90. *Qoy uzunsaç axeylilər yığıncağı çağırıb o.* – Homer dövründə yunanlar kölələrdən seçilsinlər deyə saçlarını uzadırdı.

Misra 110. *Kraterə su qatılmış mey töküdrü bəziləri.* – O zaman şəraba su qatmaq bir adətdi. Krater qoşaqulplu mey kuzəsi idi.

Misra 153. *Qasid gözəl kifaranı verdi Femiy müğənniyə.* – Kifara və ya forminq dördsimli qədim musiqi aləti idi.

Misra 183. *Dəmir verib əvəzində Temesadan mis almaqçün.* – Hələ pul işlənmədiyi üçün ticarət mübadilə yolu ilə aparılırdı.

Misra 200. *Nə peyğəmbər, nə quşlarla falabaxan olmasam da.* – Quşlarla fal açmaq qədim Yunanıstanda geniş yayılmışdı. On beşinci nəğmənin 160-161-ci misralarına verilən izahatda bu haqda geniş danışılır.

Misra 239. *Şərəfinə məzar-təpə ucaldıblar axeylilər.* – Təsvir edilən dövrdə axey qəbiləsi Şimali Yunanıstanda və Peloponnesdə hakim qəbilə idi. O zaman hələ bütün yunanları ifadə edən “ellin” sözü mövcud olmadığından axeylər, arqivlər və danaylar adlanan qəbilələr, ümumiyyətlə, yunanları təmsil edirdilər.

Misra 241. *İndi onu Harpi alıb şərəfsizcə yoxa çıxıb.* – İtkin düşmüşlərin harpilər tərəfindən oğurlanması təsəvvürü geniş yayılmışdı. Adlar lüğətində harpilər haqqında məlumat verilmişdir.

Misra 291. *Adına bir məzar-təpə ucalt, matəm saxla ona.* – Söhbət kenotafdan (hərfi mənası: boş məzar) gedir. İtkin düşənlərin və ya hər hansı səbəbdən cənazəsi ələ gəlməyən adamların adına məzar təpəciyi düzəltmək bir adət idi.

Misra 358. *Söz danışmaq arvad işi deyil, kişi işidir, bil.* – Homer dövründə pədərşahiliyin möhkəm hökm sürdüyü aşkar görünür. Evdə kişi ixtiyar sahibi idi. Qadın ona tabe vəziyyətdə olub, kişi məclisində iştirak edə bilməzdi.

Misra 380. *Qan bahanız ödənmədən hamınız məhv olarsınız.* – Telemax tələb edir ki, namizədlər Odisseyin evindən çıxıb getsinlər. Əks-təqdirdə o, qan bahası verməkdən azad olunur.

Misra 431. *Düz iyirmi buğa verib, satın alıb gətirmişdi.* – Homerin zamanında əsas mübadilə vasitəsi qaramal idi, əksərən cöngə idi; kölənin qiyməti səkkiz cöngədən, iyirmi cöngəyə qədərdi.

İKİNCİ NƏĞMƏ

Misra 14. *Qocalar.* – Qəbilə ağsaqqalları deməkdir.

Misra 38. *...Telemaxa skipetr təqdim etdi.* – Skipetr adlanan əsanı hökmdarlar, basileylər (qəbilə başçıları) və kahinlər gəzdirərdilər. Xalq yığıncaqlarında söz alan adamların əlinə də skipetr verilərdi.

Misra 71. *Yaraşıqlı dizlik.* – Yaralanmamaq üçün axeylərin baldırlarını örtən dizlikləri vardı.

Misra 134. *Xeyli fidyə verməliyəm.* – Kişi arvadını və ya həddi-buluğa çatmış oğul, anasını tutarlı dəlil göstərmədən atası evinə göndərdikdə, verilən cərimәyə işarədir.

ÜÇÜNCÜ NƏĞMƏ

Misra 3. *...qalxdı göyün mis tağına.* – Homer vaxtında göy qübbəsinin metaldan – tuncdan və ya dəmirdən olduğu zənn edilirdi.

Misra 6. *Poseydona qara cöngə qurbanları kəsirdilər.* – Yeraltı allahlara olduğu kimi, dəniz allahı Poseydona da qara rəngli heyvan qurban kəsilməli idi.

Misra 45. *...carla yerə mey nəzrini.* – Qədim yunanlar qansız qurban nəzri də verirdilər. Bunlardan ən çox yayılanı allah şərəfinə şərab, su, süd, bal kimi içkiləri qədəhlərdən yerə tökmək ayini idi.

Misra 73-74. Homer dövründə icmalar bir-birilə həmişə düşmənçilik edib vuruşurdular. Buna görə də başqa tayfaların malını talan etmək, oğurlamaq nəinki rəqabət sayılırdı, əksinə, qəhrəmanlıq, rəşadət adlanırdı. Odur ki, Nestorun Telemax və Mentor görkəmində gəlmiş ilahə Afinadan quldur olub-olmadıqları barədə sualı onların xətrinə dəyə bilməzdi.

Misra 163. *...Qoşaquyruq gəmilər.* – Qədimdə gəmilərin həm arxa, həm burun hissəsi dik və ucları əyilmiş olduğundan müəllif onları qoşaquyruq adlandırır.

Misra 167. *Təqib etdi bizi Tidid Aresid də.* – Qədim yunanlarda familiya yox idi; adamlar çox zaman atasının adı ilə adlanırdı: oğlu sözünü ifadə edən “id”, “ion” şəkilçiləri idi. Laertoğlu – Laertid, Atreyoğlu (Aqamemnon və ya Menelay) – Atrid, Kronoğlu (Zevs) – Kronid və ya Kronion şəklində işlənirdi. Qadınları atasının adı ilə adlandırdıqda “ida” şəkilçisi əlavə edilirdi: Xriseyqızı – Xriseida, Briseyqızı – Briseida şəklində çağırılırdı. Yuxarıdakı ifadədə Tidid Aresid və Troya qəhrəmanı Tideyoğlu, Aresoğlu (burda müharibə allahı Aresin sevimlisi mənasındadır) Diomedə işarədir. Patronimikanın (atanın adı ilə adlanmanın) Homer dövründə geniş yayılması patriarxal münasibətlərin güclü olduğunu sübut edir.

Misra 188. *Deyirlər ki, böyük qəlbli Axillesin oğlu ilə.* – Neoptolemə işarədir.

Misra 280. *Feb-Apollon birdən zərif oxla vurub etdi həlak.* – Qədim yunanların təsəvvürünə görə qəfildən ölən adamları Feb-Apollon və onun əkiz bacısı Artemida oxla vurub öldürür; Feb-Apollon kişiləri, Artemida isə qadınları.

Misra 378. *Tritogena.* – Afinanın ləqəbidir. Mənası aydınlaşmamışdır.

Misra 445 *və sonrakılar.* – Qurban ayinini təsvir edir: ayin zamanı əl yuyulduqdan sonra qurbanlıq heyvanın üzərinə arpa səpilir və baş tükündən kəsib yandırırdılar.

Misra 467. *Xiton.* – Homer əsrində geyilən qolsuz uzun köynək.

DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ

Misra 129. *...on talant qızıl.* – Burada və "İliada" əsərinin müxtəlif yerlərində qızıl talant ölçü vahidi ilə ifadə olunur, lakin bu, qızılın mübadilə vasitəsi olduğunu sübut etmir.

Misra 207-208. Ümumiyyətlə, yunan əsatirində insanın ömür ipi, yəni tale ipi tale ilahələri Moyralar tərəfindən əyrilir: halbuki burda bəxt ipinin Zevs tərəfindən əyrildiyi də irəli sürülür.

Misra 369. Homer dövründə yunanlar heç bir başqa qida maddəsi ələ keçmədikdə balıq tutub yeyirdilər.

Misra 477. *Zevsin sudan yaratdığı Misir çayı axarıyla.* – Gur yağışlı Nil çayı deməkdir.

Misra 506. *Üçdişli.* – Poseydon üçün sehrli çubuğu əvəz edir. Yunan əsatirinə görə Poseydon əlindəki üçdişli ilə dənizdə həm tufan yaradır, həm də tufanı yatırdır.

Misra 564. *Yelisey.* – Qədim yunanların əqidəsincə dünyanın insan yaşayan hissəsindən o yana bir yer var ki, o yer qəhrəmanlar üçündür; onlar orada əbədiyyət əldə edirlər.

Misra 760. *Üst qatdakı otaq.* – Qadınlar evin müəyyən hissəsində, yuxarı qatda yaşayırdılar.

Misra 761. *Bir səbətə arpa töküb, Afinaya dua etdi.* – Afinaya arpa nəzri verilirdi.

Misra 834. *Yoxsa yoxdur Odisseyim, gedib Aid aləminə?* – Yəni ölüb, yeraltı dünyayamı gedib?

BEŞİNCİ NƏĞMƏ

Misra 93. *Amvrosiya qoydu, nektar qarışdırdı – qıpqırmızı.* – Amvrosiya, qədim yunanların təsəvvürünə görə, allahların işlətdiyi qida maddəsi, nektar isə onların içkisidir.

ALTINCI NƏĞMƏ

Misra 19. *Xaritlərtək gözəl iki qulluqçu qız uyumuşdu.* – Xaritlər sevinc və qəşənglik ilahələridirlər.

Misra 91-92. Qədim yunan qadınları paltarı, altına daş döşənmiş su hövzələrində ayaqları ilə tapdalayıb yuyarmışlar.

Misra 105. *Səhra pəriləri.* – Pərilər – kiçik ilahələr idi; guya hər yerin öz pəriləri vardır: dağ, meşə, çöl, su pəriləri.

Misra 158. *Hamıdan çox töhfə verib səni alan bir cavanı.* – Bəxşiş və ya töhfə qız atasına verilən başlıqdır. Qızları satın almaq adəti Homer dövründə geniş yayılıbmış.

Misra 207-208. Zevs qəriblərin, yoxsulların hamisi hesab olunurdu.

Misra 232. Axsaq allah Hefest və Afina müxtəlif əl işlərində mahir və peşə sahiblərinin hamisi sayılırdılar.

Misra 266. Meydan və ya Aqora yığıncaq yeridir. Şəhər əhalisinin ictimai məsələləri ümumxalq yığıncağında müzakirə və həll edilirdi.

Misra 288. Homer dövründə yad kişi ilə qadının, xüsusilə qızın yanaşı getməsi namussuzluq hesab edilirdi.

YEDDİNCİ NƏĞMƏ

Misra 103. *Əlliyədək kölə qadın işləyirdi bu sarayda.* – Homer zamanında varlı adamlar çox kölə saxlamırdılar. Alkinoy kimi çarın sarayında 50 kölənin işləməsi o dövrə görə nadir haldı.

Misra 107. *Sıx toxunmuş o parçadan damcı-damcı yağ damırdı.* – O zaman toxunan parçanın saplarını əvvəlcədən yağlayırdılar.

Misra 137–138. Yunanlar yatmamışdan əvvəl Hermes allaha dua edir, bəzən də onun şərəfinə mey ayini icra edirdilər.

Misra 153. Qədim yunanlarda evin müqəddəs yeri ocaq idi. Orada kül üstündə oturmaq ev yiyəsindən kömək istəmək demək idi.

Misra 197–198. Qədim yunanların əqidəsincə, bəxt ilahələri hər kəs üçün nə əyiribsə, o olacaq.

Misra 242. Guya bəla səma sakinləri uranidlər ("uranos" yunanca səma deməkdir) tərəfindən göndərilir.

SƏKKİZİNCİ NƏĞMƏ

Misra 64. Yunan əsatirində bütün müğənnilər kor təsvir olunur. Rəvayətə görə Homerin özü də kor olmuşdur.

Misra 161–164. Homer dövründə ticarətlə əsasən finikiyalılar məşğul olurdular. Yunan zadəganları bu peşəyə həqarətlə baxırdılar.

Misra 283. *Lemnos.* – Egey dənizində vulkanlı bir adadır. O ada od allahı Hefest adası hesab edilirdi.

Misra 318. O zamanın adətinə görə, qadın ailə həyatına xəyanət edərsə, ər onu atası evinə qovar və verdiyi başlığı geri tələb edə bilərdi.

Misra 347. Söhbət Aresin Hefesti bədnam etdiyi üçün cərimə verməsindən gedir.

Misra 361. Müharibə allahı Aresin (romalılarda Mars) uca tutulduğu Frakiya Bosfor boğazı ilə Mərmərə dənizinin sahilində, Kipr isə Aralıq dənizindədir. Kiprin Paqos şəhərində Afroditanın şərəfinə məbəd vardı.

Misra 492–495. Yunanların taxta at içərisində gizlənərək Troyaya daxil olmaları və şəhəri darmadağın etmələri barədə sonradan yaranmış "İlionun darmadağın edilməsi" və "Kiçik İliada" poemalarında daha geniş danışır.

DOQQUZUNCU NƏĞMƏ

Misra 50. Homer zamanında süvarilər vuruşmazdı. Əsasən piyadalar və hərbi gərdunələrdə ayaq üstə qəhrəmanlar dava edərdilər.

Misra 64–65. Qədim yunanların əqidəsincə ölən adamı üç kərə çağırdıqda, onun ruhu vətənə qayıdır.

Misra 83. *Lotofaqlar.* – Şanagülü yeyən əfsanəvi xalq. Onların Afrikada yaşadıqlarına inanırdılar. Beləliklə Odisseyin gəmiləri kikonların yaşadığı Frakiyadan Afrika sahillərinə qədər çox uzun yol qət etmiş olublar.

Misra 125. *Alburunlu gəmi.* – Əksər hallarda gəmilərin burnunu qırmızı rənglə rəngləyirdilər.

ONUNCU NƏĞMƏ

Misra 7. Eolun altı qızını altı oğluna ərə verməsi çox qədim zamanlarda adət halını almış kütləvi ərə getmə və kütləvi evlənməni xatırladır.

Misra 86. Bu misra lestriqonların Yunanıstandan çox şimalda bəyaz gecələrə bənzər qısa gecələrin olduğu yerlərdə yaşadıqlarını göstərir.

Misra 135–136. Əfsanəyə görə cadugər ilahə Sirseyanın (daha dürüstü Kirka) Odisseydən Teleqon adlı bir oğlu olmuşdur. Teleqon böyüdükdən sonra atasını axtara-axtara İtaka adasına gəlib çıxmış, tanımadan Odisseylə cəngə girmiş və onu öldürmüşdür. Öz doğma atasını öldürdüyünü bilincə, Telemaxı və Penelopanı Eoya adasına apararaq, Penelopa ilə özü evlənmiş, anası Sirseyanı isə Telemaxa ərə vermişdir. “Teleqoniya” adlanan bu əsər Troya haqqında silsilə əsərlərin sonuncusudur. Poemanın özü itmiş, məzmunu isə gəlib bizə çatmışdır.

Misra 179. *Üzlərini açıb hamı.* – Yəni matəmə son vermək əlaməti olaraq üzlərini açdılar.

Misra 305. *Moli.* – Ola bilsin ki, sarımsağın bir növüdür.

Misra 493 və sonrakılar. *Persefona onu məhrum eləməyib düşüncədən.* – Homerin təsəvvüründə Aidin arvadı Persefona ölənlərin idrakını alır; o, yalnız məşhur falçı Tiresinin idrakına toxunmamışdır.

Misra 518 və sonrakılar. Sirseyanın ruhlar dünyası Aiddə içki və qurban nəzri barədə Odisseyə verdiyi məsləhətlər Homer dövründə ölən adamların yas mərasimində eynilə icra olunurmuş.

ON BİRİNCİ NƏĞMƏ

Misra 103. *Oğlunu kor etdiyinçün sənə yaman qəzəblənib.* – deməklə Tiresi Odisseyin taygöz Polifemi kor etdiyinə işarə edir.

Misra 136. *Qocalaraq can verərsən xoşbəxt elin arasında.* – Tiresinin Odisseyə dediyi bu sözlərin yerinə yetməsi barədə Homerin əsərində məlumat yoxdur. Lakin Troya silsiləsindən "Teleqoniya" adlı dastanda Odisseyin öz oğlu Teleqon tərəfindən öldürüldüyü təsvir edilir. Teleqon, yuxarıda qeyd edildiyi kimi, Odisseyin ilahə Sirseyadan olan oğludur.

Misra 291. Burada "falçı gənc" ifadəsi məşhur falçı Melampa işarədir. Adlar siyahısında Melamp və Pero haqqındakı məlumata bax.

Misra 300. *At ram edən Kastor, bir də zor yumruqlu mərd Polidevk.* – Bu iki qardaşa Dioskurlar, yəni Zevs oğulları da deyirlər. Zevsin bir adı da Diy olduğundan Dioskur Diyoğlu deməkdir. Bu əkiz qardaşların qanuni ataları Tindarey, anaları Ledadır. Rəvayətə görə əkizlərdən Kastorun atası Tindarey, Polidevkin atası Zevsdir. Buna görə də Kastor öləri, Polidevk ölümsüzdür. Dioskurlar sədaqətli qardaşlıq örnəyidirlər: Kastor qətl olunduqdan sonra Polidevk atası Zevsdən xahiş edir ki, onun ölümsüzlüyünü qardaşı Kastorla yarı bölsün. Odur ki, oğlunun xahişini yerinə yetirən Zevs bir gün onları Olimpə – ölümsüz allahlar arasına, o biri gün Aidə – ölmüşlərin teyfləri arasına göndərir.

Troya silsiləsindən olan dastanlardan birində bu barədə iki parça saxlanmışdır;

Birinci parçada deyilir:

Fani doğulmuşdu Kastor anadan,
Qardaşı Polidevk lakin ölümsüz

İkinci parçada isə deyilir:

...... Linkey tələsik
Dırmandı başına Tayget dağının;
Ordan Pelopsoğlu igid Tantalın
Adını daşıyan adaya baxdı
Palıd oyuğunda o mərd qəhrəman
Yarışlar qalibi Polidevk ilə,
Qardaşı Kastoru gördü uzaqdan.

"Kipri" adlı bu dastanın məzmununu nağıl edən Prokl qeyd edir ki, "Linkeylə İdin inəklərini oğurlamağa gələn Kastor və Pelidevk tutuldular. Kastoru İd, İdi və Linkeyi isə Polidevk həlak etdi. Zevs Kastor və Polidevkə ölümsüzlük bəxş etdi".

Misra 315-316. *Onlar Ossa dağlarını Olimp üstə, Pelini də*
Ossa üstə qoyub göyə çıxmağa can atırdılar. – Ossa, Olimp, Pelin Fessaliyada dağ adlarıdır.

Misra 322. Burada Ariadna haqqında məlum əfsanənin variantı verilir. Başqa bir rəvayətə görə qəhrəman Tezeyin atıb getdiyi Ariadna Dionis adlı allahın arvadı olur. Homer isə Ariadnanın ilahə Artemida tərəfindən öldürüldüyünü nağıl edir.

Misra 523. *Biz Yepeyin düzəltdiyi taxta atda gizlənəndə.* – Taxta at yunan qəhrəmanlarının gizləndiyi nəhəng taxta atdır. Həmin at troyalılar tərəfindən şəhərə aparılmış və beləliklə, şəhərin fəth olunmasına səbəb olmuşlar.

Misra 542 və sonrakılar. Ayaks teyfinin Odisseyə qəzəblə baxması vaxtilə onların arasında baş vermiş müsabiqə ilə əlaqədardır. Axillesin anası Fetida öz oğlunun ölümündən sonra onun silahlarını cənazənin düşmən əlinə keçməməsində daha fəal iştirak etmiş qəhrəmana verəcəyini vəd etmişdi. Bu mükafatı almaq üçün Odisseylə Ayaks müsabiqəyə girmişdilər. Yunanlılar yanlışlığa yol vermədən müsabiqə qalibini müəyyən etmək üçün İlion hasarlarına yaxın gedib bu barədə troyalıların rəyini eşitməyi qərara alırlar. Onlar hasara yaxınlaşan anda troyalı qadınlar Pallada Afinanın təlqinilə üstünlüyü Odisseyə verirlər. Bu hökmdən sarsılmış Ayaksın başına hava gəlir. Qoyunları düşmən kimi görərək onlara hücum edir. Dəliliyi keçdikdən sonra isə özünü öldürür.

Misra 568-627. Bir qədər əvvəl Homer ölmüş adamların bədəndən və idrakdan məhrum olduqlarını söylədiyi halda, bu misralarda adları çəkilən ölülər nə bədən, nə də idrak cəhətdən dirilərdən seçilmirlər. Bu onu göstərir ki, Homerin zamanında axirət dünyası haqqında iki cür təsəvvür varmış.

Misra 577. *Doqquz peletr yer tutaraq uzanmışdı torpaqda o.* – Peletr – ölçü vahididir. Doqquz peletr təxminən bir hektara bərabərdir.

Misra 601. *Daha sonra pak Heraklın teyfi ilə qarşılaşdım.* – Burada Herakl (romalılarda Herkules) haqqında müxtəlif zamanlarda yaranmış əfsanələr birləşmişdir. Heraklın teyfi ölmüş başqa qəhrəmanlarla yeraltı dünyada, özü isə arvadı Heba ilə Olimpdə ölümsüz allahlarla bir yerdədir. Beləliklə, allah Herakl ilə qəhrəman Herakl haqqındakı əsatir birləşdirilmişdir.

Misra 621. *Məndən çox-çox ləyaqətsiz bir adama tabe olub.* – Burada Herakl Mikena hökmdarı Yevrisfeyi nəzərdə tutur. Bu haqda adlar siyahısındakı məlumata bax.

Misra 623. *Əmr etdi ki, bu dünyadan it aparım onun üçün.* – Burada Heraklın yeraltı ölülər dünyasından yerüstü dirilər dünyasına gətirdiyi Kerber və ya Serber adlı üçbaşlı qorxunc itdən söhbət gedir. Adlar siyahısında Herakla bax.

ON İKİNCİ NƏĞMƏ

Misra 133. *Ataları Heliosdur, anaları Neeradır.* – Bu misradakı Neera Okeanın qızıdır.

Misra 356-358. *İnəkləri tutub onlar. Arpa yoxmuş gəmimizdə;*
Əvəzində uca palıd ağacından yarpaq dərib,
O ölümsüz allahlara qurban kəsib, yalvarıblar. –
Qədim yunanlar qurban kəsiləcək heyvanın üzərinə arpa səpərlərmiş. Bu misralardan aydın olur ki, arpa olmadıqda heyvanın üzərinə müqəddəs hesab etdikləri palıdın yarpağını səpələyirmişlər. Ümumiyyətlə, Homerin dediyinə görə, bütün qonaqlıqlar ya mey nəzri paylamaqla, ya da qurban kəsib budlarını yandırmaqla başlayarmış.

ON ÜÇÜNCÜ NƏĞMƏ

Misra 13-14. *Qoy indi də bir qazanla bir üçayaq verək ona.*
Bu şeylərin əvəzini əhalidən toplayarıq. –
Alkinoyun bu sözlərindən məlum olur ki, hakim siniflər zəhmətkeş əhalini necə amansızcasına soyurmuşlar.

Misra 77. *Ovulmuş daş dəliyindən borazları açdı onlar.* – Gəmiləri sahilə bənd etmək üçün böyük bir daşı dəlib gəmi örkənini ora bağlardılar.

Misra 141-142. *. . . . . axı səntək şanlı, qədim*
Bir allahın hörmətini saxlamamaq olarmı heç? –

Zevsin dili ilə deyildiyi kimi, dəniz allahı Poseydon (romalılarda Neptun) ən qədim allahlardan hesab edilirdi.

Misra 156-157. ....*daşa çevir o gəmini,*
Görkəmini saxla onun, hamı baxıb heyran qalsın. – Korfu adası yaxınlığında qədim gəmilərə oxşar bir qaya var; adına Gəmi qayası deyirlər. Alimlərdən bəziləri bu qayaya görə feakların yaşadıqları Sxeriya adasının Korfi olduğunu irəli sürürlər.

Misra 272. *Finikyalı dostlarımın gəmisinə tərəf qaçdım.* – Homer dövründə ticarətlə ən çox məşğul olan xalq finikiyalılar idi. Onların əsas nəqliyyat vasitələri gəmi idi.

Misra 387. *Troyanın qalasını dağıdanda...* – ifadəsi əslində "Biz Troyanın baş çalmasını götürəndə" şəklində verilərək, müəllif uçurulan qala hasarlarını baş çalması məcazı ilə əvəz etmişdir.

Misra 437. *Əlinə bir skipetr verdi...* – Homer Afinanın qoca dilənçi halına saldığı Odisseyin əlinə məhz skipetr verdiyini qeyd edir. Müəllif əsa, dəyənək sözlərini işlətməyib qəsdən "skipetr" kəlməsini işlədir. Çünki onun vaxtında yalnız hökmdarlar deyil, carçılar və qoca dilənçilər də skipetr gəzdirirdilər. Deməli, Homer əsərlərində skipetr hökmdarlıq əsası mənasında yox, adi dəyənək kimi anlaşılmalıdır.

ON DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ

Misra 55. *Odisseyin cavabında belə dedin, sən ey Yevmey.* – "İliada"nın on altıncı nəğməsində Patrokla, "Odisseya"nın on dörd və sonrakı nəğmələrində Yevmeyə "sən" deyə xitab etməsi epik dastan müəllifi Homerin bu əsatiri surətlərə qarşı bəslədiyi rəğbət hissindən irəli gəlir.

Misra 85-87. *Adamlar var – şəhər-şəhər dolaşırlar yad elləri,*
Zevs atanın sayəsində qənimətlər əldə edib,
Gəmilərə vurub, yenə yurdlarına qayıdırlar. – Homer dövründə tacirlərin dəniz səfərləri dəniz quldurluğu və qul alveri ilə əlaqədar idi. Səyyah tacirlər alverlə yanaşı piratlıq etmək, qul əldə edib satmaqda da ixtisas sahibləri olmalı idilər.

Misra 231-232. *Qənimətim az olmayıb: bir qismini öz gücümlə,*
Bir qismini qürə atmaq yolu ilə pay almışam, –

Qədim Yunanıstanda döyüş zamanı ələ keçən qənimət döyüşçülər arasında çöp atmaq yolu ilə bölüşdürülürdü. Hərbi başçı isə bölgü başlanmazdan əvvəl qənimətin müəyyən hissəsini özü üçün ayırdıqdan sonra, bölgüdən də pay ala bilirdi.

Misra 246. *Sonra Misrə səfər eşqi düşdü mənim ürəyimə.* – Krit adasının Misirlə əlaqəsi çox qədim tarixə malikdir. Hələ Krit-Mikenı dövründən başlayaraq bu iki ölkə arasında ticarət və dəniz quldurluğu əlaqələrinin bünövrəsi qoyulmuşdu.

Misra 323–324. *Odisseyin gətirdiyi qızılları, mis şeyləri,*
İşlənməsi çətin dəmir şeyləri də göstərdi o. –
Qədim dövrlərdə mis və dəmir qızıl ilə bərabər tutulurdu. Çünki texnikanın ibtidailiyi üzündən metaldan əşya hazırlanması olduqca çətin idi. Buna görə də metal əşyalar yüksək qiymətə alınıb-satılırdı. Homer hər iki poemasında yuxarıdakı misraları ya eynən, ya da ona yaxın şəkildə təkrar edir və "işlənməsi çətin olan" dəmiri ayrıca qeyd edir.

Misra 327. *Odisseyin Dodonaya getdiyini söylədi çar.* – Dodonada (Epirdə) Zevsin olduğu zənn edilən müqəddəs palıdın yarpaqlarının xışıltısı ilə fal açan məşhur kahinlər var idi.

Misra 399. *Nökərlərin məni hündür bir qayadan tullasınlar.* – Yunanıstanda müqəssiri qayadan atdırmaq geniş yayılmış cəza tədbiri idi.

ON BEŞİNCİ NƏĞMƏ

Misra 105. *Öz əl işi çoxlu peplos saxlanırdı o sandıqda.* – Peplos 1) çiyinləri toqqa ilə bağlanan qolsuz üst paltara, 2) plaşa və 3) duvağa deyilirdi.

Misra 160–161. *Elə bu vaxt başlarının üzərindən, sağ tərəfdən*
Caynağında iri, ağ qaz tutmuş qartal uçub keçdi. –
Qədim yunanlılar quşun sağ tərəfdən keçməsini uğurlu fal hesab edirdilər, sol tərəfdən uçmasını isə uğursuzluq sayırdılar. Bəzi hallarda quşun səsi və ya növü ilə də fal açırdılar.

Misra 415 və sonrakılar. Çoban Yevmeyin öz doğma yurd-yuvasından ayrı düşməsi haqqındakı hekayəti göstərir ki, eyni millətdən, eyni qəbilədən olan adamlar kölə sahiblərinə qarşı birgə mübarizə aparırmışlar. Finikiyalı kölə qadın finikiyalı tacirlərin köməyilə köləlikdən qaçır; üstəlik, öz ağasının kiçik oğlu Yevmeyi də satmaq üçün özü ilə aparır.

ON ALTINCI NƏĞMƏ

Misra 288. *Mən onları apardım ki, tüstü xarab eləməsin.* – Evləri qızdırmaq və işıqlandırmaq üçün qədim Yunanıstanda otaqlarda ocaq və manqal yandırırdılar. Buna görə də evdəki şeyləri his basırdı.

ON YEDDİNCİ NƏĞMƏ

Misra 541-542. *Telemaxın asqırtısı eşidildi elə bu vaxt,*
Bütün evi tutdu səsi. Penelopa güldü buna. –
Asqırmaq qədim yunanlarda yaxşı əlamət hesab olunurdu; niyyətin yerinə yetəcəyinin müjdəçisi kimi qiymətlənirdi. Buna görə də Penelopa öz oğlu Telemaxın asqırmasını eşidincə sevincindən gülür. Odisseyin tezliklə qayıdacağına inanır.

ON SƏKKİZİNCİ NƏĞMƏ

Misra 5-6. *Ona əziz anasının verdiyi ad Anrey idi,*
İtakalı cavanlarsa İr deyərək çağırırdı. –
İr qadın adı olan İridanın müxtəsər şəklidir. İlahə İrida allahların xəbər aparanıdır. Penelopa məftunlarının tez-tez ora-bura göndərdikləri dilənçi Anreyə istehza ilə cavanlar İr deyə müraciət edirdilər.

Misra 30-31. *Di toqqalan! Burdakılar şahid olsun davamıza!* – Antik dövrdə yunanlar yumruq davasına başlamazdan əvvəl paltarın üstündən kəmər bağlamalı idilər. Əks təqdirdə uzun və geniş paltar vuruşanlara mane ola bilərdi.

Misra 84-85. *Səni qara bir gəmiyə süvar edib mən bir anda,*
Ehet çarın torpağına özüm yola salacağam. –
Əfsanəvi çar Ehet qəddarlıq, amansızlıq rəmzi kimi məşhur idi.

Misra 328. *Get dəmirçixanada, ya aşxanada yer tapıb yat.* – Dəmirçixanalar isti olduqları üçün dilənçilər qışda orda gecələyərdilər.

ON DOQQUZUNCU NƏĞMƏ

Misra 86. *Apollonun kərəmindən oğlu boya-başa çatıb.* – Apollon işıq, musiqi və poeziya allahı olmaqla bərabər, eyni zamanda gənclik rəmzi və yeniyetmələrin himayəçisi hesab edilirdi.

Misra 176. *Eteokrit tayfasına rast gələrsən o adada;*
Düz üç dori sülaləsi, pak pelasq tayfası var. –
Eteokritlər Yunanıstanın ən qədim tayfalarındandır. Onlar axeylilərdən də qədim tarixə malikdirlər. Qəribədir ki, burada təsvir olunan Troya hadisələrindən çox sonralar Aralıq dənizi sahillərinə gəlmiş yunan qəbiləsi dorilərin də adı çəkilir.

Misra 179. *Orda doqquz il sürürdü Minosun hər çarlıq dövrü.* – Əsatirə görə Minos hər doqquz ildən bir atası Zevsin yanına gedib ondan rəiyyəti idarə etmək üçün qanunlar öyrənirmiş. Bundan başqa, qədim əqidəyə görə, məmləkətin firavan həyat keçirməsi hökmdarın sağlam və gümrah olmasından asılı imiş. Rəvayətə görə qədim yunan çarlarının hakimiyyət dövrü onların fiziki sağlamlıqları ilə müəyyən edilirdi; çar qocalanda onu öldürürmüşlər. Sonralar isə çarın ölkəni idarəetmə müddəti müəyyən zaman çərçivəsinə alınırdı. Krit çarı Minosun hakimiyyəti kimi, allahların buyruğu ilə, bu müddət təkrar-təkrar artırıla da bilərdi.

Misra 285 və sonrakılar. Odisseyin uydurması olsalar da, onun özünün və müasirlərinin psixologiyası ilə uyğun gəlir.

Misra 409. *Qoy Odissey olsun adı, qəzəblənən deməkdir bu.* – Avtolik “qəzəblənirəm” mənasını ifadə edən “Odissomay” sözünü əsas götürərək nəvəsinin adını Odissey qoymuşdur.

Misra 473. *Ağasının çənəsinə toxunaraq belə dedi.* – Müxatibin çənəsinə toxunmaq ya məhəbbət, ya xahiş ifadə edirdi.

Misra 573-575. *Odissey on iki balta tiyəsini bir cərgəyə*
Düzüb zalda, özü isə xeyli dala çəkilərdi;
Atıb oxu hamısının sap yerindən keçirərdi. –
Müəyyən məsafələrlə balta tiyələrinin ağız tərəfini yerə elə san-

cardılar ki, küpləri bir xətt təşkil etsin. Atılan ox tiyələrin küp dəliyindən düz keçməli idi.

İYİRMİNCİ NƏĞMƏ

Misra 65. *Burulğanlı Okean-çay mənsəbinə tullayaydı.* – Yəni ölülər dünyasına ataydı.

Misra 66. *Pandareyin qızlarını tufan belə aparmışdı.* – Pandareyin qızları dedikdə müəllif Kleotera və Meropanı (başqa rəvayətlərdə Kamiro və Klitiya) nəzərdə tutur. Adlar siyahısında Pandarey haqqındakı məlumata bax.

Misra 355. *Dəhliz, otaq, həyət-baca teyflərlə dolub tamam.* – Bu sözlərlə Feoklimen öldürüləcək pərəstişkarların ruhlarını nəzərdə tutur.

İYİRMİ BİRİNCİ NƏĞMƏ

Misra 395. *Güvə xarab etməyib ki, görəsən, yay buynuzunu.* – Yayın uclarına buynuz bənd edilirdi. Yayın girişi də bu buynuzlara bağlanırdı.

Misra 415. *Çünki fəndgir Kronun Zevs oğlundandı bu işarə.* – Zevsin atası Kronu əsatir fəndgir kimi təqdim edir. Kron oğullarından birinin əli ilə Tartara göndəriləcəyindən xəbərdar idi. O, kələk işlədərək bu bəladan xilas olmağa çalışırdı. Ancaq işlətdiyi kələk də onu bu fəlakətdən qurtara bilmədi.

İYİRMİ İKİNCİ NƏĞMƏ

Misra 56-58. *Əvəzini ödəyərik vurduğumuz ziyanların,*
Üstəlik də iyirmi baş buğa neçə eləyirsə,
O dəyərdə mis, ya qızıl cəriməsi verər hər kəs. –
Əyan başçılarından Yevrimaxın dediyi bu sözlər cavanların öz günahlarını yumağa hazır olduqlarını bildirir. Qədim qanunlara görə də Odissey onları amansızcasına qırmaqdan çəkinməli idi.

Misra 297–298. *Pak Afina tavanda öz dəhşətsaçan qalxanını
Tərpədincə qorxu sardı nikah tələb edənləri.* – Əslində "egida" adlanan bu ecazkar qalxan və ya süpər keçi dərisindən olub döyüşçünün kürəyini və sinəsini qorumaq üçündür. Əfsanəyə görə ilk egida Zevs üçün hazırlanıb. Bu egidanı Zevs hələ körpə ikən südü ilə bəsləndiyi Amalfeya adlı keçinin dərisindən hazırlayıblarmış. Həmin egida ildırım saçması, gurultusu və zülmət yayması ilə insanları vahiməyə salırmış.

Misra 336. *Ulu Zevsin həyətdəki mehrabına sığınsınmı.* – Mehraba sığınan adam toxunulmaz hesab olunurdu.

Misra 421. *Əlli qadın qulluqçusu xidmət edir bizim evdə.* – Əlli rəqəmi, görünür, şərti imiş; bu rəqəm çoxluğu ifadə edirmiş.

Misra 481. *Qarı, mənə kükürd gətir; tüstü verək gərək zala.* – Qədim Yunanıstanın dini mərasimlərində kükürd tüstüsü hər cür natəmizliyi təmizləyici hesab edilirdi.

İYİRMİ ÜÇÜNCÜ NƏĞMƏ

Misra 221. *Yadelliyə könül verib bir yatağa girməzdi heç.* – Yadelli ifadəsi Troya şahzadəsi Parisə aiddir.

İYİRMİ DÖRDÜNCÜ NƏĞMƏ

Misra 1 və sonrakılar. Əsər boyu ruhların idrakdan məhrum olduğu təsəvvürü hökm sürdüyü halda, bu misralarda Odisseyin öldürdüyü cavanlar idraklarını saxlayırlar. Onlara bələdçilik edən killenili Hermes allahdır. Əsatirə görə Hermes Killen dağında doğulmuşdur. Bu səbəbdən ləqəblərindən birisi də killenilidir. Müəllif ruhların civildəşərək küyləşdiyini nəql edir. Bu da ruhların quşa çevrilməsi kimi çox qədim təsəvvürlə əlaqədardır.

Misra 36–37. *Sən ey ölməz allahlara oxşar olan nəcib Axill!
Sənsə doğma eldən uzaq, Troyada şəhid oldun.* – Axillesin doğma eli Fessaliyada pelast Arqosu hesab olunur.

Misra 46. *Axeylilər çox ağlayıb, kəsdilər gur saçlarını.* – O zamanın adətinə görə cavanlar matəm əlaməti olaraq saçlarını kəsib cənazənin üzərinə qoyurdular. Bu barədə "İliada"nın iyirmi üçüncü nəğməsinin 135-ci və sonrakı misralarında deyilir:

Ortada da öz dostları, – mərd Patroklun cəsədini
Aparırdı... Saçlarını kəsib onlar atırdılar
O cəsədin üzərinə... Saç çulğadı onu tamam...

Misra 47. *Anan bundan xəbər tutub pərilərlə çıxdı sudan.* – Axillesin anası su pərisi Fetidadır.

Misra 199. *Tindareyin qızı isə anılar bəd nəğmələrdə.* – Tindareyin qızı Aqamemnon arvadı Klitemnestradır.

Misra 206-207. Homer qəhrəmanlarının fiziki əməklə, xüsusən, əkinçilik, bağçılıq işləri ilə məşğul olduqlarını görürük.

ƏSATİRİ VƏ COĞRAFİ ADLAR LÜĞƏTİ

Adresta – Penelopanın kənizi.

Aeda – Pandareyin qızı, Fiv qəhrəmanı Zefin arvadı. Zevsdən İtil adlı yeganə bir oğlu varmış. Aeda fiv hökmdarı Amfionun çoxuşaqlı arvadı Niobaya qısqanmış, Niobanın daimi tənələrinin heyfini almaq üçün onun İsmen adlı oğlunu öldürməyi qərara almışdır. Lakin gecə qaranlığında İsmenin əvəzinə öz yeganə oğlu İtili öldürmüşdür. Aeda dərddən sarsılaraq oğlunun cənazəsini qucaqlamış, allahlar onun bu vəziyyətini görərək yazıqları gəlib onu bülbülə çevirmişlər. Aeda adı yunanca bülbül mənasına gələn “aedon” sözündəndir.

Afeydant – Polipemonun oğlu; Odisseyin uydurduğu atası.

Afina – Afinanın müqəddəs şəhəri. Attikanın paytaxtı. Klassik yunan mədəniyyətinin mərkəzi.

Afina – Zevsin qızı. Ana bətnindən yox, Zevsin başından doğulmuşdur. Müharibə, müdriklik ilahəsi, Odisseyin hamisidir. Ona Pallada Afina və ya sadəcə Pallada da deyilir. Qədimlərdə yunanlarda bayquş gözü də öküz gözü kimi gözəl hesab edildiyindən ona bayquşgözlü ləqəbi verilmişdir.

Afrodita – (romalılarda Venera) Eşq və gözəllik ilahəsi. Ən çox yayılmış rəvayətə görə o, dəniz dalğalarının köpüyündən çıxmış və ilk dəfə Kipr adasına qədəm basmışdır. Buna görə də ona bəzən Kiprida deyilir. Başqa rəvayətə görə atası Zevs, anası Dionadır. Rəvayətlərdən birində müharibə allahı Aresin (romalılarda Mars), o birində Hefestin arvadı kimi, eşq allahı Erotun anası kimi qələmə verilir. Homer onu Hefestin arvadı, Aresin oynaşı kimi təsvir edir.

Axeylilər və ya axeylər – Yunanıstanın qədim və məşhur qəbilələrindən biri. Homer bu adı arqivlər və danaylar qəbiləsi kimi bütün yunanlara şamil etmişdir. Ellin qəbiləsi məşhurlaşandan sonra, yəni Homerdən çox sonra bütün yunan tayfaları ellinlər, Yunanıstan isə bəzən Ellada əyalətinin adı ilə adlanmışdır.

Axeront – yeraltı dünyanın çaylarından biri.

Axilles və ya Axill – dəniz ilahəsi Fetida ilə mirmidonlar hökmdarı Peleyin oğlu; “İliada”nın baş qəhrəmanı. Allahlar onun üçün misilsiz qəhrəmanlıq, lakin qısa ömür ayırmışlar. O troyalıların baş qəhrəmanı Hektoru öldürmüş, Hektorun qardaşı, Yelenanı qaçırdaraq müharibəyə səbəb olmuş Parisin atdığı oxla həlak olmuşdur. Həmin oxu Feb-Apollon Axillesin yeganə zəif əzası olan dabanına yönəltmişdir. Məşhur “Axilles dabanı” ifadəsi də bu münasibətlə yaranmışdır.

Aid – 1) Kron ilə Reyanın oğlu, Zevsin qardaşı. Yeraltı dünyanın allahı. 2) Ölülər aləmi.

Akast – Dulixi adasının hökmdarı.

Akroney – gənc bir feak.

Aktorida – Aktor qızı. Penelopanın kənizi.

Aqamemnon – yunan ordularının baş komandanı, Menelayın qardaşı, Klitemnestranın əri, öz qatili Egistin əmisi oğlu. Atası Atreydir.

Aqelay – Damastorun oğlu, Penelopa ilə evlənməyə can atan gənclərdən biri.

Alektor – spartalı.

Alfey – 1) Peloponnesdə bir çay; 2) həmin çayın allahının adı.

Alibant – İtaliyada şəhər.

Alkandra – Misirin Fiv şəhəri hökmdarı Polibinin arvadı.

Alkim – Mentorun atası.

Alkinoy – Feakların hökmdarı, Sxeriya adasında yaşayır.

Alkippa – Yelenanın kənizi.

Alkmena – Mikena hökmdarı Elektrionun qızı, əkiz qardaş Herakl və İfiklin anası, Amfitrionun arvadı. Amfitrion evdə olmayan vaxt onun görkəmində Alkmena ilə yatan Zevsdən Herakl, qanuni əri Amfitriondan isə İfikl doğulmuşdur.

Alkmeon – atası Amfiaray, anası Erifiladır. Fiv üzərinə ikinci yürüşün başçısı olmuşdur. Atasının intiqamını almaq məqsədilə anasını öldürmüşdür. Buna görə də qan qisası ilahəsi Erinninin təqibinə məruz qalmışdır. O, məşhur əfsanəvi falçı Melampın uzaq nəvəsidir.

Aloey – adətən Poseydonun oğlu hesab edilir. Bu ad, dən üyüdülməsi mənasını daşıyan yunan sözü “aloe” kəlməsindən alınmışdır. O, üyütmə allahı hesab edilir. İfimedeyanın əri olan Aloey nəhəng Ot və Efialt qardaşların atasıdır. Başqa bir əfsanədə həmin nəhənglərin ataları Poseydon olduğu qeyd edilir.

Amfial – cavan feak.

Amifaon – anası Tiro, atası Fessaliya çarı Krefeydir. Gələcəkdən xəbər verən məşhur Melampın atasıdır.

Amfiaray – Arqoslu falabaxan; məşhur Melampın nəticəsi. Polinikə uymuş arvadının təkidi ilə Fiv üzərinə yürüşdə iştirak etmişdir. Lakin o, bu yürüşün məğlubiyyətlə bitəcəyini əvvəlcədən bilirdi. Məğlubiyyətdən sonra Amfiaray qaçaraq canını qurtarsa da, yer aralanmış və onu gərdunəsi ilə birlikdə bağrına çəkmişdir. Ölümündən sonra Amfiaray qəhrəman adlanmış və müqəddəs hesab edilmişdir.

Amfilox – Amfiarayla Erifilanın oğlu, Alkmeonun qardaşıdır. Fiv üzərinə yürüşdə o da iştirak etmişdir. Atası kimi o da gələcəkdən xəbər verən və Troya müharibəsi iştirakçısıdır.

Amfimedont – Penelopa pərəstişkarlarından biri.

Amfinom – Penelopanın pərəstişkarlarından olan Amfinom Nisipoğludur.

Amfion – 1) atası Zevs, anası Antiopadır. Füsunkar forminqi ilə daşları da hərəkətə gətirirmiş. Əkiz qardaşı Zeflə birlikdə Fivdə çar olmuşdur. Bu şəhərin hasarını da sehrli çalğısının qüdrəti ilə ucaltmışdır. Amfimedont Niobanın əridir. 2) Orxomen şəhərinin hökmdarı, İasinin oğlu, Xloridanın atasıdır.

Amfiteya – Avtolikin arvadı, Odisseyin ana nəvəsidir.

Amfitrion – Tirinf çarı Alkeyin oğlu, Perseyin nəvəsi, Alkmenanın əri, İfiklin atasıdır.

Amfitrita – Poseydonun arvadı. Dəniz qocası Nereyin saysız qızlarından biri, eyni zamanda dənizin özünü təmsil edir.

Amnis – Krit adasında liman şəhəri.

Anabesin – Feak gənclərindən biri.

Andremon oğlu Foant – Troyada axeylilər tərəfində vuruşan etolili döyüşçülərin başçısı.

Anxial – Feak gənclərdən biri.

Anxial – Tafosda qəbilə başçısı Mentin atası.

Antif – İtakalı ağsaqqallardan biri.

Antifat – Lestriqonların başçısı.

Antifat – gələcəkdən xəbər verən məşhur Melampın oğlu.

Antif – Yeqiptinin oğlu, Odisseyin səfər yoldaşlarından biri, taygöz. Polifem tərəfindən yeyilmişdir.

Antikl – Taxta at bətnində Troyaya aparılan axeyli qəhrəmanlardan biri.

Antikleya – Avtolikin qızı, Laertin arvadı, Odisseyin anası. Odisseyin ayrılığına dözməyib qəm çəkməkdən ölmüşdür.

Antilox – Pilos çarı Nestorun böyük oğlu, Troyada vuruşan görkəmli yunan qəhrəmanlarından biri; Patroklun ölümündən sonra Axillesin ən yaxın dostu. Müharibənin axırında qoca atasını ölümdən xilas etmək üçün özünü qabağa vermiş və Memnon tərəfindən öldürülmüşdür.

Antinoy – Yevpeytin oğlu, Penelopa pərəstişkarlarının başçısı və ən qəddarı.

Antiopa – Zevsdən Amfion və Zef adlı əkiz qardaşları doğmuşdur. Ason adlı çayın qızıdır.

Apollon – (Feb) atası Zevs, anası Leto (Latona), ilahə Artemidanın əkiz qardaşıdır. Musiqi və poeziya allahıdır. Eyni zamanda gələcəkdən xəbər verəndir. Troya müharibəsində troyalılara kömək edir; Parisin atdığı oxu Axillesin dabanına tərəf o yönəldib, həlak olmasına səbəb olur.

Arqivlilər – Arqosda yaşayırdılar. Homer danaylar, axeylilər kimi arqivliləri də geniş mənada, yəni bütün yunan qəbilələri mənasında işlədir.

Arqo – Yason və yoldaşlarının qızılyunlu qoç üçün Kolxidaya yollandıqları gəminin adı. Arqonavtlar adı da gəminin adından alınmışdır.

Arqos – 1) Yunanıstanın Peloponnes hissəsi. Arqosun şimali-şərq hissəsi paytaxt Migena olmaqla Aqamemnonun, qalan hissəsi Diomedin hakimiyyəti altında idi. 2) Fessaliya düzənliyindəki Pelast Arqosu Axillesin ixtiyarında olduğunu bildirən rəvayət də var. 3) Arqolidanın baş şəhərinin Arqos adlandığını iddia edənlər də vardır.

Arqus – 1) Yüzgözlü əjdaha. Baş ilahə Heranın əmri ilə Arqus Zevsin danaya çevrilmiş sevgilisi İonu gözdən qoymayırmış. Nəhayət, Arqus Hermes tərəfindən öldürülmüşdür. 2) Odisseyin itinin adı.

Arqusvuran və ya Arqovuran – Hermesin ləqəblərindən biri.

Ares – Zevslə Heranın oğlu, qorxunc müharibə allahı.

Aret – Nestorun oğullarından biri.

Areta – Feak çarı Alkinoyun arvadı.

Ariadna – Krit çarı Minosun qızı. O məşhur qəhrəman Tezeyə sap vermiş, Tezey Minotavr adlı nəhəng əjdahanı öldürərək həmin sapın köməyi ilə labirintdən çıxa bilmiş və Ariadna ilə birlikdə qaçmışdır. Daha geniş yayılmış bir əfsanəyə görə Tezey tərəfindən Naksos adasında tərk edilmiş Ariadna ya Dionisə ərə getmiş və ya Artemidanın oxu ilə öldürülmüşdür. “Odisseya”da əsatirin başqa variantı ilə qarşılaşırıq: Artemida Dionisin sözü ilə Ariadnanı Diya (Naksos) adasında həlak edir.

Arkezi – Laerti atası. Odisseyin ata tərəfdən babası, Zevsin oğlu.

Arktos – Böyük Ayı bürcü, Yeddi qardaş, Araba kimi adlar verilən yeddi ulduzdur.

Artakiya – Lestriqonlar adasında bir bulaq.

Artemida – Apollonun əkiz bacısıdır. Ovçu ilahə hesab edilir. Qədimlərdə qəfildən ölən qadınların Artemida, kişilərin Apollon oxu ilə öldürüldüyünü zənn edirdilər.

Asop – Beotiyada çaydır.

Atlant – Titan, Yapetin oğlu. Prometeyin qardaşı, pəri Kalipsonun atasıdır. Homerin əsaslandığı əsatirə görə göylə yeri ayıran sütunları o saxlayır. Başqa əsatirə görə, Atlant səma günbəzini öz çiyinlərində saxlayır. Bir zaman allahların əleyhinə cinayət hazırladığı üçün allahlar da onu bu əbədi əzaba məhkum etmişlər.

Atrey – Mikena çarı, Pelopsoğlu. Onun nəsli allahların lənətini qazandığından həmişə bədbəxtliyə düçar olurlar. Atreylə öz qardaşı Fiyest arasında amansız ədavət hökm sürür və Fiyestin oğlu Egist əvvəl Atreyi bir müddət sonra oğlu Aqamemnonu öldürür.

Atridlər – Atrey oğulları deməkdir: Aqamemnon və Menelay.

Atritona – Afinanın ləqəblərindən biri, dəfedilməz deməkdir.

Avtolik – Hermesin oğlu, Odisseyin ana babası. Oğurluq, yalançılıq, üzüdönüklük atası Hermes allahdan irsən ona da keçmişdir.

Avtonoya – Penelopanın kənizi.

Ayaks Oilid – Lori hökmdarı Oileyin oğlu, Troyada vuruşan lori döyüşçülərinin başçısı. Qələbədən sonra Troyadan vətəninə qayıdarkən Girey qayaları yanında gəmi qəzasında ölmüşdür.

Ayaks Telamonid – Salamin çarı Telamonun oğlu, Troyada vuruşan ən görkəmli qəhrəmanlardandır. O, qüvvət və şücaətdə Axillesdən sonra birinci idi. Axilles həlak olduqdan sonra onun silahlarına sahib olmaq üçün Odisseylə bəhsə girmişdir. Lakin silahlar Odisseyə çatdığından, Ayaks ağlını itirmiş və özünü öldürmüşdür.

Aysa – Tale, qəzavü-qədər, Moyra.

Ayton – Odisseyin uydurma adlarından biri.

Borey – şimal küləyi.

Boyefoğlu Yeteon – Menelayın ev işlərini idarə edən.

Danay və ya danaylılar – ən qədim yunan qəbilələrindən biri, Arqos sakinləri. Arqivlilər və axeylilər kimi Homerin əsərlərində danaylar da bütün yunanları təmsil edirlər.

Deifob – Priamın oğlu, Hektor və Parisin qardaşı. Troya qəhrəmanlarından biri.

Delos – Egey dənizində bir ada, Apollonun doğulduğu yer, Delfi kimi Delos da Apollonun ziyarətgahıdır.

Demetra – Kron ilə Reyanın qızı, Zevsin bacısı və arvadı. Persefona Demetranın Zevsdən olan qızıdır.

Diomed – Tideyoğlu, Troya müharibəsində böyük qəhrəmanlıqlar göstərmişdir. Bu qəhrəmanlıqlardan "İliada"da ətraflı danışılır.

Dionis – atası Zevs, anası Kalmın qızı fani Semeladır. Üzüm, şərab və eyşü-işrət allahı.

Diya – rəvayətin birində Krit yaxınlığında bir ada, başqasında Egey dənizindəki Naksos adasının qədim adı.

Dodona – Epirdə bir şəhər. Zevsin ibadətgahı və məşhur orakul oradadır.

Dulixi – Homerin dediyinə görə İtaka yaxınlığında bir adadır. İoni dənizindəki adalardan hansının vaxtilə Dulixi adlandığını müəyyən etmək çətindir.

Eak – atası Zevs, anası Eginadır. Peley və Telamonun atası.

Edip – atası Fiv hökmdarı Lay, anası İokasta (Homerdə Epikasta)dır. Orakul Laya xəbər vermişdi ki, oğlu onu öldürəcək və öz anası ilə evlənəcək. Odur ki, oğlu olan kimi Lay öz sadiq köləsinə onu atmağı əmr etmişdi. Edipi başqa adamlar götürərək boya-başa çatdırmışdılar. Edip yeniyetmə yaşına çatdıqda atasını axtarmağa gedir. Yolda tanımadan atasını öldürür, Fivə gedib hakimiyyəti ələ alır. İokasta ilə evlənir. Aradan bir neçə il keçdikdən sonra ata qatili olduğunu və anası ilə evləndiyini bilib özünü kor edir, anası isə intihar edir.

Eet – Heliosla Persanın oğlu, Kolxidanın çarı, Medeyanın atası, Sirseyanın qardaşı.

Eeya – Sirseyanın yaşadığı əfsanəvi ada.

Efialt – nəhəng Poseydonla İfimedeyanın oğlu, Otosun əkiz qardaşı.

Eqi – Peloponnesin şimalında şəhər; orada Poseydona məbəd vardır.

Elatrey – Feak gənclərindən biri.

Elat – Penelopa namizədlərindən.

Elida – Peloponnesin şimal-qərbində vilayət.

Ellada – 1) Peloponnes; 2) ümumiyyətlə, Yunanıstan.

Eol – küləklər allahı. Ailəsi ilə birlikdə Eoliya adasında yaşayırmış.

Eoliya – Eolun sakin olduğu ada. Guya, bu ada hərəkət edirmiş.

Eos – Heliosun (günəşin) və Selenanın (ayın) bacısı; səhər şəfəqi ilahəsi.

Epeylilər – Elidanın şimal hissəsində yaşamış qəbilə.

Ereb – ölülər dünyası Aidin daha cansıxıcı hissəsi.

Erifila – Amfiarayın arvadı, öz ərini məhv edib. Sonralar özü oğlu Alkmeon tərəfindən öldürülmüşdür. Erifila Edipin oğlu Polinikə satılmış, ərini Fiv taxtı uğrunda Polinikin öz qardaşı Eteoklla apardığı mübarizəsində Polinikin tərəfdarı kimi vuruşmağa sövq etmişdir. Amfiaray müvəffəqiyyətsizliyə uğrayacağını əvvəlcədən bilsə də, arvadının sözündən çıxmamış, müharibəyə gedərək axırda məhv olmuşdur. Amfiaray haqqındakı məlumata bax.

Erinnilər – (furilər) qan qisası ilahələri.

Eson – Tironun Krefeydən olan oğlu, arqonavtların başçısı Yasonun atası.

Etoliya – Yunanıstanın orta hissəsində yer.

Eydofeya – Fiyestin oğlu. Troya müharibələri zamanı Aqamemnon baş sərkərdə kimi Troyaya yollananda, hakimiyyəti ələ keçirərək, Klitemnestra ilə birlikdə ölkəni idarə edir. Aqamemnon Troyadan qayıdan kimi Egist Klitemnestra ilə birlikdə onu öldürür. Yeddi il keçdikdən sonra Aqamemnonun oğlu Orest atasının qanını alaraq Egisti və anası Klitemnestranı qətlə yetirir.

Faeton – Eosun atlarından biri.

Faetusa – pəri, Heliosun qızı.

Faros – Aralıq dənizində, Misir sahillərinə yaxın ada.

Feaklar – əfsanəvi dənizçi xalq, allahların sevimlisi və xoşbəxt xalq. Əfsanəvi Sxeriya adası sakinləri.

Feb (Apollon) – Apollon haqqındakı məlumata bax.

Fedim – Sidon hökmdarı.

Fedon – Fesprotlar hökmdarı.

Fedra – Afina çarı Tezeyin arvadı. Öz oğulluğu İppolitə vurulmuş, lakin təmiz əxlaqlı gənc onun təklifini rədd etdiyi üçün ona şər atmış və Tezeyə şikayətlənmişdir. Tezeyin xahişi ilə Roseydon İppoliti öldürmüşdür. Fedra isə intihar etmişdir.

Femida – Uran və Qeyanın qızı, ədalət və qanun ilahəsi.

Femiy – Terpioğlu, İtakalı müğənni.

Feoklimen – falçı, Polifeydin oğlu. Melampın nəticəsi.

Feri – 1) Messeniyada şəhər; 2) Fessaliyada şəhər.

Fesprotlar – Epirdə yaşayan qəbilələrdən biri.

Fest – Krit adasında şəhər.

Fetida – dəniz qocası Nereyin və Doridanın qızı. Zevs və Poseydon onunla evlənmək istəyirdilər. Lakin ona xəbər verilmişdi ki, oğlu atasından üstün olacaq. Ona görə də Fetidanı fani adama – Peleyə ərə verirlər. Axilles bu izdivacın törəməsidir.

Filak – Filaka şəhərinin hakimi; İfiklin atası.

Filaka – Fessaliyada şəhər.

Filo – Yelenanın xidmətçisi.

Filoktet – Poyantın oğlu, Herakl yayının varisi, məşhur oxatan. Fessaliya qoşunlarını Troyaya aparan başçı. Yolda onu ilan sancmışdır. Bədənində pis qoxulu yara əmələ gəldiyindən, yunanlar onu Lemnos adasında qoyub, çıxıb getmişlər. Filoktet bu adada bir neçə il miskin həyat keçirmişdir. Nəhayət, axeylilərə allahlardan xəbər gəlmişdir ki, Filoktet iştirak etməsə, Troya alınmayacaq. Odissey onu Lemnos adasından Troyaya gətirmiş, orada müalicə olunmuş və müharibədə iştirak etmişdir. Paris də onun sərrast oxu ilə öldürülmüşdür.

Filomelid – Lesbosda yaşayan qəbilənin başçısı.

Filoti – Odisseyin sadiq kölələrindən biri, naxırçı.

Finikiya – indiki Suriya və Fələstinin sahil zonası. Finikiyalılar qədimlərdə dənizçilikdə və dəniz ticarətində ad qazanmışdılar.

Fivlər – 1) Beotiyada şəhər; 2) Misirdə şəhər.

Fiyest – Atreyin qardaşı, Egistin atası.

Foant – etoliyalıların başçısı.

Fon – Misir sakini.

Foosa – dəniz allahı Forkinin qızı, taygöz Polifemin anası, Foosa dar mağarada Poseydonla cütləşərək, Polifemi doğmuşdur.

Forkin – dəniz allahlarından biri.

Frasimed – Nestorun oğullarından biri.

Froni – itakalı Noemonun atası.

Fronti – Onetar adasındandır. Menelayın sükançısıdır.

Ftiya – Fessaliyada mirmidonların baş şəhəri, Axillesin vətəni.

Harpiyalar – Harpiyanın yunanca hərfi mənası “oğru qadın” deməkdir. Yunan əsatirinə görə, qanadlı əcaib qadınlardır. Qasırğa ilahələridir. İtkin düşmüş adamları guya Harpiyalar oğurlayır.

Heba – Zevslə Heranın qızı, gənclik ilahəsi. Herakl öldükdən sonra allahlar onu Olimpə aparmış və Heba ilə evləndirmişlər.

Hefest – (romalılarda Vulkan) Zevs və Heranın oğlu, od və dəmirçilik sənəti allahı. Axsaq və yaraşıqsızdır. Lakin bir rəvayətə görə gözəl Xarita, başqa bir rəvayətə və Homerə görə Afrodita özü onun arvadı olmuşdur.

Helios – günəş allahı, Selenanın (ayın) və Eosun (səhər şəfəqinin) qardaşı; titan Hiperionla Tiyanın oğlu.

Hellespont – Kiçik Asiyanı Frakiya Xersonesindən ayıran boğaz. Bu boğaz indi Dardanel boğazı adlanır. Hellespont adı Orxomen hökmdarı Afamantın qızı Hellanın adından götürülmüşdür; bədxah analığın əlindən qoyuna minib qaçan Hella, guya, burada suya düşmüşdür.

Hera – Kronla Reyanın qızı, Zevsin bacısı və arvadı, izdivacı müdafiə edən ilahə.

Herakl – Yunanıstanın ən böyük qəhrəmanı, atası Zevs, anası fani Alkmenadır. Doğulduğu gündən Heranın təqibinə məruz qalır. Mikena çarı Yevrisfeyə xidmət etməli olur. Onun tapşırığı ilə on iki məşhur hünər göstərir; yeraltı dünyaya enərək Serber adlı qorxunc köpəyi gətirməsi də onlardan biridir.

Hermes – atası Zevs, anası Kellen dağının pərisi Mayyadır. Ticarət və peşə hamisi, məşhur oğru və kələkbaz, allahların qasidi, ölənlərin ruhlarını yeraltı dünyaya müşayiət edən.

Hiperion – titan, Heliosun, Selenanın (ayın) və Eosun (səhər şəfəqinin) atası.

Xalkida – Etoliyada şəhər.

Xaribda – əcaib dəniz nəhəngi; o, dənizin suyunu gəmilərlə birlikdə udub sonra geri qaytarır.

Xaritlər – gözəllik və şadlıq ilahələri.

Xios – Egey dənizində ada.

Xlorida – 1) Amfionun qızı; 2) Neleyin arvadı, Nestorun, Periklemenin, Xrominin və Peronun anası.

Xromi – Nestorun qardaşı.

İardan – Kritdə çay.

İdomeney – Devkalionun oğlu, Krit adasındakı Knos şəhərinin hökmdarı. Troya müharibəsində kritlilərin başçısı.

İfikl – 1) atası Amfitrion, anası Alkmenadır. Heraklın əkiz qardaşıdır. Onun qəhrəmanlıqlarının bir çoxunda iştirak etmişdir; 2) Filakalı Filakın oğlu, Melampın oğurladığı cins buğaların sahibi.

İfimedeya – Aloeyin arvadı. Bir rəvayətə görə Poseydondan, başqa rəvayətə görə qanuni əri Aloeydən Efialt və Ot (yaxud Otos) adlı iki nəhəng oğlu olmuşdur.

İkari – Tindareyin qardaşı, Spartadan qovulduqdan sonra Akarnaniyada məskən salmışdır. Penelopa və İftimanın atası.

İl – 1) Mermerin oğlu; 2) Peloponnesin Efira şəhərinin çarı.

İlion – Troyanın ikinci adı. Bu ad Troyanı bina etdirən Trosoğlu İlin adından alınmışdır.

İlifiya – doğum ilahəsi.

İno – Levkoteyaya bax.

İokasta – Fiv çarı Layın arvadı, Edipin anası.

İolk – Fessaliyada şəhər.

İsmar – kikonların mərkəz şəhəri, Frakiya sahilindədir, İsmar öz şərabı ilə bütün Yunanıstanda məşhurdur.

İtaka – Odisseyin doğma adası; İtaka İoni dənizində Akarnaniya sahillərinə yaxında yerləşir.

İtil – Zevs və Aedanın oğlu, anası tərəfindən öldürülmüşdür.

Kadm – Sidon çarı Aqenorun oğlu. Zevsin götürüb qaçdığı Yevropanın qardaşı. Atası onu bacısını axtarmağa göndərir. Kadm çox dolaşdıqdan sonra Delfidə Apollon orakulu ona xəbər verir ki, qarşısına çıxacaq bir inəyi izləsin, inək hansı çəmənlikdə uzanarsa, orda yeni şəhər binası qoysun. Beləliklə o, Kadmeya şəhərinin binasını qoyur. Sonralar o şəhərə Fiv adı verilmişdir. Allahlar Kadmı və Areslə Afroditanın qızı Harmoniyanı evləndirirlər. Bu izdivacdan Avtonoy, İno (Levkoteya), Semela, Aqava, Polidor kimi övladlar doğulur. Kadm da, arvadı Harmoniya da ömürlərinin axırında əjdahaya dönmüşlər.

Kalipso – Atlantın qızı; Oqiqiya adasının pərisi.

Kassandra – Troya çarı Primanın qızı, Parisin və Hektorun bacısı. Apollon Kassandranı sevdiyi üçün ona gələcəkdən xəbər vermək istedadı verir; lakin sevgisi rədd edildikdə, adamlarda Kassandranın falçılığına inamsızlıq əmələ gətirir. Troya fəth olunduqdan sonra Kassandra Aqamemnona çatır və onunla birlikdə Klitemnestra və Egist tərəfindən öldürülür.

Kastor və Polidevk – Ledanın oğullarıdır; Kastor Tindareydən, Polidevk Zevsdəndir. Hər ikisi çox hünər göstərmiş məşhur qəhrəmanlardır. Kastor öldükdən sonra Polidevk atasından xahiş edir ki, ölümsüzlüyünü qardaşı ilə bölüşdürsün. Zevs razı olur. O zamandan qardaşlar bir gün Olimpdə allahların məclisində, o biri gün Aiddə ölülər arasında olurlar.

Kavkonlar – Peloponnesdə yaşayan qədim yunan qəbilələrindən biri.

Kefalleniya – İtaka, Zam, Zakinf adaları və materikin bu adalarla üzbəüz sahilləri. Bu rayonda yaşayan qəbilələr kefallenlər adlanırdı.

Kentavrlar – əsatirə görə yarı adam, yarı at məxluqdurlar. Guya, Fessaliyada ömür sürürlərmiş.

Kera – əksərən "ölüm" mənasında işlənir.

Keralar – qanadlı qadın iblislər. Onlar bədəni tərk edən ruhları tuturlar.

Kifera – Kipr adasına yaxın adacıq; Afroditanın əsas məbədi.

Kikonlar – Frakiya qəbilələri.

Killen – Hermesin doğulduğu yer.

Kimmerilər – qədim yunanların təsəvvürünə görə Günəş nuru çatmayan yerdə yaşamış əfsanəvi bir xalqdır.

Kipr – Klikiya və Suriya sahillərinə yaxın sularda böyük adadır. Afroditanın qədim məbədi orada imiş. Bu ada ilə əlaqədar olaraq Afroditanın bir adı da Kipridadır.

Klimen – Nestorun arvadı Yevridikanın atası.

Klimena – Filakın arvadı, İfiklin anası.

Klit – məşhur falçı Melampın nəvəsi, Mantinin oğlu. İlahə Eos ona vurularaq oğurlamışdır.

Klitemnestra – atası Tindarey, anası Ledadır. Aqamemnonun arvadı, Orest və Elektranın anasıdır. Aqamemnon Troyada ikən ona xəyanət etmiş, Egistlə yaşamış, Troyadan qayıdan ərini də onunla birlikdə həlak etmişdir.

Kloto – insanların həyat ipini əyirən üç bacıdan biri.

Knos – Krit adasında Minosun hökm sürdüyü şəhər.

Koteylilər – Kiçik Asiya qəbilələri.

Kotsit – yeraltı dünyanın çaylarından biri, Stiks nəhrinin qolu.

Krateida – Ssillanın anası.

Krefey – küləklər allahı Eolun oğlu.

Kreont – Heraklın arvadı Meqaranın atası.

Krit – Aralıq dənizində böyük bir ada. Yunanlardan qabaqkı mədəniyyətin mərkəzi.

Kron – Uran və Qeyanın oğlu, xeyirxah və fəndgir allah. Onun hakimiyyət sürdüyü dövr "qızıl dövr" sayılır. Qeyadan Zevs, Poseydon, Aid, Hera, Demetra və Qestiya adlı övladlar olmuşdur. Əvvəlcədən xəbər verildiyi kimi, oğlu Zevs tərəfindən hakimiyyətdən salınmışdır.

Kronid və ya Kronion – Kronoğlu Zevs.

Krunlar – Elidada yer adı.

Ktesi – Yevmeyin atası.

Ktimena – Odisseyin kiçik bacısı. Zam adasına gəlin getmişdir.

Qerest – Yevbeya adasında liman və burun.

Qermiona – Menelayla Yelenanın qızı, Axillesin oğlu Neoptolemin arvadı.

Qeya – yer ilahəsi.

Qiperesiya – Arqosda şəhər.

Qorqona – baxışı ilə insanları dəhşətə gətirən, bəzi rəvayətə görə daşa çevirən heyvanqulaqlı, yastıburun, qıcanmışdişli və ilanhörüklü qorxunc qadın. Qorqonalar üçdür. Arqoslu qəhrəman Persey onlardan Meduza adlı birisinin başını vurmuşdur. Persey Zevslə Danayanın oğludur.

Qortina – Krit adasında böyük bir şəhər.

Laert – Odisseyin atası Arkezinin oğlu.

Laertid – Laertoğlu Odissey.

Lakedemon – Lakonika, Peloponnesin cənub-şərqində vilayət. Homer çox zaman Lakodemonun baş şəhəri Spartanı da belə adlandırır.

Lam – Lestriqonların əcdadı, Telepil şəhərinin banisi.

Lamp və Faeton – Eosun gərdunəsinə qoşulan atlar.

Lampetiya – pəri, Heliosun qızı.

Laodamant və Laodam – Alkinoyun böyük oğlu.

Lapiflər – Fessaliyada yaşamış əfsanəvi qəbilə. Yevrition haqqındakı məlumata bax.

Latona və ya Leto – ilahə. Zevsin sevgilisi, Apollon və Artemidanın anası. Zevsin arvadı Heranın təqibindən qaçaraq, Delos adasında gizlənmiş və əkiz bacı-qardaşı da orada doğmuşdur. Buna görə də Delos Apollonun məbədi hesab olunur.

Leda – Sparta çarı Tindareyin arvadı. Etoliya hökmdarı Festinin qızı. Yunanıstanın məşhur gözəli. Dörd övladı olmuşdur: Kastor və Klitemnestra Tindareydən, Yelena və Polidevk isə Zevsdəndir.

Lemnos – Egey dənizində ada və şəhər.

Lesbos – Egey dənizində böyük bir ada.

Lestriqonlar – əfsanəvi nəhənglər nəsli.

Leto – Latona haqqındakı məlumata bax.

Levkada – Aidin yaxınlığında qayalıq.

Levkoteya – Kadmın qızı İnodur; dəniz ilahəsinə çevrilmiş və Levkoteya adını almışdır.

Liviya – Afrikanın şimali-şərq hissəsi.

Lotofaqlar – lotos çiçəyilə dolanan əfsanəvi xalq.

Maleya – Peloponnesin cənubunda burun.

Manti – məşhur falçı Melampın oğlu

Marafon – Attikada kiçik qəsəbə.

Maron – kikonların kahini.

Mastor – falabaxan Alifersin atası.

Mayya – pəri, Hermesin anası.

Medont – itakalı qasid.

Meqapent – Menelayın kənizdən olan oğlu.

Meqara – Fiv hökmdarı Kreontun qızı, Heraklın birinci arvadı. Bu izdivacdan üç uşaq olmuşdu. Herakl cinlənərək onların üçünü də öldürmüşdür. Hera onun ağlını başından çıxartmışdı. Herakl Meqaranın öz dostu İolaya bağışlamışdır.

Melamp və ya Melampod – Amifaonun oğlu, məşhur falaçan, heyvanların dilini bilən, falçılar sülaləsinin banisi. Onun haqqındakı əsatir qarmaqarışıqdır. Homer Neleyin nə zamansa Melampı təhqir etdiyini üstüörtülü şəkildə deyib keçir. Bu təhqir Melampın qardaşı Biantın Neleyqızı Pero ilə evlənməsindən irəli gəlmişdi.

Melanfi – Odisseyin dönük çıxmış köləsi, keçi çobanı.

Melanfo – Odisseyin köləsi Dolinin qızı.

Memnon – atası Tifon, anası Eosdur. Efiopların çarıdır. Qeyri-adi güc sahibi nəhəngdir. Müharibənin axırına yaxın troyalıların köməyinə gəlmişdir. Döyüşdə Nestorun böyük oğlu Antiloxu öldürmüş, özü isə Axilles tərəfindən öldürülmüşdür.

Menelay – Spartanın çarı, Atreyin oğlu, Aqamemnonun kiçik qardaşı, Parisin qaçırtdığı Yelenanın əridir. Troya fəth edildikdən sonra Yelena əvvəlki əri Menelayla Spartaya qayıtmışdır.

Meneti – Patroklun atası.

Mentor – itakiyalı, Odisseyin yaşıdı və yaxın yoldaşı. Ağıllı və mühakimə sahibi olması ilə məşhurdur.

Mermer – efiralı İlin atası.

Mesavli – çoban Yevmeyin atası.

Messeniya – Peloponnesin cənub-qərbinə verilən ad; baş şəhəri Messena.

Mikena – İnaxın qızı

Mikena və ya **Mikenlər** – şəhər adı. Aqamemnonun hakimiyyəti altında olan Arqolidanın paytaxtı. Yunanlardan qabaqkı mədəniyyətin mərkəzi.

Mimant – Xios adasının qarşısında, Kiçik Asiya sahilində dağlıq burun.

Minilər – baş şəhəri Arxomen olan Beotiyada qəbilə.

Minos – Krit adası. Atası Zevs, anası məşhur gözəl Yevropadır. Yevropa Sidon çarı Aqenorun qızıdır. Zevs inək görkəmi alaraq Yevropanı Kritə qaçırır, orada onların üç oğulları olur: Minos Radamant və Sarpedon, Minos böyüdükdə Kritin çarı olur, qanunlar verir və misilsiz ədaləti ilə tanınır. Buna görə Zevs Minosu, öldükdən sonra yeraltı dünyada da məhkəmə hakimi təyin edir.

Mirmidonlar – Fessaliyada bir qəbilə, başçıları Axillesdir.

Moyralar – tale, qəzavü-qədər. İnsanların tale ipini əyirən üç bacı; Kloto, Laxezis və Atropos. İkisi əyirir, biri qırır.

Muli – Dulixili carçı, qəhrəman, namizəd Amfinomun dostu. Penelopa məftunu.

Muzalar – 1) Zevs və ilahə Miyemoskinanın 9 qızı. Onlar elm və sənət hamiləridir: Uraniya – astronomiyanın, Kalliona – gözəl danışmağın, Klio – tarixin, Melpomena – faciənin, Poliqimniya – lirik poeziyanın, Taliya – komediyanın, Erato – poeziyanın, Terpsixora – rəqsin, Evterpa – musiqinin hamisidir. 2) Poetik ilham mənbəyi. 3) Şairin özünə xas olan yaradıcılığı da muza adlanır.

Navsifoy – Poseydonla Peribeyanın oğlu, Alkinoy və Reksenorun atası, feak çarı; əsatirə görə feaklar nə zamansa Qiperiyada taygözlərin qonşuluğunda yaşayırmışlar; Navsifoy öz xalqını Qiperiyadan Sxeriyaya köçürmüşdür.

Navsikaya – Feak çarı Alkinoyun və Aretanın qızı.

Nayadlar – çay və bulaq pəriləri.

Neley – Poseydonla Tironun oğlu, Nestorun atası, Pilos hökmdarı.

Neoptolem və ya Pirr – Axilleslə Deylamiyanın oğlu. Axilles həlak olduqdan sonra Troyaya gətirilmiş və axeylilər tərəfində vuruşmuş, hünəri və amansızlığı ilə fərqlənmişdir: o əvvəlcə Priamın övladlarını, axırda da özünü öldürmüşdür. Troya müharibəsi bitdikdən sonra Menelayın qızı Qermiona ilə evlənmişdir. Apollonun Delfi məbədində ağlını itirmiş Orest tərəfindən öldürülmüşdür.

Nerik – Akarnaniyada sahil şəhəri.

Nerit – İtakada dağ adı.

Nerit – itakalıların ulu babaları.

Nestor – Neley və Xloridanın oğlu, Pilos hökmdarı, Troyada axeyli sərkərdələr içərisində ən yaşlısı və məsləhətçisi, müharibə başlananda Nestor üçüncü nəslin çarlığını eləyirmiş.

Nestorid – Nestoroğlu Pisistrad.

Neyon – İtakada dağ.

Nəhənglər – Qeyanın (Yerin) törəmələri olan nəhənglərin ayaqları ilan, özləri çox güclü təsəvvür olunur. Onlar yer üzərində hakimiyyəti ələ almaq üçün Olimp allahları ilə müharibəyə girirlər. Qeya onlara, allahların atdıqları oxlardan mühafizə üçün iksir verir. Nəhəngləri yalnız fani insan məhv edə bilərdi. Mübarizə uzun zaman davam edir; nəhənglər allahların üzərinə böyük qayalar və iri ağaclar yağdırır. Herakl allahların köməyinə yetişir; o, Zevsin göstərişi və köməyilə bütün nəhəngləri qırıb-tökür.

Oikley – falçı Melampın nəvəsi.

Oiley – lokrlar başçısı Ayaksın atası.

Okean – bütün dünyanı dolanan çaydır, bu dünyanı yeraltı dünyadan o ayırır. Dünyanın qurtaracağında Okeanın sahilində nəcib efioplar və əbədi dumanlığa qərq olmuş kimmerilər yaşayır, Homerdə Okean şəxsləndirilmiş və bütün yunan allahlarının, titanların əcdadı kimi qələmə verilir. O, Perseyin atası, Sirseyanın babasıdır.

Oqiqiya – pəri Kalipsonun adası.

Olimp – Yunanıstanın şimalında dağ, yunan allahlarının məskəni.

Ops – Peysenorun oğlu, Yevrikleyanın atası.

Orest – Aqamemnonun oğlu, atasının qatilləri olan anası Klitemnestranı və onun oynaşı Egisti o öldürmüşdür.

Orxomen – Beotiyada şəhər.

Orion – mahir ovçu, ilahə Eosun sevgilisi. Artemidanın oxu ilə öldürülmüşdür. İlahənin ona qəzəblənməsi barədə müxtəlif rəvayətlər söylənir. Homer "Odisseya" əsərində deyir ki, allahlar Eosun Oriona olan məhəbbətinə qısqanmış və Artemidaya onu öldürməyi əmr etmişlər. Orion öldürüldükdən sonra ulduz bürcünə çevrilmişdir.

Orlar – ilin fəsil ilahələri.

Ormen – Yevmeyin babası, Ktesinin atası.

Orsilox – İdomeneyin Odissey tərəfindən uydurulmuş oğlu.

Ortiqiya – Artemida kultu ilə əlaqədar əfsanəvi ada.

Ortilox – çay allahı Alfeyin oğlu, Fer hökmdarı Diokleyin atası.

Ossa – Fessaliyada Olimp dağına yaxın bir dağ.

Ot və ya Otos – İfimedeya ilə Poseydonun oğlu, Efialtın qardaşı. Hər iki qardaş hələ uşaqlıqdan nəhəng boyları və güclü olmaları ilə hamıdan seçilirdi. Onlar lovğalanaraq Aresi zəncirlə buxovlayıb, Olimp, Ossa və Pelion dağlarını bir-birinin üstünə aşıraraq allahların yanına qalxmaq istəyirdilər. Onların bu niyyətindən vahiməyə düşən Apollon hər iki qardaşı oxlayaraq öldürmüşdür.

Pafos – Kipr adasında şəhər. Kiprida Afroditanın məşhur ibadətgahı bu şəhərdəymiş.

Pallada Afina – Afina haqqında məlumata bax.

Pandarey – Efes hökmdarı, Aeda, Meropa və Kleoteranın atasıdır.

Panopey – Fokida ilə Beotiya sərhədində şəhər.

Parnas – Fokidada dağ. Onun yamacında Apollon məbədi və orakulu ilə məşhur Delfi yerləşir.

Patrokl – Axillesin ən yaxın dostu. Peleyin evində hər ikisi bir yerdə tərbiyə almışlar. Troya müharibəsinə Axilleslə birgə getmiş, Hektor tərəfindən öldürülmüşdür.

Pean – Olimp allahlarının həkimi.

Peley – Eakın oğlu, Telamonun qardaşı, Axillesin atası, mirmidonların çarı. Dəniz qocası Nereyin qızı Fetida ilə evlənmiş, Axilles də bu ilahədən doğulmuşdur.

Pelid – Peleyoğlu Axilles.

Pelion – Fessaliyada Ossa və Olimp dağlarının qonşuluğundakı dağ.

Peliy – Poseydonla Tironun oğlu, Neleyin əkiz qardaşı. O, Tironun Krefeydən doğulmuş oğlu Esonu hakimiyyətdən məhrum edib, Fessaliyanın İolka şəhərində hökmdarlıq etmişdir. Peliy ögey qardaşı Esonun oğlu Yasonu Kolxidadan qızıl yun gətirməyə göndərmişdi. Bunun müqabilində hakimiyyəti ona təhvil verəcəyini vəd etmişdi. Öz vədinə əməl etməyən Peliyi Yasonun arvadı Medeya öldürmüşdür.

Penelopa – İkarinin qızı, Odisseyin arvadı, Telemaxın anası.

Peribeya – nəhəng Yevrimedontun qızı, Poseydonun arvadlarından biri.

Periklimen – Nestorun qardaşı.

Perimed – Odisseyin yol yoldaşlarından biri.

Pero – Neleyin qızı, Nestorun bacısı. Məşhur falçı Melampın qardaşı Biantın arvadı. Neley vəd etmişdi ki, hər kəs İfiklin buğalarını Filakadan Fessaliyaya gətirsə, qızı Peronu ona verəcək. Melamp bir il müddətinə İfiklin əsiri olacağını bilsə də, qızı qardaşı Bianta almaq üçün bu işə girişdi. Melamp məhbəsə düşərək bir il orda qaldı. İfikl onun falçı olduğunu yəqin etdikdən sonra həbsdən azad etdi. Sonsuz qalmaqdan necə xilas olmaq yolunu öyrəndikdən sonra İfikl öz cins buğalarını Melampa bağışladı.

Persa – Okeanın qızı Heliosun arvadı, Sirseyanın anasıdır.

Persefona – (Kora). Zevslə onun bacısı həm də arvadı Demetranın qızıdır. Məhsuldarlıq və bahar ilahəsidir. Persefonanı öz əmisi, eyni zamanda dayısı Aid qaçırdaraq yeraltı dünyaya aparır və özünə arvad edir. Qızını axtararaq bütün dünyanı əldən salan Demetranı sakitləşdirmək üçün Zevs Persefonanın baharda yer üzünə çıxmasını, payızda isə yeraltına, ərinin yanına qayıtmasını müəyyən edir.

Persey – Nestorun oğullarından biri.

Peysenor – itakalı qasid, Yevrikleyanın babası.

Pərilər – kiçik ilahələrdir. Təbiətlə əlaqələndirilən bu pərilər müxtəlif adlar daşıyırlar: driadlar – meşə pəriləri, oreadlar – dağ pəriləri, nereidlər – dəniz pəriləri, nayadlar – çay və bulaq pəriləridir.

Pifon, yaxud Delfi – Apollonun ən qədim məbədi olan şəhər.

Pilos – Peloponnesin cənubunda Nestorun hökm sürdüyü şəhər.

Pirey – itakalı, Klitin oğlu.

Piriflegeton – Axeronta tökülən yeraltı dünya çaylarından biri.

Pirifoy – lapiflərin hökmdarı. Onun Laodamiya ilə toyunda kentavrlar lapif qızları üzərinə atılır, bu hadisə lapiflərlə kentavrlar arasında vuruşmanın başlanmasına səbəb olur.

Pisandr – Poliktorun oğlu, Penelopa namizədlərindən biri.

Pisistrat – Nestorun kiçik oğlu.

Piyeriya – Makedoniyada bir vilayət.

Pleyadlar və ya Pleyados – 1) Qədim yunan əsatirində Atlantın yeddi qızı; anaları Pleyonadır. Bu yeddi bacı öldükdən sonra Zevsin əmri ilə göydə bürc kimi yaşayırlar. Rəvayətə görə onlar dərd əlindən özlərini öldürmüşlər; 2) Altı iri, iki yüz xırda ulduzdan ibarət ulduz topası.

Polib – yüzqapılı Fiv sakini.

Polib – feak, kos ustası.

Polib – Penelopa məftunu Yevrimaxın atası.

Polib – Penelopa məftunlarında biri.

Polidamna – misirli Fonun arvadı.

Polidevk – Zevslə Ledanın oğlu. Yelenanın doğma, Kastor və Klitemnestranın ögey qardaşı.

Polifem – Poseydonla Foos adlı pərinin oğlu, Odisseyin kor etdiyi taygöz.

Polikasta – Nestorun qızı.

Poliktor – İtakın qardaşı, itakalıların ulu babası.

Poliktor – Penelopa məftunlarından Pisandrın atası.

Polipemon – Odisseyin uydurma atası Afeydantın atası.

Polit – Odisseyin yol yoldaşlarından biri.

Politers – Penelopa məftunu Ktesipin atası.

Poseydon – Kron ilə Reyanın oğlu, Zevsin və Aidin qardaşı, dənizlər allahı. Troya müharibəsində o, axeylilərin tərəfini saxlayırmış. Müharibədən sonra Poseydon Odisseyi addım-addım izləyərək, gözü tökülən oğlu Polifemin qisasını almaq istəyirmiş.

Priam – Laomedontun oğlu, Troyanın çarı.

Prokrida – Afinanın əfsanəvi çarı Yerexteyanın qızı, Kefalın arvadı. Uzunmüddətli səfərə getmiş Kefal bir gün qonaq kimi evinə qayıdır. Prokrida gələn qonaqla sevişərək ərinə xəyanət etməyə hazırlaşır. Məsələnin üstü açılır. Bir gün də ər-arvad ova gedirlər. Prokrida Kefalı vəhşi heyvan zənn edərək vurub öldürür.

Protey – dəniz qocası; gələcəyi görmə və şəkildən şəklə düşmə qabiliyyətinə malik dəniz allahı.

Psiriya – Xios adası yaxınlığında adacıq.

Radamant – Zevslə Yevropanın oğlu, Minosun qardaşı. Ölümündən sonra allahlar ona Elisiyada yaşamaq və qardaşı Minos kimi ölüləri mühakimə etmək hüququ vermişlər.

Salmoney – Eolun oğlu, Sizifin qardaşı, Tironun atasıdır. O da Zevs kimi şimşək çaxdırıb, ildırım yağdıra bilirmiş; buna görə də Zevs tərəfindən öldürülmüşdür.

Sxeriya – feakların yaşadığı əfsanəvi ada.

Sidon – Finikiyada şəhər.

Sidoniya – Finikiya.

Sikaniya – Siciliya.

Sintilər – Lemnosda yaşayan qəbilə.

Sirenlər – əfsanəvi qadın başlı quşlar. Onlar öz adalarının yanından ötən gəmi adamlarını gözəl nəğmələri ilə şirnikdirib adaya cəlb edir, sonra məhv eləyirlər.

Siriya – Yevmeyin vətəni, əfsanəvi ada.

Sizif – Eolun oğlu; Korinfin banisi və hökmdarı. Tantal kimi o da allahların sirrini insanlara açmış, buna görə öldükdən sonra böyük bir daşı dağın təpəsinə qaldırmağa məhkum edilmişdir. Hər dəfə zirvəyə qaldırılan daş geri diyirlənir. “Sizin zəhməti” zərbi-məsəl kimi işlənir; ağır və nəticəsiz zəhmət mənasındadır.

Skiros – Egey dənizində ada.

Solim dağları – Kiçik Asiyada solim qəbiləsinin yaşadığı ərazidə imiş, lakin bu dağların yeri naməlumdur.

Sparta – Menelayın hökmdar olduğu Lakonikanın baş şəhəri.

Ssilla – onikiayaqlı, altı köpək başlı qorxunc dəniz heyvanı.

Stiks – Yeraltı dünyanın çaylarından biri.

Suni – Attikanın cənubunda, Afina şəhərinin şərqində burun.

Tafos və ya Taf – İoni dənizində Akarnaniya sahilinə yaxın ada.

Talant – qədim Yunanıstanda çəki vahidi

Tantal – Zevsin oğlu, Sipil (Friqiya) şəhərinin hökmdarı. Allahlarla yaxın əlaqəsi olub, onların bir çox ziyafətlərində iştirak edirmiş. O, allahların yeməyi olan nektar və amvrosiya oğurlamaq kimi Zevsin xoşuna gəlməyən bir sıra nalayiq işlər görmüş, Sizif kimi allahların sirlərini faş etmişdir. Zevs onun bütün cinayətlərini bağışlamışdır. Nəhayət o, allahların hər şeyi bildiklərinə şübhə edərək, öz oğlu Pelopsun ətini qonaqlıqda onlara yedirdərək imtahana çəkmək istəmişdir. Bu cinayətinə görə Zevs onu cəhənnəmə ataraq əbədi aclığa, susuzluğa və başının üstündən asılmış qayanın altında qalmaq qorxusuna məhkum etmişdir.

Tayqet dağları – Lakonikada sıra dağlar.

Telam – taygözlərin gələcəkdən xəbər vereni.

Telamon – Eakın oğlu, Peleyin qardaşı, Ayaksın və Tevkrin atası, Salamin adası hökmdarı, Kalidon şikarında və arqonavtlar səfərində iştirak etmişdir.

Telemax – Odisseylə Penelopanın oğlu.

Telef – Yevripilin atası, misirli əsir, axeylərin Troyaya yürüşündə sükançı.

Telepil – lestriqonların baş şəhəri.

Temesa – İtaliyada şəhər.

Tenedos – Egey dənizində, Troya yaxınlığında ada.

Terpi – müğənni Feminin atası.

Tezey – Afina çarı Egeyin oğlu, çox-çox hünərlər göstərmiş misilsiz qəhrəman Herakl ilə birlikdə amazonkalarla mübarizə aparmış, arqonavtlar səfərində, Kalidon şikarında iştirak etmişdir. Onu ən çox məşhurlaşdıran yarı insan, yarıbuğa Minotlar üzərindəki qələbəsidir. Minotavr Minosun arvadı Pasifayanın buğa ilə cütləşməsindən törəmişdir. Afinalılar hər il Minotavrı yemləmək üçün Kritə yeddi oğlan, yeddi qız gətirməli idilər. Minotavr elə bir labirintdə yaşayırmış ki, heç kəs oradan geri qayıda bilmirmiş. Tezey Minotavrı öldürüb Minosun qızı Ariadnanın verdiyi sapın köməyilə qayıdış yolunu taparaq Kritdən qaçmışdır. Atası Egeyin ölümündən sonra Afinanın hökmdarı Tezey olmuşdur.

Tidey – Arqos hökmdarı, Kalidon çarı Oyneyin oğlu. "İliada"nın ən görkəmli qəhrəmanlarından biri olan Diomedin atası.

Tindarey – Spartanın çarı, Ledanın əri, Klitemnestranın və Kastorun atası.

Tiresi – fivli qoca, kor falçı. Edipin törətdiyi cinayəti o ifşa edir.

Tiro – Salmoneyin qızı, Krefeyin arvadı, Krefeydən – Eson, Feret və Amifaon, Poseydondan – əkiz Peliy və Neley adlı oğulları olmuşdur.

Titiy – Yerin oğlu, titan, ilahə Letoya sataşdığı üçün Apollon və Artemida tərəfindən öldürülmüşdür və yeraltı dünyada əbədi əzaba məhkum edilmişdir: o, yerdə uzanmış və iki çalağan onun qara ciyərini didirlər.

Titon – Priamın qardaşı, çox gözəl olduğundan ilahə Eos onu oğurlayaraq evlənmişdir. Bu izdivacdan efiopların çarı Memnon doğulmuşdur. Eosun xahişi ilə allahlar Tifona ölməzlik bəxş etmişlər.

Trinakriya – Heliosun malları otlayan əfsanəvi ada. Bəzən onun Siciliya olduğunu deyirlər.

Troya və ya İlion – Kiçik Asiya şəhəri. Skamandr çayı düzənliyində yerləşir. Priam çarlığıdır. Parisin qaçırtdığı Yelenanı geri qaytarmaq üçün axey qoşunları Troyaya axın edir. Onillik mühasirədən sonra şəhər fəth edilir və yandırılır.

Troya atı – Yepey haqqındakı məlumata bax.

Yason – Kolxidaya yollanan arqonavtların başçısı. Medeyanın köməyilə o, qızıl yunu ələ keçirmişdir. O, Medeya ilə evlənir. Lakin sonra da atır. Medeya ondan intiqam almaq məqsədilə həm Yasonun sevgilisini, həm də ondan olan iki uşağını məhv edir.

Yazion – Demetranın oynaşı. Zevs qısqanaraq onu öldürmüşdür.

Yexeney – feakların ağsaqqalı və məsləhətçisi.

Yexet – Epir və ya Apir hökmdarı.

Yeqipti – qoca itakalı, Odisseyin yol yoldaşı Antifin atası. Taygöz Polifem mağarada yediyi itakalılardan biri də Antif idi.

Yelena – anası Sparta çarı Tindareyin arvadı Leda, atası Zevsdir. Elladanın ən gözəl qadını, Menelayın arvadı. Paris bir münsif kimi Afroditanı ilahələr içərisində ən gözəl adlandırdığı üçün ilahə də Yelenanı ona verməyi vəd edir. Paris Spartaya yollanır; Menelay evdə olmayanda Yelenanı dilə tutub onunla qaçır. Bu əhvalatdan xəbər tutan Menelay bütün yunan qəhrəmanlarını köməyə çağırır. Menelayın qardaşı Aqamemnon sərkərdəliyi altında axeylilərin böyük dəstələri Troya üzərinə yürüş edirlər. Müharibə on il davam edir, nəhayət, axeylilərin qələbəsi ilə bitir. Menelay Yelena ilə 7 il yollarda cürbəcür macəralar keçirib, 8-ci il gəlib Spartaya çıxır.

Yelpenor – Odisseyin yol yoldaşlarından. Sirseyanın evinin damından sərxoş halda düşmək istərkən yıxılıb ölmüşdür.

Yepey – axeyli qəhrəmanlardan biri, Afinanın köməyi ilə nəhəng taxta atı düzəldən. Həmin taxta atın qarnında ən cəsarətli qəhrəmanlar gizlənir. Yerdə qalan axeylilər qələbədən əl üzmüş kimi gəmilərə doluşub dənizdə gözdən itirlər. Heyrətə düşmüş troyalılar taxta atı qənimət kimi qalanın içinə aparırlar. Bu yolla düşmən qalasına soxulmuş axeylilər gecə atın qarnından çıxaraq darvazaları açıb axeyliləri içəri buraxırlar. Beləliklə, Troya fəth olunur.

Yeperit – Odisseyin uydurma adı.

Yerextey – Yeroğlu. Afinanın əfsanəvi çarı.

Yerimanf – Arkadiyada dağ.

Yeremblər – Homerin dediyinə görə Finikiya yaxınlığında yaşamış əfsanəvi xalqdır. Bu haqda heç bir tarixi məlumat yoxdur.

Yevbeya və ya Evbeya – Egey dənizində materik yaxınlığında böyük ada.

Yevmel – Fessaliyalı, Admetin oğlu, Penelopanın bacısı İftimanın əri, "İliada"nın görkəmli qəhrəmanlarından biri.

Yevr – şərq küləyi.

Yevrial – feak gənclərindən biri.

Yevridika – Nestorun arvadı.

Yevrikleya – Telemaxın süd anası və mürəbbisi.

Yevrilox – Odisseyin yol yoldaşlarından.

Yevrimax – Poliboğlu, Penelopa pərəstişkarları başçılarından biri.

Yevrimedont – nəhənglər hökmdarı.

Yevrimedus – Navsikayanın kənizi, qoca qarı.

Yevrinom – Yeqiptinin oğlu, Penelopa pərəstişkarlarından biri.

Yevrinoma – Odisseyin evində qoca açarçı.

Yevripil – atası Telef, anası Astioxadır. Priamın bacısı oğludur. Müharibənin axırında troyalılara köməyə gəlmiş və Neoptolem tərəfindən öldürülmüşdür.

Yevrit – Exaliya şəhərinin hökmdarı, məşhur oxatan və bu işi Herakla öyrədən. O, lovğalanaraq Apollonun özünü oxatma yarışına çağırmış və Apollon tərəfindən öldürülmüşdür. Yevritin məşhur yayı oğlu İfitə qalmışdı. O da həmin yayı Odisseyə bağlamışdı.

Yevrition – Lapiflərin çarı Pirifoyla Laodamiyanın toyunda iştirak etmiş kentavrın adı. Şərabdan sərxoşlaşmış kentavrlar lapif qızları üzərinə atılmış, bunu görən lapiflər kentavrlarla qızğın döyüşə girmişlər.

Volopas – Böyük Ayı bürcü yaxınlığında (Arktos) bürc.

Zakinf – İoni dənizində ada. İtaka və Zam adalarından cənubda.

Zam – İoni dənizində, Akarnaniyanın cənubunda ada.

Zef – Zevslə Antiopanın oğlu, Amfionun əkiz qardaşı, Aedanın əri.

Zefir – qərb küləyi.

Zevs – Kronla Reyanın oğlu. Yunanların baş allahı. Göy, ildırım və göy gurultusu tanrısı.

Homer

DÜNYA ƏDƏBİYYATI KLASSİKLƏRİ

Odisseya

MÜNDƏRİCAT

Ön söz 5

NƏĞMƏLƏR

Birinci nəğmə 15
İkinci nəğmə 27
Üçüncü nəğmə 38
Dördüncü nəğmə 51
Beşinci nəğmə 73
Altıncı nəğmə 86
Yeddinci nəğmə 95
Səkkizinci nəğmə 104
Doqquzuncu nəğmə 119
Onuncu nəğmə 134
On birinci nəğmə 149
On ikinci nəğmə 166
On üçüncü nəğmə 178
On dördüncü nəğmə 190
On beşinci nəğmə 204
On altıncı nəğmə 219
On yeddinci nəğmə 232
On səkkizinci nəğmə 248
On doqquzuncu nəğmə 259
İyirminci nəğmə 275
İyirmi birinci nəğmə 285
İyirmi ikinci nəğmə 296
İyirmi üçüncü nəğmə 309
İyirmi dördüncü nəğmə 319

İzahlar 335
Əsatiri və coğrafi adlar lüğəti 353

DÜNYA ƏDƏBİYYATI
KLASSİKLƏRİ

HOMER

ODİSSEYA

Çapa imzalanmışdır 09.06.2009. Format 60×84 $^{1}/_{16}$. Ofset çap üsulu.
Fiziki çap vereqi 23,5. Sifariş 91. Tiraj 7000.

"Şerq-Qerb" ASC-de çap olunmuşdur
Bakı, Aşıq Əlesger küçesi, 17
Tel.: (+994 12) 474-75-62
Faks: (+994 12) 470-18-49
e-mail: sharq.qarb@gmail.com